

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.

Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.

Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

255

Box

30 4 47

565

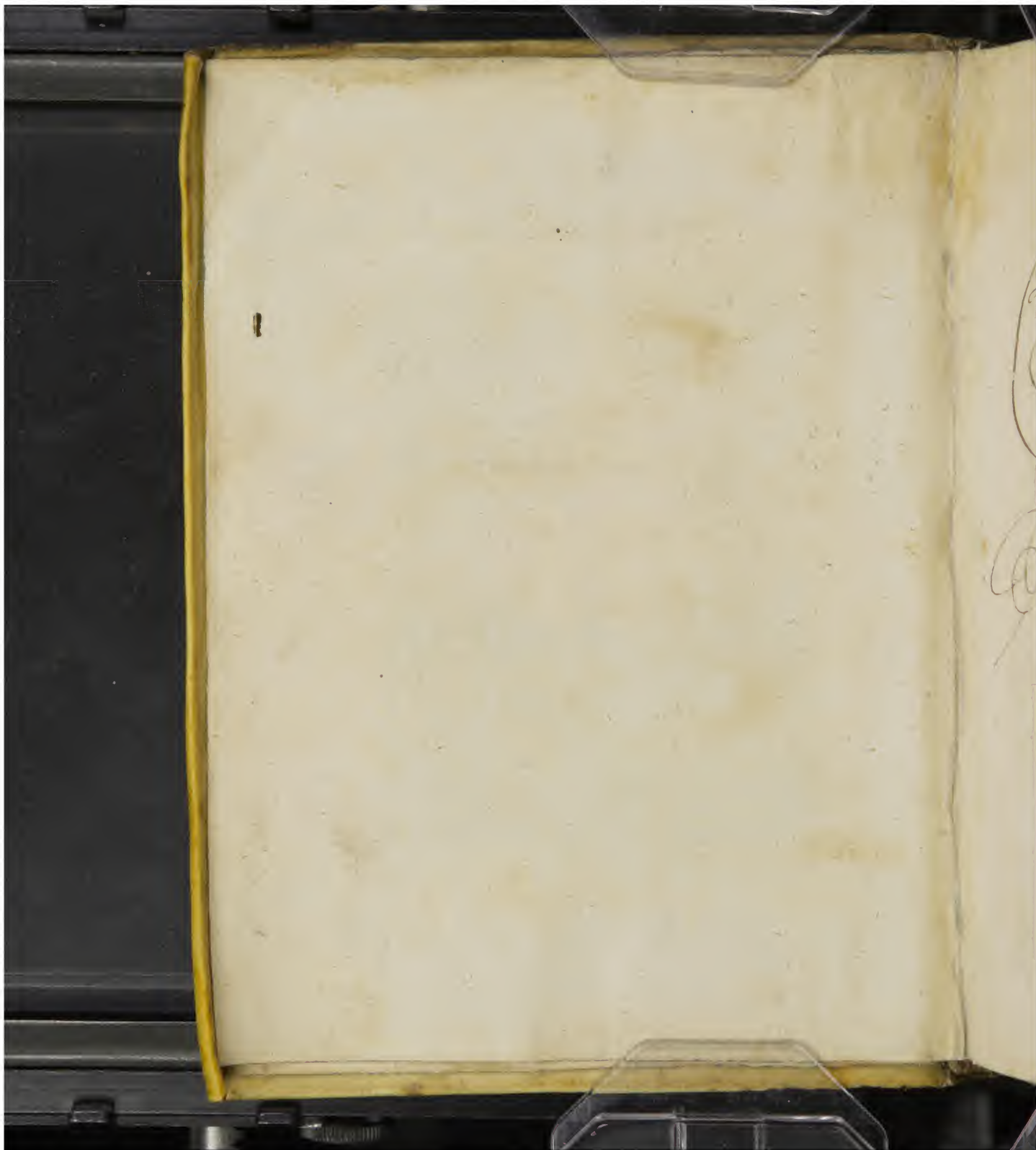
LN 134 ex 2

LN 134 ex 4

Erst, Ich, für die
Auch die zu sein

Erst, Ich, für die
Auch die zu sein

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

*Trippel
Himm
H*

Anno 1670.

Q

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Har begynnes skonske logh paa rath
danska och ar skifft i .xvij. bøger oc hwer
bogh haffuer sith register. oc ar mæl offuer
seeth och rattelighe corrigeret.

Jacob Sars

LN 134 in. 2

Bar nogher man witne a tinghe eller thz
 ar i logh eller i tings withne Thē log sctth
 eller i forbudh eller i bandh ar. withner han
 speltth tha are the alle fælde som effter hanū
 witner Withner han efftherst tha fælde hā
 ey vthū ligh selfuer End soo manghe som
 hanū effther witne eller oc swar effther om
 thz ar i logh the are alle fælde till iū marck
 bode bonden oc koning.

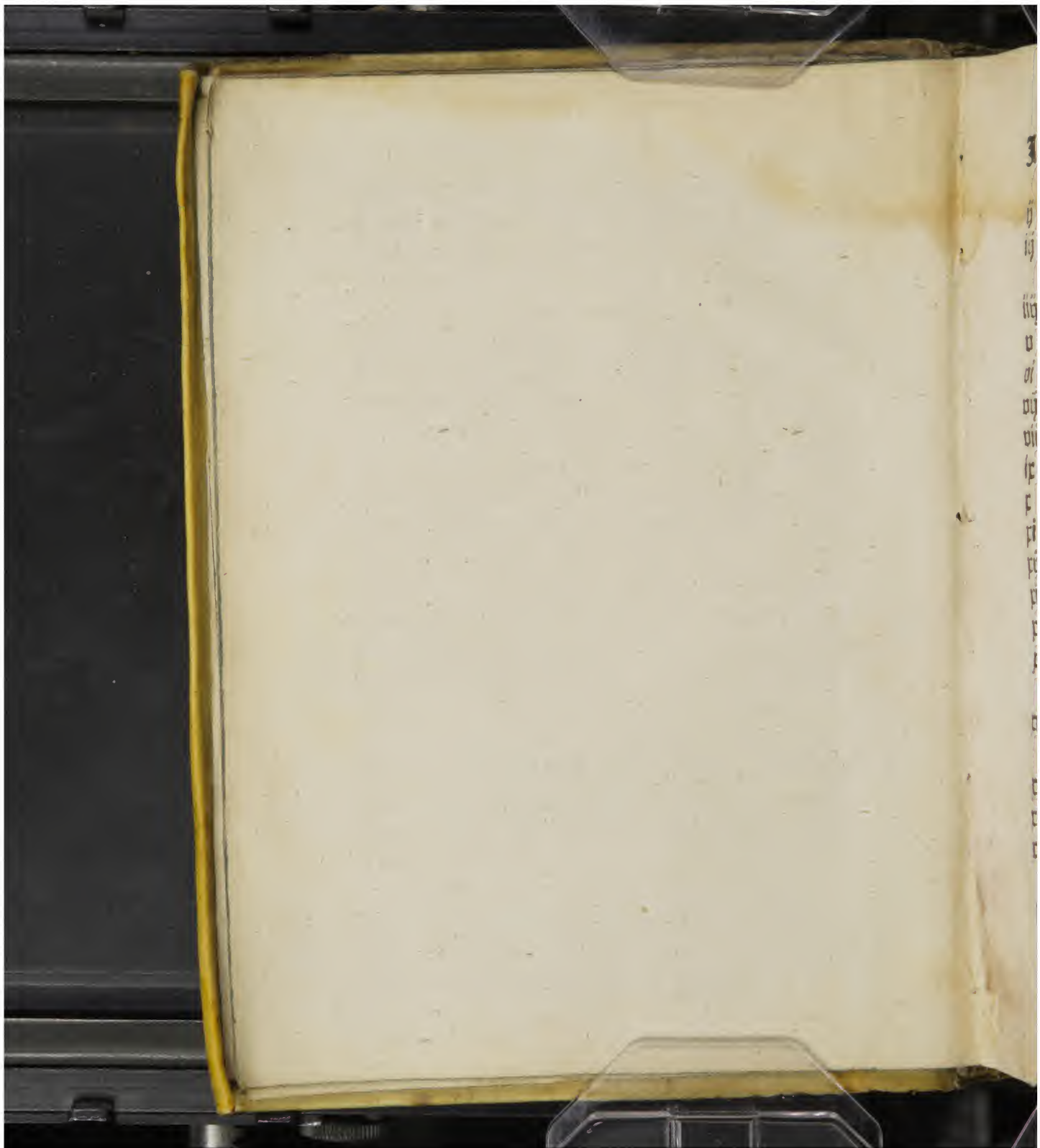

eller thz
og soth
ner han
er han
althe hā
ghe som
fther om
ij mark

Deth logh skal mā landh bygghe
En wilde hwet man orwes ath
lich eghet oc lade mā nyde iast-
neth. tha tprthe man iche logh
meth **E**n enghū logh æt so goth at spiga
sā sandhū. e hwor mā twill om sandhū tha
scal logh lede hwilkerh sandhū æt och rath.
Wore ep log a landhe tha haffohe hwet
mesth iher mest matthe gribæ. forti scal log
giøres effter alle men ath rathwile mē och
spage oc sageløs sculle nyde there rath och
there spech **O**ch wratte mē och swole sculle
rattes effter thz i loghū æt scressuet. oc forti
wordher ep fulkōmē ihū ondschap ther the
haffue i how at giøre **W**el æt thz oc rath at
thū ther gutz rathel oc retchens elskw ma ep
locke til gode at hōfftings rathel oc lādens
wither logh færfange thū at giøre ilde och
pine thū thē ep wille lade aff onde gerning.
Loghū scal ware orligh oc tollig effter
landens wone quemligh oc dydelig
oc obenbare so ath alle men miwe wode och
unoherstande huat loghū luer. **O**c ware ep
scriffuē oc ep giort effter en manz serligwila
mē effter menz terff thē i lande bo **E**ngnū
scal oc dōme ighen thūne log som konighū
gissuer oc landh tagher medh. men effter

thm̄ scal landhȝ dōmes oc rattes. ¶ Then
logh ther konighn̄ giffuer oc landhȝ tagher
wedh thn̄ mo hā och ep effther taghe eller
skiffthe vthn̄ landens villia. vthn̄ hā wora
obenbarlighe geen gud. oc tha matthe han
ep geen landens villie ¶ Thȝ ar konighns
embeth oc hōffthings ther i landhȝ are. ath
dōma dom oc gōre reth oc fralla thm̄ ther
mȝ woldh thm̄inges soa som are widuer
oc faderlōsa bōm. pellegrimme. oc vrlādēs
men .och fatughe men thm̄ gangher tiches
wold ower. och lade ondegerninghes men
ther ep wille ra des i luth land ep leffue. forci
at om han piner eller draber ondegernings
men tha ar hangutz tieneſthe man oc logh
sens gōmer man forthi so som thn̄ hellighe
kirke apres mȝ panne oc biſper so scal hwert
land apres mȝ rathȝ oc waries mȝ loghen
The are oc ſkylouge ther i hās land bo ath
ware hanū hōrlom oc lpdige oc tiene hanū
forthi ar hā oc ſkyloughe at gōra thm̄ alle
fred Thȝ ſculle oc wide alle werdens hōff
things at mȝ thȝ wold thȝ gud haſfuer thm̄
i thn̄ne werdhn̄ giffuz tha solda oc thm̄ hā
ſin hellighe kirke at warie for ale thȝ ther a
bethes En worde the forglōmē eller vilduge
oc warie hēne ep so som rath ar til tha ſcul
le the ſware thȝ paa dome daghe.

Then
tagher
the ellet
ia wola
the han
ionighne
re. ath
thm thec
e wduer
re orlades
per tiches
ghes men
ffue. forti
egermings
m or logh
gn hellighe
seal hwert
m; loghen
md bo aty
iene hanu
thm alle
fene hoff
ffuer thm
e thm ha
bz ther a
e vilduge
ltha scul

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Tabula primi libri om arte

3	¶ Faar mā kone oc dōðz hā fōr en hon faar barn
ij	¶ Sighet modher at barn war fōð
iiij	¶ Barn war kristueth och haffohe gudfader
liij	¶ Wordet kone dōð oc lefuer barn
v	¶ Fōter bonde sōn syn kone i boe
vi	¶ Faar mā kone thet bōrn haffuer
vij	¶ Komme hion sammen
viiij	¶ Bonde maa i sielia
ix	¶ Skilles hion quigh for gutz rat
x	¶ D. ell bonde kona iordh
xi	¶ D. el bōdhe sin eghn iord bworth
xij	¶ D. el bonde atelkone iordh
xiiij	¶ D. el bōde sine eghn iord oc hā dōð
xv	¶ D. el bonde kone sine iord
xvi	¶ Kona maa aldriq hare aff bonde dhens gerningher
xvii	¶ Hwath som barn windher eller taber i faligh
xviii	¶ Wille barn skilles frā fad there farl
xix	¶ Kalle man a fad for bōrne gerniç
xx	¶ Kalle bōrne a faderne effther faders dōðh
xxi	¶ D. el barn i faligh
xxii	¶ D. el bonde och are vðharff
xxiii	¶ D. el bonde oc haffuer han wity kone sine bodhe

a iij

Tabula primi libri

xxij	Bondhen mynner en loth epthe
xxij	Bøen arffue modherne
xxo	Siddhe bonde oc kone sammen
xxvi	Worther dela om iordh
xxv	Skill sa ar folkhen om hwar
xxvi	Skill samfiske om skipt

Incipit liber primus

For mā kone oc dāt hā fōr en hō for barn
War man kona oc dāt han fōr en
han faar barn. oc ligher hon och
hūne frændher ath hwn ar m̄
barn Tha scal hwn lida igen
begges tiherra vskiffa i timua vgher oc til
see m̄ sūne wariende Er hon icke m̄ barn
och ar ther godhe qwinne widne til skiptes
eghū therre hms. oc boofa oc kōpa iordh
hellfch hēnes oc halkft bondens. arffue an
ne iordh ganghe til retthe arffueghe
Sigher modher at barn war fōder
Sigher moder oc hennes frændher at
barn war fōder effher fader oc nathe
effher fadheris fränder Tha scal moder
wariende widohe m̄ twægga māne vithne
och tolff naffna men i kōna sweria at barn
war fōdh bidia ligh soogud til at barn thz
war fōd m̄ naghel oc nase m̄ hroth och

epthē

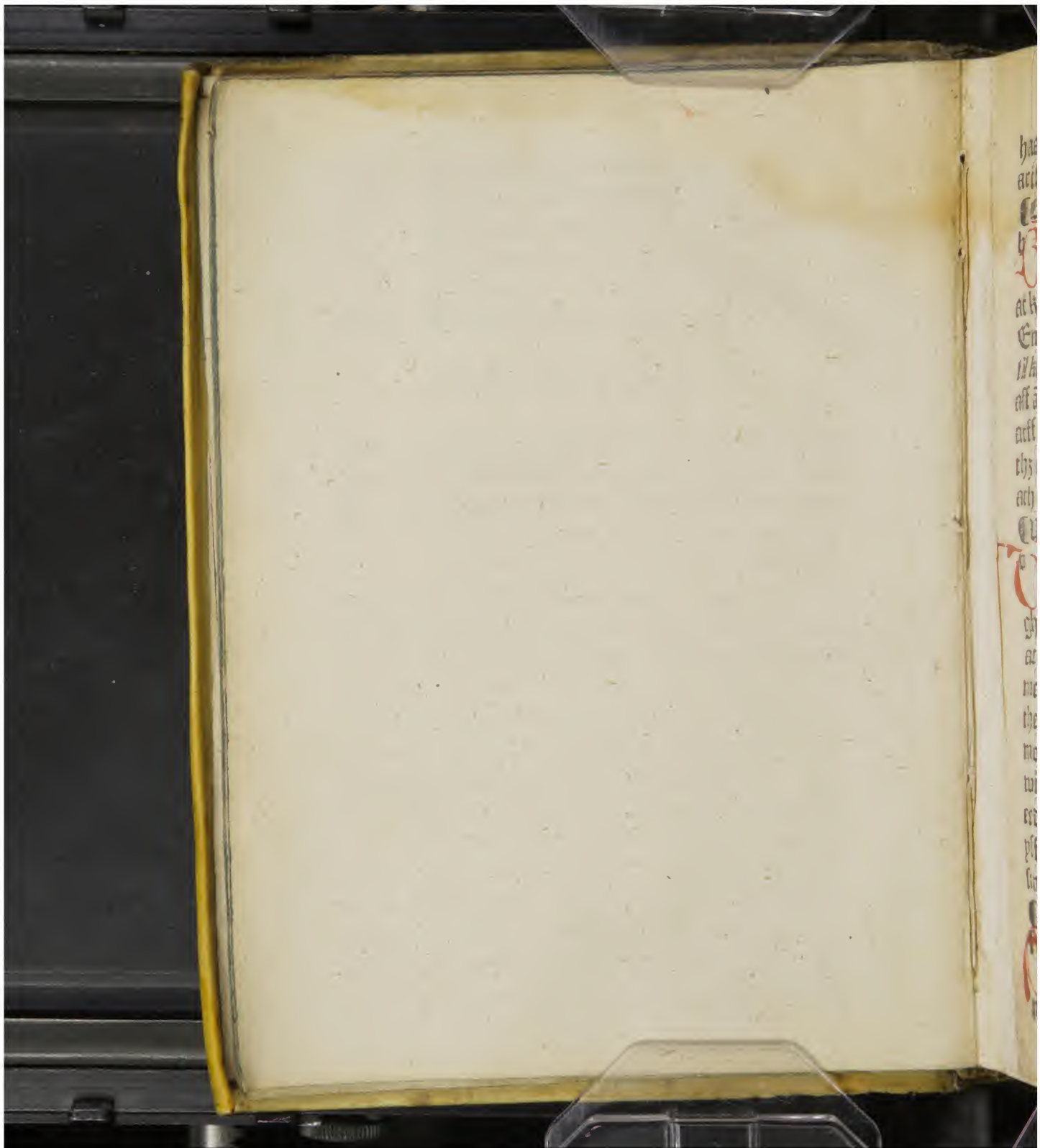
mmen

mad

2

for barn
an for en
hon och
n ar m3
dia igen
her or til
m3 barn
til skiptes
ba iordh
ffue an3
eghe
der
ndher at
or nathe
l moder
ne vithne
at barn
barn ch3
pdy pdy

U

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

haar oc fick sin cristendom och skal ther fore
arff stonde

¶ Bar mar kristhuz oc haffoe gudfader

iiij

Bæn om thz lødhy wordher tha skal
thz haffue gudfader oc guomoder
at kirka oc faa syn kristhndom aff presthñ
En wordher thz soo spwgh ath thz maa ep
til kirke kōne oc faar saa syn kristhendom
aff āner man eller kona Tha stonde her thet
arff som thz more cristnet at kirka. en faar
thz ep cristendom. tha stoor thz ep arff. forti
ath hedhñ man maa ep arffue

¶ Wordher kone dōd oc liffuer barn

iiij

Wordher kone dōd oc liffuer barn effter
oc wordhē skilaz on hwilkz therre lan-
gher liffde barn eller mod. eller om thñ skil
at om barn fick cristhndō Tha ar thñ nar-
mer at vidohe ath thz fick cristhndom en hñ
ther ghen māler oc ath thz pffuer liffde sñ
moder Slicht sāma ar om fader som mod
wina m3 tunghe māne vichne och tylther
eedy nemfide men aff kone sñ. ath barn
pffuer liffde modeer sñ eller fader oc fick
sin cristendō thñ skal na ffaa ther lagsōgera

¶ Fōrer bonde sñ sñ kona i bo

v

For bonde sñ sñ kona och fōrer hēne i
bo m3 sñ fader in. oc afflar bōn
m3 hēne oc legx ep fa lag thñ i mellom Om

tha dōr bādens sōn. tha tage alle hās bōrn
huert fullen loth vīdher therre fader fad am
wel i kōp i ord som i boollā. an aff hās fa-
dhēnis i ord fo the icke vchū hā vil gifue thm
nogz. en legc f. lig tha fo the ep mera en hā
otta i ba

vi **H**or mā kone ther bōrn hawer salf
oc fōer hēne i gadoh mī lig oc mī bōrn
sin. oc leggis ep hēne sāl i falag oc dōr bōs
dhū sidhū. tha for kone ep mer an en houith
lōt. vīdher hās bōrn tha at hon fōrde til hū-
drede mark. oc bāden oc hās bōrn atthe ep
mere en iij mark eller mindra for vchū i ord
līne.

vij **R**omme tw hion lāmē mī rættham logh
oc haffuer annrth therre een mark oc
annz therre hūdr. dōhe mark och skilia s the
sidhenat dōd eller qmigh Tha skipthes ee
boō thm i mellam eller theris arffue om the
are dōde til halffueda kōb i ord oc i boollā
sāl en āner i ord gong i til rætthe arffue oc
taghe the arff oc vordher ep barn mīnt eller
arff beth tha gongher hā til rætthe arff.

viii **B**andhe maa ep līalie
Bōdhe mo ep sāl i mī rætthm loghm
līne kōn i ord fōr en barn mīnt h ar.
en sāl hā fōr tha star thz forti at hā mo ep
hara om hās gerninger e medhū hā liffue

lās bōm
fād am
thās fa
stue thū
ra en hā
en hawer
awer lāf
e m; bōm
or dō bō
en houth
nde til hū
n atche cy
velh iora
Sanmen
tham logh
m mach oc
sali as the
suphes ee
tue om the
or i bool
arffue oc
mpnt ellet
e arff.

m loghm
nrenh ar.
pā mo ey
hā liffue

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Døðr bondhñ tha maa hñ kalla offne arff
ue till geldahe En wil offne sith barn som
offne andra arffsue om thz ar til.

Skillies hion quigh for gudz rath. ix

Mkillias the quigh for gutz rath tha scal
hion kalle offne bondhñ til gelda oc ep
offne iordhen ther som hon lighger for the
saghe ath han war hene waricndhe tha hñ
saldhe haffuer han iord tha gialde. haffuer
hñ ep iord tha gialde boalka.

Sal bondhe kona iordh x

Mal bondē bworth kona iord oc soo the
ep bode barn sāmē oc skillias the bode
dōd eller quigh. haffuer bonden iord gialde
hñ eller hans arffue om han ar dōd. hanne
eller hannis arffuinge om hon ar dōd Soo
megla iord som han salde aff hanne iordh
burch. haffde hñ ep iord tha gialde boalka
oc tylther eedh o thel bondhñ ath hon war
ep bathra

Sal bondhe sijn eghen iord burch xi

Mal bonde sijn egnā iord burch tha ar
konen ep skpldh oc ep hene arffue ath
geldahe ather bondenā oc ep hās arffuinghe
fordhi at han ar bode sijn eghñ waricndhe
oc sin kone. oc fēz en han fīnghe kona mot

the hā luh egʒz aff hend v.

xiij Sal bonde atelkone iordh

El bonde atelkone iordh sūnā oc haffue the ep bode bōm sammen. om tha konā bond nū dōde tha kalla arffue hēne tīl bondhens Tha laðhe bondhū oth thz hā wil hēne arffuinga oc wiðhe offne mʒ tplchē edh otelbondhe Ec thū bonde dōðher thar thz he mes oitha hās arffua thz samme mʒ samme thū loʒh.

xiiij Sal bonde sūne egʒz iord oc han dōe

El mā bwarth sūn egʒz iord for tīnghe march eller mēra oc dōe sūhen han haffuer vārdh taghit om tha sculla hans arffue skipthe wiðher kōne hās. oc ar nō gʒz ofortherat aff thī vārdē taga bondhū arffue thz. en all thz ī kōp ar kōmeth oth ī salu eller ī abordh oth bīpth ſtoth thz gielðher kōnen ep ī gen oth ep henne arffuinga. en sal bonde kōnā sūn iordh hwath heller mūnna eller mēra a scal han atther gelohe hāne arffuinge hwar hā gʒz aff thī warðhi.

xv Sal bonde kōnā sūne iordh

El thū bonde kōnā sūne iordh oth ep haffuer salff. oc hār. arffue oth kōnā tīde gelohe bonde arffwin boolfa oc wiðhe offnā mʒ talff othelbōndher Wīl bonā

thū ep vtladhe oc gialde arffwin Stapne
arffuinghe hanū eth tīng oc annz Sogher
han the twa tīng bōde thm ther saglōgher
are two fōr for hwar tīng. Sīohū Stapne
the hanū tredie tīng. gōr han ep tha rat bō
the konīnghū tre marck Nether hā ath han
er ep lōgher. dylia m3 tplther edh odelbōde

Kona mo aldriḡ kare aff bōdēs gerniḡ.

A T bonde liffuendhe maa aldriḡ kone
hans kare aff hans gernīngher huad
som han gōr om henne egen.

Komad sō bōm windher eller taber i fa lig

A lth thz ther annz barn windher eller
taber i fa lag thet vari aldrā therā i fa
lagh are sammen

Willa bōm skillies frā fað there fari fað

A lla bōm skillies fran fadher there fa
ri fadher there a landz tīng eller har
ritz tīng och līwla thz at the willā skillies
fran hanom oc giffne thz bōnom sinom thē
han wil at sīgh liffuendū och mer mwa the
ep kraffue aff hanū leffuende. och ath swa
giorde tha mwa bōna sīa līf gerniḡō sī
nom sware. mandrap scal fadher oc frans
dher bōdhe som loḡh ar m3 thom.

xliij. **K**alla men a fadher for bønns gerningher

R Aller anner man a fadher for a bønns
gerningher oc sighet at barn are i fa-
lagh miz hanu oc thz ar ey, vthte thz barns
fadher miz tings vitna sinu. thz are two me
oc vari løst a kræffue hinc.

xliij. **K**alla bøn a fadherna effter fads død

R alla bøn a fadherna effter theris
fadhers død hæffue the fōr songhiz lot
aff fadher sinom fōra ather thz the hæffue
fōr songhiz boolla oc iordh. och sætta a iord
tvlther eth odelbonde. och a boolla tvlther
eedh miz lagfæsthe mæne. oc ey aghe the thē
fran are skilde wold annz giore vthū alle
ærffue wille. velia the ey effter fōre tha kal-
la hine aff thz i luthia thm til lantz tingham ellē
til hærretz tingham En villa the ey effter then
logh dagh ther tingman lagghe til effter
fōra Tha bōdhe the koninghen tre march
fōre rætløse oc ærffue kræffue tha lity vth
soo som fōra.

xx. **D**ør barn i fæligh

Dør barn i fæligh miz fadher oc miz mo-
dher tha ar thz til als rædhe them i
mellom som inthe vora

gher
ong
e if
bans
wo me

da
theris
ghz lot
haffue
a iord
e plther
e the thē
thū alle
tha kal
ingh ellē
er then
effther
marck
ich vth

z ma
them i

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Døz bondhe och are vdh arff

Døz bondhe och are vdarffue til saa
at bondens ar barn eller och konens
Arff barn eller i fælighe eller vthn Tha re-
lar thz thm, døde loth allwm hans bønū
til skiftis En soo gøz ep aff a qwinne afflæ

Døz bonde oc haffuer hā vith kone sūne
bodhe

Døz bondhe och haffuer han vith kone
sūne bodhe dotther oc sønner Tha
ghe modher theris saa lōth som en søn och
dotther halff ue mynna Haffuer modher
all dotther oc enghn søn taghe alle am me-
ghit som modher Thette ar rath om kōbe
iord oc boofa Fædhernes iord taghe bōm
dotther halffue mynne en søn

Bondhū mynner en loth epther

Døz moder sō bōne hauer tha ar sāmē
logh om alth skiftthe vthn saa myghz
skil at bondhū myndher epther kona sūne
een lōth bode i fæa oc iord allwm bōnam
sūnā til fædhernis Haffuer bōdhū alt søner
Tha ragher han ep meer an een søn Haff-
uer han alt dotther taghe han a fullen lōth
vidher thm Haffuer han ep meer an een

b i

xxi

xxii

xxiii

dotther vidher kone sūue. tha mndher hā
two lodher aff hanne mōdherne iord. For
thi han æt e mā oc mndugher for tū mā
lōth

ffliij

Bōm arffue mōdherne

Alth thz ther modher faar oc mōdherne
hedher taghe all bōm henna effter
henna bodhe fōstha kull och effter Swa
manghe som the are swa kōpe iordh som
boofa

ffvi

Siddhe bondhe och kone sammien

Iddhe bonde oc kone sāmen barnlōs
oc dōz anneth therre. tha taghe thes
dōde arffue alt halsthy vithet thn ther liffuer
saa kone arffue halstt som bōdhens. Thet
the æt rath om kōpe iord oc boofa. Anner
iord ganghe som log ara til ratthe arffue.

ffvi

Wordher dhele om iord

Wordher dhele om iord. Soo at somme
kalle faderne eller mōdherne. oc sā
me kōpe iord ware the nāsthy vithne ther al
le vilia widhe til hande

ffvii

Skil saar sōlken om hward

Era the sōlken ep are samfathra och
sammōthera och skil thm om skiffthe
Tha skiffte scal hward faderne æt oc hward
mōdherne æt. Tha sculle there sāfandher

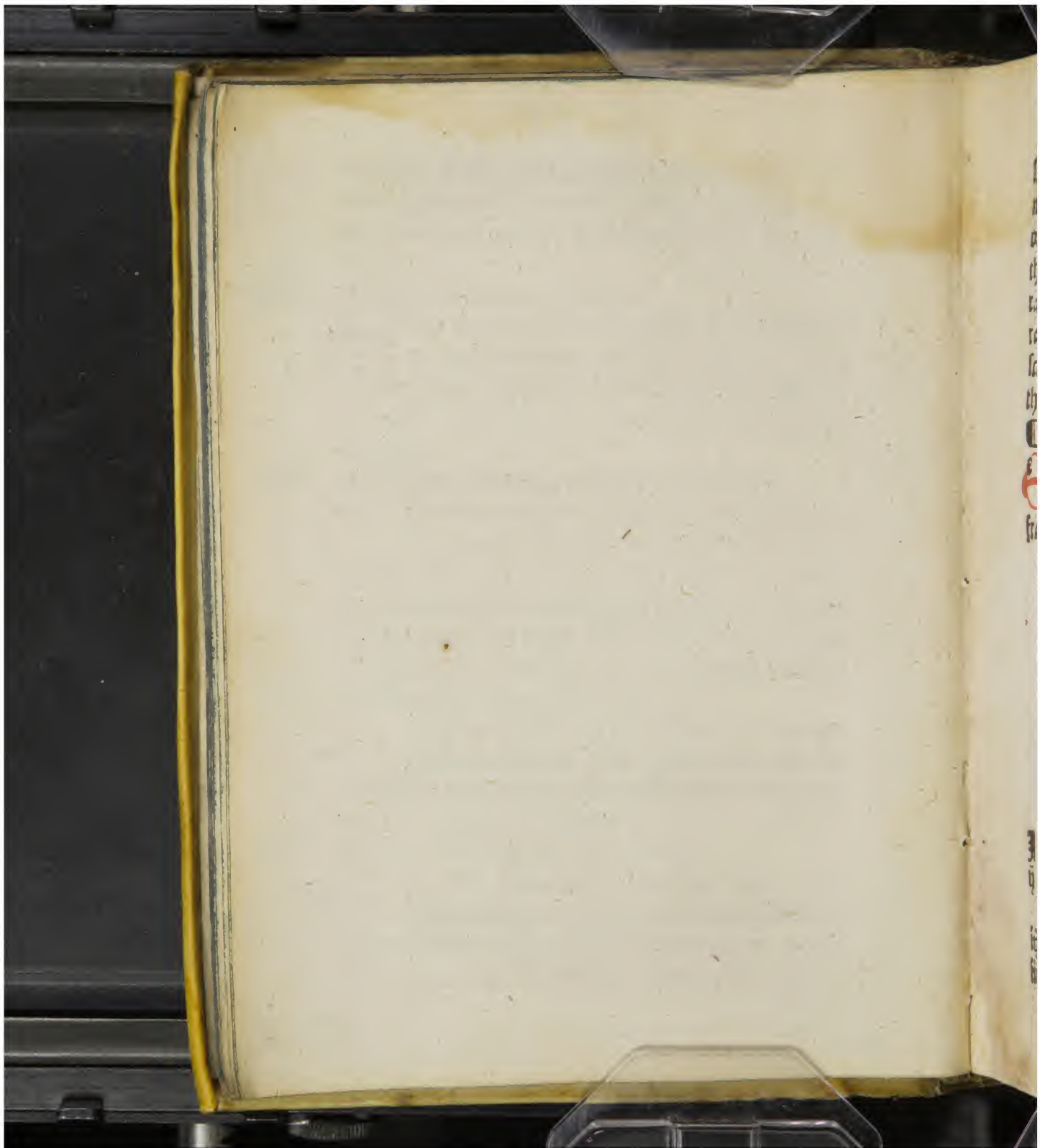
her hā
ad for
tū mā

mgher
ma effec
per Swa
ordh som

nien
i barnlga
aghe thea
her lffuer
ns Thet
iaa Anner
the arffue

at somme
ne. or lā
e ther al

hra och
skiffthe
re huat
andher

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

primus

skiffthe thm i mellom Swa ath eth sp'sken
na'fne sex therre frandher oc aneth sp'sken
oc andhre sex therre frandher. och the tollf
therre frendher sculle swarie ath the wille
rath skipthe thm i mellom oc ep. kunne the
ræthere skipte thm i mellom the tollf man
sculle giøre thz katherne the wille oc thz mæ-
therne ther the wille

¶ Skil samsp'sken om skipthe

E Re the oc samsp'sken och skil thm om
skiffthe tha na'fne och the tollf l'ne
frandher at skiffthe sigh i mellom

xxviij

¶ Incipit tabula libri Secundi

I Skilies hion leffuendis
ij Samme rath ær om gwoldh som om
iordh
iiij æt bætther ætff
liij ætff ætff wiðhe hin ther

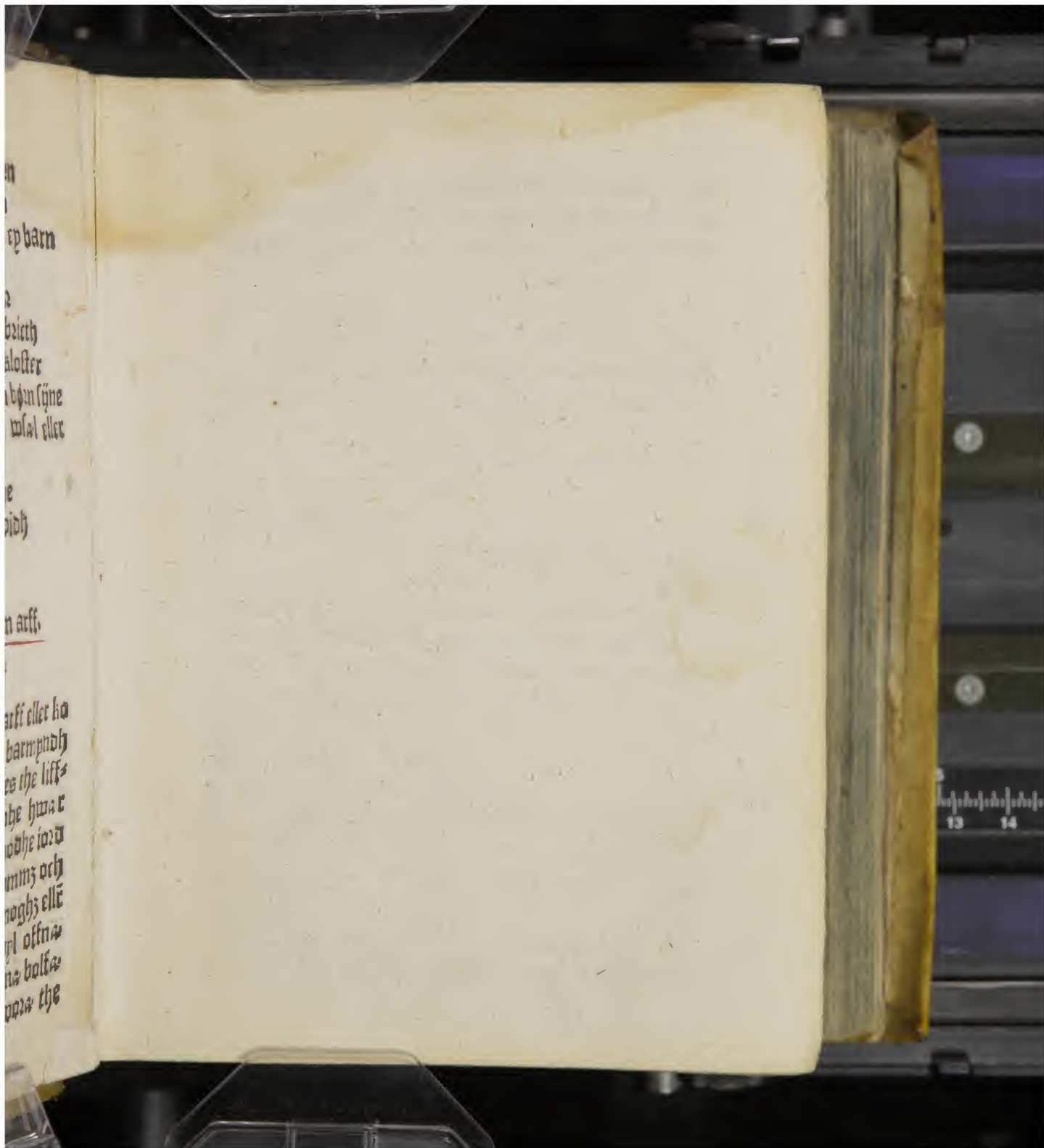
Liber

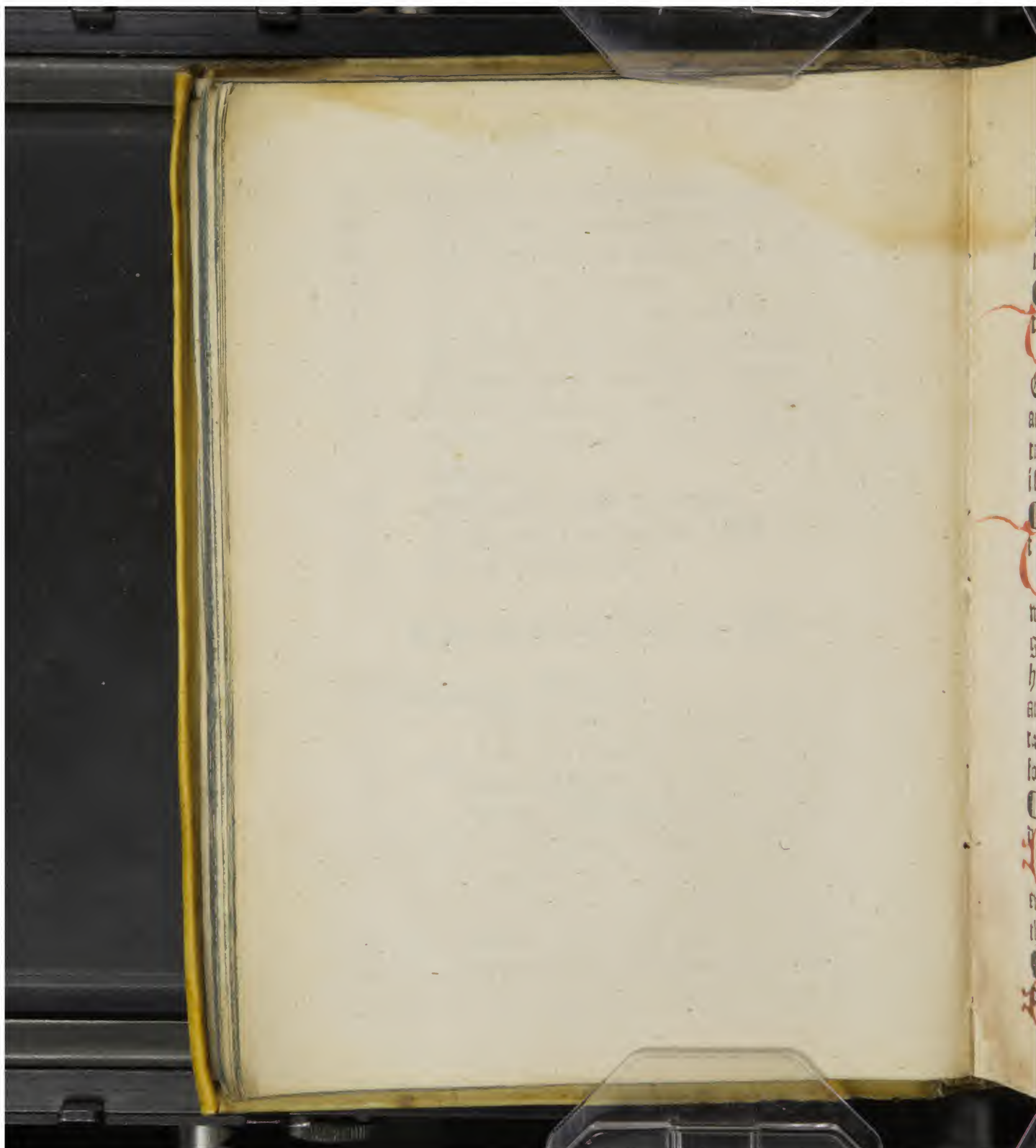
v Dø: man oc haffuer han bøn
vi Et ep barn oc ep barne barn
vij Dø: mans søn oc haffuer hā ep barn
vij Dø: man vdhñ barn
ix Giffuer bonde sijn børne bøn
x Vil bonde wspwick oc helbricth
xi Giffuer bonde barn sich i kloster
xij Haffuer hā andra arff an bøn sijne
xij Wordher man eller kone wsel eller
fatigheer.
xiii Wille arffuvinghe ep taghe
xv Thñ man ther tagher vidi
xvi Herer flatfpringh

Incipit Secūdo liber om arff.

Skilies hion liffuendis

A War andher bondhe arff eller ko
na. och wordher ep barmhertich
eller arffbeeth. oc skilies the liff-
uēdehe eller dōd Waldehe hwar
arffue sijnū eller therre arffuege bodhe iord
oc fæ: alt vdhñ thz a borch ar kommz och
brut stock Thz geltz ep ighñ dpl's noghz ellē
iord eller bolfa: vidihe hñn ther dpl offnā
iord m3 tplcher edh odelbonde offnā bolfa:
m3 tplcher edh lagfæsthe manne vora the

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Sections

barmynth eller arffbeeth vorthe hwaert iord
sinne hwaert och boolf & gonghe saa allu til
skipthes ratthā arffuom som log are. dpls
noghz salli saa logh som fōr ar malth

Samme rat ar om guldh som om iordh

ij

Qhet same ar ratth om guldh som ar om
iord at arffue gonghe ratthom arffuā
En kōpes iord m3 gulle. tha gor hwaert som
ann3 kōpe iord th3 gwā haldich ar ganghe
til ratthe arffueghe th3 i kōp er kometh och
i salu th3 gelahz ep at her

Arff bōther arff

ij.

Qags arff ghā arffue tha bōther hwaert
anner. om arffuen ar tre march. oc ep
mūnde Thi at anner ar firitim & march
ganghe hwaert arff geen androm arffue e
hwaert som taghin ar En om flere wordhe
anner weghā taghā tha gonghe the mōh
ratthom arffum. dpls noghz salli saa logh
fore som fōre ar sath.

Dpls arff vidhe hin ther

liij

Dpls aloher arff vidhe hin ther dpl m3
tre tplther thi at arffuom er ep mer.
en qres nawn gaar hā mether noghz lathe
th3 voh oc a tplther eedh

Dōr man oc haffuer han bōm

v

Dōr man oc han haffuer barn taghe the

B ij

arff effther hā haffuer han barnebørn och
 ænkebarn Taghe the arff soo hwert som
 sculle taghe effther fadher sijn eller modher
 sijne Och ær een wogh eth barnebarn och
 anuer wogh flere tha taghe thet eenæ æm
 myghit epther fadher fadher eller modher
 modher som alle the andre Soo ær oc om
 brodher haffuer eene dotther oc syster tre
 søner eller flere Tha tager ene dotther æm
 myghit som alle tre søner

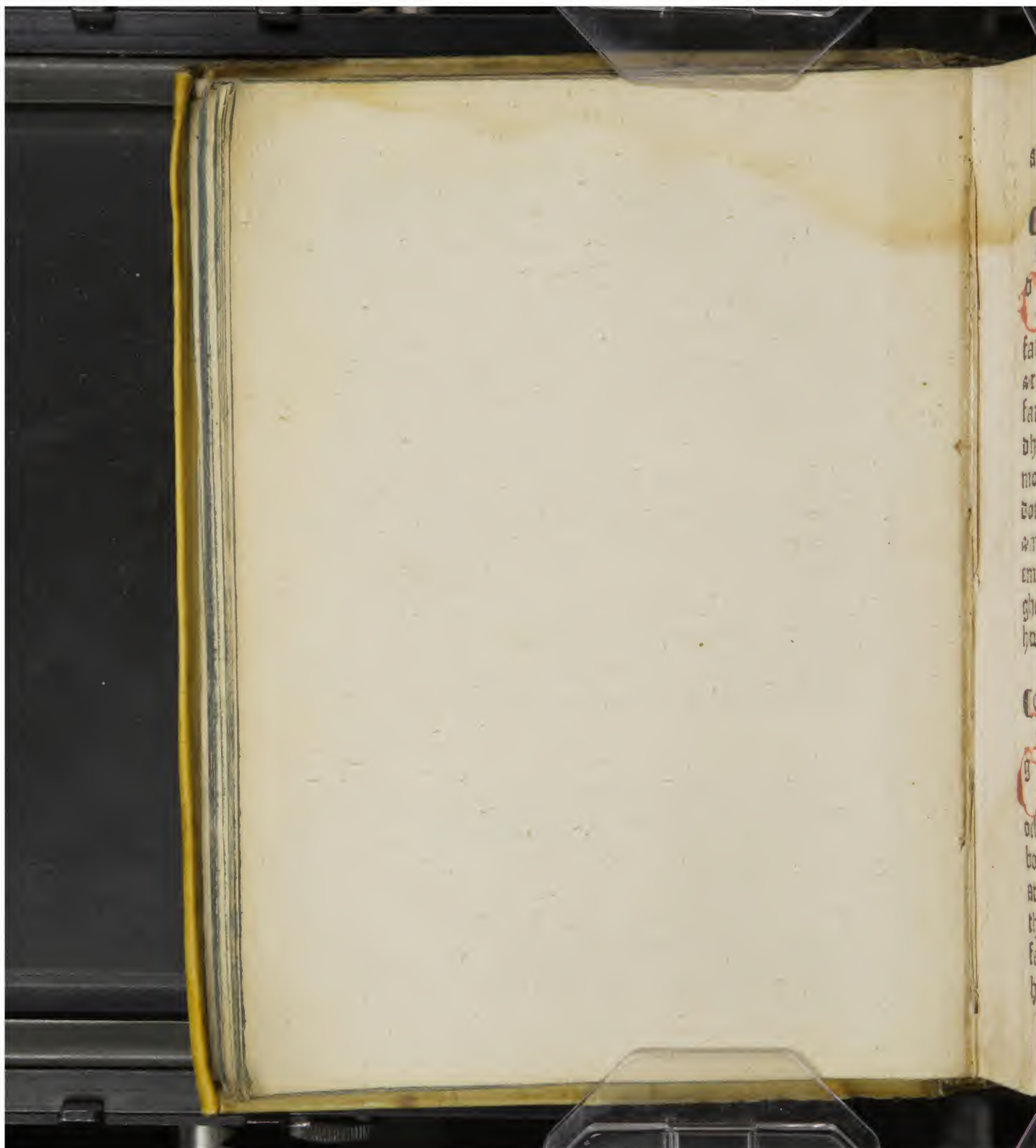
vi **E**r ep barn oc ep barne barn
 barns bøn eller frænner Tha gonga
 arffmon effther man talæ taghe kone æm
 myghit som karla Och arff skal alle gatha
 frā ganghe e medhū arffue ære til oc byrde
 man. ære ep fræmmer arffue. och ære gon
 ghe arff tha taghet koner æm myghit som
 karla.

vij **D**ø mans søn oc haffuer han ep barn
 ør mans søn och haffuer han ep barn
 ther ratther arff ær. tha taghe hans
 fadher alch effther hanom och inthe hans
 sylken och ep halff brodher heller en anner
 haffuer then døde modher och ep fadher
 tha taghe hron iche meræ æn een løy vich

den och
ert son
modher
den och
den a
modher
at oc om
gher tre
ocher am

oc ep barne
ha gong
kone am
alle gath
il oc byde
hare gong
pghit son

ep barn
ep barn
ghe han
the han
m anner
p fader
och vider

Secūdus

anner bøn sin oc hins døde splkennē.

Woz man vohen barn

vij

Oz man oc haffuer han ep bøn och ep barnebøn eller andre fram arffuege ep fadher ep modher ep broder ep splter. Tha ar fadher fadher oc fadher modher. modhē fadher oc modheres modher. fadher broder. oc fadher splther. modher broder oc modher splther. broder sōn och broder dotther Sōlther sōn. oc sōlther dotther All æm net at tage arff effter hin døde kōner em meghez sam karla sforthi at thz ar ganz ghe arff. och sidhen frā thn kōmer taghe e hwar som a byrth widher hin døde.

Gissuer bondhe sijn bōnebōz

ix

Gissuer bondhe sinom bōne bōnrom iordh sick liffuendhe och skødher thm och sal thm i hændher och wordher saa ath bondhens bōn effther hans død ilka iord ath hans barne bōnum the iord han gaff thm wari the widher wern at there fadher fadhē gaff thm oc skptthe thm an mer maa hā ep gissue an til theris fadnes kunū eller

mōdernes haffue barne bōrn ep i there wa-
re tha ware bondhens bōrn wīther wīthne
at therre fader laptthe thoni egh thz sāmē
maa kōne gōre wīdher sin barne bōrn ther
bondhen maa.

x **W**il bondhe wīspock or helbrīcth

All bondhe helbrēpōhe och wīspock i
clōsther fare Tha maa han mī allum
sin hōuit lōth i fare. wōrdher han spugh tha
maa han halffdhelen ghīffue i clōster eller
hūem som han wīl. och ep mere fran arffū
ep klōstre helder an androm mannom

xi **G**īffuer bondhe barn sīth i klōster

Gīffuer bondhe barn sīth i klōster tha
maa thet ep kēaffue arff effther hās
dōd othen han wīl gīffue hanum noghet

xii **T**haffuer han andre arff an bōrn sine

Haffuer man andre arffue en sin bōrn
tha ar alth thet han agher bodhe i
fæ och i iordh hans hōuit lōth. Thaffuer
han eth barn tha ar alth halffth thet han
eghet Thaffuer hā flare bōrn tha taghet hā
lōth wīdher hūwerth there saa som han hāf-
wer.

ere was
withne
thys same
pon ther

th
olswick i
my allum
spugh tha
holter eller
fran acffu
unnom

olcer
kloster tha
effther hās
noghet

en line
en sin bōn
bodhe i
Laffuer
thet han
aghet hā
han hē

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Worder man eller kone wsal eller fatiger piij

Ordher mā eller kone wsal eller fatig-
gher. saa hā maa ep sallskuer hialpa-
sigh eller aldher och sywdom gaar thm a
handher tha bīwde hā sig naſthe arfkrom
at the taghe wedher hanū wil thn wāfōre
ep saa fare alle theris i mellom oc thz liwfa-
the a tinghe. wil thn wanfōre ep saa fare al-
dra arfkue sine i mellom. Tha skipthe eghn
sinom aldre arfkue sine i mellom alle i howz
lōcher. och ware siōhū m3 thm han wil m3
synom hōffuz loth Er thes wāfōre hōffuet
lōth bathra an iij mark effcher hans dōd
tha skipthes thz alle hans arfkue i mellom.
Er ep meer en tre mark tha haffue thē thē
han war m3 for sit arbejde

piij

Willa arfuinghe ep taghe

Alla arfuinghe ep tage wiðh thn wā-
fōre tha fare hā til tingh oc lprose thet
for tingmānom at the willa ep wiðher ha-
nom taghe. oc siōhen legghe tingmen loth
daghe fore alle arfkue oc fare hūn ther flath
fōres wil. wilie arfkue ep til tings komme oc
ep hanō taghe. tha aghe han wold at fara
til thn mā ther han wil m3 all thz ther han
agher Tha saa at alle hās arfkrom ar log-
budith til foren

cx **T**hen man ther tagher widh
 In widh thā tagher a tinghe ther flat
 fōris wil wardhe allom hans gernin-
 gom hwaad som han gōt am wal konin-
 ghes rāda oc archebiscops som āners Drā-
 per han man tha bōdhe hīn vider hanon
 haffuer taghit titingh, aff allom manbotū.
 och frandher twa lōtther wordher han drā-
 pin taghe oc hā saa meghit vider frandher
 aff alle bōther.

cvi **K**arer flatfōringh
 Karer flatfōringh at han haffuer ep saa
 goth som hanā war iath Tha widohe
 bonden thz a tinghe m3 tūghe manne vitz-
 ne och tplther eedh. at han haffuer saa goth
 som han iatthe hanū. eller tingmen wilā til
 dughenda māne lādhe vidohe at hā haffuer
 saa goth som han maa wel lādhe ath. wil
 han ep loch see och ep effther godhe māne
 aspn medher ware tha fare han borth och
 hanne salfswā sigh oc fōa inghū penningh
 aff the thet han gaff othen han wil at her
 tilfare och lidhā ath sodant som han haff-
 the fōra.

te ther flat
ns gennin
al konin
aners Dr
her hanom
manbotu.
her han dra
th standher

affuer cy saa
Tha widhe
manne vit
fuer saa goth
men wils til
r hā haffuer
the ath. wil
pohe māne
borth och
i penningh
wil at her
han haffa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Tercius

Tabula libri tercii

I Fadher maa ey affhendhe bōrne sine
ii Swan barn maa ey salis iord sine
liij Wordher berne iord
liiij Gor bōrn vil a handher
v Tigghe bōrn och kare
vi Sighet bōrn at wære ablis bōrn
vii Om iordh ey loghpydes
viii Iord saghes a tinghe
ix Bōrn vati iordh for alle
x Barne bar varia sich fadherne
xi Solske maghe e kalle hwert annz
xii Skipthe bōrn effther fadher
xiiij Hwo warie sculle vare
xv Frander maa i taghe bōrn frā moder
xvi Om slaghefredhe bōrn
xvii Om man wil gissue sin slaghefredh
bōrn noghet
xviii Afflær man bōrn i lōndh
xix Haffuer man slaghefredhe bōrn
xx Haffuer man barn m3 hulkone
xxi Wil man sine slaghefredhe bōrn
xxii Haffue bōrn manghe lēth
xxiii Swarer manslagh for annen

Incipit liber Terce Om arff.

¶ **F**ader maa ep affhænde bōrne sūne
 ¶ **D**æt modher sō bōrn hauer tha mo
 ep fad affhænde bōrne sūne mo
 dhernis iord. vthū hā taghe iord
 iordhe i geen tii fwltz. vthū soo
 meghū lōth som hā mpynder epther kone
 sūne.

¶ **S**man barn maa ep s. lie iord sūne
 ¶ **M**en barn maa ep s. lie iord sūne oc ep
 andra lund affhænde fōr æn han er
 samthū winter gāmel. Mō barn maa alorig
 fōr æn thz er mānz Encke maa sine iordh
 bodhe bort s. lie oc skipthe Togh soo at
 thū ther midher hēne ær næsthe frændehe oc
 hanne giffth mōdher

¶ **W**ordher bōrne iordh
 ¶ **W**ordher bōrne iordh olofflighe saloh
 elier kōpt. och kalle the sidhū a iordh
 sighe at haffue manglighe mīst. tha ladhe
 vch verd hpmū ther hande mellom haffuer
 iordhen oc a tpther edh odelbondhe at the
 aghe ep mer vth at lathe oc haffue iord sine

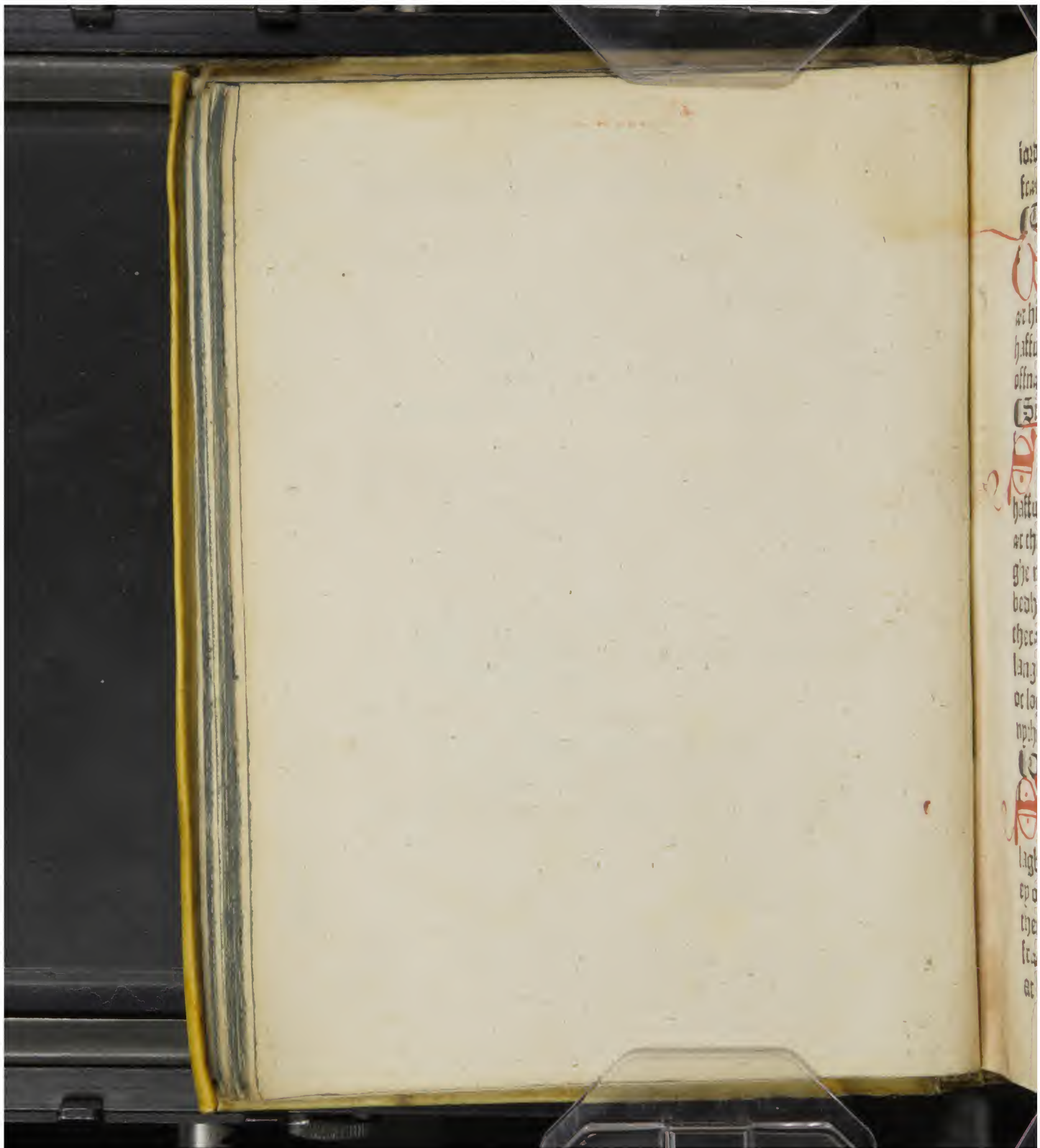
¶ **G**or bōrn vñl a hendher
 ¶ **G**or bōrn vñl a hendher so at the mwa
 ghe ep sōdhe sig vthū the s. lie sūne

e lüne
mer tha mo
ne lüne mo
a taghe iord
ly. vchñ soo
epther hone

ed lüne
nd lüne or ep
pe anhan er
n maa aldrieg
aa lüne iordh
Cogh soo ach
ne frandhe or

fflighe saloh
ohñ a iordh
h. tha ladhe
lom haffuer
rohe ath the
ne iord lüne

at the mwa
si+lie lüne

Tercius

iord Tha mughe the sialie m3 s3ne n3sse
frandher rade oc tha stor th3 k3p.

¶ Tigghe b3rn oc kare

¶ Tigghe b3rn oc kare ick offna trem
vintrom sidh3 the 3re logwaglen tha
3r hin vedher 3rn ther handhe mellom
haffuer fore laghe haffa ther han haffuer
offna haffnat

¶ Sigher b3rn at ware eblis b3rn

¶ Sigher b3rn ath more 3plis b3rn tha
therre iord wat soldh. oc hin ther k3pt
haffuer. sigher at the more fulmegsne Tha
3r th3 n3mer som k3pt haffuer m3 tweg-
ghe m3ne witne oc 3plher eedh odelbonde
bedhe sigh laa gud hielpe som han fick m3
ther3 laa **¶** Oc wille och at the ware tha swa
langw3ren at the marthe there iordh s3lie
oc logleghe affh3nde. g3t h3 laa haffue oc
n3the lich k3p

¶ On iord ep laghimdes

¶ El man iord s3ne ok3nigh m3ne. och
kare frandher sidh3 ath th3m ware ep
lagbudich. tha mwe the ep kalle a iord och
ep offna hin ther k3pthe. vdh3 offna hin
ther sold3 gar h3 vedher ath h3 lagb3dh ep
fr3ndom sinom. gar hin vedher ther sold3e
at h3 ep lagb3dh fr3ndom sinom. b3d3ch3m

¶

thre march eller salie thm tplther eedh logs
fælle mæne

vij Iord skodes a tinghe

If man salie androm iord tha skal hā
skode hēne oppa tinge En skodes
ep offne tinge tha sculle the huse offna tinge

ix Børn vāri iord for alle

Bæn effther fadher sin vāri forā allā
kønnā mānū oc andrō mānū am wēl
alchz thet theres fadher haffde i haffdom
sinom iord miz tplther eedh odelbōdhe och
boollā miz tplther eedh logsælle mæne och
ther skal hā swārie at hās fadher atthe thet
vilt oc vspile

x Barne barn vārie sith fædherne.

Al fadher noghz sith barn i hender och
for thz barn annz barn och dē sidhen
oc liffuer barnebarn. oc wil oloefadher igen
effther taghe thz ther saldis tha a barne
barn at wārie sith fædherne fore thm och
for alle som paa kaller.

Solskin maghe e kalla hwert annet

xi **S**olsken maghe e medhū the liffue kalle
hwert ānet til iānnet oc til ræt sitha
oc tagh swā vithi hwar spn lōdh fal thet
som thz haffuer lprith lōth fal skal vidohe miz
tplter eedh odelbōde thz spsæne sin lēt haff

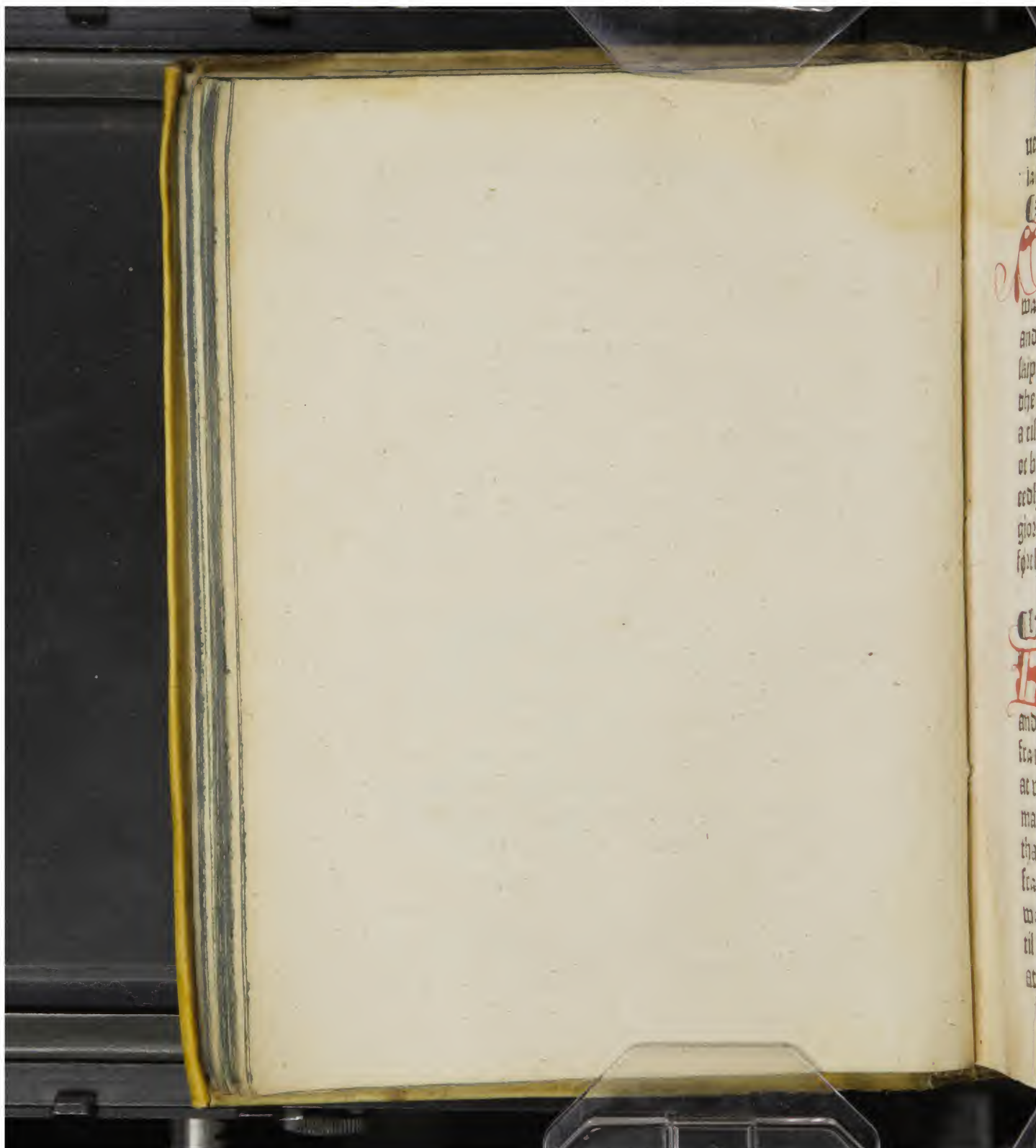
cedh log

tha skal hā
En skedhes
offna ting

ari for allā
ānū am wēl
ie i haffdom
elbondhe och
the māne och
ther atthe thet

herne.
in i hender och
och dē sidhen
lofader igen
tha a barne
fore thm och

et annet
theliffue kalle
til ræt sitha
loph kal ther
al vidohe m3
sun let haff

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Tercius

uer burth latith maa ep kalle hin andre til
iamffna.

Skipthe bøn effter fader

rii

Skipthe bøn effter fader sin hwa
roffther eller vdh iordh och ær anner
warre æn æner och bothes the skipthe m3
andre iorde och hin tha fick warre tha the
skipthe. haßfuer han bætrich sine m3 kostna
the oc artfuedhe synom. om tha kaller hin
a til gardher tha giordhe til tha the skipthe
oc biude til raps tha vidohe han m3 tpliher
eedh oc odelbondhe at th3 war alorigh til
giordh offne hins iord och sidhen logh ære
foth tha iampne sick i mellom

Thwa warie sculle waare

rii

Ath bønū fadherlōsum och ær bode til
fader fader oc modher fader eller
andhe fadhernes frændher oc mōdhernes
frændher alle em mer Tha ware the næstly
at warie bøn fadherneis aalff ære. ær æner
man nærmer a mōdherne æn a fadherne
tha ware thū widher wern e tho saa m3
frænde raadhe ath thū war widher wærn
warie wil och ep harie Et modher fader
til tha ær han nærmer en fader brodher
at warie bøn So nær som æner ær andrā

tha maa hā ep vāre hās wariendhe och ep
sijn eghn fōr han ar samthn winther gāmel
oc ep fōr gōre gen konings rōtthe. oc ep gen
archebiscops. gōr hā gen andrū bonde tha
scal han bōthe som logh are

xiij Frānder maa ep taghe bōrn fran mod.

Frānder moghe ep taghe bōrn fran
modher therre e medhū hron wil mā
lōs ware oc lūhie fōr bōrn sinō i there eghn
En sculle frānder til see at modhē fōr hā
dher ep egen bōrne line

xv Om slaghfredhe bōrn.

Om modher bōrna mānes tha valdhe
thn bōrne egū nāthe vārn. er ānz barn
spāt vāri thz modher a til thz ar spm wīns
ther gāmelt oc thn barns egū gōmer Giff
ue barns moder hwarth ar halft mārck fōr
re fōsther lōn othū saa righer man see at hā
ville mere giffue.

xvi Om mā vil giffue spn slaga frid bōrn

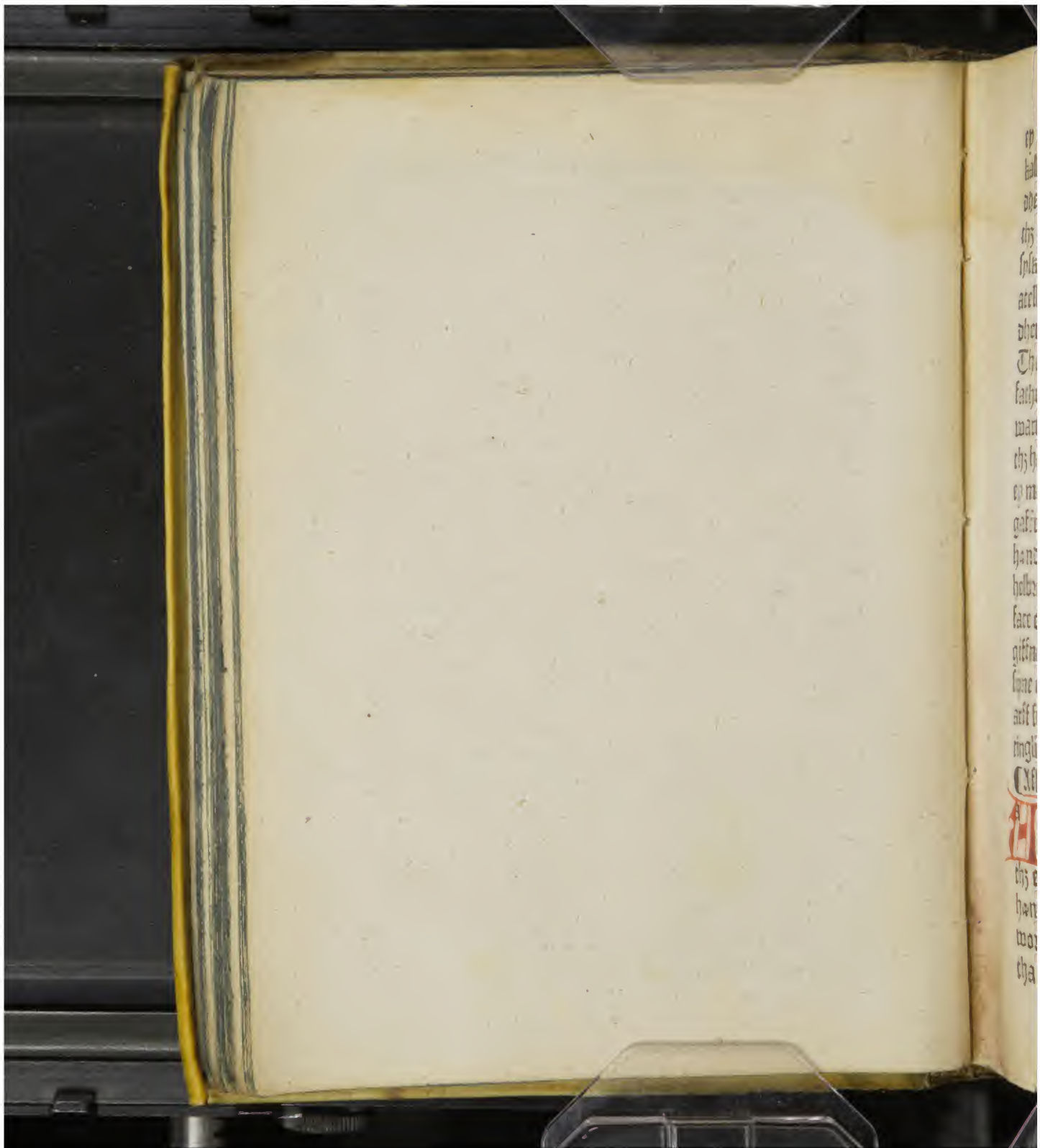
Haffuer mā bodhe atelkone bōrn oc sl
gefrid bōrn. och wil giffue sijn slghe
fridz bōrn noghz Tha fare han a landzting
eller haritz tingh oc liwse at the are hās. oc
giffue thm thz hā wil iord skōde hā oc bool
fa liwse han fōre tingh mānom oc sali thm
thz i handhe at fadher liffuendhe tha fō the

he och ep
her gāmel
e. or ep gen
bonde tha

a fran mod.
e bōn fran
won wil mā
i there eghn
dhi for ha gē

s tha valdhe
n. er ān; barn
ar spm wina
gēmer Giff
valli mard; for
man see at hā

frid bōn
re bōn or Nes
le tyn Neghez
n a land; ting
e are hās. or
e hā or bool
n or lali thm
re tha so the

ep i handher Ath fader liffuendhe tha
 kalle the ephanom dōdom och epters fa-
 dheres dōdh tha saa the ep anner arff an
 thz han gaff thm tha han liffohe En epther
 spskene sin tha taghe the am meghech som
 atelkone bōrn om the finghe thz there fa-
 dher gaff thm tha han liffoe och ep ellers
 Tha maa oc ep dughe fleghefridh bōrn til
 fathernis Ath fader kaller sigh haffue
 warch bēptia thes vthū til saa meghez som
 thz haffuer vthū iathurs i ha ftum sinom oc
 ep maatingh vidhne dughe thi ath fader
 gaffue thm noghit om han salohe thm ep i
 handher Hwadh som fader ar heldher
 helbredes eller swagher tha scal han a ting
 fare oih liwla for tingmannū thz han will
 giffne sine fleghefrede bōrn effcher modhē
 sūne och effcher henne bōrn tha taghe the
 arff fullen och allen hwat the are heldher
 tingliwsthy eller oc ep

Afflæt man bōrn i lōndh

Afflæt man bōrn i lōndh widh kone oc
 ar hun ep giffet oc ep gwolfesth tha ar
 thz ep atelkone bōrn togh hā songher sidhū
 hanne m3 loghwm En all the bōrn sidheu
 wordher afflæt hwan ar giffet och gwolfesth
 tha are the atelkone bōrn Ep fagher thet

E iij

rvij

barn som fød ar afflath arff effcher fader
 vhen ther morder tingham oc fader
 giffuer thet noghz Eneffcher sin modhers
 død och søken tha thagher ther arff an
 vel som andre børn.

xiij **C**hafter man Neghefridhe børn
Haffuer man Neghefridhe barn och ar
 thz ep tingham liwsth tha skal han ep ta-
 ghe arff effcher thet om thz død fød en han
 och ep taghe bødher fore om thz drapit
 morder oc ep bødhe for thes gherningher

xix **C**hafter man barn mzhulkone
Haffuer mā barn mzhulkone sine oc ar
 ep fralle giffuich och ep tinghamliwsth
 bødhe ep mera for thes gherninghe an for
 anneth onachtigh hion

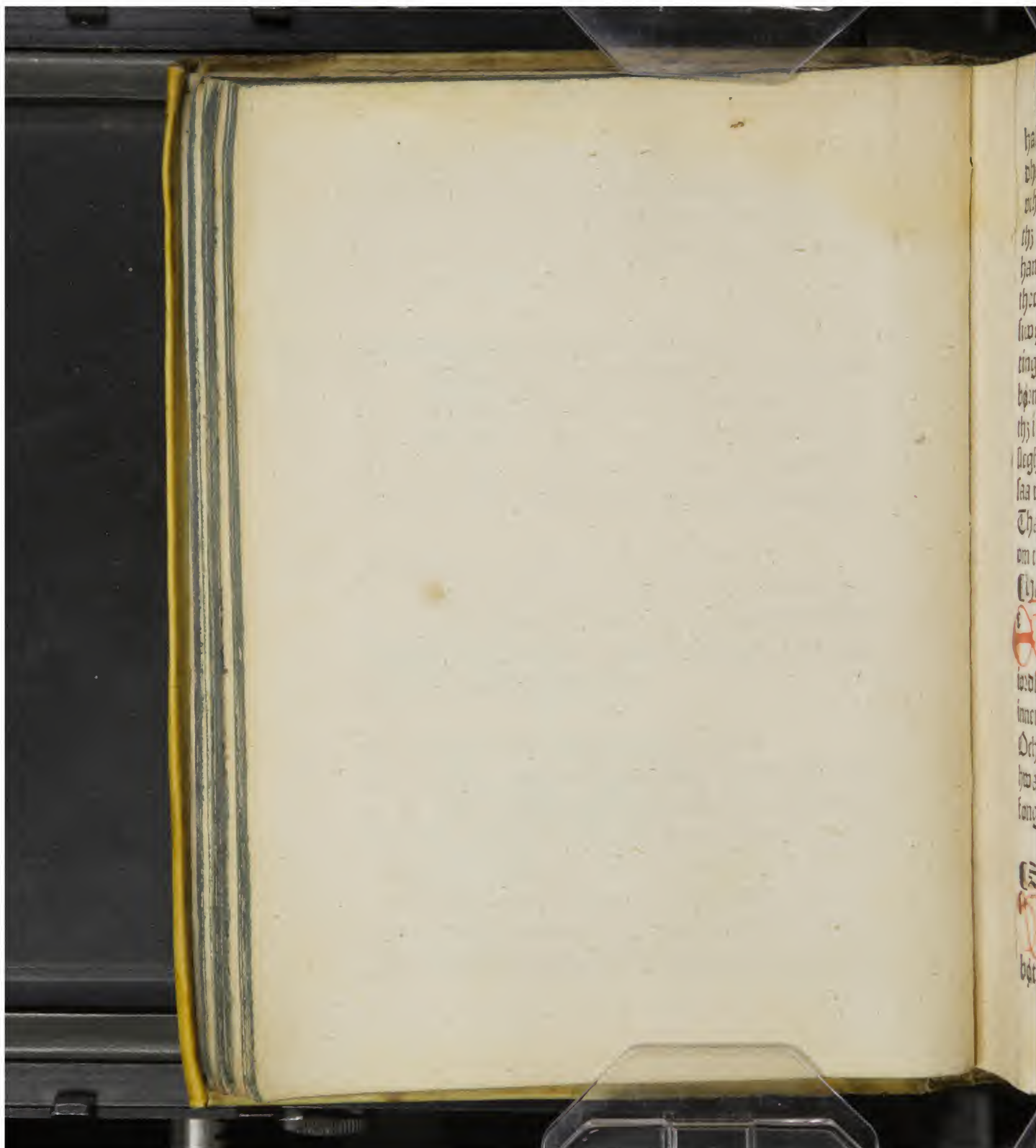
xx **C**Wil man sine Neghefridhe børn
Haffuer man Neghefridhe børn oc wil
 han giffue thm alth effcher sigh tha
 fare hā a tinghe oc liwse thz oc skødhe thm
 siøhen Taghe alth the effcher hā. hwaad the
 are heller innen iathurs eller vhen faar
 man siøhen atelkone børn ther han liwsohe
 thet tha faa Neghefridhe børn ep mera an

er fadher
er fadher
modhers
er arff an

an
earn och ar
al han ep ta
er for en han
n thz drapit
gherningher

one
one lue oc ar
tinghlimth
uighe an for

an
born oc wil
er ligh iha
laghe thm
ahwad the
nhen faar
an liwdehe
mer an

halffuen lōth wiðh atelkone bōn Sal fa-
 dher noghit ſleghefridhe barne i handher
 vihā iathurs ſaa lūth ſom thz ær tha faar
 thz ep meer effther fadhers dōdh hafuer
 han ep atelkone barn tha taghe thz alch eff-
 ther hanō hwað fadher ær heloet heel eller
 ſwogher e ſcal han ſkōðhe eller liwſe offne
 tinghe thz han wil gittue ſpue ſleghefridhe
 bōn eller hwað thz elſker Ep togh han gōz
 thz i ſoth oc offnæ dōtzdaga ſinom. tha gōz
 ſleghefridhe barn ther ſaa tinghlīwſth. och
 ſaa wiðher fætherne kometh ſom ær ſagth
 Tha tagher thz ſullen lōth effter ſuch ſpken
 om thz ſcal artfue thet

Haffue bōn manghe lōth

Ere manghe bōn āners mans och for
 āners mans there lōth eller twighē i
 iordh thære vſkipth bare ſaa manghe lōth
 innen Tha ſkiffthe ſcall ſom æghendhe ære
 Och ep ſaa manghe ſom the worde Ath e
 hwaer manghe lōther anner man haffuer
 fonghth i there iord tha lægghis alle ſāmen.

xxi

Swarer man ſagh for annen.

Swarer man ſagh for ānen mā tha ſcal
 han m3 loghū fæſthe foræ hannom
 bōther eller logh Wil hin ſidhen ther han

xxij

Swarer fore ep hanom at lyðhe. tha scal thū
 som fore hannū swarēðhe eller bōðher eller
 logh oppa holdhe Em wæl iærn som āner
 logh ffordhī at hwa som ologhelighe swa-
 rer han scal ologhelighe oppa halde.

Tabula libri Quarti

3	Hæffuer nogher man hūlit gathū
ij	Hæfttis wagh igen by for grāne
iiij	Om almeninghis wagh
v	Om kirke wagh
vi	Om nian spiloher adel wegh
	Somme wille fœrka oc bathre sūn
	iordh
vij	Om marcke skal
viiij	Wille oldinghe ep swarie
ix	Skil man om iordh
x	The man i bolæ aghe sammen
xi	Sæl man vðhlendingh iord sūne
xij	For man oc alth otlendhe
xiiij	Laghe hæfðhe er thre halme
xv	Fæsther man iord och wil ep holdhe
xvi	Sæl man sūne iordh burth
xvii	Om sæpðh wordher sammen
xviij	Laghe hæfðh sæa brath sæpðh a r

a lcal thñ
dher eller
som āner
ighe swa-
valde.

lur gathñ
for grāne
he

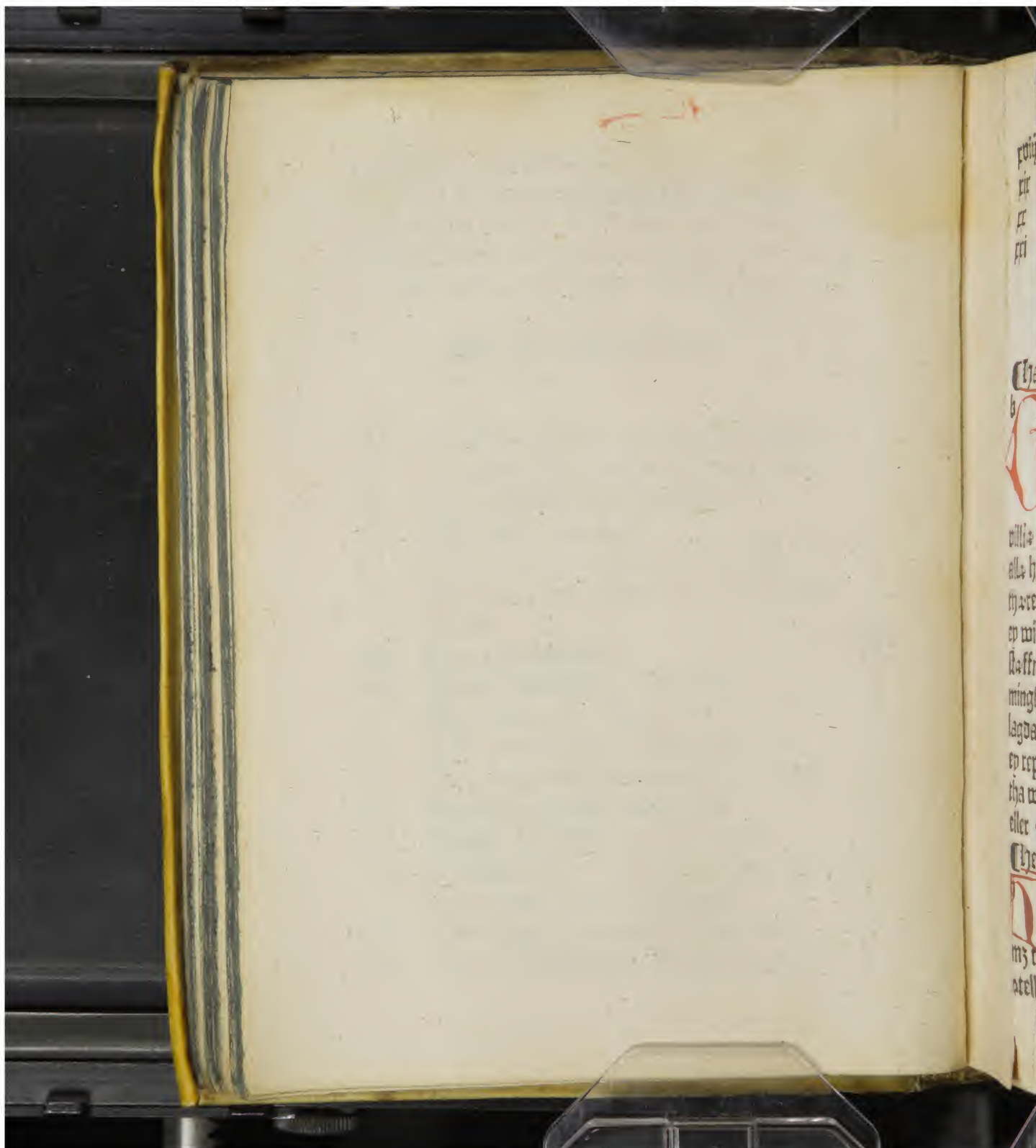
wegh
bachre lūn

re

mmen
da lūne

lme
sp holdhe

men
sch ar

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

xviij Sæl man androm iordh
 xix Sæl man two man iordh
 xx Illster man iordh ath androm
 xxi Setther man iordh a wadom

Incipit liber quartus

Thaffuer nogher man hulit gathū

Boo man i by lānen oc kare som-
 me grāne ath anner there haffuer
 hula gathu och faar tha there tha
 wara the midher warn ther alle
 villia vithne til hande oc sidhen iāffne the
 alla hula thompthē syn i mellom oc allen by
 thare om thom skil pffuir. or āner there thū
 ep wil til rapa lathe och rath skiffis Tha
 kaffne grāne honom til tinghs eller til ko-
 minghe eller til erchebiscops. och ladhe ther
 lagdagh legghe fore thū ep wil repa. wil hā
 ep repa epther then lagdagh til or lagdher
 tha wari han factather at konings ratthe
 eller erchebiscops

Thesstis wagh i gen by for grāne

Dessthis wagh i by for grāne allsom
 tha vide grāne vth sig til adel wagh
 mz tplther eedh och twegghe manne witne
 otelbondhe.

iiij **O**m almēninghis wagh
Rettis wagh fore herritz man och all
 bygh til kjøpangs eller til strandhe el-
 ler til skogs Tha widhe herritz man sæ-
 wagh ther the willie m̃z tylter eedh oc tweg-
 ghe manne wiðhna odelbondhe The tollf
 man ther wagh sculle widhe scal til naffne
 offne tinghe eller fore koninghe eller arche-
 biscope Willie the ep swarie til wagh son-
 til worde naffmdhe tha legghethm̃ medh
 tre marck at konings rættche

liij **O**m kirke wagh.
All soghna man om kirke wagh och
 maghe the ep worthe the satche syn i
 mellom tha lathē erkebiscope ñmffna til
 tollf man aff kirke sogne oc lathē thm̃ wiðh-
 na til wagh ther the willie Ville the ep swe-
 ria tha legghethom wiðher tre marck ath
 erkebiscope ræth.

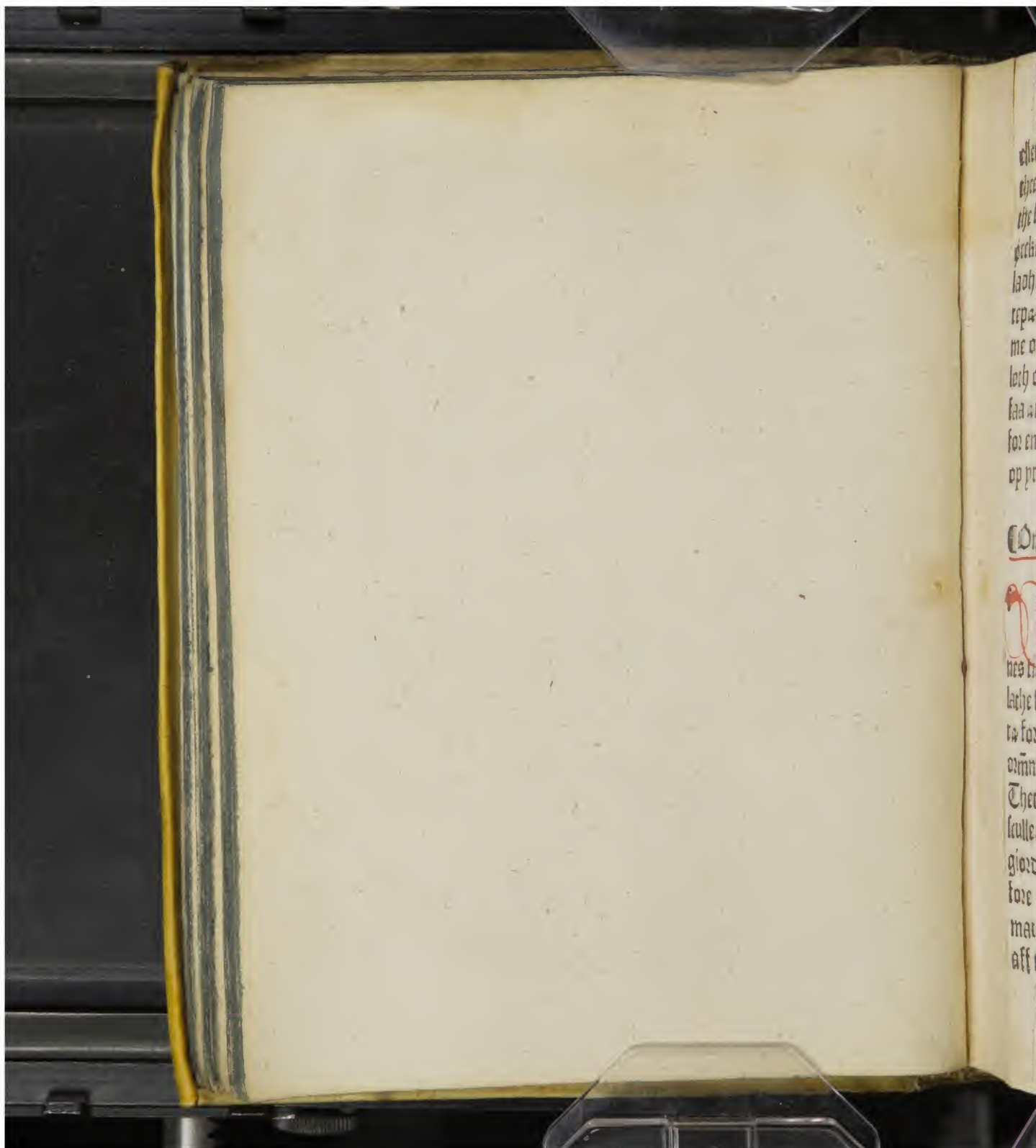
v **O**m man spilløher adel wagh
Ahen man ther adel wagh spiller medh
 gruffch eller m̃z ardaghe eller han mes-
 ner m̃z gærdhe. b̃othe koninghe iij marck

vi **S**omma willie pke. oc bæthre sin iord
Boo man i by sammen och haffue the
 alle almēningh same skog eller lūgh

en och all
andhe el
man sa
och we
The telit
il til naffne
eller arthes
wre ghe som
thm medhe

he wegh och
sarche syn i
nawssne til
che thm wuch
lle che ep swe
e march ath

gh
piller medh
ler han mes
ij mark
sin iord
haffue the
eller lpuh

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

eller vdmarker oc wille somæ þicke oc bæ-
 thre sine iordh och somæ wille ep Tha kalle
 the som þike wille the andhre som ep willæ
 þicke til herritz tingh eller til landz tingh oc
 laøhe lægghe samth at the home alle til at
 repæ iord sikh i mellom Willie the ep til kom-
 me oc repæ tha þikæ the ther willie therres
 loth oc the som ep wilde til home oc skifte
 faa anthe skifte aff thm som þikt hæffue
 for en the hæffue therre loth bodhe rpth och
 op þikæ.

Om marke skall

ij

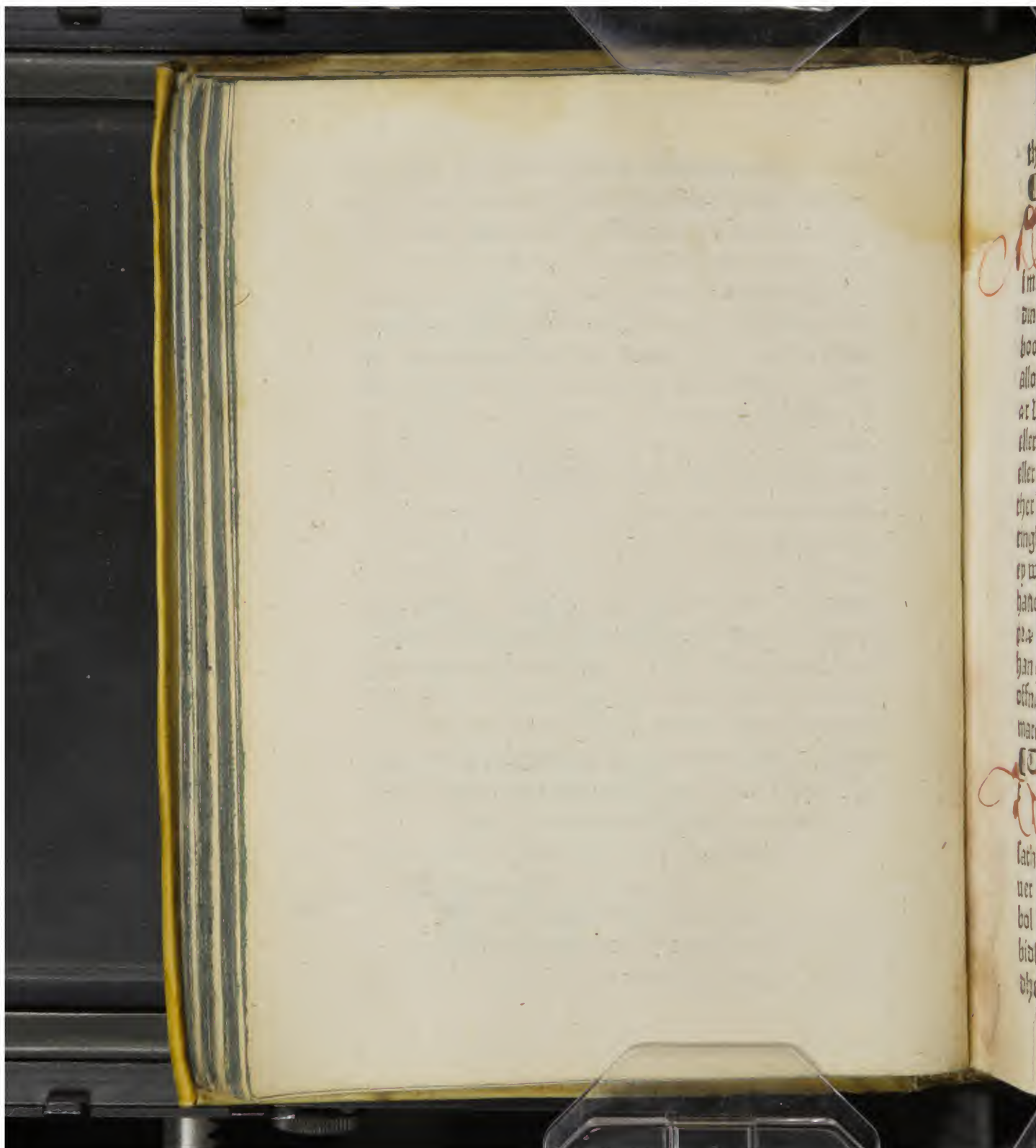
D kill by wedher anner by eller wedher
 torp om markeskiel tha skal næmp-
 nes til toltt man the oldinghe ære i bygh oc
 læthe swaria marke skial ther som the tor-
 ræ fore gud i Skil oc man i bysammen om
 ormma oc andhre iord tha ær thz same log
 Thette ær the man hæffna ther swaria
 sculle. biðhia sikh saa gudh hia lpe ath the
 giordhe thz ep for viloh och ep for fare. vthn
 fore thet ath the wenthe saa more rath
 marke skial. och saa hæffue the oc saa høth
 aff there forelærom Wil anner mā sækthæ

hin ther marchen skal æt til hande sworeth
æt hā haffuer songhznogh3 frāmer n3 kōpa
eller āner lronð Tha stonde hā fore n3 tpl
ther eedh otelbonðhe. forðhi at oldinghe
mwighe ep ānet giðre æn swarie thū midhē
hæft æt thm tpeke rath wære Thette æt
therre mū hæfne fore hinū sculle wære. bi
ðhie sighsaa gud hialpe at hin swore rath
oc han a fore thi och inghū āner man. Woz
dher aldher by sektarher om th3 sāmē. tha
sculle the all3 hōffche eedh i by boō sāmē
soo manghe som the ære. oc ære aldre there
eth som eth mū hæfne wære Sidhū gonge
til ælleffue mæn odelbōndher oc swarie eff
ther allum. wil āner ep hōffche eedh aff thm
i by boō sāmē Tha miltthe hā soo meghet
som han æt hinū ther at thm ilskes. oc hīn
hæffue th3 ther offnæ th3 kallædhe Er āner
man i forfal i then by boō tha swarie scall
withe two men hans forfal. och sidhen han
kōmer hem tha swari hā th3 sāmē hīne alle
swora fōre æt eohen hōffvader her och hæff
ue oc han syn loth soo som the andre

viij **Wille** oldinghe ep swarie
Alle oldinghe the ther till wordher
næffohe ep swarie marke skal tha lig
ghe thm wædher iij march koningis ratthe

sworeth
my kppa
me my epl
oldinghe
thn midhe
Therre ar
e warie bis
swore rath
man. Woz
js lame. tha
boe lamen
e alwe there
Sichn gonge
e swarie eff
e eth all thm
a soe meghet
illkes. or him
dhe Er aner
a swarie scall
by sichen han
lame hine alle
ther och haffa
and:e

ill worder
al tha ligz
gis rathhe

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

ther ep wil swarte

Skil man om iordh

ic

Mhil mā om iord the i boola boo sāmēn
tha mraghe the hwer dagh iæffne sig
i mellom saa ath athūghe kaller oppa fiær-
dinghe fierdūgh offne halff bool oc halffth
bool offna helt bool heelt bool maa kome
allom by til reps. saa marghe bool som han
ar Wil ep fiardūg haffue repe with attūgh
eller halff bool widher Wither fiardungh
eller alder by widher halt bool fore then
ther karer offne heritz ting eller offne lantz
tingh eth oc annz och skampne thm tith thē
ep wil cape. kōmer han ep i gen och swarer
hanom rath. bōthe hanom ther karer twa
pæ fore hwar tingham Och siōhā skempna
han hanom tredie tingham gōt han ep rath
offna tredie tingham bōdhe han ther karer tre
marck oc koninghā tre marck for ratlōse.

The men i boola æghe sammen

f

The man i boola æghe sammē. mraghe
an wel iampne sigh i mellom siōhen
sath ar som fōre. och hin ther anners haff
uer sath. miltthe sath sine En ar ep 'soo om
bol sail vedher allen by Forthi ath tha scal
bidhe til korn ar all skoreth. vthā han lagh-
dhe forbudhe fōr an the sadhe. forthi at tha

Enov byper
Graph

D

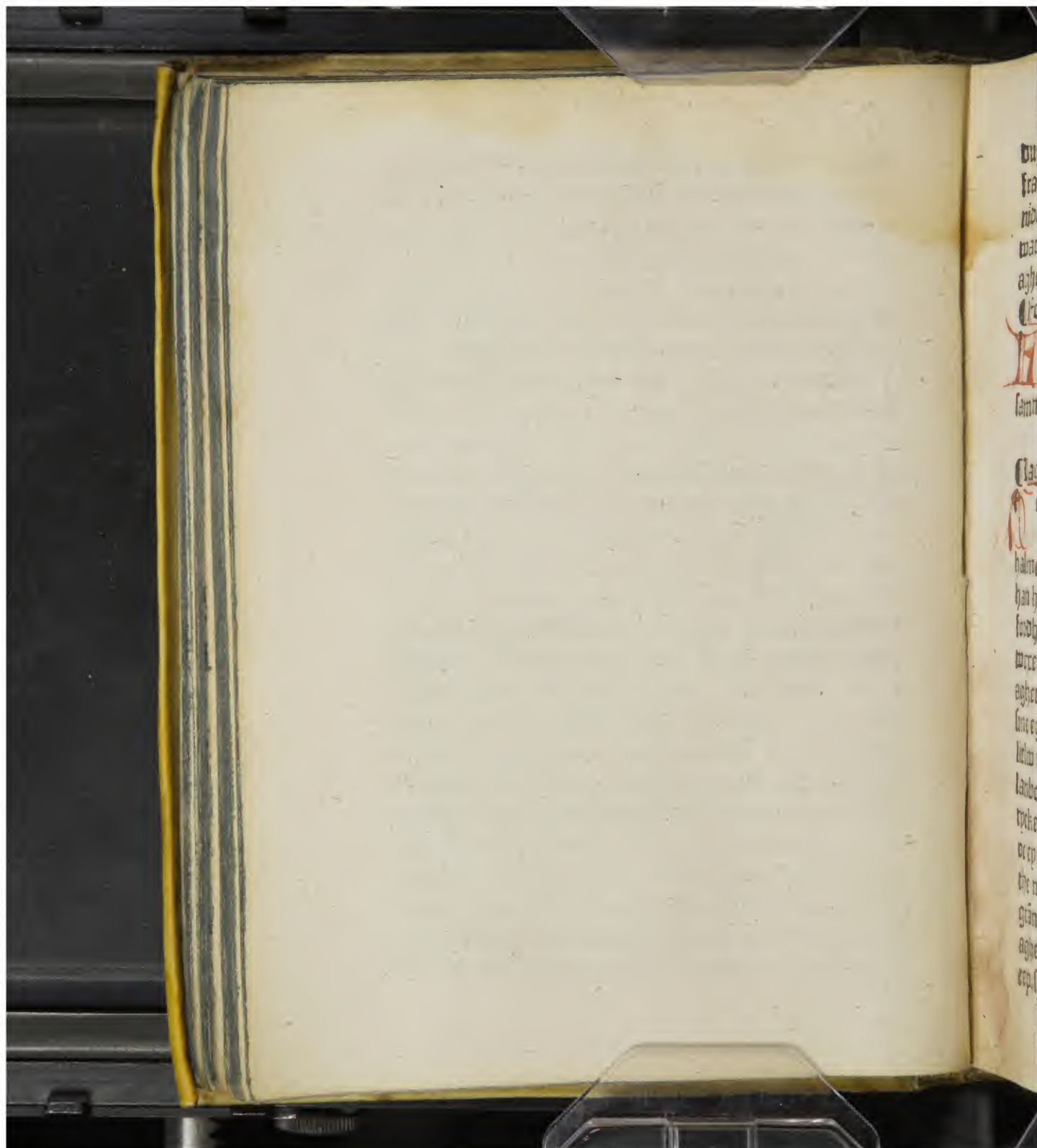
scal biðhe til korn er aff skoret vthn hā laghe
dhe forbudhe sō an the sadhe. for hi at tha
eghe the ath rape och bōdhe fore oc milthe
sedh sine om aff thm repes noghz.

xi

Sal man vdlendingh iord sine.

El man iord vdlendingh līh mūdhe
eller mera oc haffuer hā selfuer effter
huse toffch och ther till aghre een agher i
hwarie mangh Om thre wanghe are ellē
two wonghe eller een agher om een wong
ar oc for ānan mā sidhen at kōpe the same
me huse toffch m3 threm eller twem eller en
agher saa soni wonghe are til Tha moo
han wide alt vdlendhe til wsa tofft om ep
er mera widher giord Thzthe wille soni me
man at logom haffue. for dhi at huse toffch
scal man letīngh inna och stūdh redhe eller
komer then illa wīther ther alle skpder sca
oppe holde for huse tofft ena oc ep for me
ra Skal oc ep soa ware at man scal widhe
vdlendhe til huse tofft tha dūger rep ancke
væthe. for dhi ath scal man ep ware wīther
logh fore sine haffd Oc vīdh hā meghz hā
a offuer attingh eller offuer fierdingh och
malet saa i ghū repe om thu wilt Saa me
ghz haffuer iak songhz i thīnom lōdh oc thz
wil iak haffue fore mīne haffch lake Tha

thi hā lage
forhi at tha
ne oc mullhe
ghz.
sine
sich mündhe
selftuer elter
re een agher i
anghe are ellē
om een wong
kepe the same
at twem eller en
e til Tha moo
of toffit om ep
the wille soume
thi at hule toffit
in dh redhe eller
alle skpder scal
or ep for me
an scal widhe
iger rep anke
ware wither
hā meghz hā
herdingh och
ile Sea me
m lōdh or thz
h lake Tha

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Dughe repa & chi wātthe. forðhi ep tagh's
fran hanom enthz wātthe m3 repa och rep
nidher leggis Tha thichies the logh vnpyth
ware at man scal foresine hæfto sakæ wide
agher eller ængh frā hula toffth

E For man oc alt wātthe

rii

F or man oc alth wātthe tha maa han
wiche huletoffth til wātthe m3 thm
samme logō scal ware tptter edh otelbādhe.

E Taghe hæftæ er thre halma

rii

S ome willie at loghū hæftæ ath hwar
scal thm widher warn ware ther thre
halme hæftæ hæft wihlth oc wspilt. huad
han hæftæ heller fonghz agher ellet ængh
fordhi at eller komier hin illæ widher wial
werer oc fatigher at han mo ep salie burth
agher eller ængh sigh til hielpe oc boō offne
sine eghne hule toffth til dōdæ daghe m3
lielw wātthe heller æn ware anners mās
lanboō. scal man ep mōghe thet gōre Tha
tyches ware han ep frels pffuer sine eghnæ
oc ep rep vnpyth fore thes saghe. forðhi ath
the mæn i bpboō samen wichi wel hwilken
grāne attungth agher hwilken fierdingh
agher eller mera eller mpyne. oc forði tager
rep. scal oc wātthe th3 grāne ath hā scal repa

widher hin āner och reþes noghit aff hanā
tha miſtther han thes onr hā ma-ler ep i gen
fōr en han rapes En ma-ler han ſaa i ghū
fōr en reþes Rape om thu wilt iagh eller
mūne haſſue ſonghz aff thine iord þras lād
eller niera oc thes vil iak ep miſta for mþne
haſſoh ſaghe hwaradh heller thz gor til hin
mz reþe eller ep tha haller han thz och ep
eller en thz tha meſth radh at man wprder
meer gud och ſamnpndhe en nogher āner
mron och affhānde ſigh ep gudh fore iord.

iii **¶** Faſter man iord oc wil ep holde.

¶ Faſther man androm manna iord ath
hōpe oc wil ep holde widher hanom
bōthe ſex þre eller ſex manne edh Ma-ler hā
til hōps och wil ep holla. bōthe two þre eller
trede mans eedh

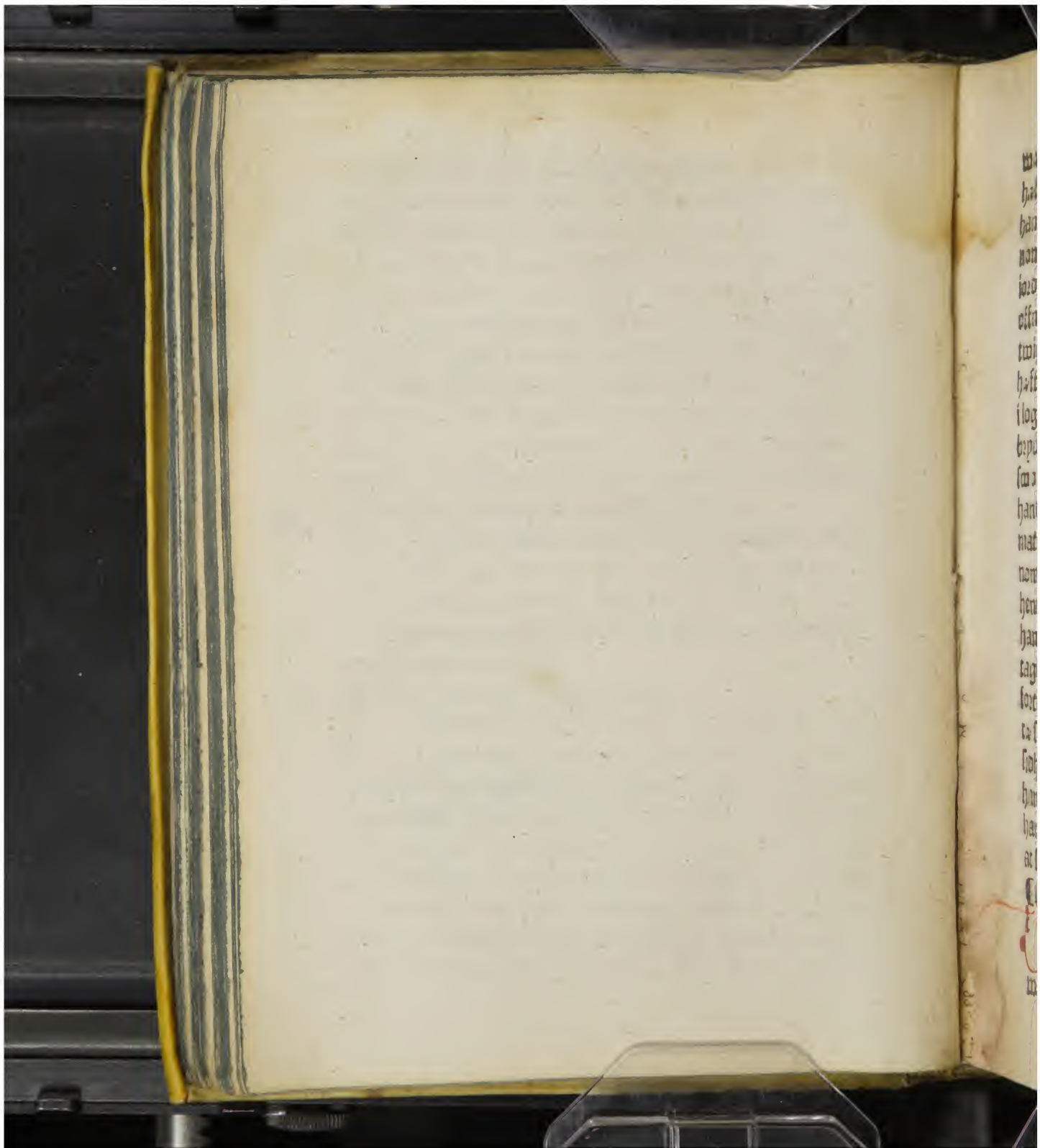
xv **¶** Sal man ſine iord bwrth

¶ Hetthe willie ſomme man haſſue ath
logom Om anner man ſal iordh ſine
bwrt oc ep ſkōder oc wil han ſiden dylia at
han ſolde ep oc ep ſkōtte ham Tha maa hin
ther ſick alorig ware widher warn fōr an
han haſſuer ſonghz laghe haſſoh of ſine iord
ohen. thz are thre halme. an tha ath han
haſſuer ſkōdhe witna til iſker annen man
an hin ther ſolde tha ſcal a hin ther ſoldhe

aff hanā
rep i gen
saa i ghī
iagh eller
ed dāe lād
a for mpne
gor til hin
thz och ep
man wyrdet
noghet anet
dh fore iord.
olde.

anna iord ath
dohet hanom
dh Malar hā
e two pte eller

n haffue ath
al iordh sine
hen dylia at
ha maa hin
arn for an
ofine iord
a ath han
nnen man
her solzhe

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

marie hanom til handhe til han for laghe
 hæfth offna iorden. githet hā ep wort til
 handhe til hā for laghe hæfth offna. bøde ha
 nom iij mark. Siohū hā for laghe hæfth offna
 iorden tha maria selstuer fore hweriom thm
 offna kaler m3 eplcher edh odelvonde och
 twigghe māne wāne och siohen for laghe
 hæfth offna. Tharff hin ther solde ep ware
 i logom m3 hanom. forthi at hā maa villā
 brythe hanom for noghet swigh. En kan
 sōa worde at iorden gangher hanom aff
 hande epther laghe hæfth. forthi ath hin
 mathe wāglicke hæfue fonghit ther ha
 nom solde. Oc han wil ep m3 menā wārie
 henne oc ep andre mēn m3 hanā. Tha maa
 han kalle offna hin ther hanom solde. Och
 taghe aff hanā sit wārdh ather eller logh
 forthi ath iord scal iorthe ware eller mā fa
 ra swārie th3 scal sōa vnderstandhes. ath
 siohen hin for laghe hæfth offna. och gōr
 hanā en aff hāndhe siohū tha scal hin ther
 hanā solde eller atherghelde eller logh forā
 at selie ath han solde ep

Om skōth wordher sammen

xi

Uth hæfue skōnūghe och skōdom ath
 i logom hæfue oc sōa brach som skōth
 wārdh oc skōth wordher samen lukt Tha

W iij

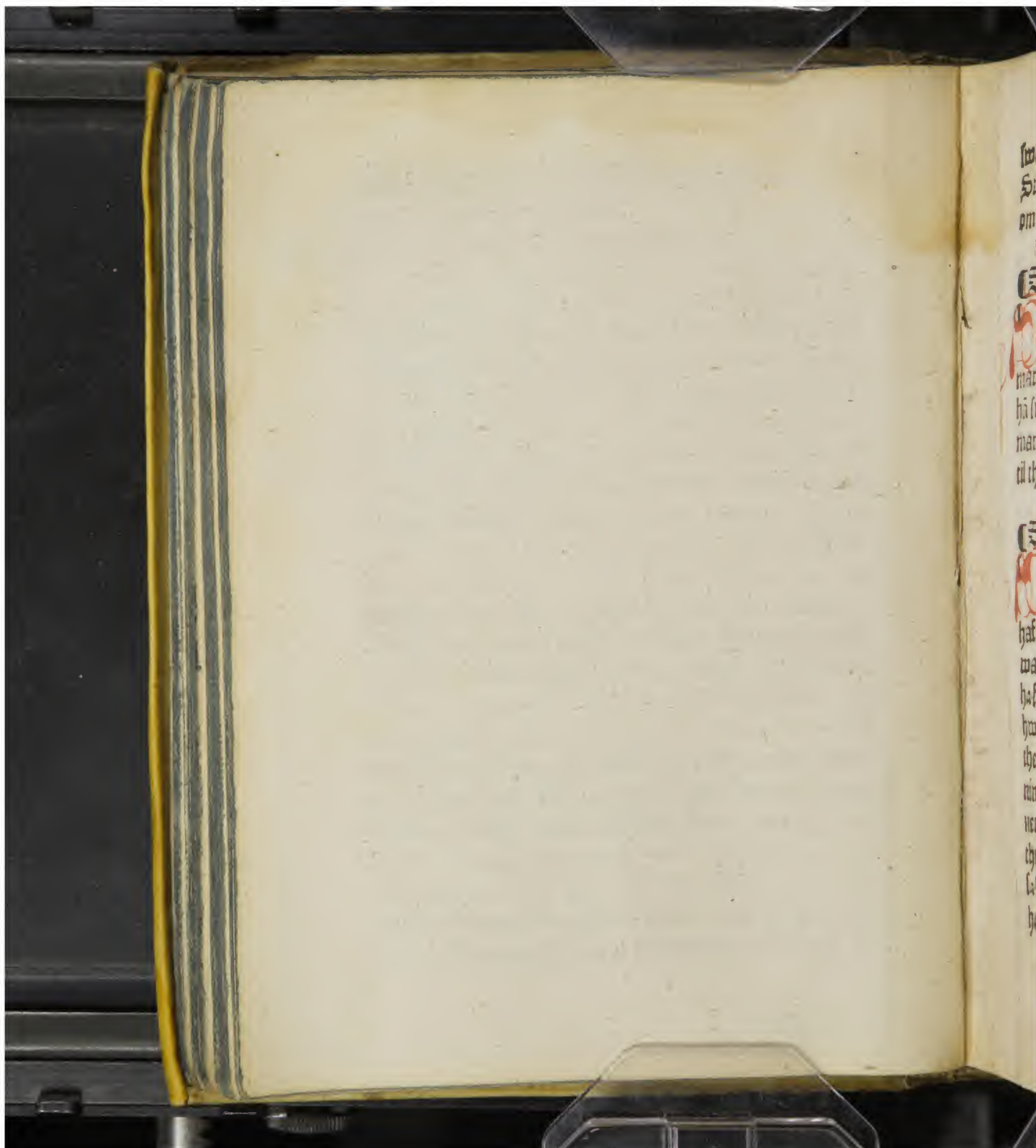
sculle man tagher widher wærn vara hoo
som at hanom illkædhe.

ccij **E** lāghe hæft sa brach skøt ær

U hette villie nu somme mæn at logom
hæftue æt hū mæn skøtther andrō iord
oc kōmer hin ther fick sine tæte hæft offne
sa skæm som hū wordet tho at ep ær semer
æn een dagh eller twa Och togh saa at ep
se rang hetta. tha ær thū widher logh ther
fick Om hin illkær ther soldhe kōmer hā ep
sine hæft offne. oc dpl hin ther solde at hā
skøthe aldrigh wiche thz m3 tplther eedhe
odelbondhe oc hæftue iord sine Jilker āner
man æn hin ther soldhe Tha kōmer hin ep
widh wærn ther kōpthe fōr æn han hæftuer
hæft tre halme ohilt oc ospilt Tha hā hæft
uer soo hæft laghe hæft offne och illkæs
sidhen at hanom. tha stonde han fore m3
tolft odelbonde oc twigghe manne withne
a skøthe hiole. och bide ligh swa gud hiel
pe at han fick aff rættom a ghende. och han
hæftuer hæft laghe hæft offne. och han a
fōrdhi oc enghen anner man. gidher han ep
saa wardh tha lōse hin ther illkær och m3
tolft odelbondom Skil thom om hæft tha
scal næftnes tolt man i herrithz oc late thm

ata: hoo

et logom
andis iord
h. tid o. tne
ep at semer
h. saa at ep
et logh i her
fömet hä ep
solde at hä
pöher eedhe
J. her änc
fömet him ep
han haffuer
Tha ha haff
tne och illaes
e han fore m
anne wuhne
swo gud hiel
ende. och han
e. och han a
pöher han ep
laer och m
m ha haff tha
at late ihm

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quartus

Marie then widher hæfðoh ther the willie
Smolcal oc gøres hwer stat ther man skil
om hæfðoh.

Sal man androm iord

xxiij

Sal man androm iordh och gither ep
hemblet. ladh hanom bœthe hanom iij
mark gither hā hamblat oc wil ep Sigher
hā smō i ghen at hā wil heldher bœthe thre
march an miltthe iord sine Eghe aldrī wald
til thes othen halde hœp sith.

Sal man twa man iord sine

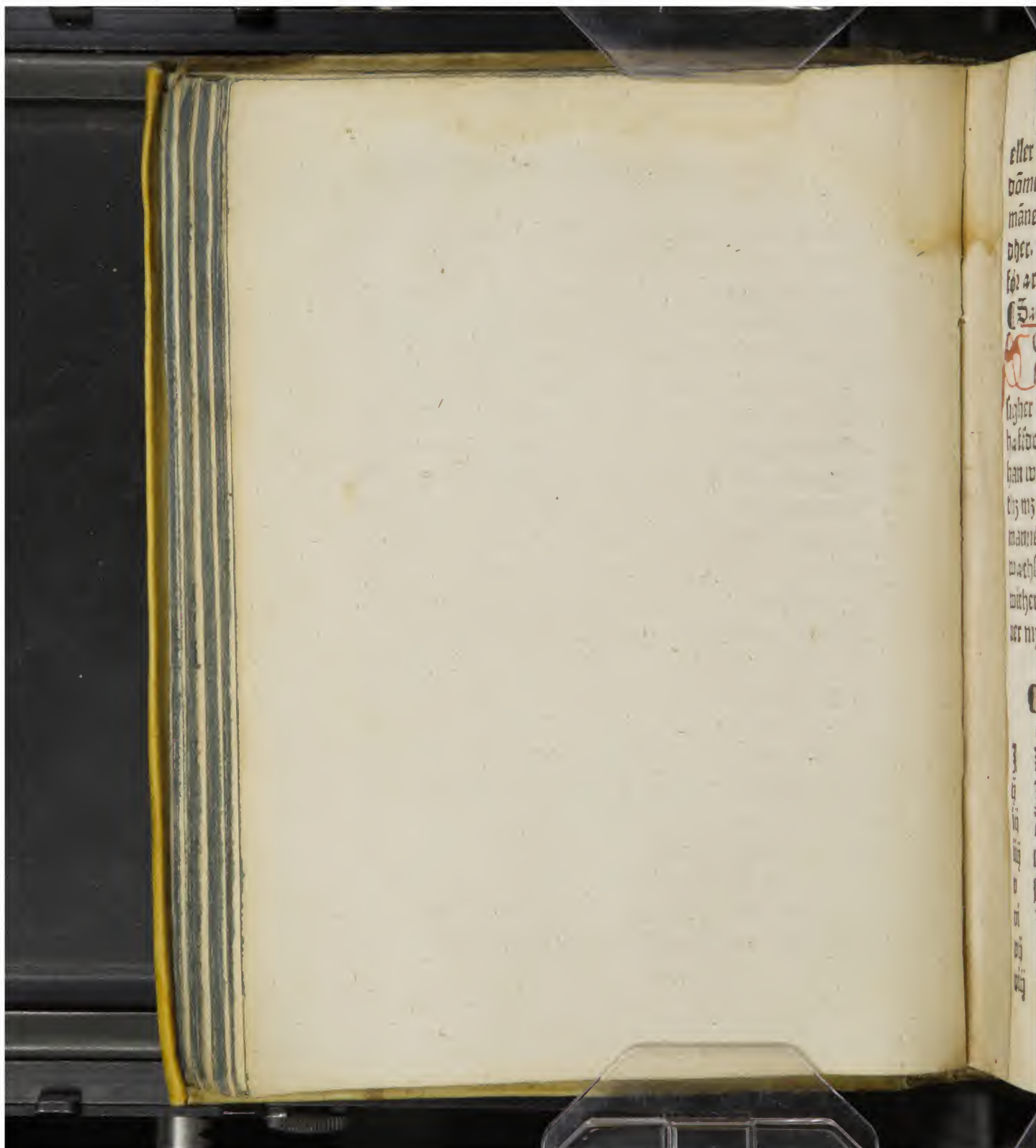
xix

El man twem mānom iordh hæfue
thū han wil hamble othen hin anner
hæfuer sine hæfðoh offne kommeth Tha
ware han widh wern om thet ep er rang
hæfðoh an medh cæthe maa han e hamle
hwem han wil til han hæfuer androm
there hambleth offne tinghe eller fore ko
ninghe eller fore erchebiscope tog han hæf
uer androm there fœr hambleth offne ga
thu stæmpne eller offne kirke stæfne thm
sali han tpecher eedh sith kaller fœr wara
hamblat.

xx **E**lker man iord at androm

Elker man iord at androm oc maa ep
hame faa rath aff hanom Stampne
hanom til tings oc tingman legghe til lagh
Stampne at hin warie iord for hanom eller
lache thā løse som offne kaller faa som log
are Sidher hā qwer oc wil ep lokie tingh
bøthe hanom two øre Sidhū Skaffne han
hanom annz tingh oc tingh man mæle thet
samme thet the mæthe offne fōthe tinghe
om hūs maal Gør han ep rath offne andre
tinge. bøthe oc hanā two øre Sidhū Stamp
hanom tre die tingh och kōmer han ep tha
bøthe och hanom two øre och koninghen
ij march Sidhen legghe tinghman lagh
Stampne fore hin thet kærer ath han far til
iordhen miz tolff odelbondom oc swar miz
hadhtaghe edhe ath han ar rætther aghā
dhe ath the iordhe thet han kanner ligh.
Sidhen fare hā ather a tingh oc tinghman
dōme hā wedher iordhe wærn soo som log
ar Wil han entha komme i gheen och
mæle i geen offna fierdhe tingh ath han
war ep laghlighe Stampnath forðhi ath
han war i laghe forfal offna fitah i fa lina

or maa ep
Stampne
ghe til lagh
panom elter
aa som log
laie ringh
afine han
en male thet
of the ringhe
of the andre
Sichin Stamp
x han ep tha
h koninghen
ghman lagh
ch han far til
or swa em
ether agha
anner ligh
ringhman
soo som log
gheen och
th ath han
fordhi ath
th i fa sma

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quartus

eller i swagdom eller uthi landz til halleghe
dome Malar ha so ighi haftue til tvegge
mane witne oc tplcher eed oc wari thi war-
dher. oc hin kalle ather offn. iordhene som
for ar malth

Satther man iord a wodom *Pam.*

Etther man iord sine at wodom och
skotther han ath wath skotning och
figher hin sihi ther iordhi haftuer i sine m
haftdom at hwn ar warils skoth. tha ar
han wedher wern at warildz sket ar. wiche
thz mz tplcher eedh odelbonde och tvegge
manne wiche. wil och hin dpla ath ep war
wathskoth holder an warilskot hin ar ioo
wither wern lathin i sinom haftdom hafts
uer mz samme loghom som sakth ar.

Exi

Incipit tabula Quinti libri

Iwa frandher sculle bothe om ma.
i fardh oc i folghe mz then man
ii Draper man annen i lth eghet hwa
iii Bydher man up dor aner mans
iv Kongher man saar aff andre
v Draper man annen offne bother.
vi Then tyd koning ar innen landz
vii Sæter ma ane medhi konig ar i land

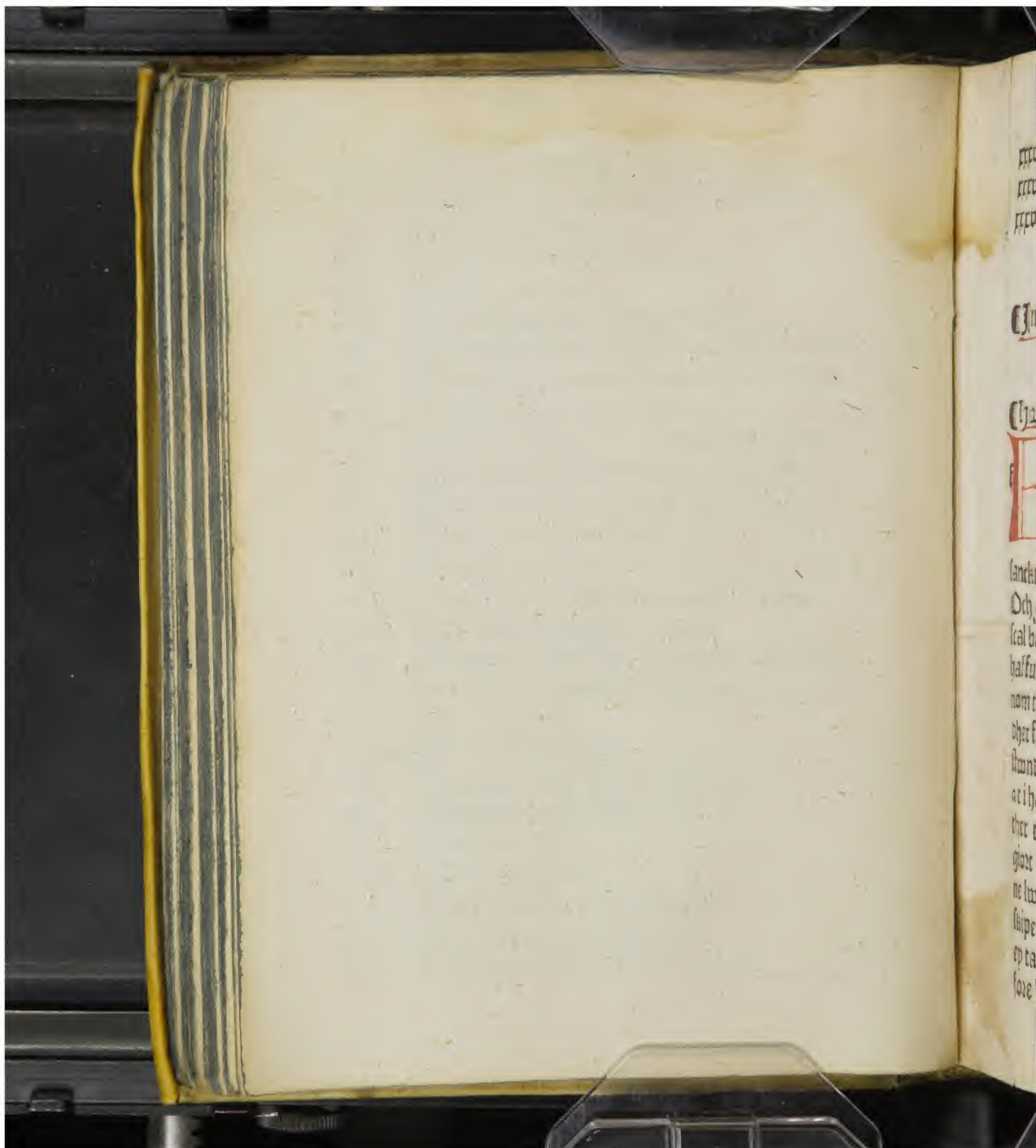
lx Om althe bodh
 cx Alther man nase oghe handher
 ci Om lyde saar
 cij For eene hondh eller finger
 ciiij For dra oc taer
 ciii For hwal saar oc stangs hugh
 cxv Eghe man i kon samen alt lighe nar
 cxvi Stens hug oc bens hug oc nase hug
 cxvij Hugghe man thra sammen
 cxviii Horn oc huntzen oc handlōs wode
 cxix Iddher mā mildwar och willa fugla
 cxx Worde the lōse oc drap thm en ānen
 cxxi Idder man bigne eller wilstue eller.
 cxxij Fongher mā saar aff āners mā fwa
 cxxiii Iwar man scal beware sin wapn
 cxxiv Iwer man hogher wapn
 cxxv For wode saar scal ep bōthe koning
 cxxvi At tridie sal maa hin ther mā bōther
 cxxvij For walroff
 cxxviii For radhe sagh
 cxxix Iampnet edh for mandrap
 cxxx Iampnet edh om saar
 cxxxi Iampnet edh
 cxxxij Iaar man saar
 cxxxiii Manghe saar at eth hugh
 cxxxiv Saar ther been tags aff
 cxxxv Tha man haffuer mā drapit

ndher

agh
e lighe nar
e nase hug
en
dles mode
wille fugla
p̄m en anen
affue eller.
re mās f. w
lin wapn
n
p̄the koning
e mā bōther

ap

pit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quintus

xxxi Regher man mandrap
xxxii Sigher man at ther stor ighn
xxxiii Om mans draps kannis inghn

Incipit liber Quintus Om mādrap.

Elywre frandher sculle bōthe om mādrap
Aller anner man i mādrap Ta-
ghe aldri gh athe bood aff frans-
dom sinom fōr an han haffuer
bōth an sal aff sinom egna Tha
sanckthe han samen faderherne frander line
Och atla widher thm hwardh hwar there
scal bōthe m3 hanom Och siohen frandher
haffue alth sammen komet. tha sali the hi-
nom ther mādrap aldri een penning i han-
dher fōr en then samme dagh och samme
stundh ther hā scal bōthe taghn bōther
ar i handher salde. tha taght the trygh eff-
ther th3 faderherne frandher haffue swo-
giort Tha gōre mōdherne frandher sanis-
ne lund Thette haffuer koning fordi soo
skipet. at hin ther mā haffuer drapit sculla
ep taghe etthe bood aff frandom sinom or
fore hagthe ath frandher ep nōdhis ather

31

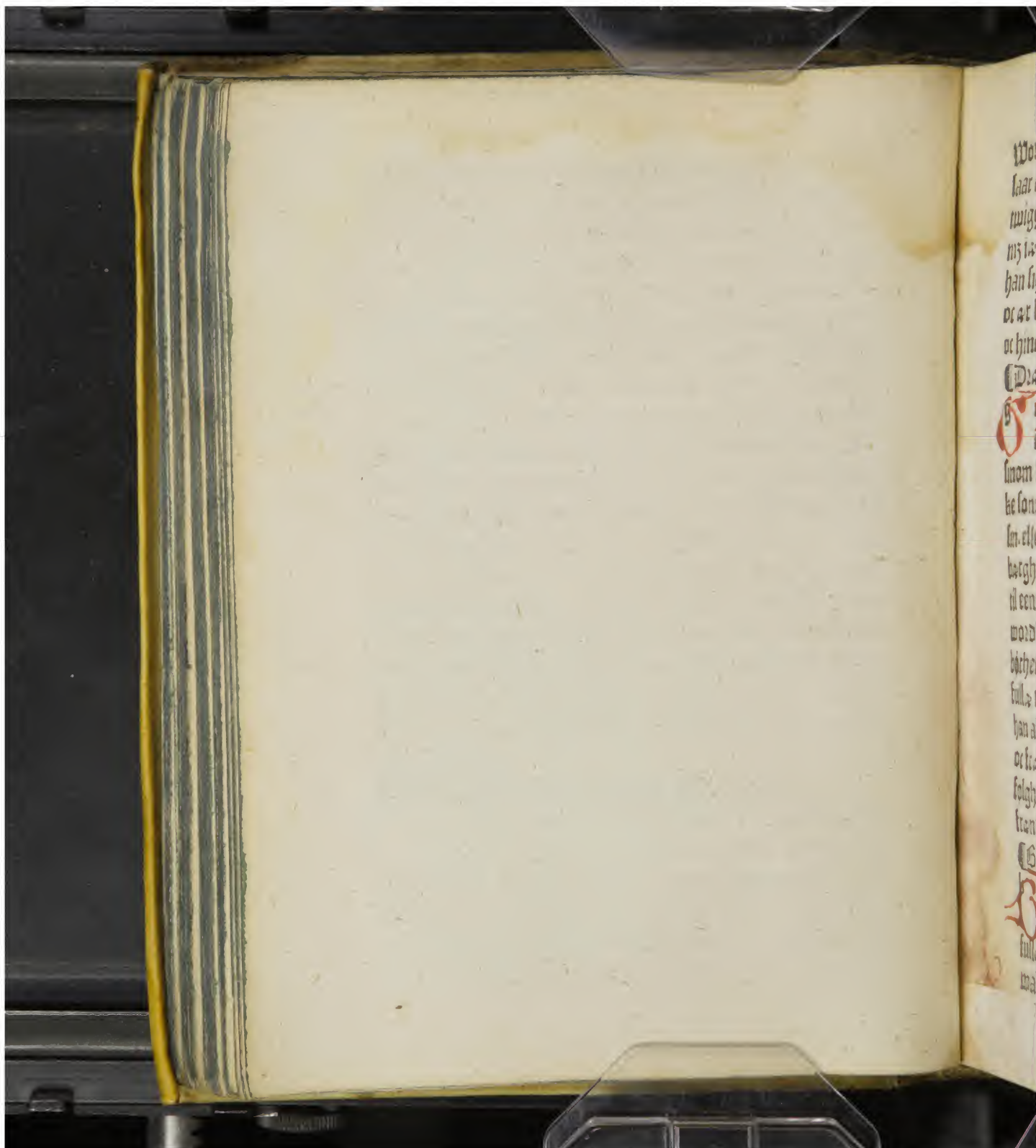
Siðen til ath bōthe annz sin mz hanom. Er
 āner kūðher man ther ep wil bōde mz frān-
 dhe sinom. tha mo hin ther mā hafuer drā-
 pit ep nōde hanom til ath bōthe mz sīgh. ep
 mz rā och ep andhre lundh. othen frāndher
 sculle hanom til nōthe mz konigs rātte om
 the gythe ep ellers. **G**h hin noghz ighn thē
 man haffuer drāpit saa ath han nānume
 frāndhe sin oc komer han bwrt mz nāme
 tha bōthe han koninghe iū mark fore rān
 ther han giorðhe och iū marck hinnū ther
 nāmðhe. Wil han tpmāthes til at nāmā och
 wozðher hā taghñ mz. tha fōre hā til tings
 och henghe op som annet timff. komer han
 bwrt mz nāmā oc wil hin sackthe hā ther
 atthe fāa sīare sīgh ther fore soo som forā
 āner timffneth innā wāe skpnz sagh ther
 man komer othi. othen i mandraps maal.
 Tha are frāndher ep plichtugh ath bōthe
 mz hanom.

ij **¶** **F**ardh oc i fplghe mz then man

Wozðher mā sakedher fore thz ath han
 war i fardh oc i fplghe mz hanom thē
 mandrap. hmad han ar heller kwardhē mā
 eller ep wārie sīgh mz tpleher eeth. **B**ypthe
 hanom lagh eller han gor wozðher. bōthe iū
 marck koninghe och thre marck frāndom.

anom Be
e m3 trans
afuer dra
m3 ligh. ep
n transher
gsatte om
ghs ighn the
an n+nume
e m3 n+mm
ark fore kan
a hinnu thet
at nama ogh
e ha cil ringo
i. komer han
skthe ha thet
soo som for
ms sagh thet
draps mool
gh ath bōthe

man
e th3 ath han
m3 hanom the
hinnu thet mā
eth Bpthe
er. bōthe iij
fr+nom.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Wordher man sackertheder ath han fōrde
laar a thū man ther dræpen war Och ær
twigghe manne wīthne til thes. skære sīgh
mz iærne Er ep wīthne til thes. tha waria
han sīgh mz the æm tplethū Bor han vīdher
oc ær hā skplohē. bōthe koninghe iij mark
oc hinom ther sakfōgher iij mark

Dræper mā ānen i sīgh eghz hws

iij

Bor āner man mz wredha och tagher
āner man i husa sine eller offne agrū
sinom som ær. eller nogher stad offne mar-
ke som hā haffuer sath spūth sīgh eller skiol
sin. eller sadel sin laght. och saa taghit hær-
bærghe tha fore thi ath tella mool ære all
til eens rædhe i alt effther logom Om tha
wordher man dræpen āner there stad. tha
bōther hin ther hōffringe war i therre fard
fulla mās bōtjer oc foræ hærwerke Bōthe
han aff spn egnom koninghe firtwe mark
oc frændom firtwe mark oc hwar then i
fōlghe mz war. bōthe iij mark koninghe. oc
frændom iij mark.

Brydher man vp dōr anner man

iiij

Brydher āner man vp dōr āners mās
oc haffuer han fām larmen mz fām
fulla wapn och tagher han ther noghz mz
waldhe soo at ther ær twigghe māne wīt

¶

na til skare lig m3 iarne Worder hā oskar
at iarne eller han gor wioher tha bōthe hā
koninghe xl marck oc hinom ther saglōger
xl marck.

v **Esongher mā saar aff andre oc haffuer hā**

Sither āner mā sannath andrū offnā
hendher m3 twigghe māne wiothnā
ath han singhe saar aff hanom Tha wari
hin slæktede lig m3 iarne. er ep witne til
tha warie han ligh for wachwe saar m3 tpl
ther edh och fore hwal saar ther wordher i
ōftra hole eller i nathre eller i haffde saa i
hiarne mwighe see Tha stonde hā fore m3
tween tplthū. gīcher hā ep drughit logh tha
bōthe han hinom ther saar fick. fore waathe
saar iij marck. och fore hwal saar sex marck
oc koninge iij marck hward som helder ar.

vj **Draper mā annen offnā l ther**

DRaper man annen mā offnā bōthe
bōdher fori frilōs Och saa aldrigh
fridh och koningh taghe alth thz hā a vthn
iordh hans.

vij **Then tīd koning er innen landz**

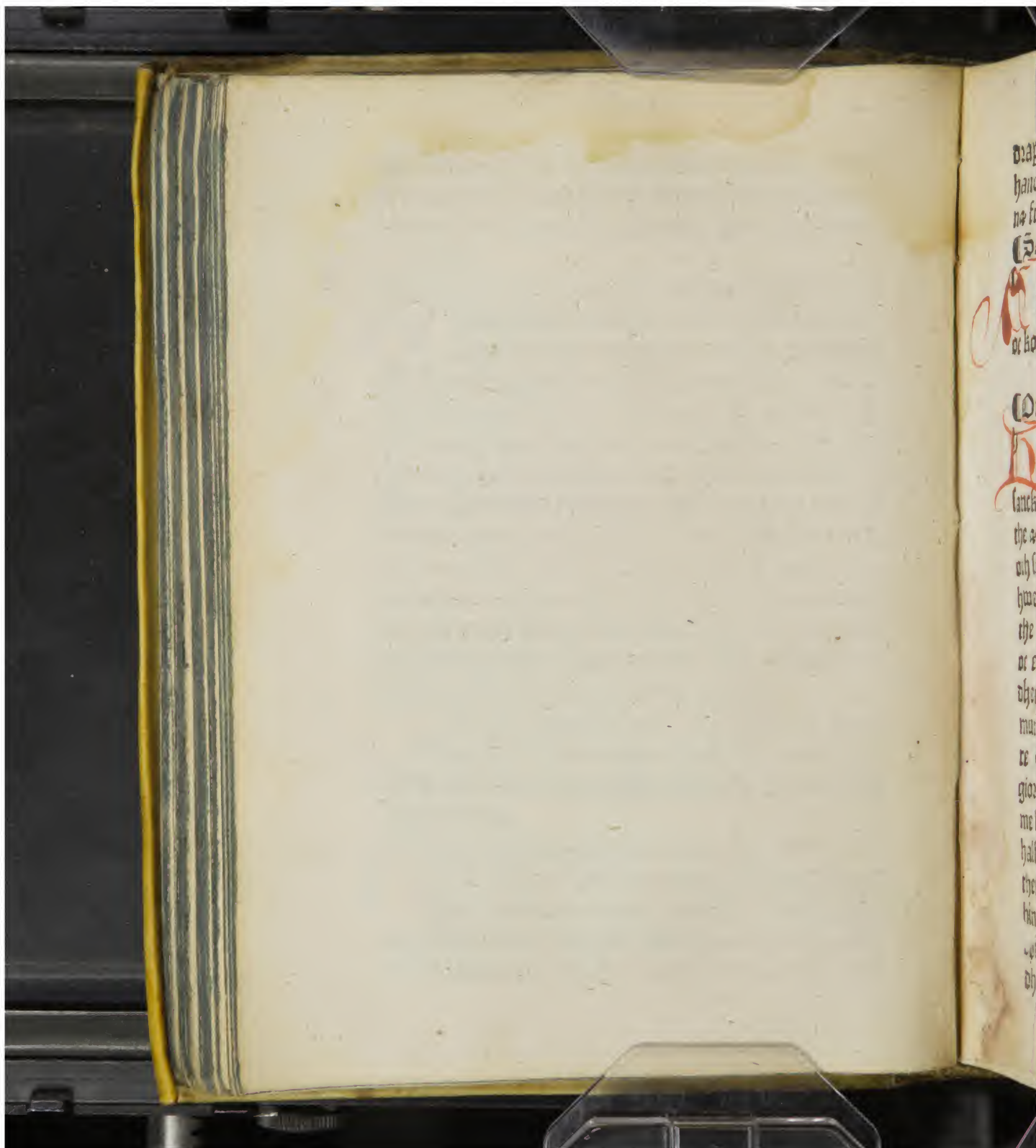
Then tyme ther koningh ar innen lan
dthz scall hwer man haffue fredh En
wordher man drapin thū tyme ther konig
ar innen lande. ligghe wioher hins frid thē

et hā oflaer
a bōthe hā
er lagslōger

et hāfuer hā
andvū ofna
lāne wihna
n Tha wart
ep wīne til
de laar m3 tpl
er wordher i
hēfde laa i
de hā fore m3
ghut loch tha
da. fore waathe
aar lē marck
som helder ar.

~~ther~~
i offna bōthe
faa alwigh
th3 hā a vthū

~~land3~~
er innen lan
e fredh En
ther konig
ins frid the

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

drap och faa aldrigh ather. vthen han løser
hanom soo som koning wil. oc hins draps
na fränder willie.

Sarer mā ānen medhū koning ar i land viij
Eret man ānen man medhen koning
ar i land bōthe for saac som logh ar
oc koning) sprime marck for frid brody.

Om ætthe bodh

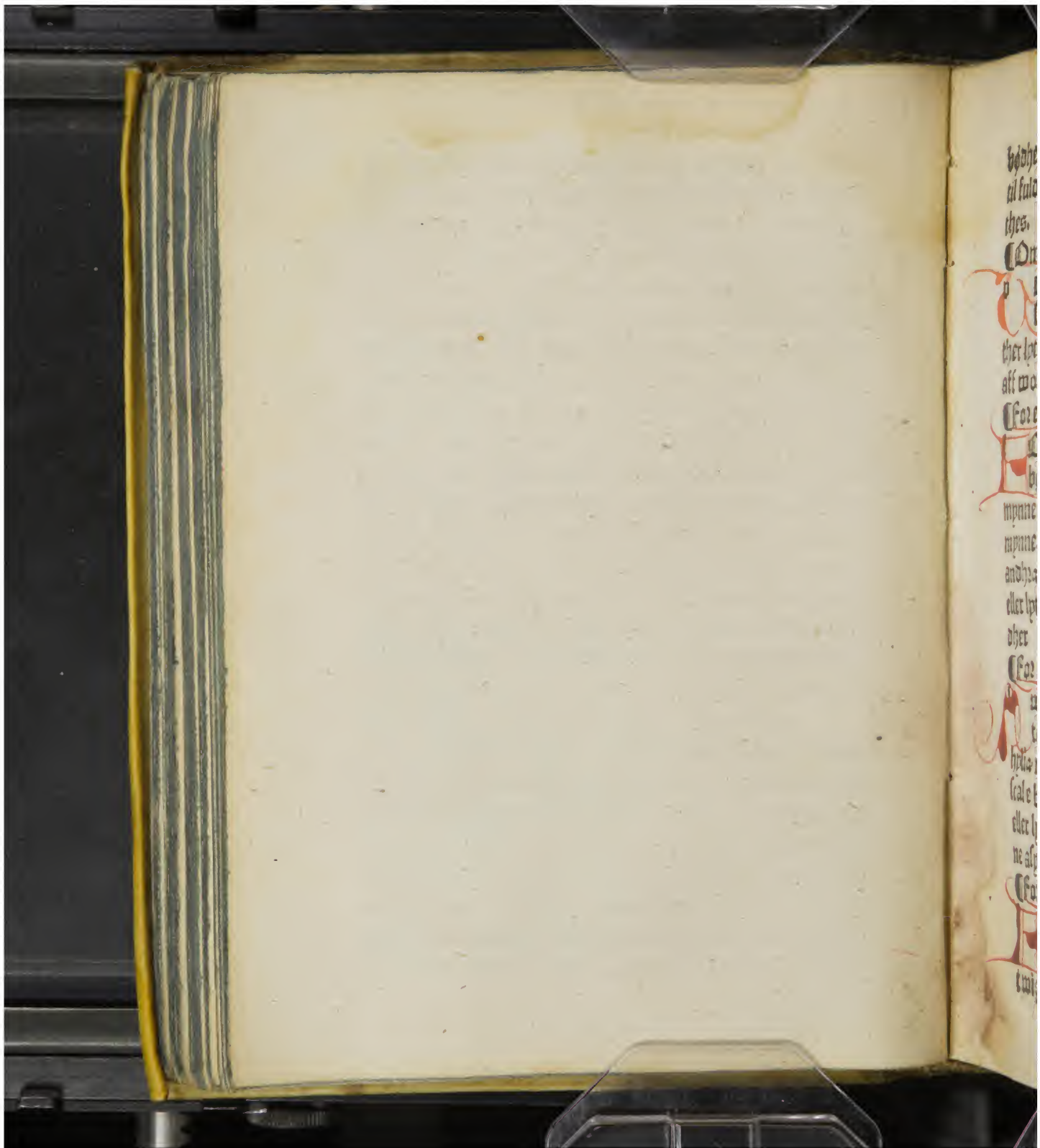
Endher anner mā mādrap bōthe een ix
sal aff sine egnæ aldre fōrsth. oc siōhū
lancke hā samē fadhernis frāndher sine och
the ætla manghe the ære en sal sculle bōthe
och sculle the ætla spā i mellom hwardh til
hwærs there kōmer ath bōthe Brodher bō-
the mēsth och brodher sōn halffue mpyndhe
oc e soo som byrther gor fiærmær saamōr-
dher bondhen halff mpyndhe æ til fētugh
mun wardher siōhen maa ep mynne wæ-
re Tha fadhernis frāndher haffue saā
giorth tha gōre mōdhernis frāndher sam-
me lundh Er brodher till. tha bōthe han
halff medh fadhernis frāndher Soo och
then frāndhe badhe lithet a kynnū wither
hin ther mannen drap. och halff brodher
æthe al thet then wagh ther han ær wi-
dher komme En ath ætthe bodh scall man

ep lengher fare en mānen ar atther bōtther
 ep scal och atthe bōdh kraffue for thz barn
 siōhen wordher fōdh ther man ar drapin.
 Draper mā ānen mā oc wil han sichn leg-
 gia hanom ogildher tha scal han sich lathe
 witne bare effther thn dōdhe offne fōrthe
 lantztingh eller ānet eller tridie Wil nogher
 mā thn rase effter witna boreth tha kōme
 hā innen try tingh. oc bywde loch for thn
 dōdhe. och thn scal naffnd naffne ther thn
 mānū wil gīre gildhū fāmthn man i thet
 harit ther mānen booz i och mannen drap
 othen begghis therre frandher och therre
 dōdelighe owanner thn ther mānen drap
 Skyrwde aff thre oc the tolff swarie hanū
 gild eller wogildh Gor han ep saa innen try
 tingh effther drap tha maa hā ep gīre mā-
 nen wogild thn ther mānen haffuer dra pit.

r **¶** Misther man nase oggha handher

¶ Misther man nase lin tha taghe han
 follen mās bōther Soo oc for twan-
 ghe bōdhe ogghen oc fore bode handhe oc
 for bode fōder Myster mā et ogghen eller ene
 hond eller āner fōdh Tha taghe hā halffue
 mā bōther Misther mā anbudh sich i bro-
 ghū nitri. tagher fullam mās bōther. mister
 han eens there. tha taghe hā halffue mās

er bötther
er ths barn
er drapin.
a luthn leg
n ligh lathe
ffne foltthe
Wil nogher
th tha köme
lozh for thn
ffne ther thn
n man i tht
nannen drap
er och therre
mānen drap
wāte hanā
aa innen trp
ep gode mā
ffuer drapit.
andher
a taghe han
oc for twm
handhe oc
the eller ene
hā halfue
fich i bras
her. mīster
ffue mā

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

bōdher. en tha er oc eoh raddi aff thm̄ ther
til fulora bothe gor om anner man misther
thes.

Om lyde saar

Wordher anner lym lptther a manna
so at hā mo æcha aff npthe bōthe hin
ther lpthe wa the halff mynne ther toze an
aff wore m̄z alle

Foz ena hondh eller fingher

Dre ena hand scal bōthe halff manna
bōther. och foz twammelfingher halff
mynne Oc foz then fingher er na sth halff
mynne. an foz twammelfingher oc sidhen foz
andhra fingra. hwað mære wordher saar
eller lpthe tha bōthes e thz ther mæra wor
dher

Foz ore och tær

Woa ær och om ore mans oc om mās
tær oc alle the limbar ther man moa
hplia m̄z hoore sine eller m̄z klādom Tha
scale bōdhe hwað som mæra wordher saar
eller lpthe. lpthe scal bōthe effther gode mās
ne aspn so som the mæthe bōter til.

Foz hwolsaar oc stangs hugh

Dre hwolsaar scal mā bōthe sex mark
soo godhe som twa mark splffs eller
t wigghe tptthet eedh. foz wordhe saar scal

E iij

xi

xij

xij

xij

bøthis iij mark for stanghe hugh eller bare
daghe sex mark Soo gode som two mark
splffs eller twigghe tpler edh ath vlythom
māne. hwas skeno som han for. bøthes ep
mera en sam mark splffs sam saar bøthes
māne oc ep mera. tha at hā samthn̄ sar for
worde oc flere hullsaar. aldrig bøtes mæc at
māne wlyttom en sam mark splffs.

ru

Egha man i kōn samē alt lighe nør

Wordher mā drapin oc aghe man alth
ammare i kpani. vither hin drapne oc
hin ther drap. bøthe m̄ thm̄ ther drap oc ta
ghe adher āner vech saa meghz som the bō
the eller som the iampne soo sgh i mellom
at then sal leggis nedher tha the sculle bōte
Egha the næmmer wither thn̄ drapne. tha
sculle the ep bøthe m̄ thm̄ ther drap. effter
bøther fæsthe scal hin ther drap ryma bode
magh oc kichen oc alle samfuder e til bodh
wordher oc trōgh oc faghen

roi

Steens hug oc beens hug oc nase hugh
fore steens hugh oc bens hugh oc nase
hugh oc har grip och iorde schuff. scal
bōde iij mark saa gode som en mark splffs
eller tpler edh wordher ānen man holdh̄n
saa han maa ep misgøre androm māni och
kærer hin ther fore varchy bøthe hanom iij

ler bar
no mark
olpthon
othes ep
it bothes
yn far for
s mar at
is.
re nar
man alth
drapne oc
drap oc ta
som the b
h i mellom
e sculle b
drapne tha
drap. after
rpn: bode
er e til bodh

e nase hugh
ugh oc nase
schuff. scal
mark spiste
an holdh
nani och
anom iq

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

mark eller dpli m3 tpleher edh

Thugghe man thra samnen

Hogge man thra samnen oc faller offna
 āner there. saa at hā dōr aff. tha bō
 the the m3 hanō hugghe frāndom hās tre
 mark dōr mā i byn āners mans. then ther
 hā a en sāmnen. tha bōthe thūther byn otthe
 oc grāffue lōth frāndō hins dōde i3 mark
 dōr mā i al mēninghis brūne thm ther alle
 grāne egha. tha at en nā grāffue tha bōtes
 ep hin dōde atther dōr mā i lār grāffuō ellē
 i rāffuegrāffuō. bōthe oc hin i3 mark ther
 grāffue lōth En tha ligher koningh at fore
 taffkuns grāffue scal man ep bōthe fore

xxij

*Der man
 brūn*

Thorn oc huntzhan oc hādls wode

Hor all handlōs wode scal mā bōthe
 i3 mark eller salie tpler edh fore horn
 oc hōff oc for huns tā oc for al āner hādls
 wode En fore thes kyns wode scal ep ko
 nings rat bōthes oc ep erchebiscops vthen
 hinū scal bōthes ther skādhe fick

xxij

Fōdher man wildiur eller villa fugla

Fōdher mā wildiur eller wildhe fugla
 hward hōns ther the are vachta thm
 oc there gerninger En for mā saar aff thm
 bōte hin thē thm a saa saare bodh fore thm
 sō hā giorde lāffuer. drepe the mā bōdhe

xxij

cc **o**c hīn ther thm̄ a fulle mans bōther sō som
han haffde hēlfuer man drapit

Wordhe the lōse och draper thm̄ en ānen

Wordhe the lōs oc drepe thm̄ en ānen mā
bōthe icke fore helder an han drape
vildur wordhe the bwindom drapin Tha
bōthe hīn ther drap tocke bōther fore thm̄
och ep mera.

ccj **I**fōder man biōne eller vāffue eller ānen.

Ifōder mā biōne eller vāffue eller ānen
the diur eller fogle the aff grwm natu-
re are oc drepe the man bōthe hīn ther thm̄
aper iij mark. saret he man bōthe iij mark
I fōder man the diur eller fogle aff blide na-
ture are ssa som ar hīort eller hind oc dra-
pe the naghū bōthe hīn thm̄ a iij mark sa-
re the man. bōte oc hīn ther thm̄ a iij mark.

ccij **I**fonger man saar aff āner mans fæe.

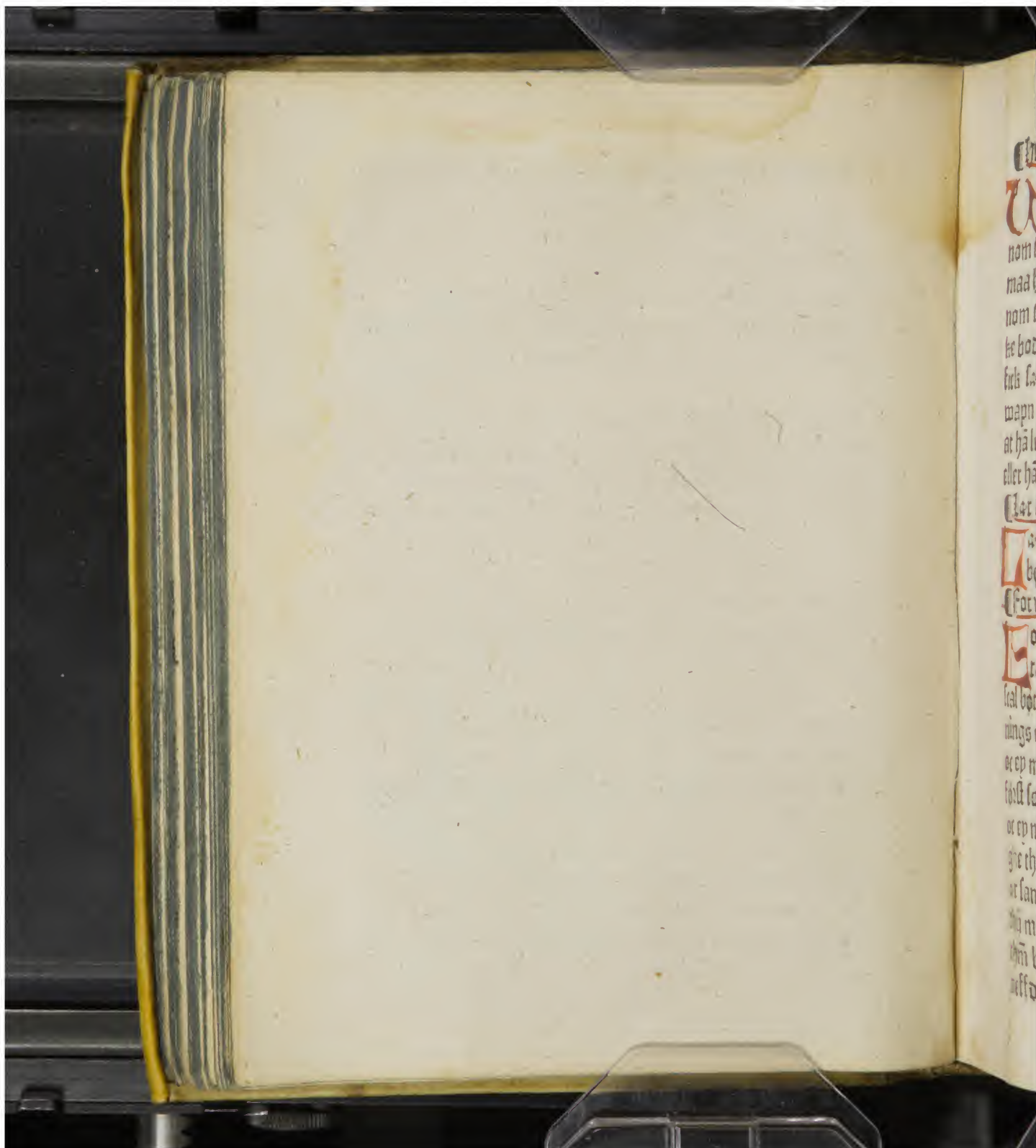
Ifonger mā saar aff āners mās fæa hwad
thz ar eller hors eller fæa nēdh eller
hwad eller hwad sō thz ar giffue fore frels
mā la-gis gifth oc ep mere. oc fore ānōtrogn
mā bathe daghe markes spel oc la-gis gifth
For mā lpthe aff thm̄ tha bōtes lpthe oc giff-
ues la-gis giff. En ep scal bōthe mere in iij
mark at lptes bothom. fore the lpthe sligē
fæa gōr wordhe mōnne lpthe tha bōtes the
epther godhe māne aspn

e so tom

i en anen
an en mā
an drape
pin Tha
fore thm

eller anen.
e eller anen
wm natu
m ther thm
he iij mark
aff blve na
ind oc dia
ij march sa
n a iij mark
ana fae.

sa swab
na nēdh eller
ue fore frele
e androgū
la gis gith
pthe oc giff
mere in iij
pthe sligh
botes the

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

War man scal beware sin wapn.

xxij

Apnum sinom scal mā wordhe. an wordhe mā's wapn mȝ rano aff ha nom taghen oc for āner mā for aff thm̄ tha maa hin ther wapn otthe sackte hin aff ha nom togȝ. oc ther fore taghe tregge marke bodȝ eller tȝlther edȝ. wil hin ther saar fick sackte hin ther wapn otthe at hā la de wapn sin til thes dȝlie hin ther wapn atthe at hā lethe ep wapn sin til tes mȝ tȝlter edȝ eller hā bōde iȝ march.

Lar man nogher wapn.

xxiij

Lar mā wapn sin oc worder mā drapn bōde iȝ march ellē dȝlie mȝ tȝlter edȝ

For wadhe for scal ep bōthe koningh

For wadhe for scal ep bōthe koningh rath oc ep archescops rat. an hinū scal bōthes ther for fick Sigher sidhen konings einbisman at sar war mȝ wilie giort oc ep mȝ wade Tha scal thn̄ ther for watafōst swarie at han giorde thȝ mȝ wadhe oc ep mȝ wilie. ther naȝh scal hin til ganghe ther saar fick oc swarie ath thȝ samme ar santh ther hin swor. oc sidhū gonghe til thȝ mæn logfæsthe men oc swarie effther thm̄ bodȝom Thette ar thȝ ene mall ther neffo kommet for konings rath.

xxv

xxvi **C**Aty treidie sal maa hin ther man bōther.
 a th tredie sal maa hin ther mā bōther
Ather widohe i graff miz thim drapne
 iij march miz tplther eedh fore saar. eller sex
 march for stonghe hugh miz twem tplthom.

xxvii **F**or walcoff
Fore walcoff scal selie tplther edh ellē
 lade wdh thz taghit ar ac cil iij mark.

xxviii **F**or radhe sagh
Faar mā saar eller bordagher eller aff-
 hōgh. aldi maa radhe sagh giffues at
 manne liffuendis. an at mānū dōdom och
 giffs hanom ratthe sagh. Bōthe hin ther
 sagh ar giffuen ix mark om hā ar sandher
 fore sagh Eller han dplie miz thrām tplther
 om han ar wskplōher Radher man baltz
 eller bondh offne annen mā. bōthe hanom
 iij mark eller dply miz tlycer edh Radher mā
 wskpl hedher vārdher mā innen egū āners
 mans bōthe thre mark eller dpli miz tplther
 edh Ep scal mā for flere mol swarie radhe
 sagh. ep for fā a stolith heldher for andhre
 sagh

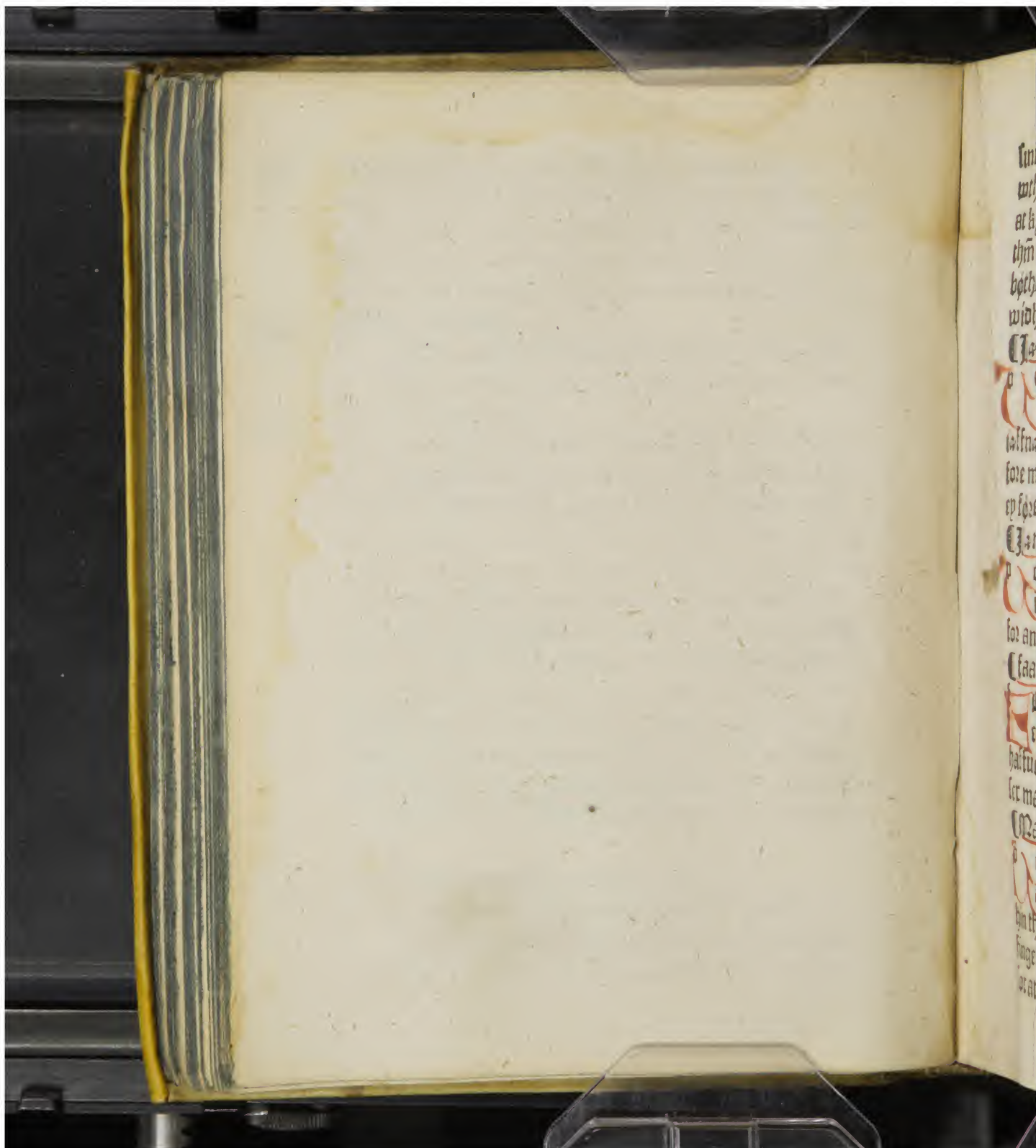
xxix **C**Awupnet edh for mandrap
Cha man haffuer bōth ather man tha
 scal han fōre hins drapne arffwāinghe
 iāmnedhe eth miz nāffdom mānū i kpnī

øther.
bøder
drapne
eller sep
tphom.

er edhelli
liq mark.

eller aff
giffues at
qdom och
pe hin ther
et landher
m tplther
man balth
che hanom
liader mā
negn āner
mz tplther
arie radhe
fo: andhre

man tha
ffwāinghe
m i kpi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quintus

linū och sculle ey the swarie ath halidome
withn at bogh hin bær fore han ath m3 thū
at kpnī m3n oc begge there wanne giorde
thm saa sathe tha wille han lighe samme
bøther tage aff thm om the haffoe so giort
widher hā som han giorde modh thm

¶ Thampnet edh om saar

xxx

¶ Edher man andrum saar eller barda-
ghe tha scal han en sammen swarie
isffna dhe edh m3 thp sāne mwanhaffna
fore mandrap ar sagth an twigge edh scal
ey fōre at manni wdrapnom

¶ Thampnedh edh

xxxi

¶ Edher mans træl drapin tha scal ey
Thampnet edh fore ga han halder an
for anneth fā hās om th3 wor drapit.

¶ Saar man saar

¶ Dr mā saar aff andrū manni genom
eller genom lāgh eller arm saa at th3
haffuer two mto ne. tha scal ther bøthe fore
ser mark saa som fore hwofsaar

xxxii

¶ Manghe saar ath eth hwo gh

xxxiii

¶ Edher mā huggen at ena hugga so
at hā for saar i alle finghere sine bøda
hin thē saar vethe fulla sar bøder fōre huar
finger saa oc om mā witer āner stath flera
for at ene hug. bøthe e al the sar thē mā for.

xxxiii

Saar ther been tags aff

Ether man andrū thz saar ther been tags aff. bōthe saar som logh ær och þæ penninghe for hwaert been af tags til sam worde aff taghen

xxxiv

Tha man haffuer man dræpit

Tha mā haffuer man dræpit. tha sculle andre mān miz hanū fare ell lātzingz oc bedhie hanom fredi a tingh och bimahe bōther for gerningh sine Ec hā ep boofeltē ther mā haffuer dræpit. tha sculle the man wartha hanom til bōther ther hanū fōlghe til tings. tagher fressman gaer wiðher bane sagh paa lantz tinghe Tha maa ep siðhen andrum māne giffue bane sagh. bihū fōlges sagh saare sagh eller radhe sagh

Regher man mandran

xxxv

Allis mān bane sagh om man. oc dpl han fore salffū sigh oc gor wedher at træl hans wæthe bane hinom dræpne sal trigghe tplcher edh for sig salffuen oc bōthe træl sin som logh ær.

xxxvi

Sigher man at ther staar ighū

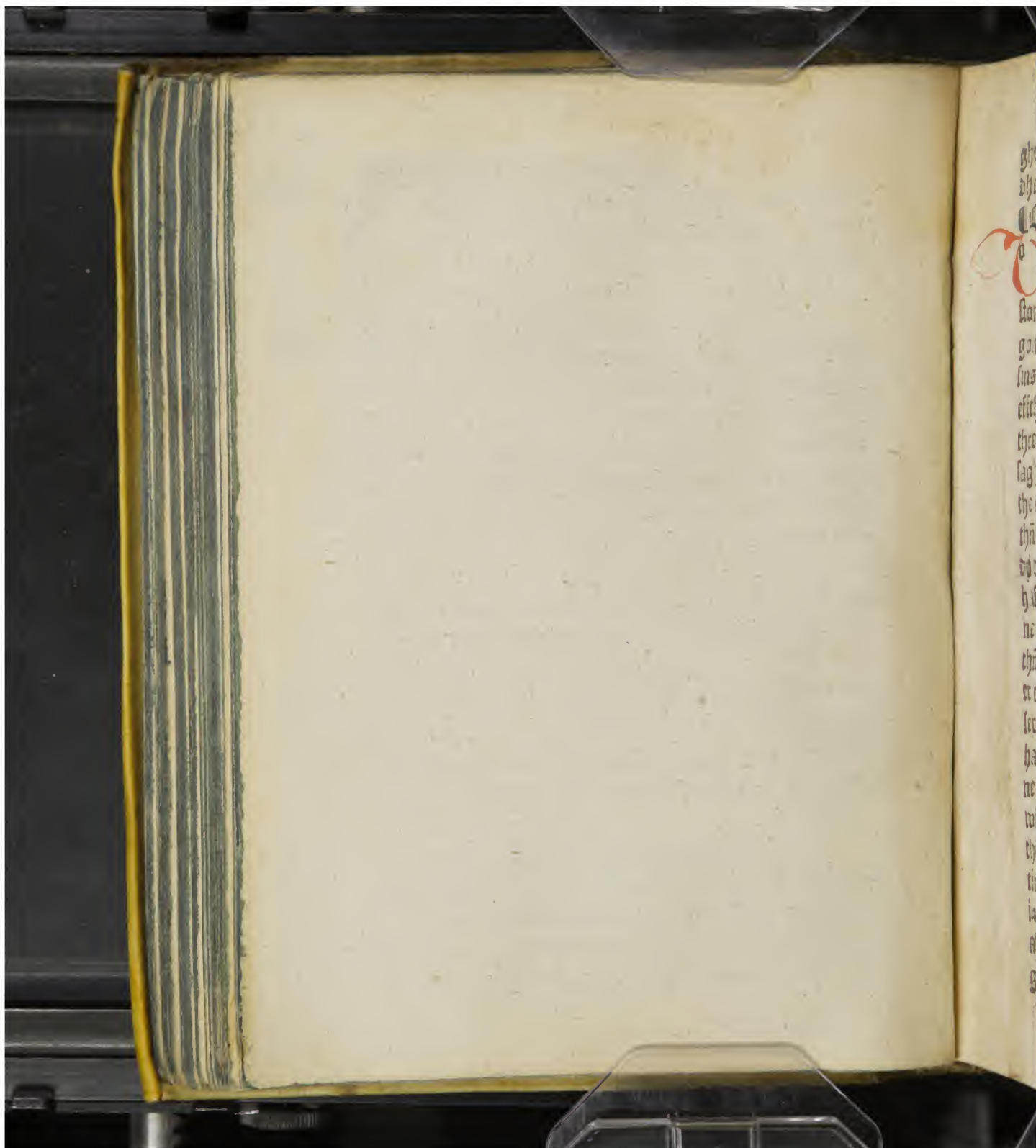
Sigher mā at ther staar i geen aff bāthen iij marck. dplie hin ther sagh ær giffuen miz tplcher edh Sigher hā sex mark dpli miz twæm tplehōm siðhen word her lo

ther been
gh ar och
a. f. tags til

it
it. tha sculle
ell lāztings
och biwde
ā ep boofelli
ulle the man
hanā fēlghe
t wiðher ba
ja maa ep fē
ane lagh. bchū
adhe lagh

om man. or dph
gor wedher al
m dra pne fali
ffinen or bph

ghū
i geen aff bo
ther lagh ar
r hā fēr mark
mardher la

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quintus

ghum ey hōia. Tha at sirtwe mark stons
dhe i geen saa ær togh om al āner geeloh.

Om mans draps kennis inghen

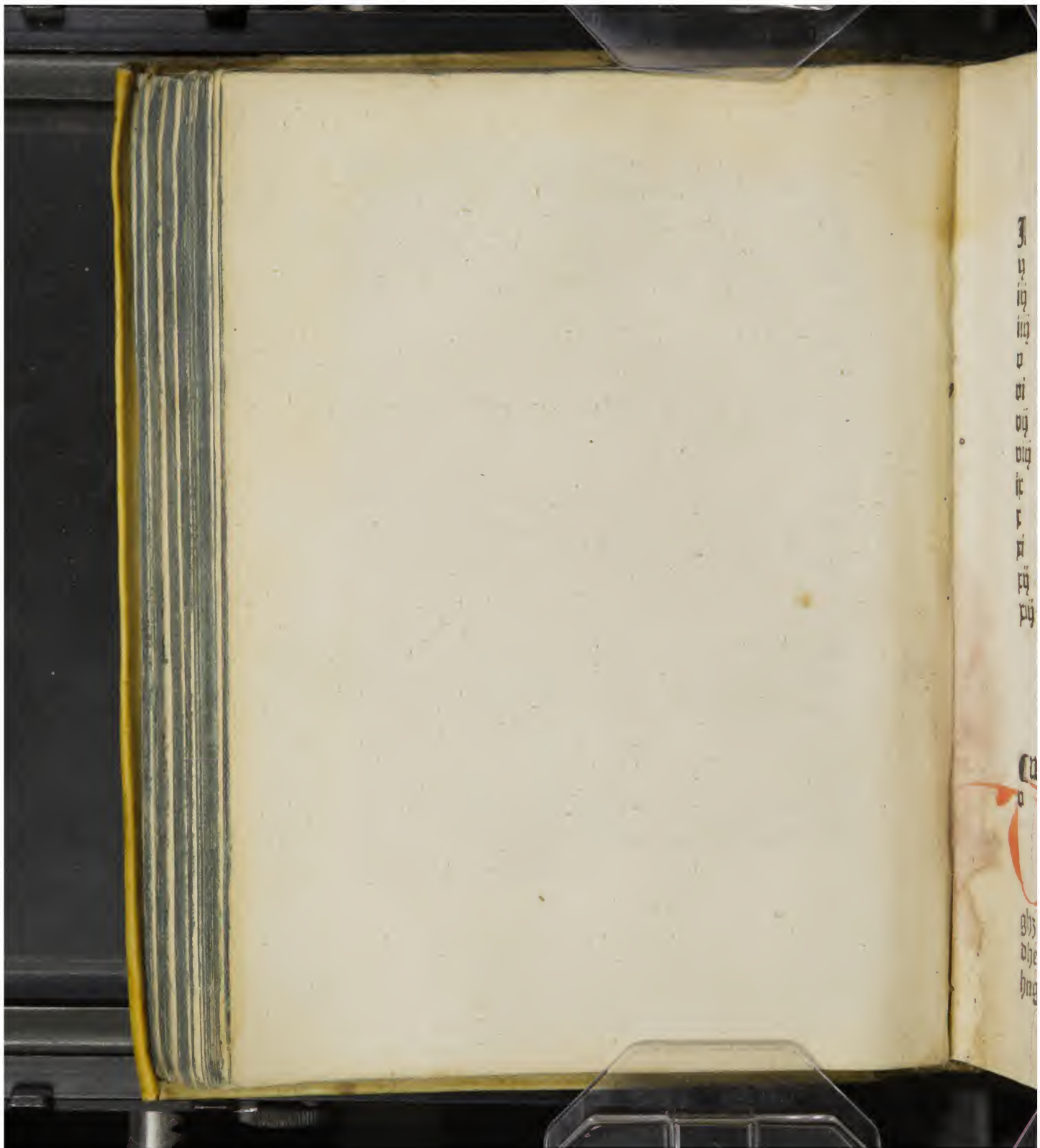
xxxviij

Aordher man dræpin oc lones thū ther
drap saa ath inghū mā gor wiðh. tha
stonde nelth affue offne thre am landz tin-
gom. Oc spōne at sannen banæ frændom
sins. gor inghen mā wiðher tha gāghe ban
effcher. siðhen stonde nelthe affue offne
thre am landz tinghom och giffue thū bane
sag' ther hā wil om frænde sins dōð. Och
the thw fōrthe tingh scal han ey sthæffne
thū ther hā wil sagh giffue om frænde sins
dōð. Credie tingh scal hā lache stæffne och
hæffne ther rings witne sit oc twigghe mā-
ne witne til thes at han er sanner bane ath
thū dræpne oc twegghe māne witne at thz
er credie tingh. Soo at han scal hæffue thē
sef māne witne. twigghe māne withne ath
han er ting stæmðh oc twigghe māne wit-
ne at thz ær credie tingh. oc twigghe māne
witne til thes ath han er sandher bane ath
thū dræpna. kommet thū sackthe til credie
tings. oc malet i geen. skare sigh mʒ skutz
iærne oc hin ther saʒ soker withe han egh
alswær eoh Swæret han egh a credie tin-
ghe tha sōgher hin fridh hans. vil thū sacke

ff

the an stande offne fierde tinghe och mæler
i ghē. skære sig m̃z t̃pl̃ther edh om h̃in ther
sagh s̃ogh̃er ær. haffuer egh w̃idne til thes
at ær f̃ore s̃ather offne threm tingom haff-
uer han twigghe m̃ane witne. tha bare h̃in
læchte skutz i ærne. worder h̃a w̃skar at
th̃y i ærne. tha bare h̃a anet skutz i ærne f̃ore
sagh. oc then som ther saghs̃ogh̃er fulle ha-
nom egh meer a handher Swa scal s̃ogh̃e
ñp m̃anum offne hander. an warther i ghē
w̃skar i th̃m ñp m̃anō tha maa h̃a t̃pendhe
skra k̃ome oc saa scal han th̃n t̃andhe offne
tinge s̃okic som hine ñp m̃an f̃ore. tha scal
han a skra ganghe. tha scal h̃in ther sagh-
s̃ogh̃er swarie hanom a hendher m̃z tolff
m̃anō at h̃a er sanner bana at th̃n dr̃apne
Och the g̃ore th̃z ep f̃or f̃aa oc ep f̃or w̃ilth
eller awondh. vthen f̃ore th̃z at han ær s̃aner
bane at th̃n dr̃apne. oc the w̃idhe th̃z h̃war
then ther swerie scal i th̃on tolff mannom
scal ep m̃ynne eg̃n haffue æn til sex marcke
forthi om han wordher skar a skra tha scal
h̃war there b̃odhe hanom tre mark och er
thebiscop the mark.

thi mæle
hin the
e til the
om haff
bare hin
olær æth
lærne fore
fulle ha
skal segh
ther i ghū
ā tpendhe
ndhe offne
se. tha skal
ther sagh
er m; toll
thū dræpne
er for wilch
an ær sāne
e th; hwar
mannom
er marke
ra tha skal
æth ær

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Sextus

Incipit Tabula Sexti libri

I Wordher mans træl dræpin
ii Om fræls mans gherningher
iii Dræper træl fræls man
iiii Hwar fræls man bœther
v Om fræls man giffuer anøttoghom
vi Om fræls mā gittin wordhū dræpin
vii Om fræls man afflær barn
viii Hæmer fræls boren mā i anøttogom
ix Scial man och wordher siðhen
x Wilia mæn kalle mans hion
xi Om man kaller mans hione
xii Om mans hione
xiii Om anøttoket hione afflær i bondens
hæfthū

Incipit liber Sextus Om træl

Wordher mans træl dræpin

A Dræher mæs træl dræpin. bœthe
hin thec dræp han effcher mȝ iȝ
mark oc a tȝlter edh. æn hā war
ep bœtte eller hā lathe til ſaa me
ghȝ ſom hā wil oc e tȝlter edh offne. Wor
dher træl handh aff hugghū. bœthe thū aff
huggh halffch andre mark. och a tȝlcher edh

ath han giorde ep bōnenom mera skadhe i
thp aff hugghe eller han lathe til som fōr er
mælt h Wordhe bode hændher aff hughne
bøthe thm ther thz giorde thre march och
saa til bøthe logh oc fæx som fōr er mælt h
Wordher træl bardher ellē hā for saar gals
la hīn thz giorde dæx markes spial oc giff
uis laghis giff och bøthe bōnenō two øre
for tpeka.

Om frals mans gerningher

ij **H** wadh som frals mā giør midher bōs
dhens hione anōtocke saa ath bardas
ghe er eller saar oc ep lpti giffue legis giff
oc gialde dæx spial oc bøthe bondenō two
øre for tucke Worder lpthe tha bøthe thm
effter godhe mānū aspn oc ep mroghe lpt
høpre wordhe an til tredie march hwilken
som the worde.

Draper træl frals man

ij **D** raper træl frals mā ware hīns wald
ther træl a hwad hā wil heller lathe
wth træl sin hīns drapne arfwom i hēns
der oc til sex march eller haffue træl spn oc
bøthe np march Hamblær træl frals man
eller sater. aldriq maa han mera fore bøthe
en tre march. at mane vdrapnū bærter træl
fræl sin man bøthe oc bondenom tre march.

skadhe i
m fōr er
f hughne
nack och
at malth
saar gals
al or giff
ā twa pre

midher bō
ach bardas
legis giff
ndonā twa
bōdhe thēm
mroghe hve
arch hæliden

re hms wala
heller lache
dom i hems
e tral spn or
frels man
fore bothe
barier tral
n tre mark.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

eller dplie m3 tpler edh.

Uwad frels man bōdher

liij

Althz thz ther frallmā bōther m3 fire-
tpwe mark for sine egne gerninge thz
scal hā bōte m3 np mark for tral sine ghere-
ninghe eller ladhe wath tral oc til sex march
En koningh wil at logō haffue at tral ma-
aldrig forgøre meer en iij mark māni vōpō
Om frels man giffuer annōttogom

Giffuer mā annōttoghom manni eller
kone fralle eller hā lōfer sikh til frellis
fare thn thē frelle giffuer eller hin ther lōsa-
ladher eller nālthe arsfue til tinge. och aff
sighis hanā oc scal āner man hā taghe i edh
m3 sikh oc worde hās gerninghm bōde fo-
re hā halffue māns bōder om hā draper mā.
saa oc taghe fore han m3 andrū hās arfuin
om han wordher drapin Swo althz han
gør eller wedher hanū wordher giorc. bōthe
ep mynne en han wore frals boren Wil in-
ghn man hanom taghe i edh m3 sikh oc gør
han noghz til bōdhe. bōdhe hā sielffuer fore
sikh līndhe bodh fōrlthe ar ānath oc tredie
ar. eller hā flp oc hathe widher sieluā sikh.

Om frals mā giffuin wordhū drapin.

Uwordher frellā man giffuet drapin och
ma ler anner man effther hanom w

vi

R iij

dhe m3 tplcher edh oc twigghe māne witne
at hā togh hanom i eth m3 sigh eller han er
nālthe nythi wordher man sætheder at
hā togh hanō i at h m3 sigh oc dpl han. dpl
m3 tplcher edh thū ther hanō hassuer tagh3
i at h m3 sigh Scal bēdhe for hans gernin
ghe tpydingū aff allō bodhom oc two lōter
hans frændher eller han sielfuer bēdhe m3
lindhe bodh Swa scal han oc taghe aff als
lom thm bēthom for hanō warthe bēthe.

Om fressman afflar barn.

Afflar fralls mā barn wid ongttoghe
hōne oc lōser th3 barn sihū til fralls
oc wordher ther sihen drapic tha bēthes
th3 effter frændernis frendō m3 halff bothe

Ommer frals boren man i angttogom.

Rommer frals boren man i angttogū
dom m3 thp at han wordher taghen
oc sihen soldher och worder han drapin
tha ago frændher oc nālthe nithie for hās
oc taghe ful mans bodh oc bēdher for han.
oc giffue bondonō ther han otthe saa me
ghet aff thm borthom som hā kōsthede thū
drapne tha han kōpthe han.

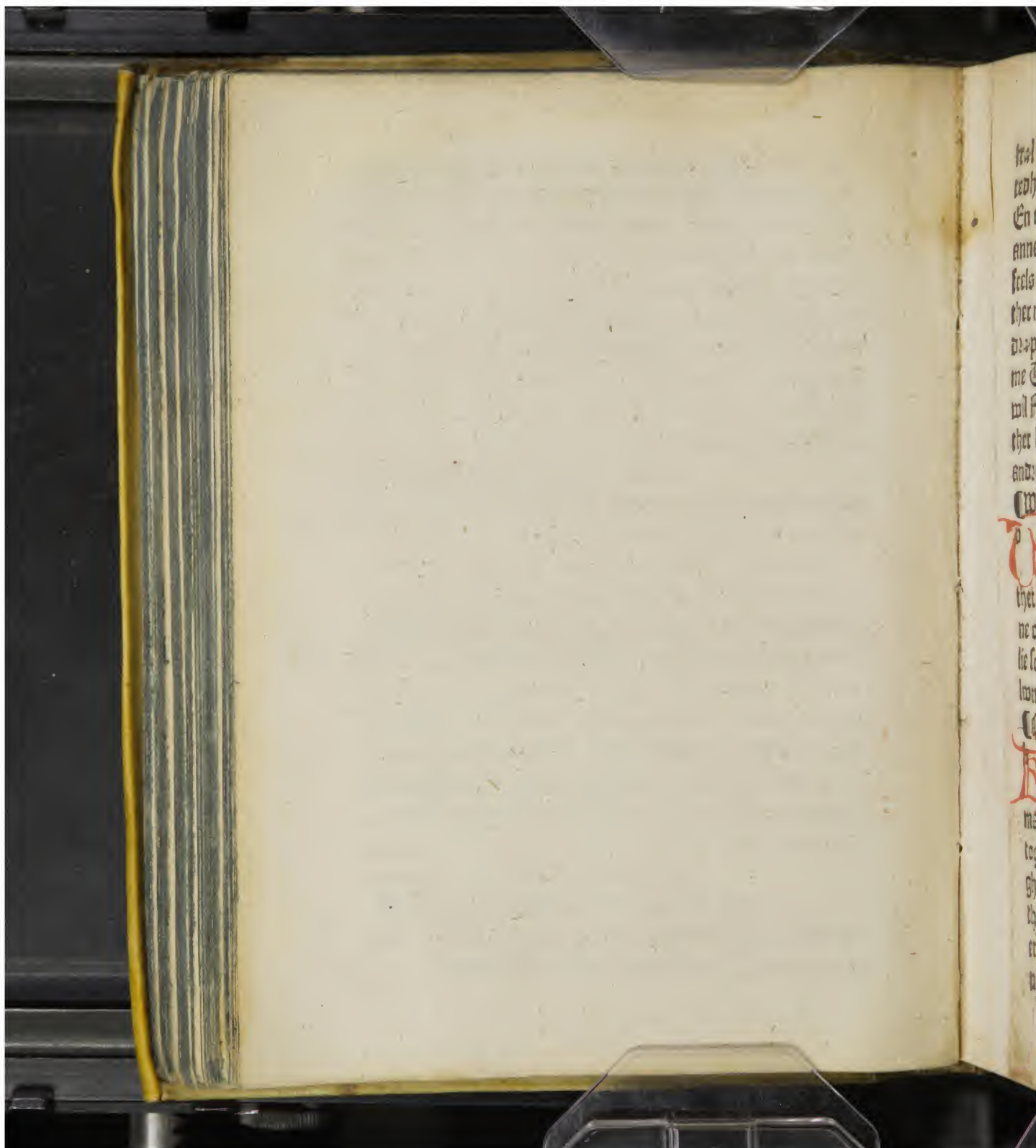
Stiall man oc wordher sihen

Tial man oc worder sihen giffuen
konings embelman tha a hā at ware

ne witne
ler han er
eder ach
han. dpli
tuer tagh
ma geruine
er two lper
er bedhe m
taghe est al
erthe bothe.

id onetoghe
hñ til fralhe
tha bōthce
ghalff borhe
i anetogom.
an i anetogō
oher taghen
han dra pin
chie for hāa
her for han.
the saa me
ollhede thñ

en
gen giffuen
hā at wate

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

A Septimus

fräl innäm konings gaardhe til han lösis
redhen eller hanom wordher frälste giffuit
En ep maa han mz loghom salies borth i
annets mans waldh Wordher han atther
scels oc sidhen drapin Tha bōthes han eff-
ther mz ful mants bōther En wordher han
drapin i konings heftchm i anōttughe da-
me Tha bōthes han effther som koningh
wil fordh i at frander mraghe ep male eff-
ther hanom. fore thes sake at han skal sigh
androm mannom i waldh.

Om man kalle mans hion

Al anner man kalle mans hione frans
the sin oc saa til frälis kōme Withe
thet mz tpler edh oc twigghe manne wit-
ne oc sidhen løse han thz mz bondhens wil-
lie som han maa ath komme och ep andhre
londh.

Om man kaller mās hione

Aller man hione mantz frals ware.
Wichne mz tpler edhe. och twigghe
mane witne at thz kom aldiz innen anōt-
togen dom for sine egne skuld. oc thz gons-
ghe bwath frälst fore inghñ penningh Et
thet hōne oc for hwn bōm the stundh hwn
er anuttughet gonghe bwat mz allom bō-
nom sinom frälom.

xiij Om mans hione

Agher mā nians hione offne kōpftiga
løse hin ther a innen landh3 fore two
ore uthn vatn bara. och uthn land3 oc uthn
koninghe righe fore halff march. far man
effther hione sine oc hitther th3 En wel i ko
nings och erchebiscops som ānars bonde
rantzlagh scal inghā mā sōnie androm ther
han vil rantzlaghe effther hione sine.

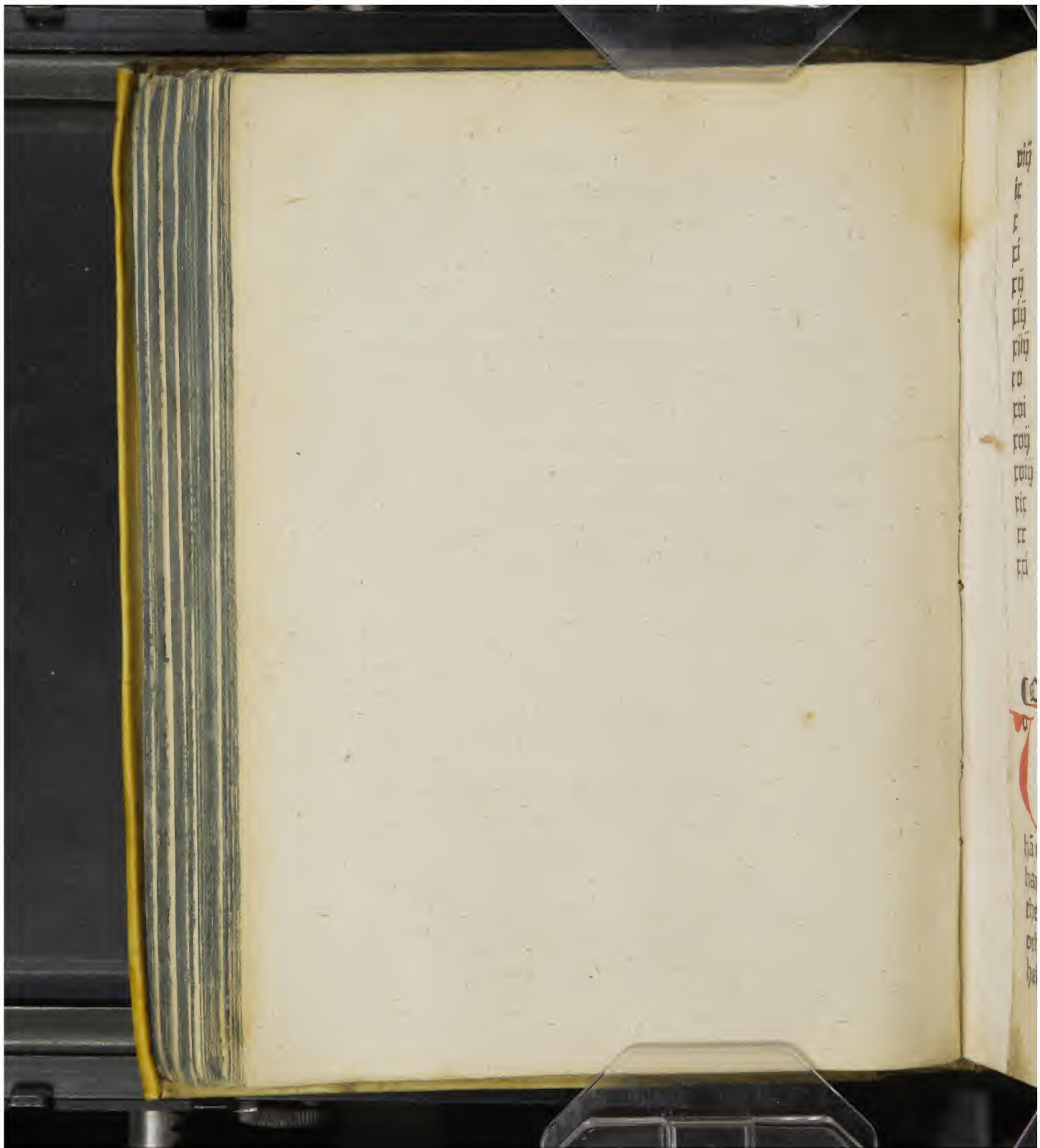
xiij Om ānōtolt hione affler i bōdōs hefftm
Ath3 faa ther annōtogh hione afflar
i bondhens haffthom th3 a bondhen
ath gōre aff th3 han wil Tha han giffuer
sine hione frālse eller th3 løse sig til frālse.

Tabula libri Septimi

xiij	Om faa wordher stollith
ij	Hitther mā ānen a weghe m3 hōsthe
ij	Om bondh oc balt3
iiij	Tagh scal man faa for sigh
v	Thaper man hōsthe oc far ephther
vi	Spyr mā at lins trowff
vij	Vēner mā hōst sin hēme at āners mā3

høpplig
fore two
d; de vthā
h. far man
En mel i ho
re bondhe
ndrom cher
re line.
dñs heffm
hione afflar
a bondhen
han giffuer
g til frøls.

mi
lith
he m; hēthe
igh
ur ephet
āners mās

Septimus

viij **I**llkes klade vskabeth
ix **K**enner bondhen hwerghn kost syn
x **W**ordher mā skaffndher til tings
xi **O**m hin sachte byndher næfnd fore
xij **M**aler man igheen paa tinghe
xiii **O**m allwars eedh
xiv **S**æl mā bort helth ore eller anen kost
xv **T**in gman aghe wald tiuff
xvi **T**iw ff hauer inghen helgh
xvii **G**iffuer man annen tyuff sagh
xviii **O**m man bedes ranlagh
xix **S**tiell bondhens tral
xx **O**m bondhens tral skalnogh
xxi **W**il bypthe ey skare bondh

Incipit liber Septimus.

Om fæ wordher skolith

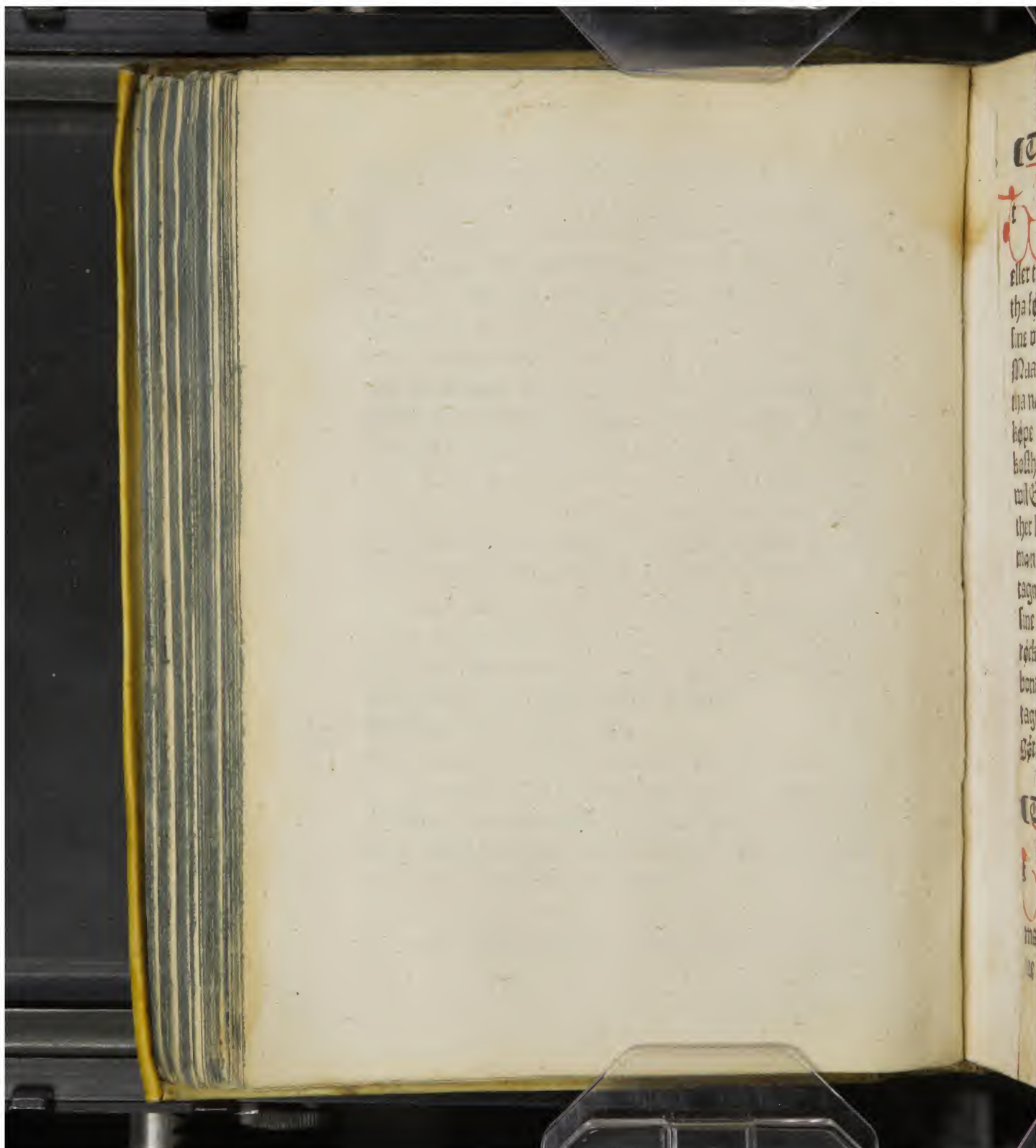
Ordher aner mans fæ skolith
eller andre koster hans oc far hā
tagher efter oc far taghz hin m
ther skall sathi byndh oc bindhe
hā oc fōre hanom til tings och gōre thz aff
hanom ther tingman dōme En far hā elf
ther oc for taghit tyuffth, ey m koste spne
och kenner siohen kosth sin i anners mans
heffthom tha maa han ey taghe man ochū

toch føre kofth oc fare effcher som log are.

¶ Thiher mā ānen a wæge m3 hælthe
¶ itther mā ānen mā a wæge m3 hælthe
 sine eller andre kofthe. taa føre at ha-
 nom til førlthe bp oc hā taa thē tak fore lik
 māa hā ep her taa tak fore lik. tha scal hā
 fare m3 hanom til ānars bp. taar han ep thē
 tak fore ligh. tha scal han fare m3 hanom til
 tridie bp. taar hā ep ther tak fore ligh. Tha
 maa hā ep lenghet laa draghe for him ther
 kofth a m3 haggōme spnom. Dīohū føre thū
 kofthū a och hā hāstuer hande niellom him
 samme ther han togh m3 kofthe sine hiem
 til sin ighen. och legghe fore hā iærn oc tias-
 dhur. oc ladhe hanom sialffuen legghe paa
 scgh. tha legghe bondhen offne hā oc wors-
 dhe saghlōs bode for konings rath oc fore
 hinū ther hā lagde iærn offne

¶ Om bondh oc balih
¶ ondh oc llok maa ep føre offne āners
 mans En a then ther man tagher m3
 kofthe sinom oc wil til tings føre och ladhe
 fare effcher tingh māne doma. All thū kofth
 m3 rana wordher taghen aff man wethen
 gardh hans han scal ather tiem føris och
 ther løses eller wæries a brofial som log are

n log are.
s h-
e m-
a s-
c tak fore sili
k. tha stal h-
at han ep the
m-
are ligh Tha
e for h-
m-
e mellom h-
the sine h-
a-
m legghe paa
e ha or wor
e rath or fore
e
e offne anera
m taghet m-
e och ladhe
All th-
man w-
n s-
som log are

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Tagh skal man faa for sig

liij

Tagh skal man faa fore sig hwadh hā
maa helder hiem til sine eggen hwa
eller til tings Maa han ep faa tack fore sig
tha fore bondhen hā a herritz ting m3 koste
sine obondhen Oc tho i iærne oc i siadhre
Maa bondhū ep faa rath a herritz tinghe
tha næmpne hin ther m3 kosthen oc taghen
køpe sin eller hembpgd̄ sine och hin ther
kosthen a fari thingadh m3 hanom om han
wil En wil han ep fare tingadh m3 hanom
ther kosthen a Tha wise han tidh andhre
man och ladhe thm ledhe om saa oc at hin
tagna haffuer ther hembpgd̄ eller køpe
sine are ther nogre the man ther han vilia
røckthe komme thpd̄ ochløse hanom for
bondhen enghū thūne stadh rath aff thm
tagna Tha fore hanom til lantztingh och
gøre thz aff hanom ther landhe dōma.

Taper man kosthe oc far epther

o

Taper man kosth s̄n och far effther oc
bædhis ranlagh hemme ath anners
man oc s̄ns hanō tha kalle hā til two grā
ne eller thre oc lathē thm høre athanō s̄nō

ther beche ranlagh och anner rath och fare
sidhen til tings m3 tings witne sine. Negar
hin at hā sōnde hanom epranlagh stōdhe
fore m3 tplther eedh. Bp̄sthe hanom logh
bōdhe koningh i3 marck fore. och bondhen
th3 han sōnde hanom ranlagh. och sidhen
mare i bondhens mald hwor meghit han
wil hanom kenne oc sāgh fore giffue.

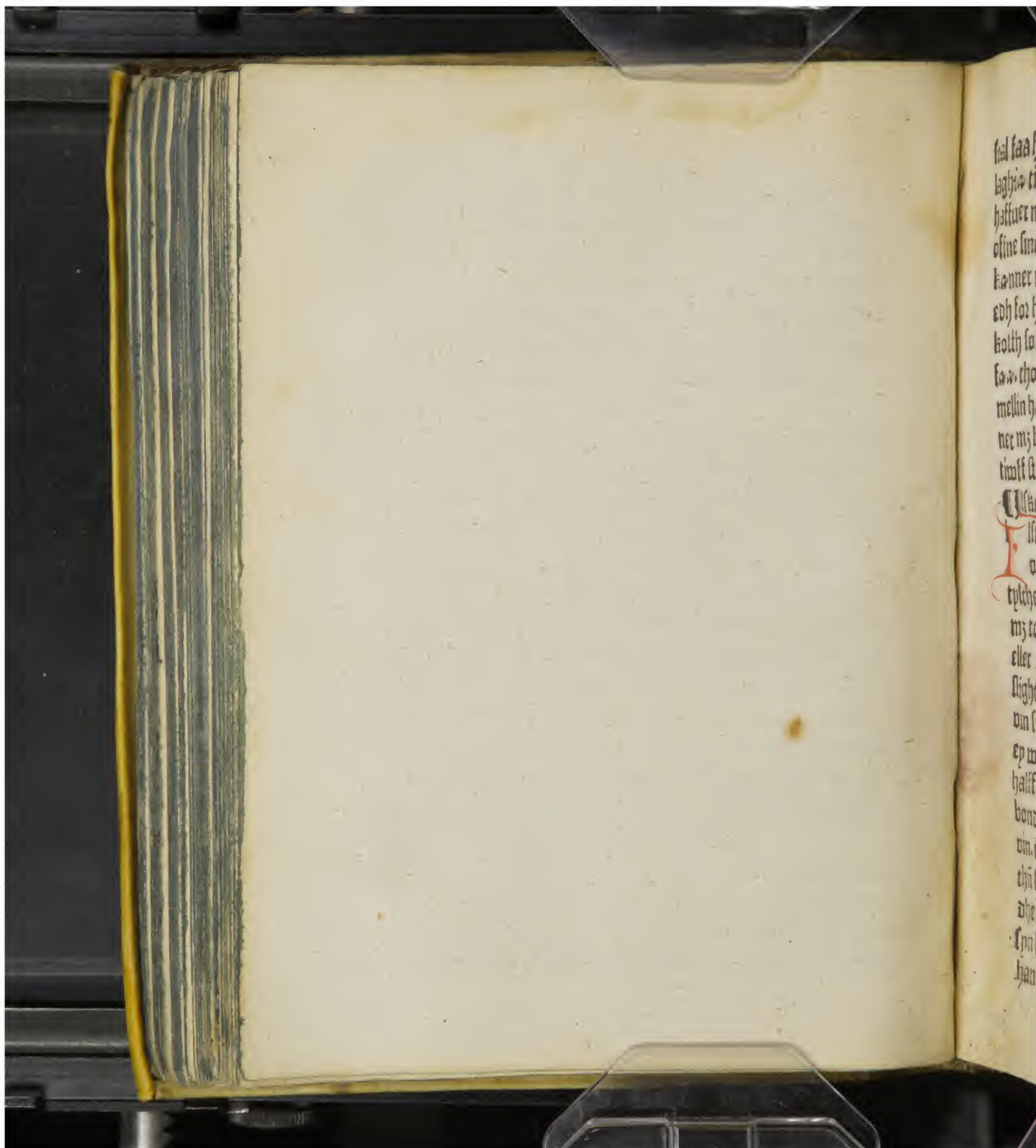
vi **S**ppr man at sins tpuſſ

Sppr man hame ath anners mans ath
kōsthe sinom tpuſſ stolnū. oc negher
hin at ep ar hame at hans. och hit her ther
kōst sin sidhen. tha er hin tōgher som an
ner tpuſſ ther tpuſſnedhū haffuer hwsich oc
bondhen taghe with kōst sin. oc at twegils
des aff boos vskiffthe. sidhen bondhen haff
uer fongh3 th3 han scal tha taghe koningh
allen hās hōwit lōth oc ep mera. wordher
nogher hit vnder anners lōstā eller tredic
i huffrō heffdom tha er hon och tok m3 allū
sinum hōwit lōth. Bp̄n scal man ep taghe
och ep there lōth vthen thes at the are swa
maxen at the mwghe och stiale.

Kanner mā kōst sin hame at āners mā
vi **E**nnr man kōst sin hame at an
ners mans vthen ranlagh tha scal hā
tak tōre oc hin ther handemellom haffuer

th och Kare
line Regar
gh bondhe
panom loch
och bondhen
h. och lodhen
a meghat han
e giffue.

ers mans alh
linu. or neghet
th hier her thet
ghet som an
fuer hysich or
or at twe gyl
bondhen haff
taghe homingh
neta. word her
sta eller tred
och tok my all
man ey taghe
at the are sm
ale.
at aners m
amme at an
th cha stal ha
som haffuer

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

skal faa hanom tagh til tings oc aff tinghe
laghia tingman samich for hin ther koltun
haffuer mellin handhe. ath watie hemme
offne sine brofial oc wari for hinom ther sig
kanner mz twigghe mane witne oc tplcher
edh for heme fode Omthz ar quigher
kolt som ar hesth eller ore eller anet quig
faw. thor han egh thn swo warie handhe
mellin haffuer Tha losa hin sigh ther kan-
ner mz haffuer tplth och enghe withne for
tiwff stolleth eller fore rantaghz.

Illkes klade vskabeh

vij

Illkes klade vskabet eller illgt noghz
vari hin ther honde mellom hafuer mz
tplcher edhe oc anghe witne at ha fick thz
mz torgh kope ratho Illkes skapet klade
eller skaffth ore eller fadlich swerdh eller
nlight noghz komer wedher kope sin eller
vin sin. oc ware mz tplcher edh. gither han
ep warch. tha loser hin ther sigh kanner mz
haffue tplt saa som fode er malth Sigher
bondhen at han neffndhe for anner man til
vin. tha stonde hin fore mz tplcher edh ath
thn samme ar hans rette win. oc ep neffn-
dhe han anet vin fode til Maas ha ep komie
syn kope widher eller syn win. och haffuer
han withne til twigghe mane witne at ha

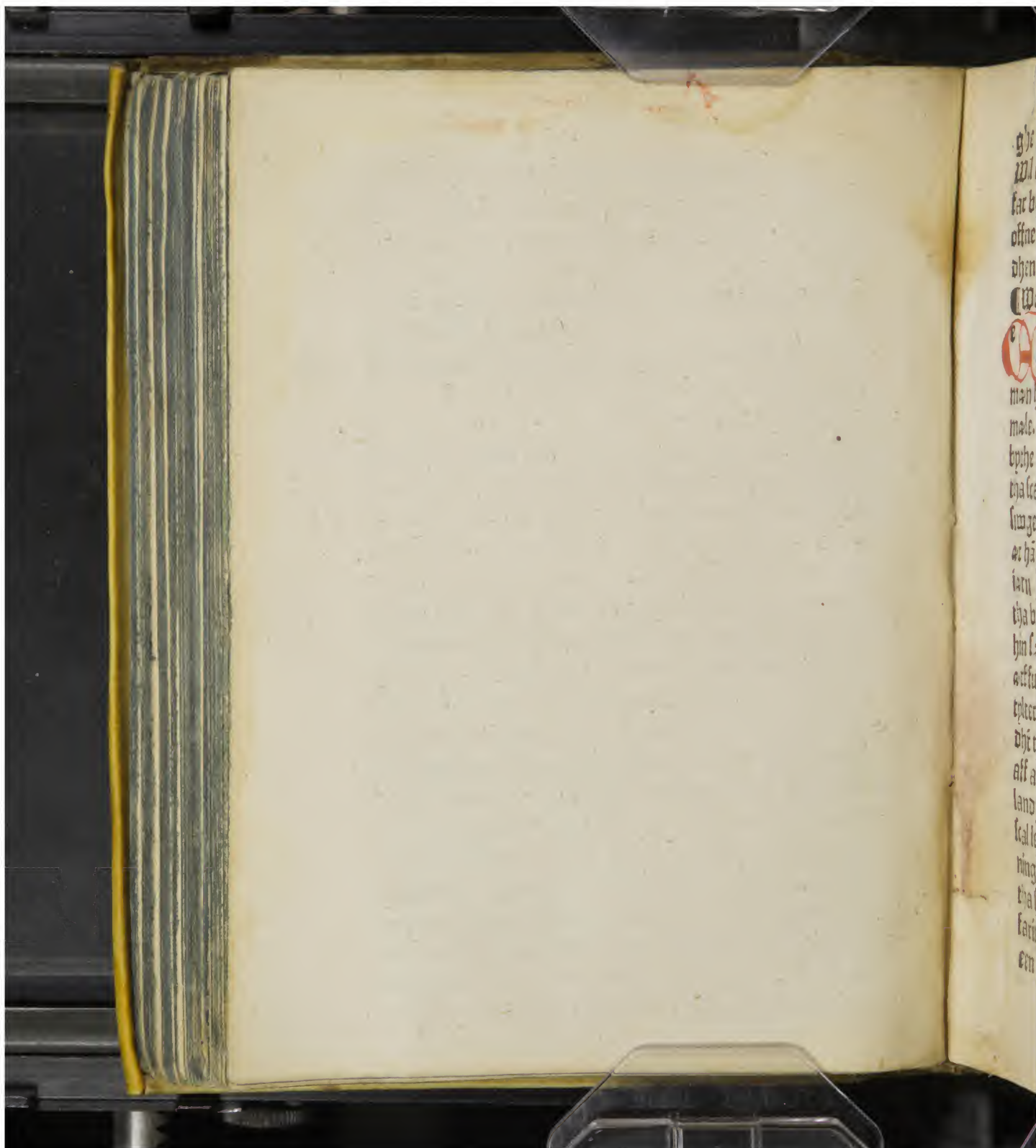
G

thz fick at rættthe kope. tha borthē balth oc
bond och konings rath En bondhū taghe
sich woth och tplther eoh ath hā fick ep mera
Bp̃sthe hanū witne saa som win oc kope
lathe woth bondhūns kofth oc at twæghildis
mz konings rath.

h **K**enner bondhen hwerghū kofth sin
R Enner bōdhe kofth sin hwerghū ochū
hā wil giffue androm māni timoff sag
om thū kofth ther stollen ær. tha fari han a
herritz tingh oc sighe for tingmānom at hīn
er timoff hās Tha scal tingmān biðia hanā
stæffne sin timoff til āners tings. kōmer han
ep at andrō tinge oc mæler ighū. tha mæler
tridie ting for hanā. kōmer hā ep oc ep mæ
ler ighū. tha dōme tingmān bondn wot sine
wining oc konige sin rat oc timoffne madh
ban i hærthe. siðhū bonden haffuer fonget
timoffne madh ban i hærthe oc konigs rat
wot soeth oc sine winingh. tha fare hā a lantz
tingh mz herritz tings wothne och sighe til
ath han haffuer alt saa mz sine mæle farith
Wil timoffuer en tha geen mæle offne lantz
tingh ath han ær ep soo sother. tha scal han
skære sigh mz skutz iærne brædher han ath
iærne. tha brenðher han bondhū cil sin wor
ningh och at two gildis och koningh til sin
ratthe. wardher han skæ raff iærne tha ta

e baith or
dhñ taghe
ck ep mra
in oc kopa
tweghildis

osth sin
erghñ vññ
mi tiwff sag
a fari han a
ānom at hin
n bidis han
hāmer han
ñ. tha mæler
ep oc ep mæ
vondñ wt sine
tiwffne mach
hastuer fongit
oc konigs rat
are hā a lant
e och sighe til
e mæle fædith
le offne lant
tha scal han
dher han ath
ñ cil sin mæ
mingh til sin
em tha ta

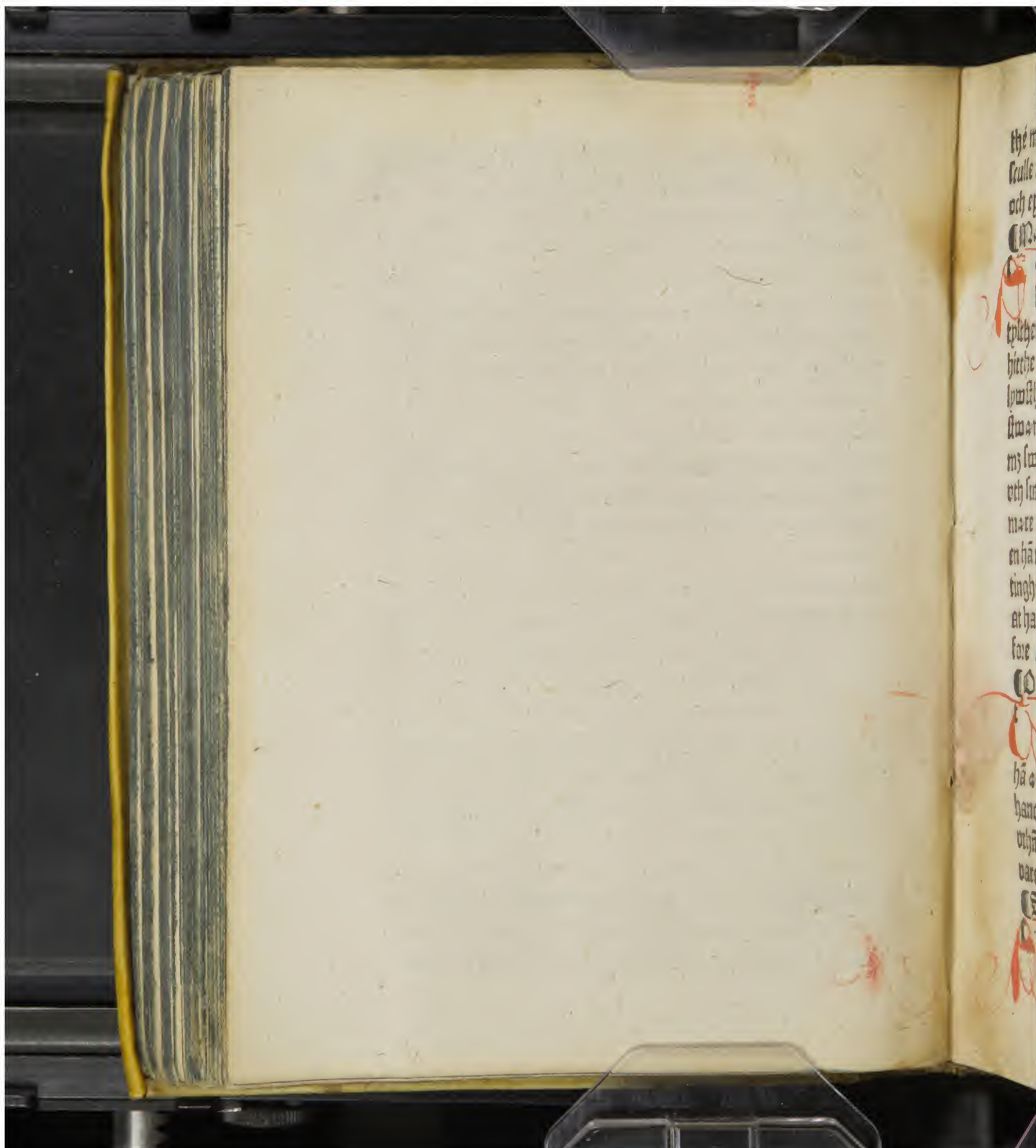
Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

ghe bondhen offther op aff nym sine sagh
Wil tiuffuer ep male offne lantztingh tha
far bondhū hanom fridløse oc wapne tak
offne bäck a lantztinghe och spēre maa bon-
dhen ep faa hanom fridløse.

Wordher man skaffndhet til tings

E R hin ep hēme offne tingh wardher
skaffnder fore tiuffnet. tha withe the
mān hās forfald ther hwar nār er a hans
male. er hā innen landis oswagher tha scal
bpihe hanū m3 threm tinghū. er hā swager
tha scal biðhe halffuā manath. er hā an tha
swager tha scal hā biðhe ānā halffue manet
ar hā en tha swager tha faste nalle vithē
iærn oc bære for hanū branner hin thē bær
tha brēner i boō hins ther sag er giffuīn. dō
hin sætkhe fōr en iærn er boreth och dplia
arffue at iærn war ep fæst tha dplie th3 m3
tpler cōhe. sætkter mā arffuege sichū at fa-
dhē there var tiuffuer hās tha for hā ep iærn
aff arffū vthū tpler edh. ar hin sætkte vthū
land3 oc tha i konighe righa sino egno tha
scal legghe fore hānū halffs mānethe skaff-
ningh. ar hā vthū konings righē spno egno
tha scal han byðhe manet. ar hā helidoms
farin oc ar ther witne til tha scal hā biðhe
een dagh oc iæmlinghe.

ri **O**m hin sætthe biudher naßnd fore sigh
 Taar hin sætthe ofne fōlke. tinge el
 ler anneth oc biudher naßnd fore sigh
 i herrethe line. tha naßne ther saghsøgher
 tolff man ðighe ther hā vil aff allo hætruh
 halle hin sætthe nogher man i naßnd we
 rie lmi tha maa han thre man vndhū taghe
 oc ep flere oc sidhen naßne hin ther søgher
 andre thre i theris stadh oc lache thm swa
 rie ofne the sanime tinghe eller thz andhre
 naßthe ting Swarie naßndh hanom skær
 Tha gonghe hin sætthe saghs bort. bryfter
 hanom naßndh tha bari han iærn och hin
 ther saghsøgher wedhe hanom affuarn edh
 are tre man burthe aff naßndh tha swarie
 skal fulle hwar theris forfal m3 twigge mā
 ne witne aff naßndom sielff och na pne tha
 andre thre i theris stedh och ladhe swarie.
 are flere burthe en tre man tha bryfhe ha
 nom naßnd Sidhen bare hā iærn som fōr
 er malt. trøfter hin sætthe sig ep aff naßnd
 tha sighe hā elfter naßnd twem natthum
 eller thren fore tingh. forthi ath han kōmer
 tha widher iærn. oc hin ther saghsøgher skal
 ep withe hanom affuarn edh. saghsøghere
 maa ep andhre lund spē en nu ar malth.
 othen han hæthe widher konings sætthe.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Septimus

thē man witne bare oc āners mans forfal
sculle fulle sculla swaris at handtaghy edhe
och ep ath bogh.

Maler man ighū paa tinghe

Tor hin sa tthe offne tinghe fōsthe el
ler offne andhre och byudher til thes
tpltcher edh oc twigghe māne witne. at han
hitthe thz samme hā seckthes fore och han
lywsthe thz offne gathu skaffno och kircke
swamme och a tinghe och for alle lundh
mz swa som logh are Tha taghe bondhū
vth sin kōst oc a tpltcher edh ath hā fick ep
mare kiffuer hā sielfsuer sak epther sig for
en hā wordher sacthadher ath kircke eller a
tinghe lathe vth thz han fick oc a tpltcher edh
at han fick ep metā oc ware saghelōs bode
fore konings ratte oc for bondenom.

Om affmars edh

Ihūther androm scal withe antswaru
edh scal bidia sikh swa gud hielpe at
hā oc sandher fore the sagh ther hā giffuer
hanom oc gōr thz ep for awanthy eller illuilia
vthū fore the saghe at hā widh hanō sānen
vare fore the sag ther hā giffuer hanō.

Sal mā bort hest ora eller ānen kōst

Ell mā borth hāst ora eller āner kōst
oc ilsker thū samme thē solde tha kon

G iū

riū

riū

riū

dhe hin fore ther hande mellom haffuer miz
twīgghē manne wītne oc saa meglom logō
som ontningh er offne thz ther ilskes. och
warie sīgh tīl hande. bedie sōo gud hīelpe
at han fīck thz samme nū ilsket at hanom
aff then samme ther nū ilsker Ilsker anner
man an then ther solde vāri hīnther honde
mollom haffuer eller hīn lōse ther sīgh kēner
sōo som for er sage om talspns maal

xi Tingman aghe wald timff

Tingmen sculle miz logom dōme tpuff
tīl ac hanghe for halff marck mwan oc
ey for mīnne Sīal han mīnne tha maa
the dōme aff hanō hwdh eller āner Opghē
līm ther the wīllie Aller ath han ware tral
ī konings gardhe. for dhi at tingmen aghe
wald ath gīore aff tpfue thz ther the wīllie
Tagher han kommer offne tīngh for halff
marck mwan maa man henghe tpuff oc ey
for mīnne En sīal han sām penninge tha
maa han bindes oc fōres tīl tīnghē. oc gēre
thz miz ther tingmen wīllie. an tha er hā oc
tpuff ō hā sīal en pēning Er hā kīrke bēp-
dere eller mōrdere tha mīnghe the dōme hā
a hīwoll.

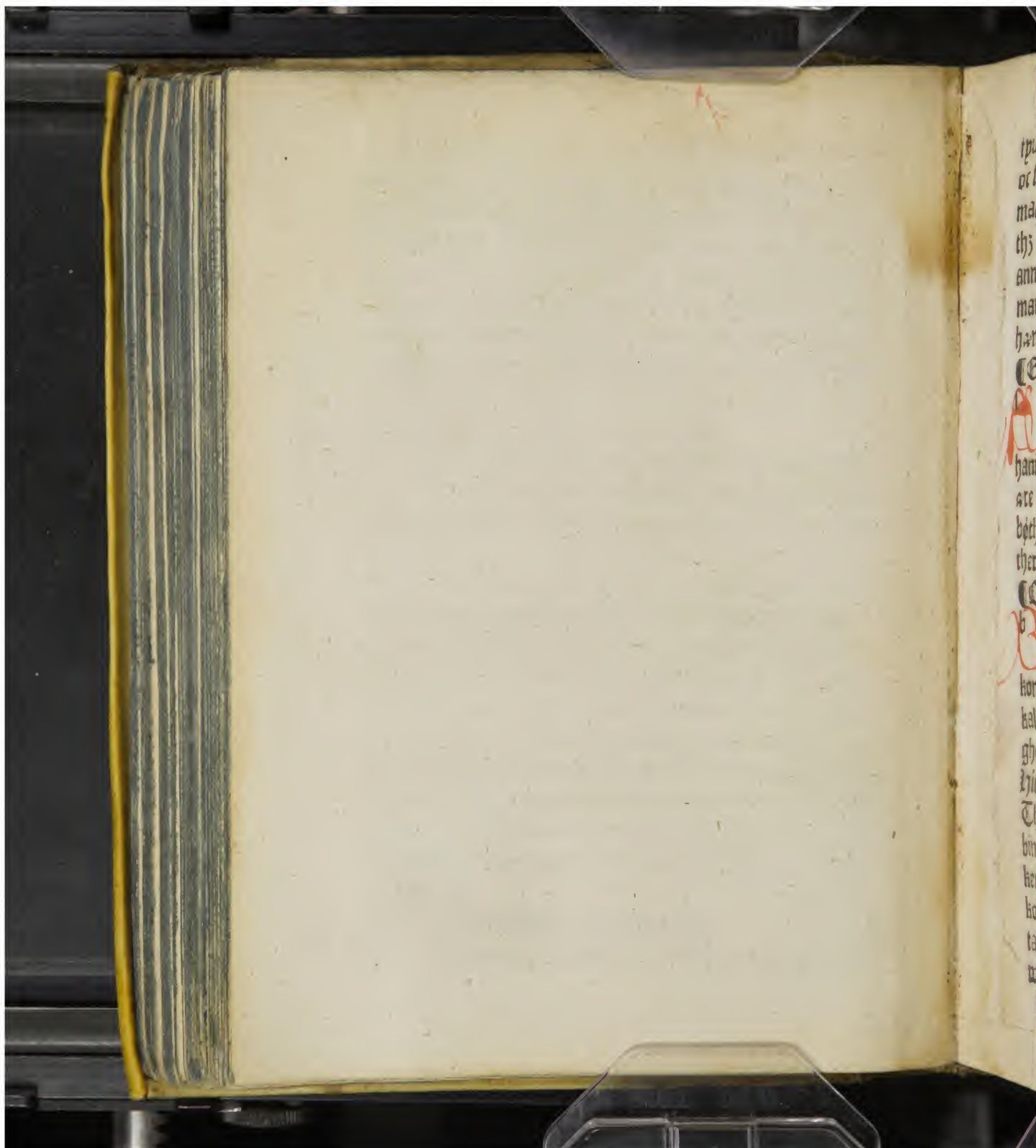
xvi Tpuff haffuer inghen helg

Esthu helgh eller āner helg maa aldrig

affuer my
glam logā
ilkaes. och
gud hielpe
at hanom
ilkaet anner
ther honde
lig kenne
maal

dome epuff
ck mion oc
ne tha maa
aner spghe
m ware tral
aymen aghe
per the milia
gh for halff
e epuff oc ep
enunge tha
aghe. oc gen
tha et ha oc
ia hiehe by
he dome ha

maa alding

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

tpuff dughe til thes at hā scal ep iarn bare
oc skare sigh for tpuff sag oc i hwarie helgh
maa man løse sich eghz ther som hā kenne
thz fore tpuff stolet eller for rantagher Er
anner helgher dagh i wghen tha scal inghū
man iarn bare oc ep haffue wanthe offne
handhe.

Gissuer man annen tpuff sag

xxij

Tar man offne tinghe oc gissuer an
drom manne tpuff sag Tha scal han
hanū a hānder mæle oc epter fare som log
are Wil han ep epter fare och epath mæle
bøthe koning iij march oc hinom iij march
ther han kallede tpuff.

Om man bedhes ransagh

xxij

Bedhes man ransag hēma at anners
mans oc ær bondhen ep hēne wthen
kone hans Tha scal hin ther ransaghe wil
kalle til granne two eller tre eller two man
ghe som han wil oc lathe thm wther ware
Hither mā thā kost ther hā ransager effter
Tha maa han ep taghe bondhens kone
bindhe eller baste eller bworth føre hwer
ken løsa eller bundhne vthen taghe føre thū
kosth han kenne sigh och grāne ganghe i
tagh fore til bonden kommer hem och tha
war hā som logh are.

xi Stial bondhens tral

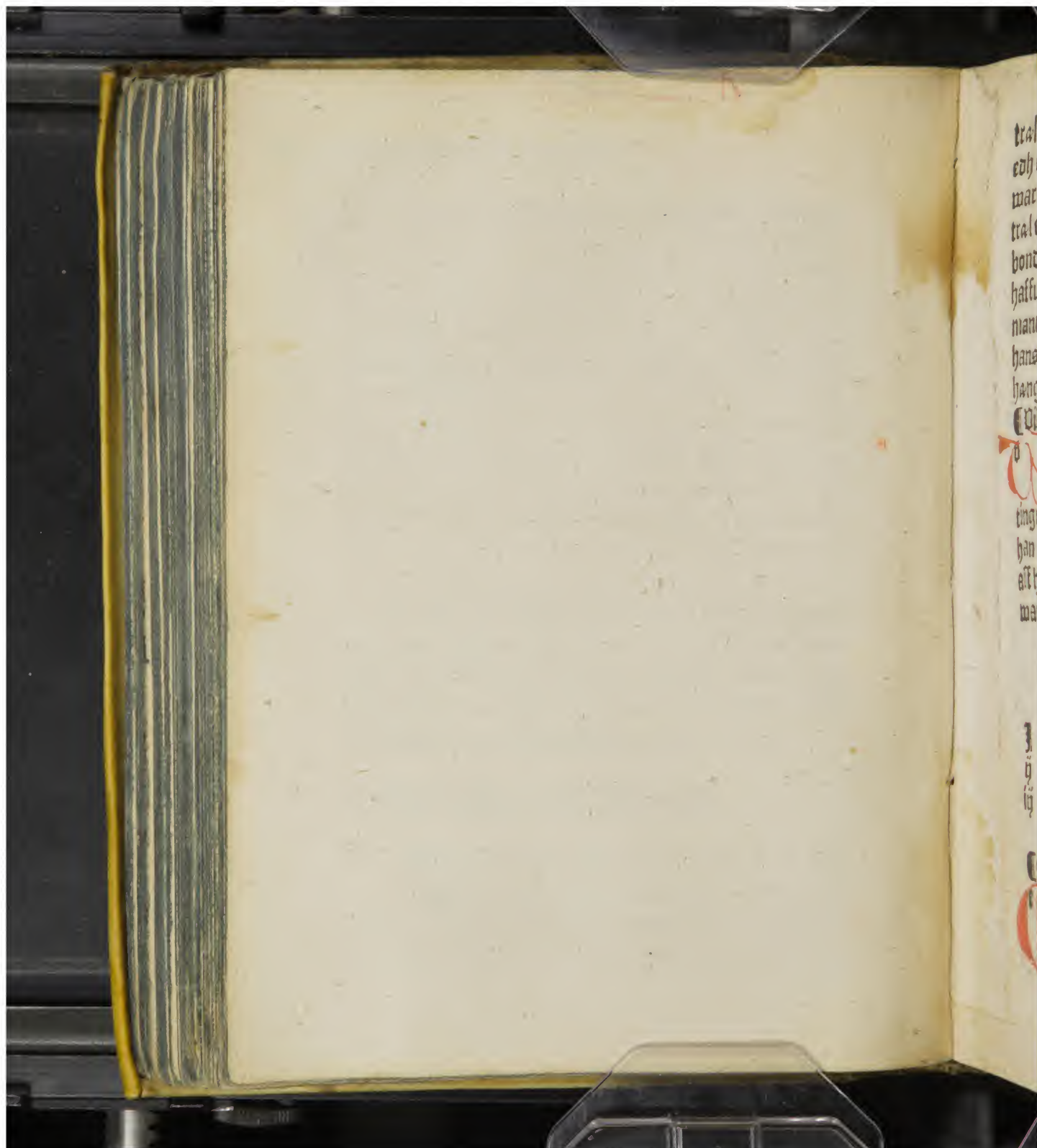
Eti all bondhens tral eller han draper
 saa anners mans saa goth som tyme
 march eller ba dre. lathe bondhen with thz
 han wil och a tplether edh. och ther til trals
 hudh eller bodh hwadh ha wil heller ther
 tral a kisther bondhen salffuer saugh eff-
 ther trale sinom tha a han ep ath losa trals
 hudh och ep lathe hwo dtrpghe. dpl bondhē
 at hans tral giordhe thz ther han sacthes
 fore. tha bare hans tral iarn oc hin ther ha
 sachter withe hanō ep allware edh. bran-
 dher tral tha lathe bondhen with thz han
 wil och tplether edh. oc ep scal tral bare iarn
 for mynde en for halff march mwn kanis
 hanom mynne tpmoffnet tha dplie husbons
 dhe hans thz m3 trpgghe mans eedh. gor
 han widher noghz tha lathe bondhen with
 thz han wil oc a trpgghe mans eedh.

xx Om bondens tral stiel noghz

Eti al bondens tral noghz oc wordhē
 taghē m3. tha fore hin taget hafuer ha
 til tings oc saa tith husbonde hans bud wil
 bondhen ther tral a komme och gielde for

draper
m tpe
wth thz
til trals
ller ther
nigh effe
la trals
l bondhū
l sacthes
n ther hā
dh. brān
p thz han
bare iarn
on kannis
ic hulten
edh. gor
phen wth
edh.

worðhī
safuer hā
bud wil
alze for

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Septimas

træl sin swo mōghz som han wil oc a tpler
edh oc twigghe māne witne til thes at han
war a lōpftighe oc tha dōmmes hūdh aff
træl eller han lōse m̄z þre ther træl a Wil ep
bondhen ighn kōme oc saa lōse træl sin. tha
haffue hin ther han haffuer taghz twigghe
nianne wīdne til thes at then træl ær timōf
hans oc siōhen dōme timōffuen tingman oc
hanghe hanom up.

¶ Wil bypthe ep skare bondh

¶ All bypthe ep skare bondh aff thōm
timōf ep scal up hanghe. tha dōme
tingman bondh aff hanom oc bondhen thē
han haffuer taghet. skare sielffuer bondh
aff hanom m̄z twigghe māne dōmme. och
ware siōhū saglōs for konings embetzmā.

xxi

¶ Tabula Octauī libri

¶ Eaghū fisk er wragh
¶ Skip bypōh maa ep ware waegh
¶ Om wragh kōmer til landhz

¶ Eaghū fisk er wragh

¶ Eaghū fisk ær wrag eller maa hedhe
vthū skōria olgōrle och hwal En tha
scal thū ther fōlth hitther hwal tage

¶

liber
sigh byrde aff om han gor oc sighe til i ko-
nings gordohe Kioher then ther fōlth hitthē
taghe sigh hālbōrohe Xgher hā miz wogne
taghe sigh wogns last Et hā a skippi siar
archu taghe sig skips form Oc e scal hwar
thū ther fōlth hitther sighe til i koninghs
gordohe. sigheter han ep til. bōthe thre marck
eller stonde fore miz tplther edh.

ij **Skip byrd maa ep ware wragh**

B Kpther aners mas skib tha maa hās
kolth aldrigh ware wragh e medhā
han giorher salfuēt burghz miz Aligom mā-
nom som hā maa til faa ath hialpe sigh miz
Oc ep konings embetzmā maa forbiwōhe
hanom at hialpe sig miz Aligom mānā ther
han maa til faa miz bōn eller miz leghe Si-
dhen hās aff spghe oc han gither ep mera
burghz. tha a konings och hans embetzmā
at taghe oc icke fōre. vthū ofrida man. er
then ther skip haffuer brudit.

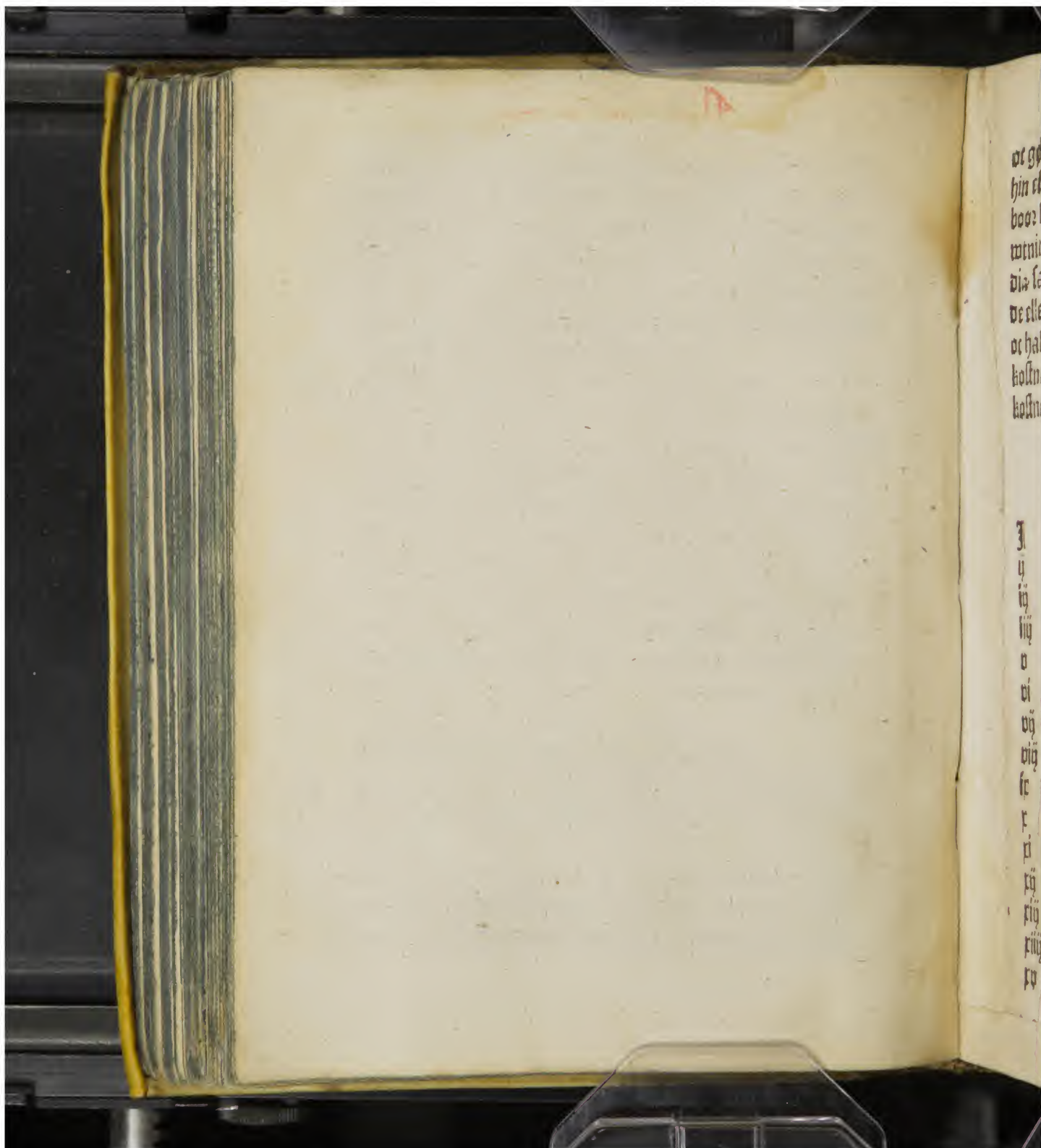
Om wragh kommer til landh

ij **K**ommer nogh kolth wraghendis at
landh oc fōlgher inghū man. tha scal
hin ther hitther sighe til oc siwla om anner
man kanmer sigh then kolth. kenner sigh
nagher man løse som lozh or. kenner sigh
inghū mā tha scal konings embetzmā taga

til i hœ
th hieþe
s wogne
kappi siæt
skal hmar
koninghs
ne marck

h
maa hæs
e nredh
gom mäs
pe ligh m
forbuddhe
nānā thet
leghe. Si
er ep met
embirymā
de man er

th
ghendia at
m. tha skal
em anner
nnet ligh
nnet ligh
nā taga

Octauus

oc gōmme een dagh oc iāmlinghe. kōnner
hin effther sich kanner fore then tyme. och
boor han innen kōnings righe dypghe till
wtninghe logh thz ær liethe mans edh. bi
dia saa gud hielpē at hā er ratter aghen
de eller ratter arffue til at taghe then kosth
oc haffue ther hā kanner sich oc gielde hinā
kostnat ther gōmt haffuer ō hā lade noget
kostneth offner thz.

Tabula libri Romi

I	For hand ran
ij	Far mā mʒ hiorð i āners mās mang
iii	Om stodh hiorð wagh
iiii	Stōsta dag mā tager i āners mās fa
v	Alch thz bondhen gōr
vi	Thiutrer man i angh
vii	Draper mā āners faa i agher
viii	Gōr mā gornidings wark offne faa
ix	Hwilke lund wan draper āners faa
x	Ridher mā āners hesth inne marcke
xi	Hwer gōme sin stodh hors
xii	Elther mā anners hors eller fa i kae
xiii	Tager mā innā oc wil ep wth lade
xiiii	Om mā setther wedy for innam
xv	Om agher frid

xviij Ligghe aners hegneth gen andrū
 xix Bepder mā op aners mans gordh
 xx Bepder mā op vth giarde for halst
 xxi Gensthn la dh er laadh
 xxii Alle grāne giarde for rugh
 xxiii Draper man racke
 xxiiii Kone mās maa ep meer affboosalia
 xxv Tingman mwe ep dome
 xxvi Skal man iarn bare
 xxvii Bar man skutz iarn
 xxviii Bar man trugs iarn

Incipit liber non? Om hand ran

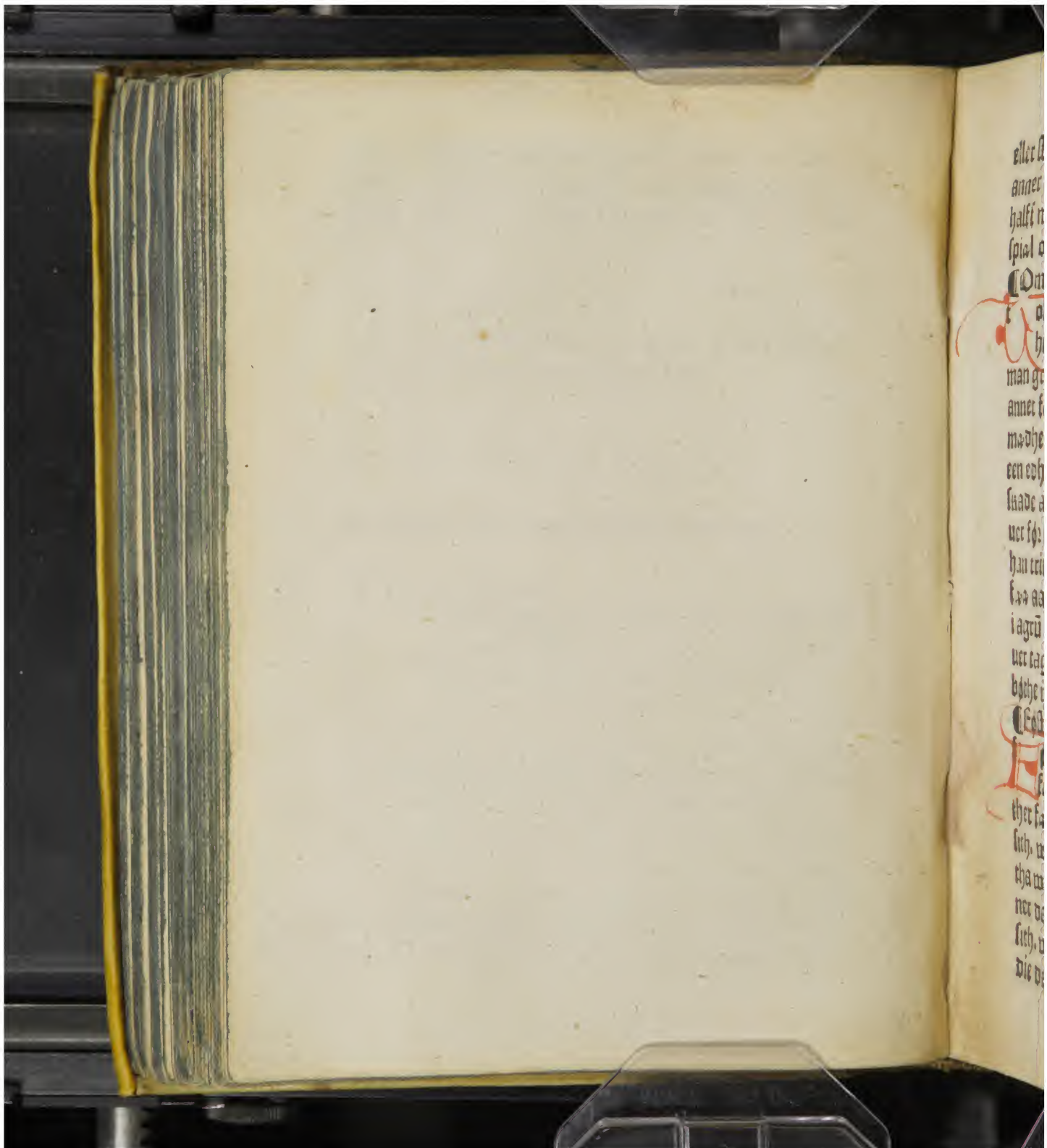
E For handh ran

F Or handh ran scal man bōthe iij
 marck eller lalie tplcher eedh fore.
 Elther man innam for anet manni
 wthn garde hans bōthe ij ore eller
 lali for tredie mās edh Tager mā innen vth
 aff gorden anners mās vthn aners will.

ij **E** Bar mā m3 hiorchz i anet māns mangh
F Ar man m3 willie sine m3 hiorz sine i
 anet mans mangh m3 hwardh och
 m3 hinde gielde aghar spel oc bōdhe thre
 marck eller dplie m3 tplter edh. kōmer hiorz

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

eller stodh eller swijne wragh mz wothhe i
anner mans agher eller angh leggher fore
halff march wedh och ladhe mpothe agher
spial oc gielde mz tridie mans edh.

Om stodh hiora wragh

iiij

Tolff hors ar stodh och tolff nোধ ar
hiora oc tolff swijne ar wragh. tager
man grane sine oc en eller two i agram ellē
annet faw om thz ar mpothe an hiora. lade
madhe agher spial oc gielde korn gielde mz
een edhe sine at hans faw gielde ep mera
skade at the innāme Sigher hā at hā haff-
uer fōr songhet skade aff hās faw tha soli
han tridie mans edh fore Sigher hin ther
faw aa at thz war taghit offne stodh oc ep
i agrū eller offne angher. dplie then in haff-
uer taghit thet mz tridie mans edh eller hā
bōthe ij fōre om han gor widher.

ag.

Første dag mā tager in āners mans faw

iiij

Første dagh mā tagher in āners māns
faw. tha wise han two man til hins
ther faw haffuer oc bidie han løse wth faw
sith. wil han ep første dagh wth løse faw sit
tha wise hin ther faw haffuer intaghet an-
ner dagh oc two man oc bidie wt løse faw
sith. wil hā ep en tha wth løse. tha wise tre-
die dagh two man oc bidie hā wt løse sit

ij

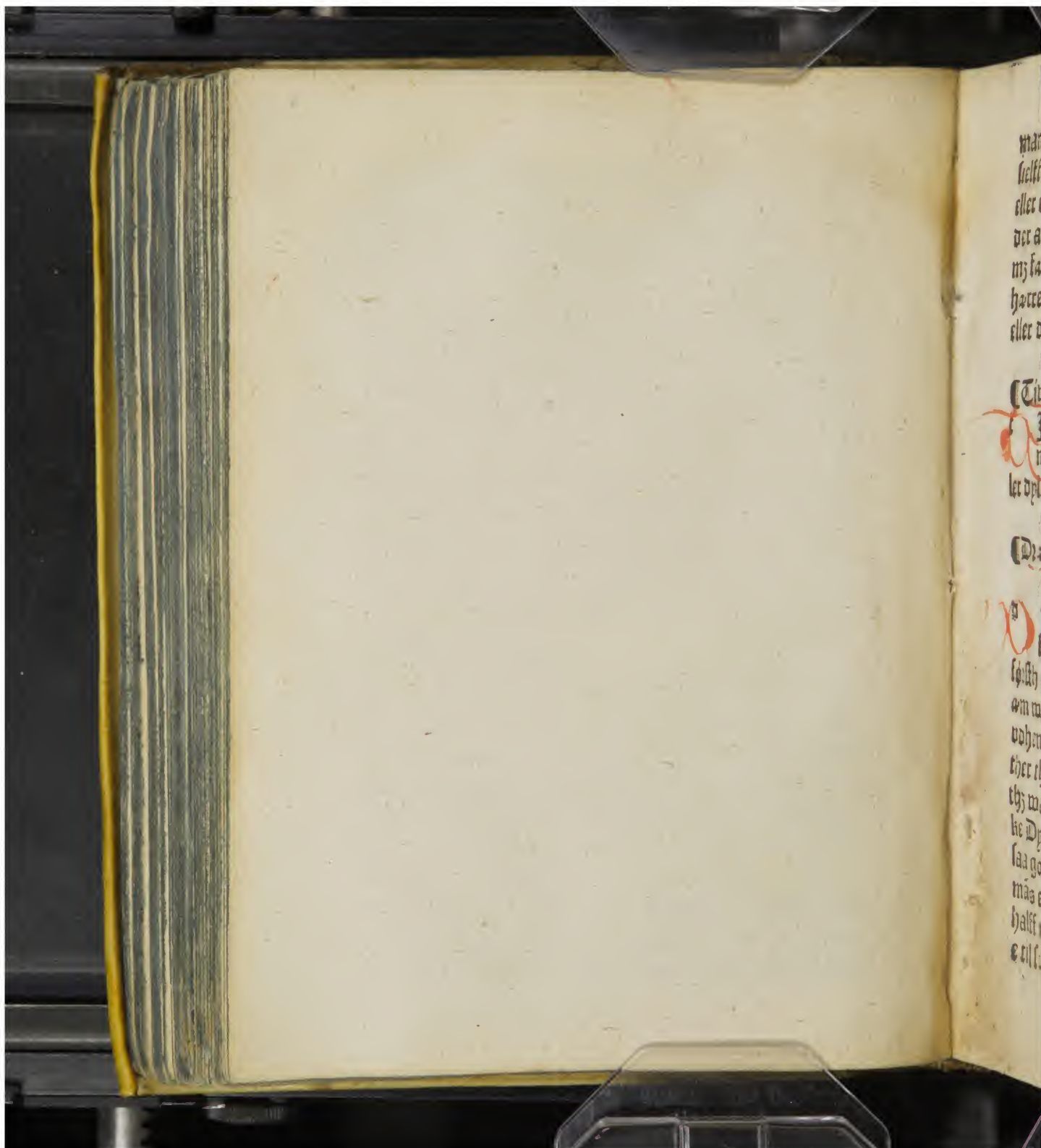
faa Wil han ep lōse thz offne tridie dag tha
haffue han faa inne e medhū han wil Si
dhen fare han a tingh miz wihtone sine och
liwale ath han haffuet swa hans faa in ta
ghet oc swa wch bodit oc han wille ep faa
sich vdh lōse. hwa som liohen wrother aff
faa hins. tha dōme tinghmen h in saglōsen
ther in togh Wil hū ther faa otthe gōre thz
gith Tha stande hin fore ther incogh miz
lligom logom som wirtningh ar offne thi
faa ther han haffde intaghet oc swarie thz
at han for swa miz thi innāme som logh are
Bpthe hanom logh. tha gielde han ather
faa hins oc enghe andre bōther offne fore
thi ath tingh wicne hans lōse han ther aff
thōm bodhe.

Alt thz bondhen

A It swa som bondhen gō wiðher an
ner ā bonde innā. swa scal hā oc gō
re wiðher konings bȳrie eller archebiscops
oc there bȳthie wiðh bonden oc swa hwa
there sich faa vdh lōse aff andrum Sidher
konigh sielffuer i gardhe sinom eller erche
biscop i sinem tha er tucke there mera er
there bȳthie Om faa wrother lathz miz
wilie i sath there oc kommer faa miz wa
dhe i sath there tha er ep me en tridie

pag tha
wil Su
line och
in ra
e ep fa
dher aff
laghlen
gere ths
rogh m
offne th
marie th
logh are
an ather
ffne 'foe
ther aff

bidher an
hā or g
chebilsopa
two hwa
m Sidshe
eller erche
merā es
lachs m
mz roo
m tridie

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

A Nonus

mans edh offne korn gald. tha at the sidie
sielfue i garde sinom. hare konings byrthi
eller erchebiscops andrū manni offne hæn-
der at han haffuer gjort haffnet aff handu
mz fæ sinom och stæfnet til tings eller til
harre sine. tha bøde bondhen iij march
eller dplie mz tplther edh.

Timothrer man i angh

Timothrer man i angh eller i agher an-
ners mans. bøde spial oc two øre el-
ler dplie mz tplther edh

vi

Draper man āners fæ i agher

vij

Draper mā āners mās fæ i agher sine
fore iluilke gælde hin ther fæ oc the
spial ather korn gielde oc a tridie mās edh
om wel then mā innen by bor som hin mā
vohen by bor oc sidhen gielde hin fæ ather
ther thz drap oc offne tridie mans edh ach
thz war ep bære oc bære two øre fore tuc-
ke Dpl han at han drap ep hins fæ oc war
saa got fæ drapit som ij øre. dplie mz tridie
mās edh. vordher saa got fæ drapit som
halff mark. dplie mz siætthe mans edh och
e til swa goth er drapit som sex øre. och saa

liohñ dpli hā m3 tplther edh hmad fāa som
drapit wordher i bondhens aspn ar thet
goos eller grijs Tha gielde hin thet ather
ther thet drap oc ij øre for tucke huru lidhet
ther th3 war wurth ther hā drap i bondñs
aspn Draper mā saa lidh3 som th3 ar vthñ
bondhens aspn. tha er thet ep tucke vthñ hā
draper saa got fāa som two øre. oc sidhen
tha skal han bødhe tucke bodh. ar ep mera
en two øre saa gode som fpre ørtugher pē
ninghe. bōther man ather th3 fāa som han
drap. tha maa hā aldri3 sidhen dplia tucke
bōther Sigher hin thet fāa drap at th3 var
ep soo got som two øre. dpli tucke bodh m3
tridie mans edh oc gieldehe ather fāa th3 th3
han drap oc a tridie mans edh.

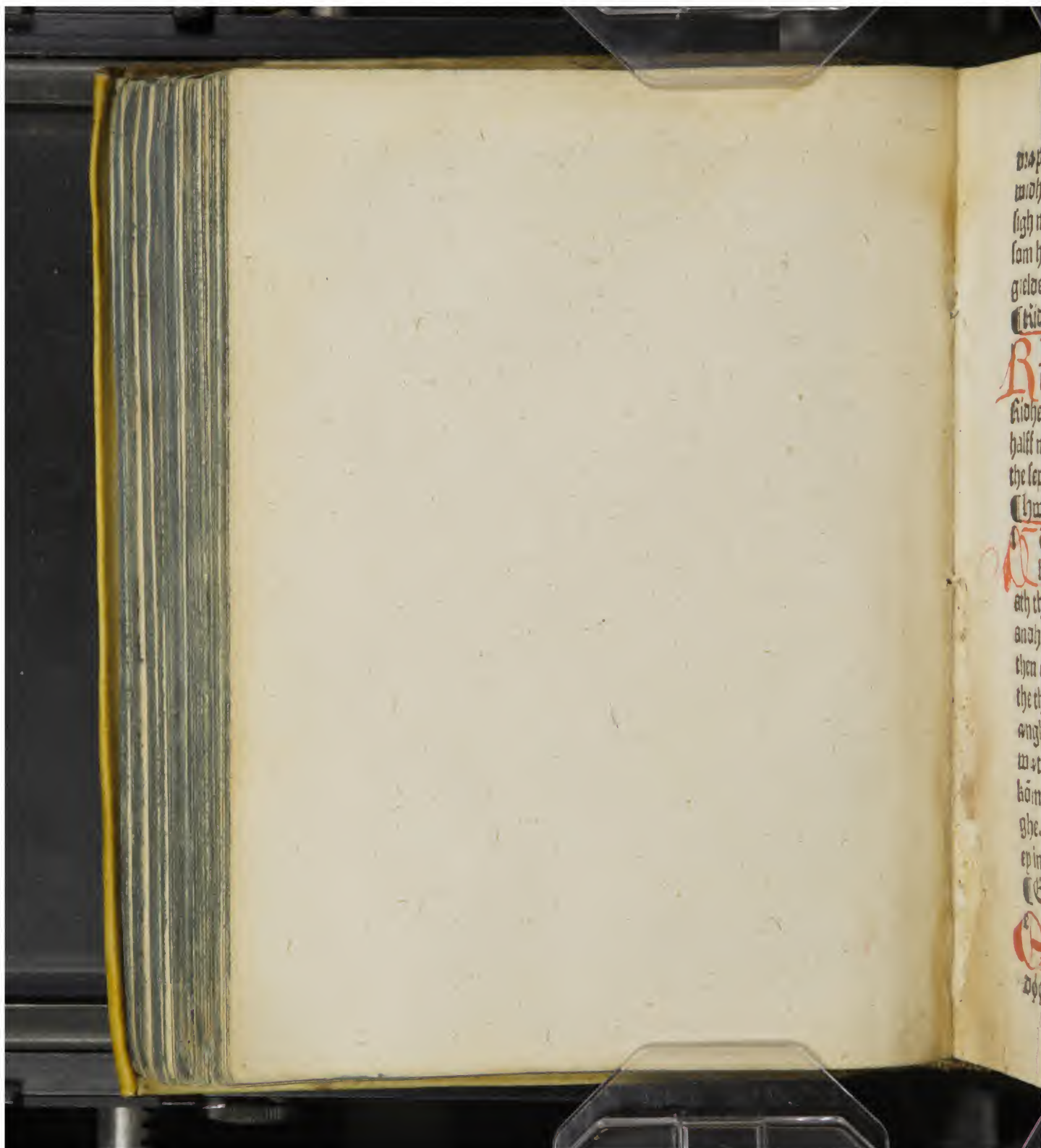
vij **¶** **G**ør man gornidings werk offne fāa
gør man gornidings werk offne fāa
amners mans m3 spiwthe eller andre
wapne saa at wt weloher gaar oc draper
soo anners mans fāa am goth som halff
marck eller badre. gielde ather fāa soo m3
loghom som hin thet wirtningh til thet th3
athe oc tha ij marck eller tplther edh fore
thet at han drap th3 ep.

ix **¶** **H**wilke lund man draper āners fāa
h wilke lundh som mā tiwffches til ath

aa som
ar thet
t atter
u lidhet
bonding
ar vthn
vthn ha
e lidhen
ep meta
ghet pē
som han
vthn tucke
at thz var
bodly my
aa thz bē

fine faa
offne faa
eller ande
or vaa per
som halff
aa soo my
d ther thz
ech for

faa
aa til ath

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

dræpe anners fæa och wil hin ther fæa atthe
widohe hanō affware edh ther drap skare
ligh mʒ trugs iærne om fæa war saa goth
som halff mark eller bære. brenðher hā sig
gielde ather fæa oc a two gildi

Kidher man āners hesth innen marke **r**

Ridher man āners mans hesth vðhen
hās loff innen marke. bøthe two øre
kidher han offne andhre by mark. bøthe
halff mark kidher han tridie by mark. bø-
the ser øre.

Hwer gome spon stadh hors

Dadhorsum allum oc wilhorsum scal **ri**
hin ther thm a wardohe och gome saa
ath the komme ep i aghre eller i anghe
andhre manne fran pinghens dagh aff-
then oc saa til mickels mple affthen. kōme
the thes i mellom i seedh eller i aghre eller i
anghe anners. løse hin ther thm aa saa mʒ
mathim oc mʒ gieldū vðh som fōr er malt
kōme the fōr eller siðhen i aghre eller i an-
ghe. tha scal thm skatthe løstth aff althe oc
ep intaghe.

Elther man anners hors eller fæ i kar **rū**

Althe marghe man stadhors eller annz
fæa i kar eller i dpinghe. saa at annet
dōfz aff. tha æt hins waldh ther atthe ath

ij

ſachte ſwo marghe man fore ſom han wil
och taghe iarn aff hwarin therre ther han
wil aff warn edh wedhe eller geloh. och
bøthē ſom logh er.

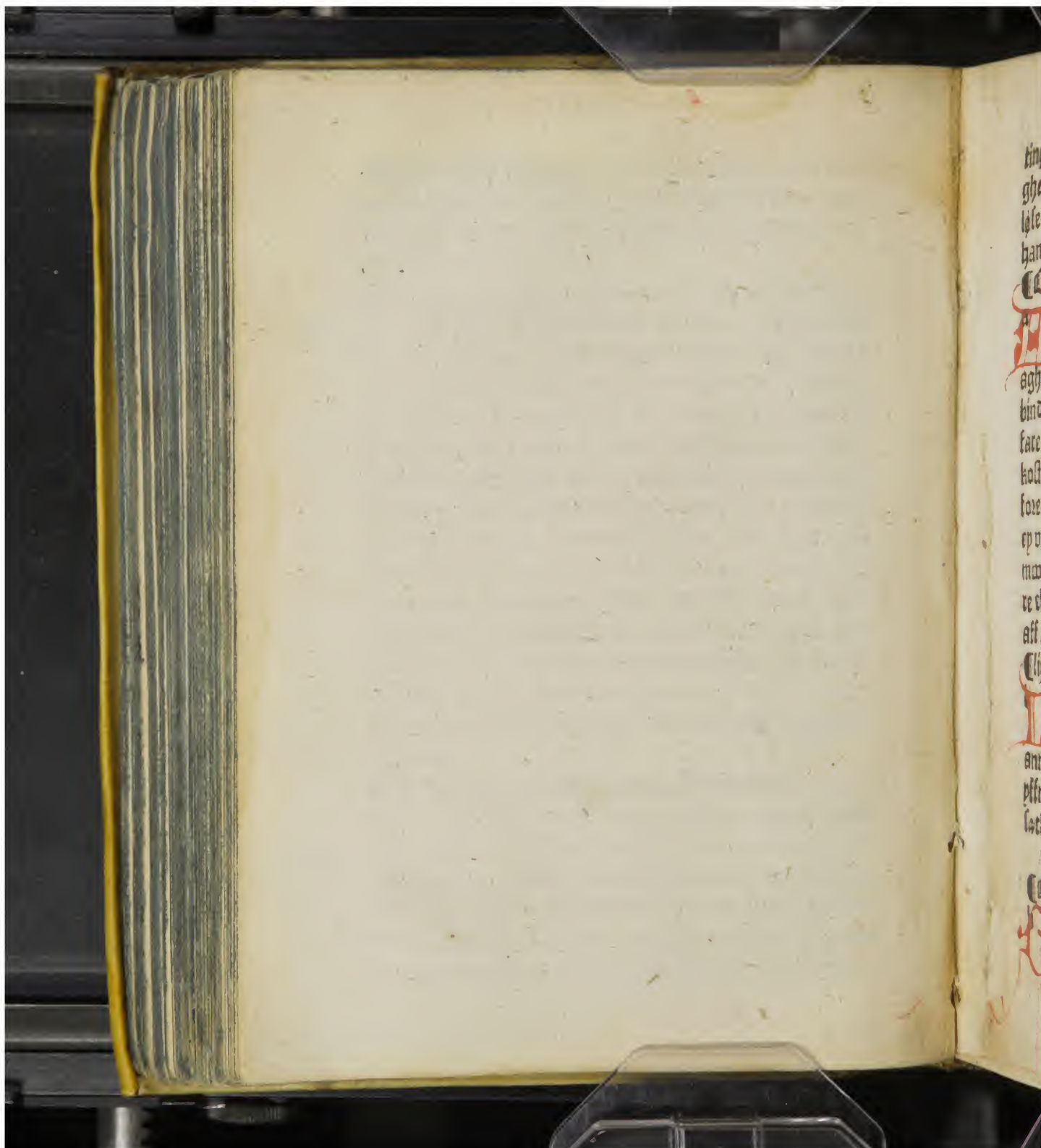
xiij **C** Tagher man innam oc wil ep wtladhe
Agher man in ſa annars mans aff
agrum i ſadū ſinom och vil ep ladhe
woth tøre hin til korn gæld ther ſa a och a
en edh ſyn ath hans ſa giorde hanom ep
meer ſkade at the innāme Wil hin ther ſa
haffuer intaghet ep an tha wtlade. tha kal
le hin granne til ther ſa a och ſkar ſkuthi
for thm at han maa ep ſich ſa vth ſa och
fare ſa til rings m3 witne ſine at hin hæff
ther ſa ſa hans inne. dyl hin ther ſa
togh in at ep hæffche ſa hans. dylie han m3
tplther edh. gar hā wedher. bøthe iij mark
Dor ſa inna. gælde ather ſa oc til iij mark
fore ran eller oc tplther edh at han giorde
ep ran.

xiiij **O**m man ſatther weth for innam
In ther pant weth ſatther fore innā
løſe weth ſich tagher han wil och hin
ther korn gæld ſcal taghe maa ep ſatthe
hin ther gælde ſkuld fore th3 at han ſørde
korn ſich for i ladhe an han galth hanom
leggher man weth oc wil ep løſe. fare hin a

han wil
ther han
eloh. och

outladhe
mans off
ep ladhe
a och a
panom ep
ther faa
c. tha hale
at skutti
th faa och
t hin haff
ther faa
the han ni
he iij math
ed iij math
an gjordhe

nam
fore im
vil och hin
ep fatche
han fatche
th hanom
are hin a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Underimua

tingh ther hande mellin haffuer oc lade leg
ghe stæffne oc hin løse weth sich Wil han ep
løse ath the laghstæffne fore legs. tha laghi
hans wath for wathie.

Om agher fridh

Agher fridh scal swo maghel ware ath
hoo som stial ena negh bort aff mās
aghe oc worder man taghū vīdh. tha maa
binde han mī. oc fōre hanum til tings och
fare mī som tingmen dōme Stial hā āner
kosth tha maa han ep binde for mīnne an
fore fōres mīn. oc for fōres mīn maa han
ep vp henge oc ep for mīnne an half mark
mīn Er mīnne skallet tha scal fōre aff skas
re ellē ladhe hudstrughe eller sligh anneth
aff gōre som tingmen dōme.

ro

fore is
Sua gen

Ligghe anners hegnet gen andrum

Ligghe by markē eller torp marke gen
andru by eller gen andre torpe saa at
anners saleth ar gen anners hegnad garde
pffner wāng h sūn oc pffuer hāgnadh sūn ar
sath a och hāgneth

ro

Bydher man vp anners mās gord

Bydher man vp anners mās gārde
eller gordh gelde skade off offne twa

ro

þre eller sælie tridie mans edh fore ath han
brødh ep Agher man p̄suer anners mans
agher eller rjohet. bōthe two þre eller tri-
die mans edh ~~Skæ~~ man sig wegh p̄suer
anners mans agher eller laar genom hās
angh giælohe ather skadhe och a two þre
eller oþlie m̄z tridie mans edh

xxiij

Bydher man op och giærohe for hæth

B Bydher man op och giærohe for hæth
sinom oc wæroher skade offne agher
eller offne ænghe manne bōthe skadhe och
offne two þre eller tridie mans edh. bydher
man op iorſche garde anners mans. bōthe
ij march eller oþlie m̄z tylther edh Tagher
man op agher gerde lich fore andre manne
sach. fōr alle men faa burghz sædh sine och
faa the skadhe aff bōthe hin ther garde at-
the oc op togh ather skade offne sædh allū
thm̄ ther ſinghe oc til hwarum ther kære vil
ſep þre eller ſætte mans edh.

xix

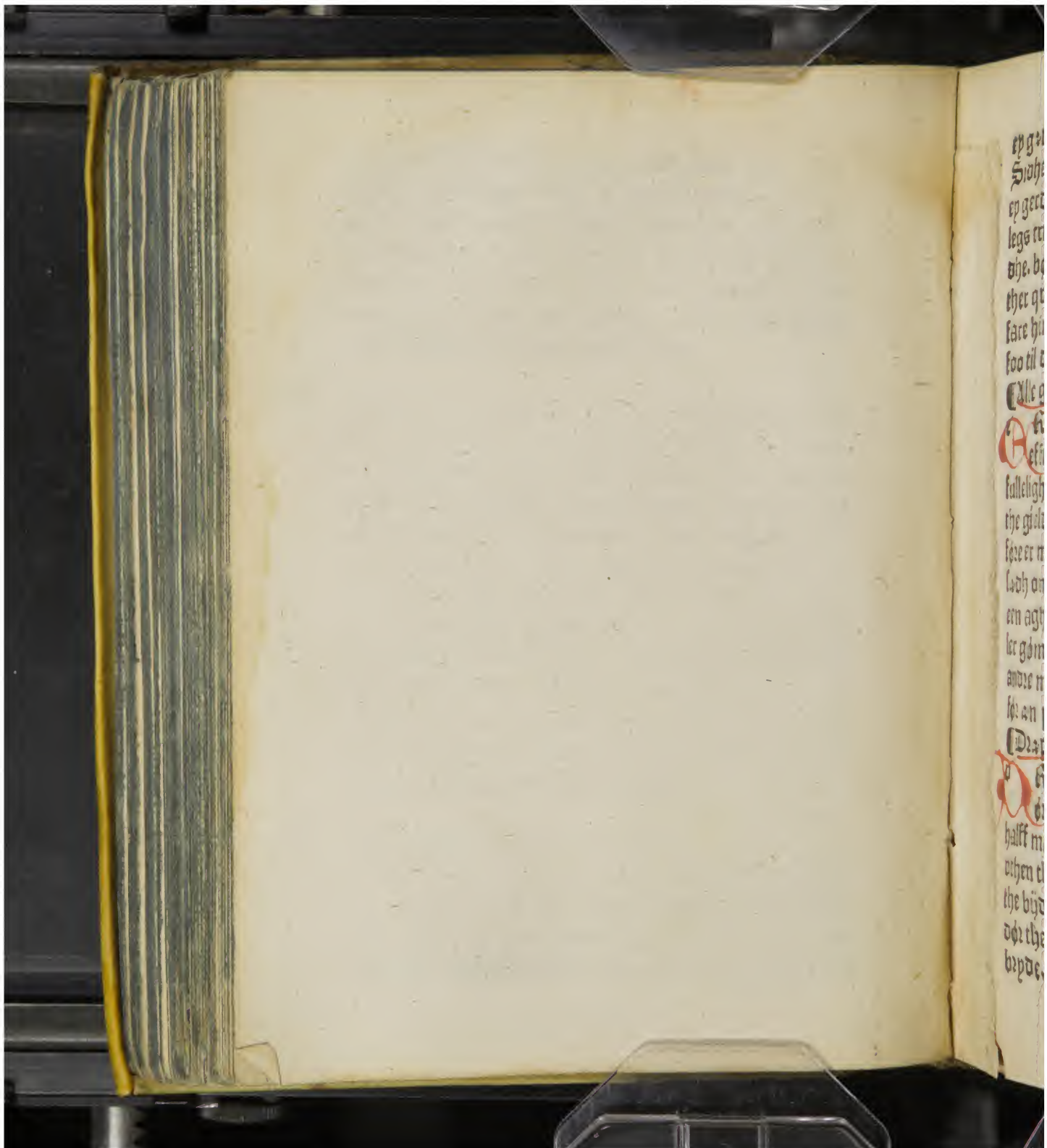
Genſthn sædh ær ſaðh

G Agher granne hæffue ſaðh sædh ſine
tha ſculle the legghe laghſtæffne fore
alle the i by boō ſammen ath ghærohe alle
ath the laghſthæffne ther fore legs thn̄ ther

th han
s nans
eller ris
h pfiner
som has
rmo ge

for hesh
re for hesh
me aghet
sachhe och
h. bypthe
ns. boche
Taghet
re manne
th lene och
garde at
sach allu
er hanc ol

ach lene
me fore
che alle
thn thet

ep g
Siohe
ep gect
legs r
the. b
ther q
face h
footil
Elle
Eff
falleh
the gi
seer n
lady o
om ag
ler gom
more n
for an
Dat
E
half m
when t
the by
dor the
byde.

ep gærdhet at the lagstæffne bōthe en gære
 Siohen legs annen lagstæffne och thū ther
 ep gærdhet at andre bōthe. two gære Siohū
 legs treioie lagstæffne oc thū ep wil tha gærd
 dhe. bōthe halff mark. wille the ep bōthe
 ther gwerri lichie oc ep wille gærdhe Tha
 fare hine gærd haffue offne herritztingh oc
 foo til dome at taghe fæa therre

Alle græne gærdæ for rug

ff.

Ether wæng ther aller sas mæ rug
 æfther bywgh gærdhe alle græne æm.
 fullelighe fore rug som fore bywgh æl-
 the gielohe two wiithi fore rug gherde som
 fore er mæ om bywgh gherde. ær ep rug
 ladh om allen wæng oc wil annet mæ saa
 een agher eller two brunig. ær the offuer æl-
 ler gōme andre landh som han wil. æn for
 andre manne mæa han ep intaghe ther fore
 fæ æn pingens daghe æfthne.

Dræper man racke

ffl

Dræper man keneren racke. bōthe sex
 gære. dræper man mpo hænd. bōthe
 halff mark. dræper man tick. bōthe two gære
 æthen the worde offni werckum sinom æth
 the biðhe man eller mans fæa two at thet
 dæ ther æf eller innen there husum ther the
 biðde. biðhe the hesth wænder manni eller

7168
annz fva saa ath thz dōz ep ther aff tha aa
ep thm drape vthū man bōdher for thm.

xxij

Kone mans maa ep meer aff boō salie

Rone mans maa ep mz loghom mera
salie aff bondens boō en fām pēnige
mion vthū bondhens wid. en wil hūn saa
opthe salie bort tha maa hū meghū skade
gōre om hūn er wlnil kone. tha scal bondhū
fare til tinga oc sighe til ath kone hans gōz
saa hūwā som siiden kōper widher henne
mynore eller mera. gielde ather thz han fick
aff hēne mz sworum edhe och saa icke aff
hin ther han gald ighū Swa oc om hā kō-
per widher bondhens kone eller sōn eller
dotter En tpuß sagh scal han ep sware om
kōp bondhns wethē kone eller sōn eller dot-
ter En kōper han wicher anōtogth hione
eller lōge hione tha gi. loer han ather thet
hā kōper oc swarer tpuß sagh fore thz

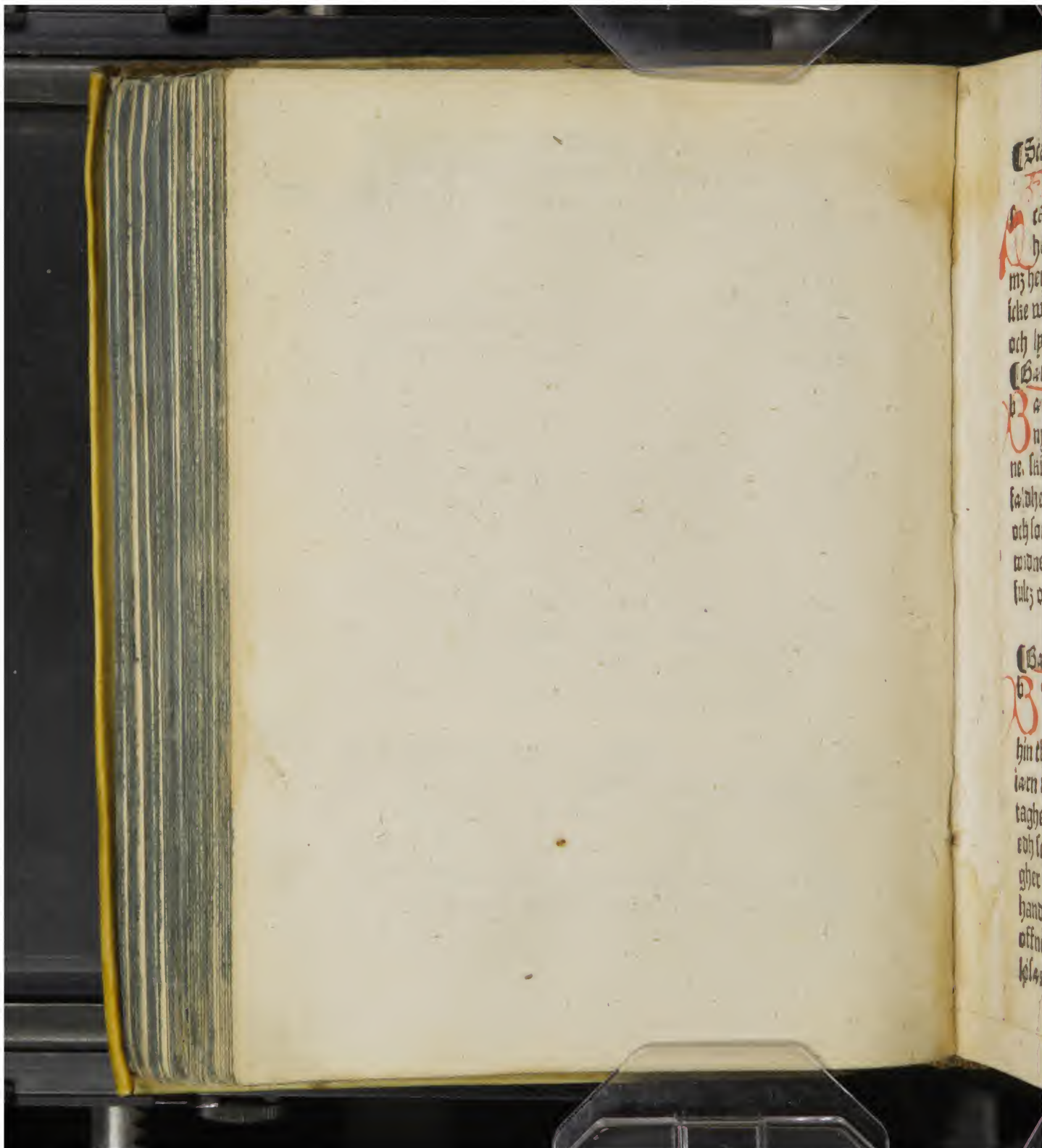
xxij

Tingman mwe ep dōme

Rōmme mæn wille chette ath loghom
haffue. at tingmæn mwighe ep dōme
aff dōe eller andhe lymmer. wthū konings
embitz man lather dōme aff. en thet er tha
ep rath. fordhī ath tinghmæn aghe tpuß
wadh.

tha aa
thm.
a lalle
m mero
n pēnige
pwn laa
n laade
bondhñ
ana gñ
r henne
han fñh
icke aff
n hā hñ
son elier
pare om
eller doe
gñ hione
rñer rñer
chz

loghom
p dñme
ionings
r er tha
pñff

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Scal man iærn bare

xxliij

A call man iærn bare tha skal han twa hand sine oc siðhen icke wæthe handle miz henne ep lich har oc ep spne kledher och icke wæthe anneth fôr en han tagher iærn och lpfcher.

Wær man skutz iærn

Bær man skutz iærn tha skal han sighe by fæthe langt fôr en han skiwder iærne. skiwder han iærne fôrre tha ær han fædher Sigher somme ath han er fædher och somme sighe at han ær ep fædher. tha wone thre mæn miz hanom at han bar til fultz oc ep til fals.

xxv

Wær man trugs iærn

Bær man trugs iærn tha skal trughet siðhen tollf siðh fran stamē och hin ther bare skal kallthe iærn i trugh. faller iærn othen trugh. tha skal hin ther bar op taghe och ather kallthe i trugh. ætwarens edh skal ep ware othen fôr trugs iærn tha gher iærn ær boreth tha skal wanthe offne handh lathe och insigla fôrre setthe oc saa offne lögherdagh løsa. En ep scall handh løsa fôr æn hin kommer wiðher ther

xxvi

saghløgher er och han bøde till dagh at
 wathinghe. kōmer han ey thū tyme tha scule
 the men wicher are løse hand oc dōme han
 hmad han er heller skiløher fore the sagh
 hanom er giffuen eller wslaploher wordher
 han skær ther iærn bær. tha scal presthi sin
 rath oppe holle Worder han vskær tha scal
 hin thet sagher hans ræt oppe holle

Tabula Decimi libri

I Hinggher man i anners mans skogh
 ij Worder mā taghū ā dagh eller ā nath
 iij w: pder mā ael i hagnedhe skogghe
 iij Flor man skoghe
 v Huggher man for faa

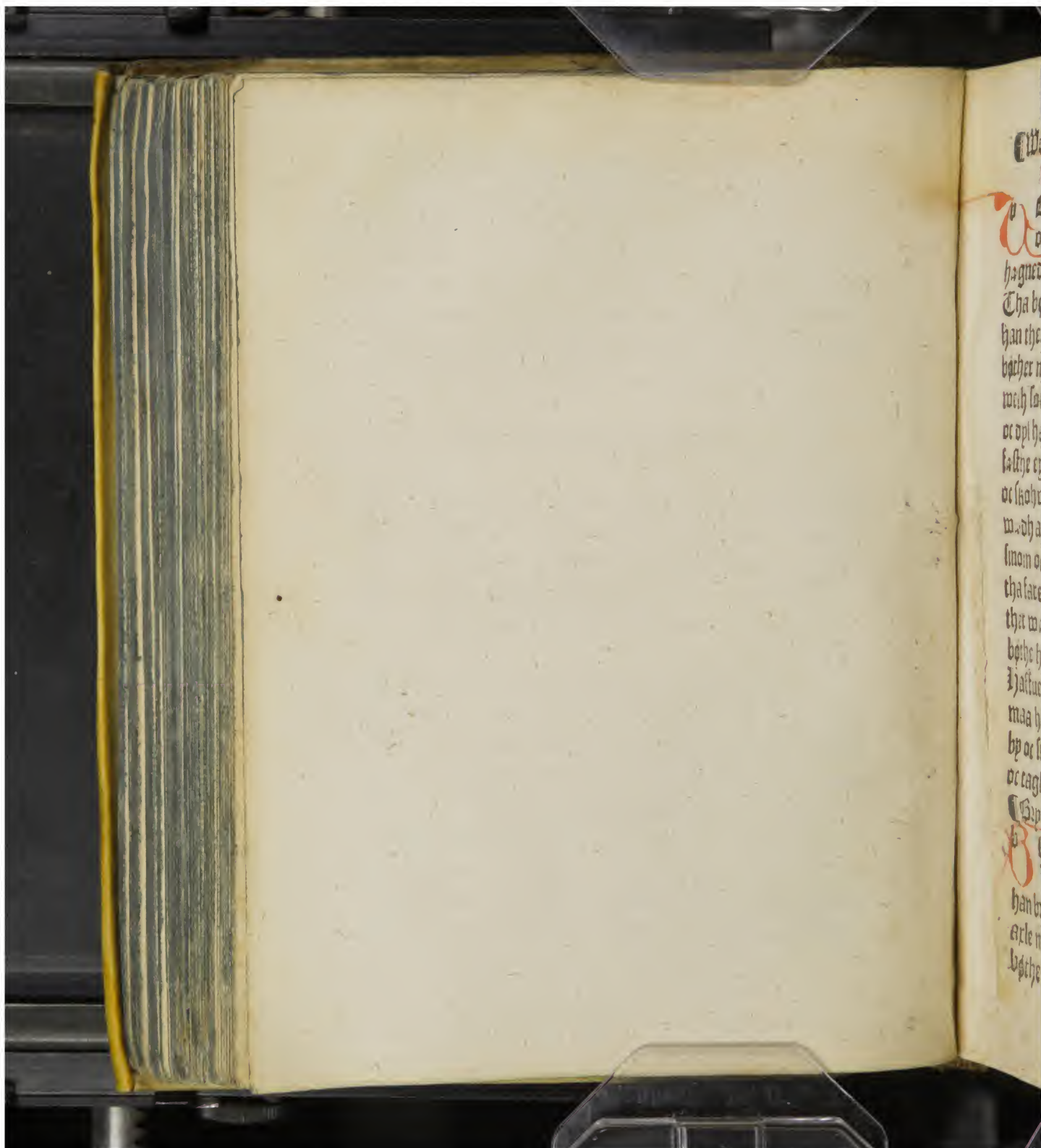
I Huggher man i anners wās skogh.
Huggher mā fløghe last i hagne-
 dhe skoghe anners mans. bōthe
 two øre for hwert last oc lathe wt
 alth thz han hogh. dpl han tha sali
 tridie mans edh fore Huggher man rj last
 i anner mans hagnedhe skogh eller mero
 saa at han gør wichekasth. bōthe iij march
 eller dplie m3 tplcher edhe och bōdhe skogh
 skadhe

agh at
tha seule
pme han
the lagh
wordher
resthi sun
r tha lal
lle

ns (uogh)
ller o nath
: (uogh)

uogh.
I th-gne
ans. beche
or lathie m
an tha lal
can rylall
ller mra
ij march
he (uogh)

5
14 15 16

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Worder mā taghū om dag eller om nath ij

Odrøher man taghen om dagh eller om nath wiether stuf i anners mans hægneðhe skoghe saa at han maa ep nethe tha bōthe han ser øre oc the bōðher faste han ther som han wordher taghen och the bōther maa ep oplies tha sætthe han litth wech som hā haffuer. haffuer hā weth sach oc opl han sidhen han kommer burt at han fasthe ep bōther dplie m3 tridie mans eedh oc skohwg m3 sætte mans edh. bedis man wadh ast hinom ther han hitther i skoghe sinom oc nethe hin at han haffuer ep wat tha fare han m3 hanom til fōlthe bp oc saa ther wadh fore sikh eller lowen. och sidhen bōthe hin iij mark eller dpli m3 tplher edh haffuer han wadh och wil ep sætthe tha maa han ep rane hanom wathū fare til fōlthe bp oc skat sauchi at hanom sindhes wadh oc taghe sidhū iij mark eller tplher edh

Byder mā arel i hægneðhe skoghe iij

Odrøher man arel i hægneðhe skoghe hugghe sich axele swa manghe som han byðher ther. oc aff the træ hā faller til axle maa han ep mera borth fore othen hā bōthe two øre fore.

liij **¶** For man skoghe
¶ For man skoghe. bōthe sammelundh
 som hngghz ware the lūd som mælt
 ær om skoghe hugh och om skoghe flodh
 hward heloher the ære myndre eller mera.

v **¶** Huggher man for fæ
¶ Huggher man for fæ i hagnede sko-
 ghe anners mās. bōthe soo som mælt
 ær om skoghe hugh och om skoghe flodh
 hward heloher the ære mera eller myndre

¶ Tabula libri Undecimi

I Om bylwerm
ij Hitther man i haghede skoghe
iiij Følgher mā by offne āners mās hus
liij Faller by offne anners mans by
v Hitther man hōghe eller by
vi Refsue vnghe maa man ey graffue
vij Elther man reff i grass miz hundre
vij Haghe at hugge i āners hegnedh
ix Om snarer eller gildhre
x Farer man miz swpn wagh
xi Om nōdher agherne oc bogh
xij Faller man thra i almenningis skogh
xij Timmer maa inghen fōre aff
xiiij Ligghe thra i āners

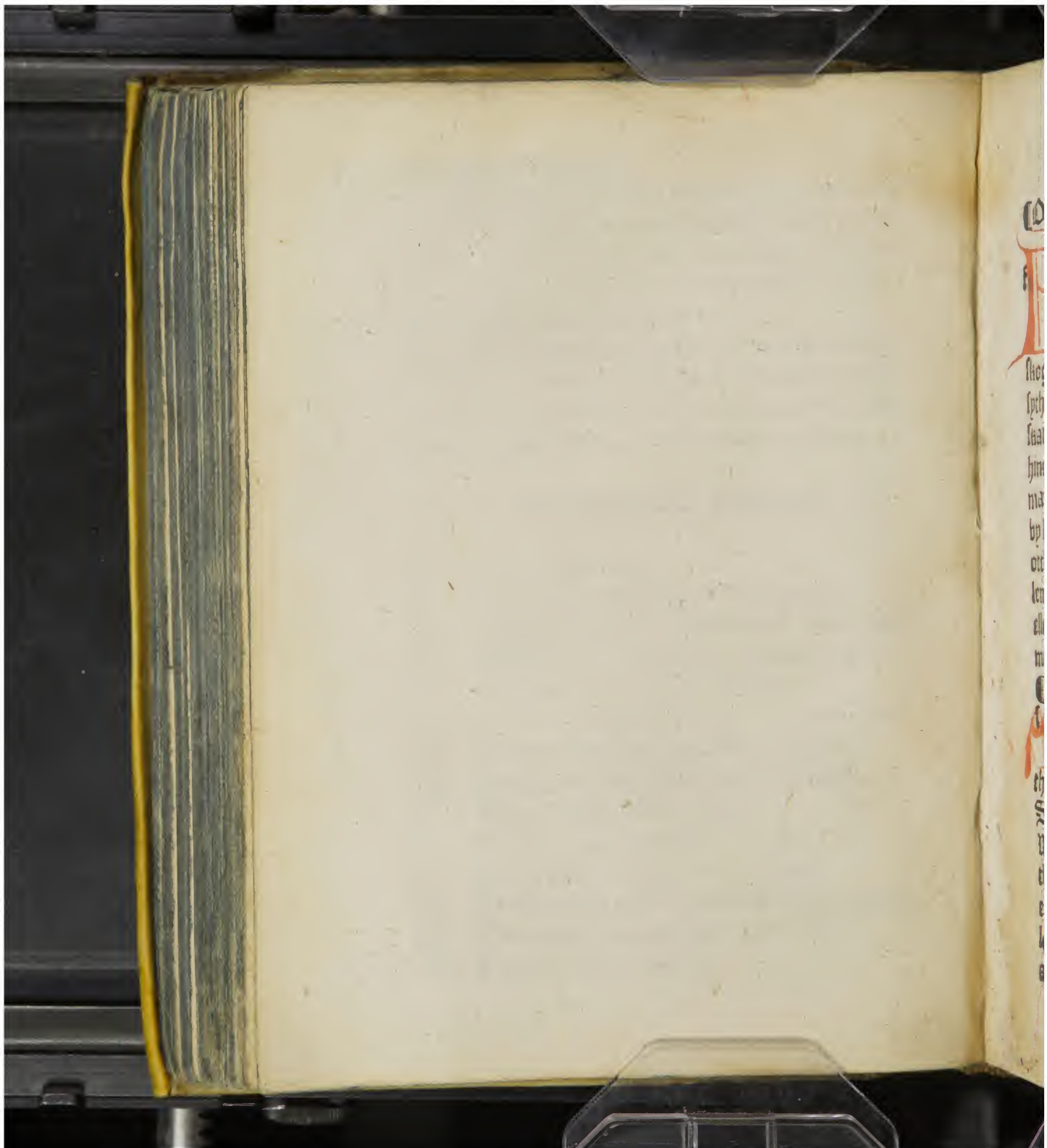
mmelundh
som mæle
oghe floch
eller merse

gnede sko
som mæle
oghe flach
mpndre

xcimi

hæghe
sa mäs ha
ana by
p
p græffue
hunde
guedh

gh
ogh
ngs skogh
aff

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Undecimus
Incipit liber Undecimus

Om byswarm.

Følgher man by swarme sinom i
hægnedhe skogh æners mās sigæ
til hinom ther skogh a och hæffue
halfst hwar there Wil hin ther
skogh a ep læhe hugghe træ fit i hæ læhe hin
spthie byen qwar eller hæ taghe bort hinom
skadeløsh ther skogh a. fæller hæ træ othen
hins loff ther skogh a oc træ. bæthe hanū i
mark eller dplie mæ tplther edh Tagher hin
by bort ther skogh a fare hin epther ther by
otthe oc takfore by sin oc løse fore tpuß sto-
len eller fore ran taghū mæ sætte mans edh
eller hin wari fore hēme fōth mæ twigghe
manne witne oc mæ tplther edh.

Hitther man by i hægnede skoge

Følgher man by i æners mans hegnæ-
dhe skogh och hitther sigæ til hanom
ther skogh a och hæffue halfst hwar there
Sigher hin ther skogh a at han hitthe fōre
Wari for hinom mæ tridie mans edh. Hit-
ther man by i heghnade skogh offne quisth
eller offne iordhe. taghe bort hinom skade
løsh ther skogh a och sæli inghin loff fore
at han tagh thm tedhen bort oc ep bæther.

iiij **F**ølgher man by offne anners mans hus
 Apge by offne anners mans hus och
 følger han och wil hin sighe ther hus
 a at the are hans by. wiithi thz m3 thridie
 mans edh. kaller hin ep syn ware then ther
 hus a wiithi hin til ther følger m3 tridie
 mans edh oc taghe by sin bort swo at hino
 ar skadeløst ther hus a oc ep eller.

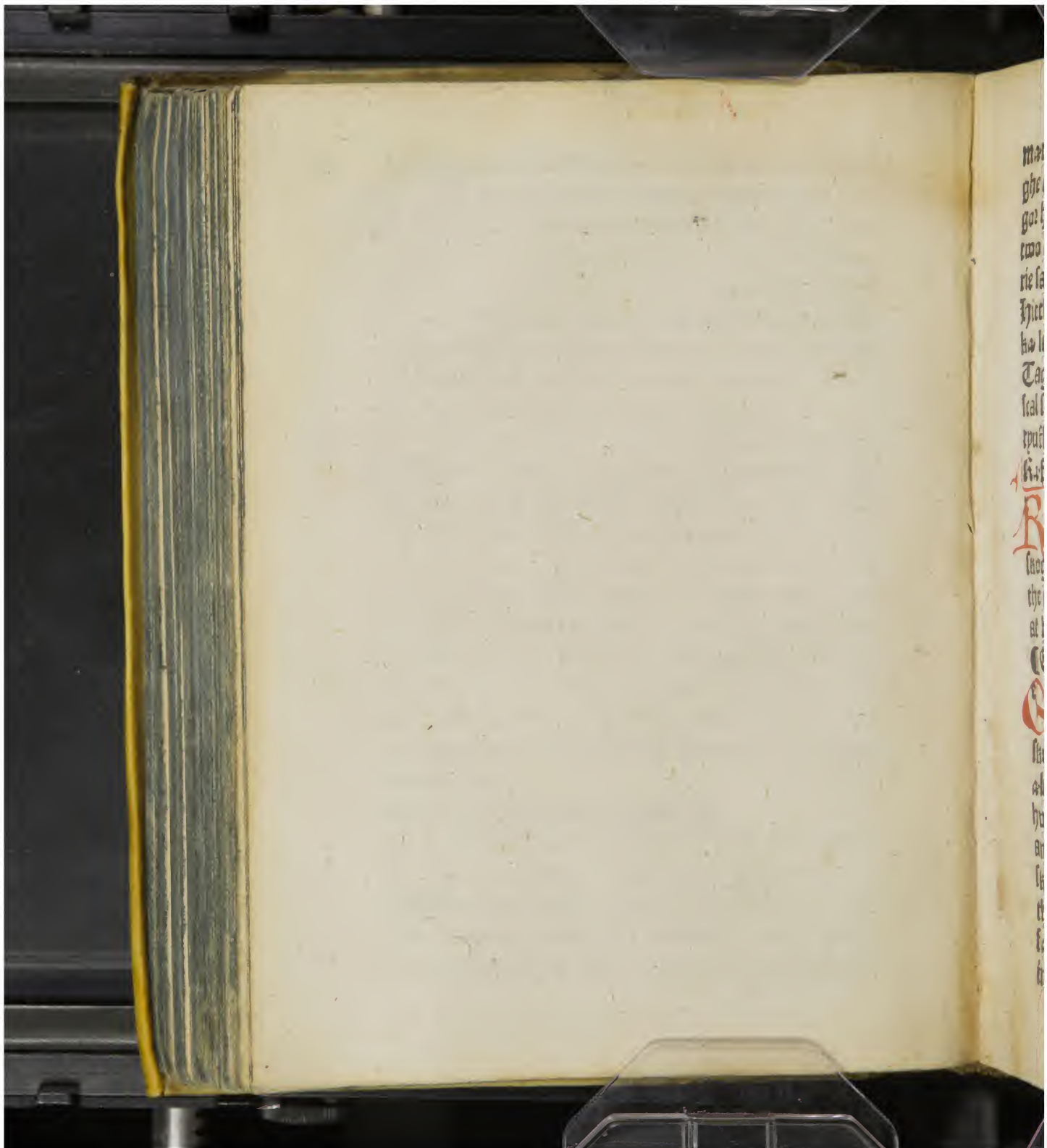
liij **F**aller by offne anners mans by
 Alle by offne annet man by oc bypde
 thm til døde. tha bari samen thm the
 ther by aghe om thm tøcker saa ath wille
 the saa bodhe ther by aghe will the ep sam
 men bare oc dpl hin ther sagh war giffuen
 at hin annens by finghe ep skadhe alf hans
 by sali hinom swo hogh logh som wirning
 ar offne byum hans Gør hā wiither somer
 hins skade om sommer dpl hā gælde thm
 han gor wiither oc sali saa logh fore hin the
 han dpl som effther er wirningh hins ther
 skadhe fick.

Hitther man hoghe eller by
 i **H**itther man hoghe i aners mas heg-
 medhe skog. hugge ep kraghe til oc ep
 kroggh vthen taghe burth hinom skadeløst
 ther skogh a oc ep eller. Hitther man hogge
 i heghede skog eller i almeningh skog oc

ne hus
jus och
her hus
thridie
den ther
is tridie
at hma

e brydhe
thm the
th wille
e ep sam
gifuen
all hans
winning
er somer
doe thm
e hin the
hins ther

as hege
il er ep
adclest
n hogg
hog oc

marker tra eller windher hogghe offne sla-
ghe oc taghet anner man thm sidhen borth
gor han wicher lache wth hogghe oc bōthe
two øre. opl hā hedhe ruff fore thz oc swa-
rie samme lund fore som for annet tyffnat
Hither man oc bp tha scal han oc luth mar-
ka legghe offne thra til the wordhe hugne
Taghet anner man thm sidhen borth tha
scal swaa effther face som effther andrun
ruffnede.

¶ Ruffue vnghe maa man ep graffue

Ruffue vnghe maa inghū man grafue
op aff anners mans marke oc ep aff
skoghe othen hā bōthe sex øre eller sieli siat
the mans edh fore. an maa han swaa tage
at han graffuer ep at taghe han saglōth

¶ Elther man raff i graff m3 hunde

Elther man raff i graffue m3 hunde
offne hwas marko eller i hegnadhe
skoghe som ther ar. graffui op raff thn thē
alther ar oc nyde wal oc fulli graff saa at
hwan ar skadeløs hinom ther skogh a eller
andre marke. fyller hā ep graff worthe thū
skadhe ther gōrs i. dōr man i the graff bō-
the iij mark hin ther groff. dōr bondhens
fāa innen. ghialde ather fāa thz ther dōr
innen saa som wptningh ar offne thi fāa

¶ iij

vi

vij

Dpl hin ther graff groff och sagh wordher
pffuer giffuen at han groff ep sali saa logh
fore som hins ther wørtningh til ther fa
arthe oc skade fick at thi fa thz ther dōp i
the graff.

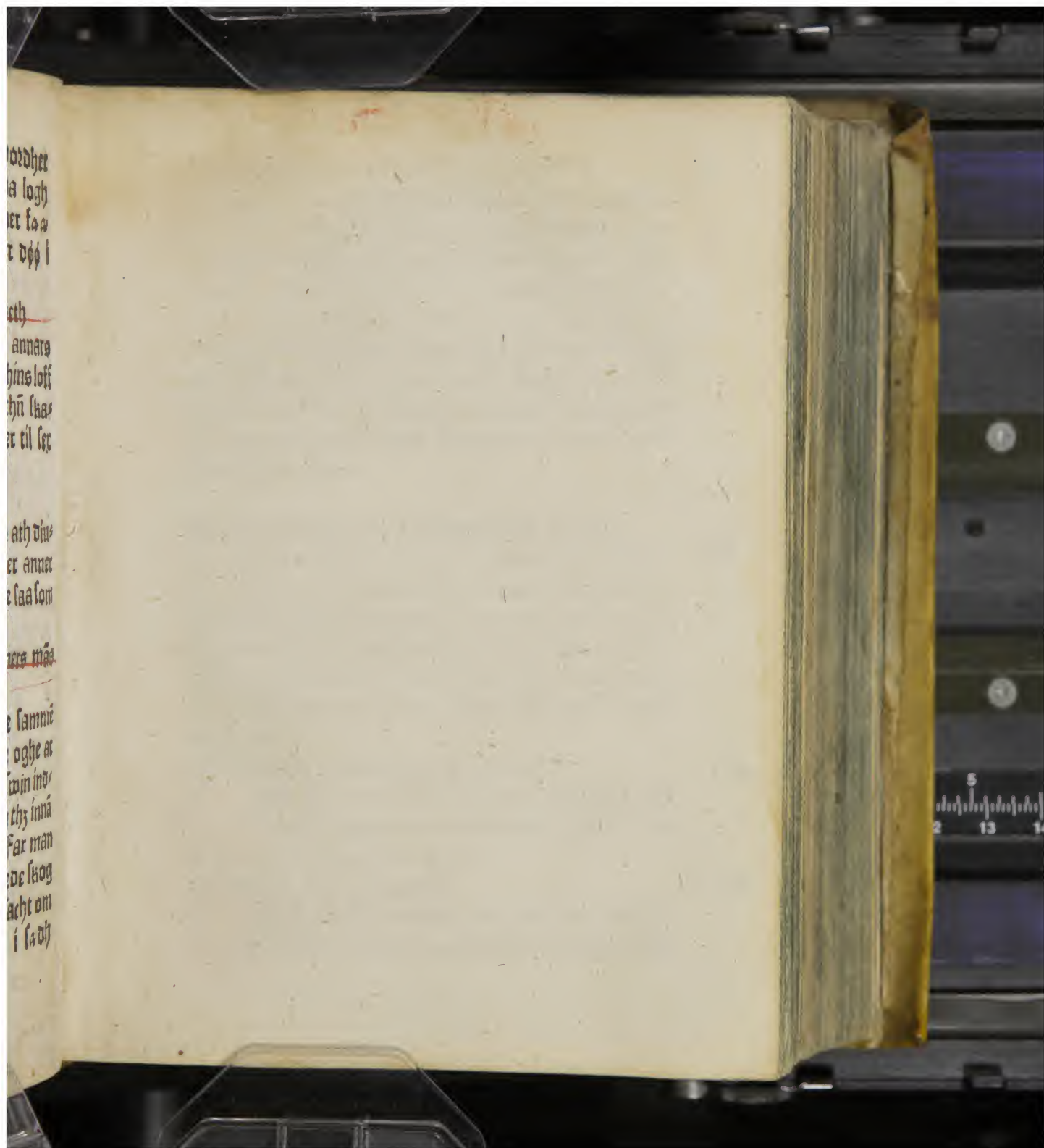
viij **H**aghe at hug zhe i anners hagneth
Aghe maa man ep hugge i anners
mans hagnathe skogh och hin loff
ther skogh a othen ha bōthe ather thū ska
dhe ofne skoghen ær giort och ther til ser
pre eller dplie mz siatte māne edhe

ix **O**m snarer eller gildra

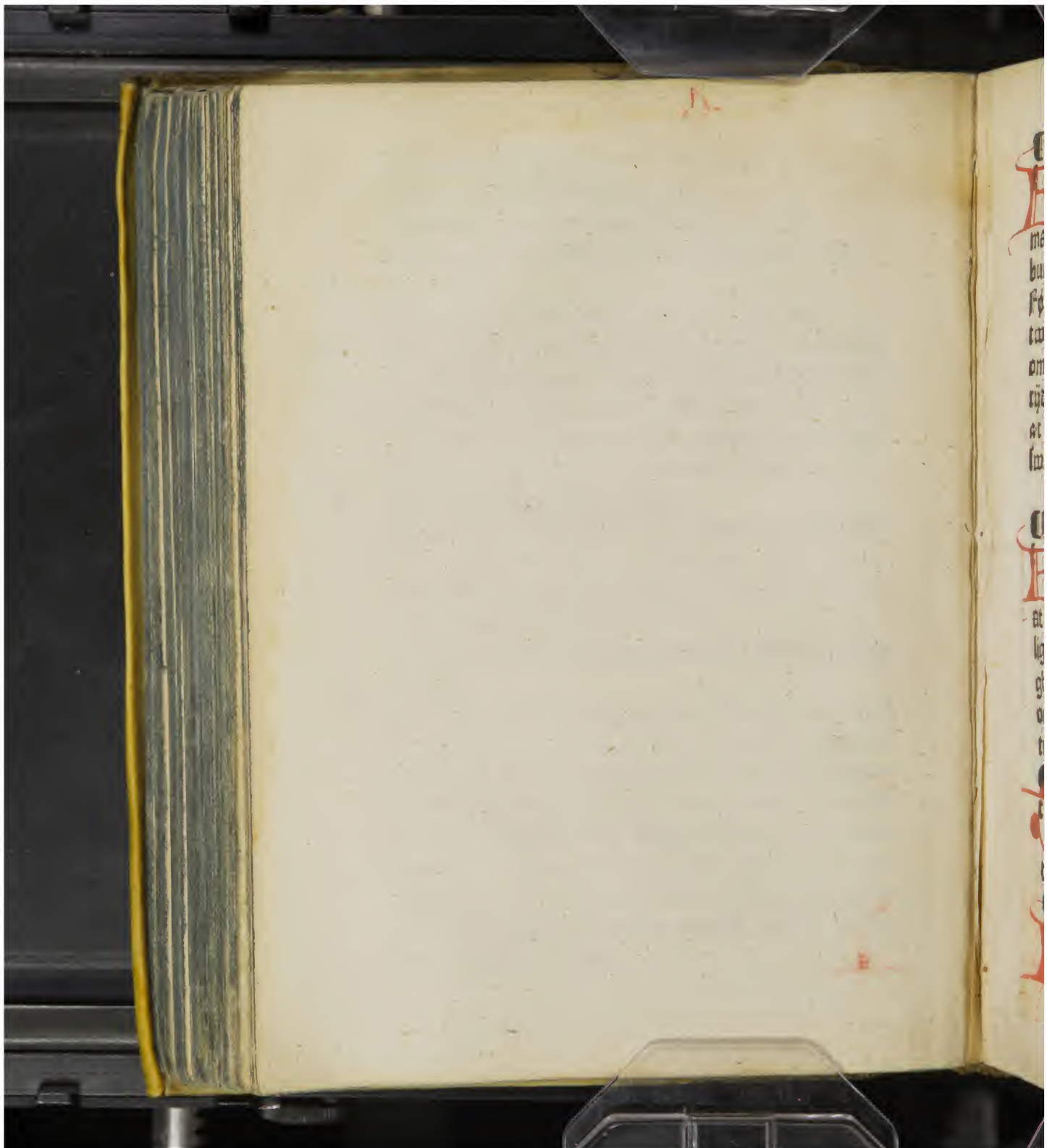
Rara eller gildra the man gōr ath diu
rum eller fuglum i skoghe eller anner
sted offne marcke. scal han warthe saa som
andrum handlōsom wadhe.

Farer man mz swin wragh i āners mā
skogh.

x **H**agghe twa hagnede skoghe sammē
oc lams thū ep ther skoghe oghe at
swingonghe sammē oc wordher swin ind
taghen tha ær thz samme logh om thz innā
ther fōr ær sacht om annet innam far man
mz swine wragh i āner mā hagnede skog
tha ær thz samme logh som fōr ær sacht om
han far i aghra anners mans och i sady
hans mz fa sunon.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Om nōdher agherne oc boogh

ri

Ar man genom anners mans hagne-
dhe skogh Tha maa han sancke saa
manghe nōtcher som hā bicher ther oc fōre
burth hath sin fullen eller hantske sine fulle.
Fōrer han i barn sin eller i kitthu sine. bōthe
two fōre eller tridie mans edh Swa ar och
om agherna som om boogh Agher mā ellē
rūdher oc bōdhe skoghe. bōthe som hīna
ar wirningh till ther skoghen a eller sālī
two logh fōre.

Faller man trā i almennings skogh

rii

Faller man thra i almennighs skoge
skpri aff at bondhīm andhīm tha a hā
at hattue thz thra een dagh och iāmlinghe
liggher thra langher tha ar thz hās ep len-
gher tagher anner man thra biwt fōre dag
oc iāmlinghe giālohe ather thra och bōthe
two (12).

Immet maa inghen fōre aff

riii

Immet anners mans maa inghū mā
borth taghe wthen hedhe tiwit fōre
thet hwar som thet liggher.

Liggher trā i anners

riii

Igthū thra maa man aldrigh taghe
i anners mans hagneohe skogh ochū

Liber

hins loff thet skogh a. tagher anner man
bøthe som hins thet wirtning thet skogh a
eller oc sæli logh fore.

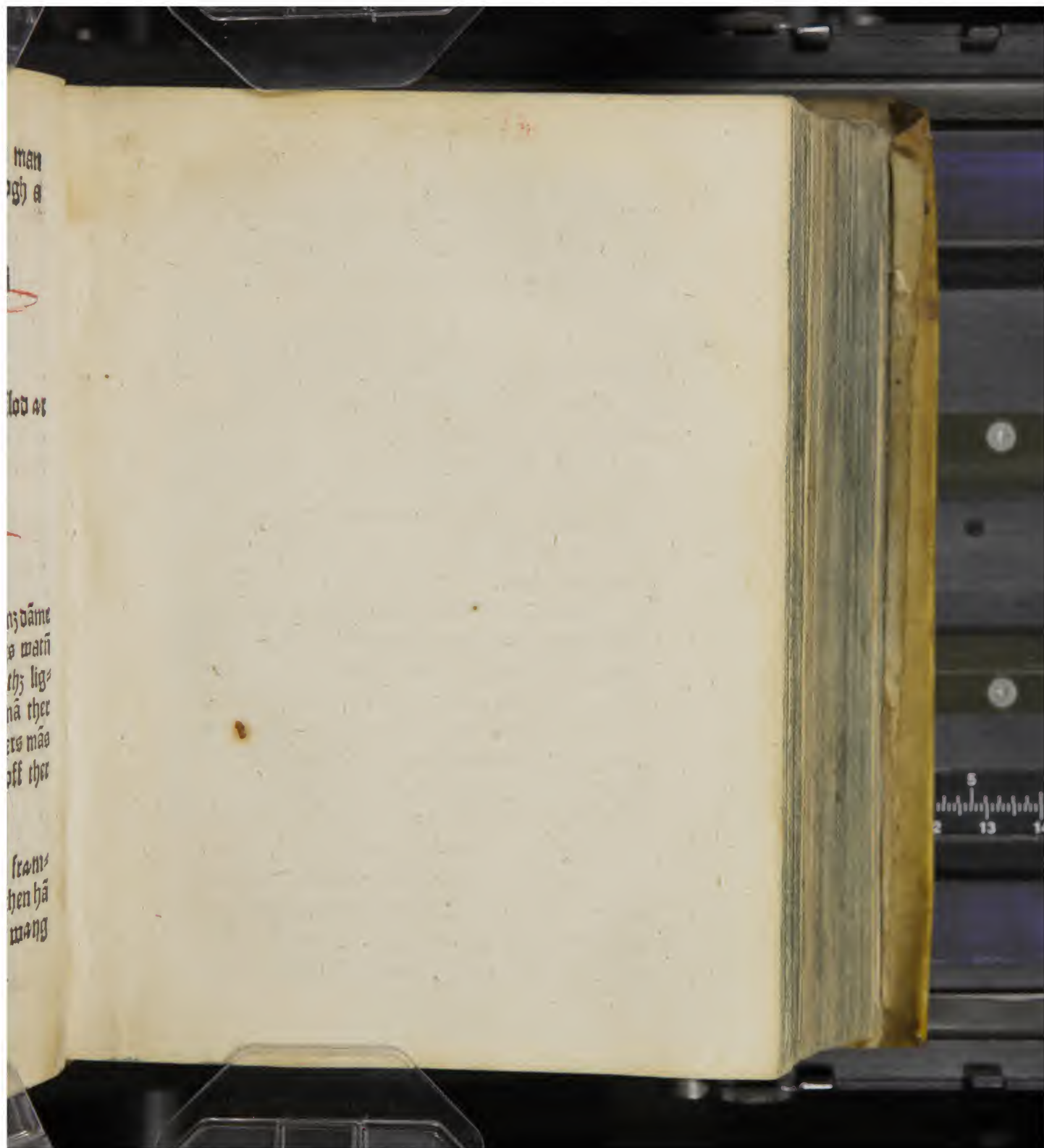
Tabula libri Duodecimi

- ¶ Om almēnings watn
- ¶ Om fiske garde
- ¶ Offuer madhū oc anghū tha flod oc
- ¶ Staar møllum for angh

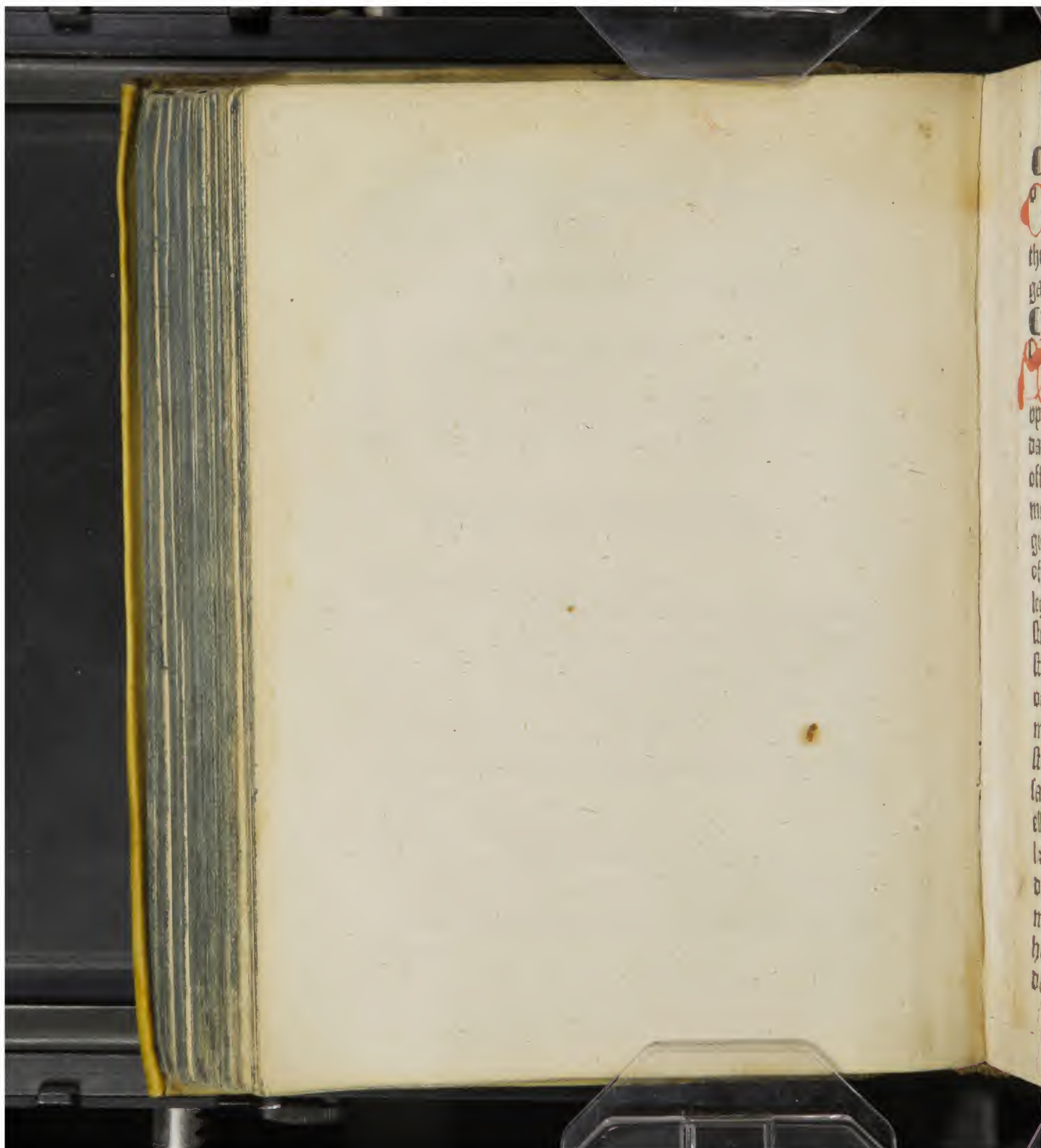
Incipit liber Duodecimus

¶ Om almēnings watn
Dwart wathū thet oc ep m3 dāme
faskh thet oc almannings watū
offne hwes marko som th3 lig-
gher oc thet maa hwar mā thet
wil at fiske fare En i mølle dam āners mās
maa ep ath fiske fare wthū hins loff thet
mølla a.

¶ Om fiske garde
Fiske gordhe maa mā ep gøre fram-
mer mera an til midstrøme othen hā
haffuer fonghet gardh faskhu anner mang
i geen.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Offuer madh̄m oc angh̄m tha flodh ar iij

Offne madhom och anghom tha flodh
gar vp maa hwar man ath fiske fare
ther vil om thz ar almenings wæn ther vp
gaar.

Staar møllu for angh iij

Taar anner møllu for anghom mæne
swo at han maa spille th̄m taghe hin
vp stybordh sich ther møllen a om pingis
dagh affch̄n oc sette ather nether ep for an
offne michels mitte affch̄n Wil ep hin ther
møllen a taghe stybordh sich vp offne pin-
gis dag affch̄n. tha fare hin ther hare villie
offne herritz tingh oc sighe til och tingmen
legghe laghsteffne ther til ath hin taghe vp
stybordh sich wil han ep at then lagsteffne
stybordh sit vp taghe bœthe spal offne eng
oc ther til sex øre eller siatte mās edh. man
maa ep gøre mølle aff ny vth̄n han a flodhs
stadh dam oc damis bond oc damstad tog
saa at han flødher ep vp aners mans aghē
eller engh oc spiller ep m̄z bagflodh. the gā-
l. møller ther ærlis møller are. Item wor-
dher mølle giørth vthen for budh och alle
mans a kallen oc far hin ther giørde laghe
hæfste Tha a hin at wædhe flod flodstad
dam och damstadh och damis bondhe m̄z

Liber

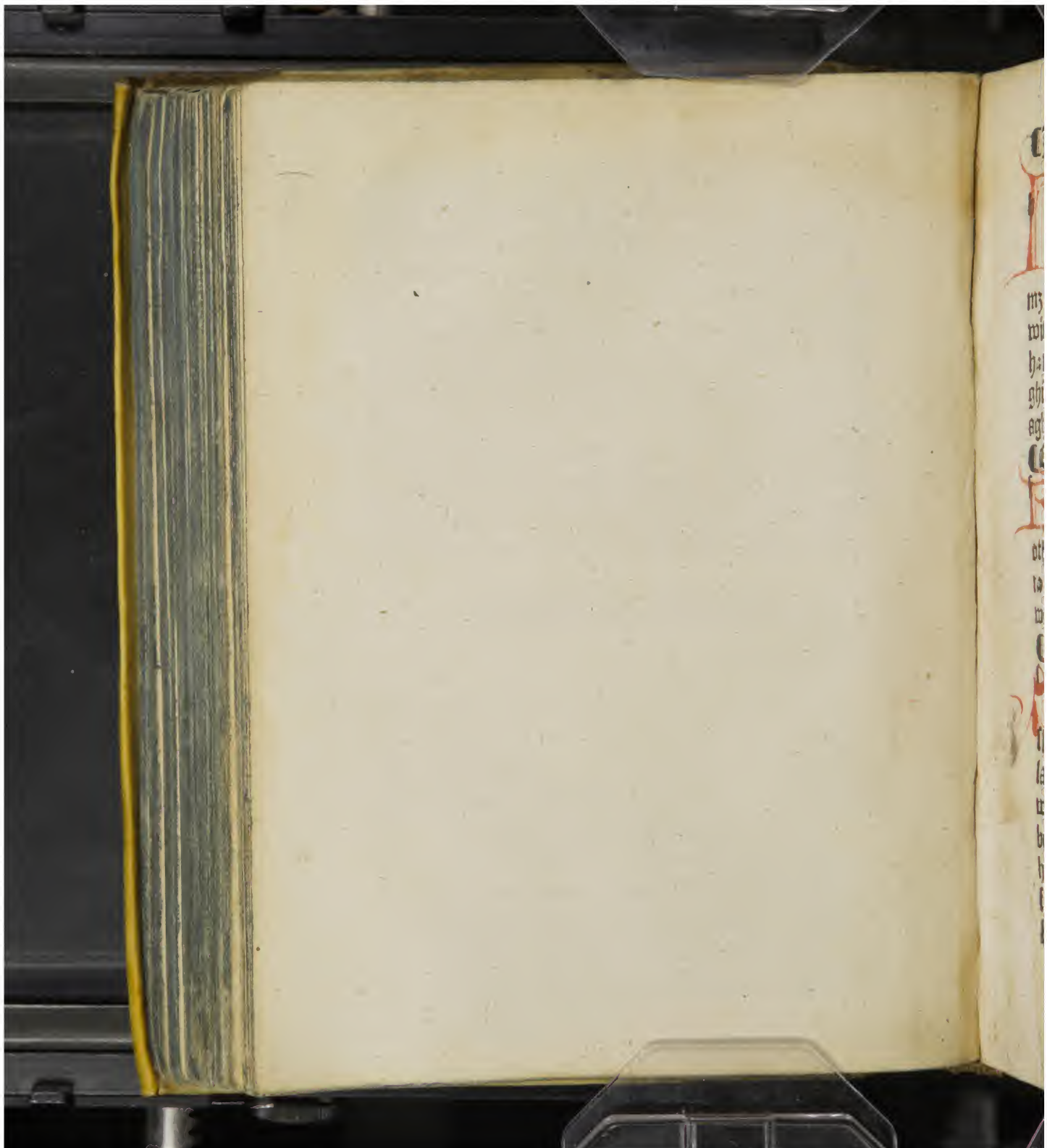
kyntz na ffo laghe haffoh ær tynne flodh
maal odhen kære Jte kallio a forre en mōle
le wordher giort eller fōre æn hīn fongher
laghe haffoh a ther mōlle giorde Tha scul
le samme man til wiffa och witne hwadh
heldher hā flodher aff sic eghz eller a āners
mantz iorth och hā hans willa. forðhi at en
ghen man maa flodhe oc ep graffne och ep
hus a sette a āners mans iord othen hans
willa Sligh samme logh ær och om fiske
gordh som om mylle Man maa ep falla
matū aff sins æraltz room fran āners mā
fiske gardhe oc ep fran anners mā iordh.

Tabulla libri Tredecimi

I	Om hōr
ij	Om hōr
iii	Om hōr
iiii	Om woltacht
v	Wordher quinne skendh
vi	Affler man sōn i lōn widher kone
vij	Haffuer man leghetredhe dotther
viii	Ligger mā mʒ hulkone āners mans
ix	Giffuer bondhe atelkone sine hōr
x	Et kone sandh for hordoms sag

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Incipit liber Tredecimus Om hoz

31

Dætther man anner man i sanga
mz sine atelkone oc bondhñ dræ
per hoz karl i sanghe mz hanne
tha scal han til tinghs føre bodhe
mz boldet och mz ble mz twigghe manne
withne ath han drap thñ man i sanga mz
hanne och ep anner stadh. at saa gøra lig
ghi han othen kicke gordhe offne ogildhñ
aghe.

Om hoz

Dæt hoz karl for i sanghe mz anners
mans kone oc kommer bort lifuēd e
oth skriffther sikh och dør sidhen aff thi sa
rø tha graffs han i kicke gard oc ware tha
wgildhet for bondhen.

ij

Om hoz.

Dætther bondhen anner man fore læ
ghra fore kone sine. bare hin sacche
skutz iærn. vardoher han vskar tha flp han
landh oc komme aldrih landrom bothum
wither othen bondens willia. Wil bondhñ
bøther taghe tha haffner thz warit logh at
hin bøthe xl mark fore lægher oc ij march
for tucke. och thette ær thet ena mal ther
bondhen for thre march for tucke.

ij

Om woltacht

iiij

En man maa oc hirmekerke ghere om hā tagher kōnu eller mō nōthoghe wch paa marken eller i husom hāmmen. dpl han oc ar ep witne til tha skare sikh miz threm tplehū Et witne til sa are sikh miz skutz iare ne branner han sig eller han gōr wither. bō dhe saglōghere cl mark Tagher mā kone miz wolo oc affler barn miz henne oc korer frandher om kone dōr ther aff. tha bōthe hin thz giordhe kone ather eller skare sikh saa som fore aneth mandrap En om hwan lodh sikh sielft miz willic laghre tha scal ep sware for bane vthen for leges.

Wardher gwinne skandh

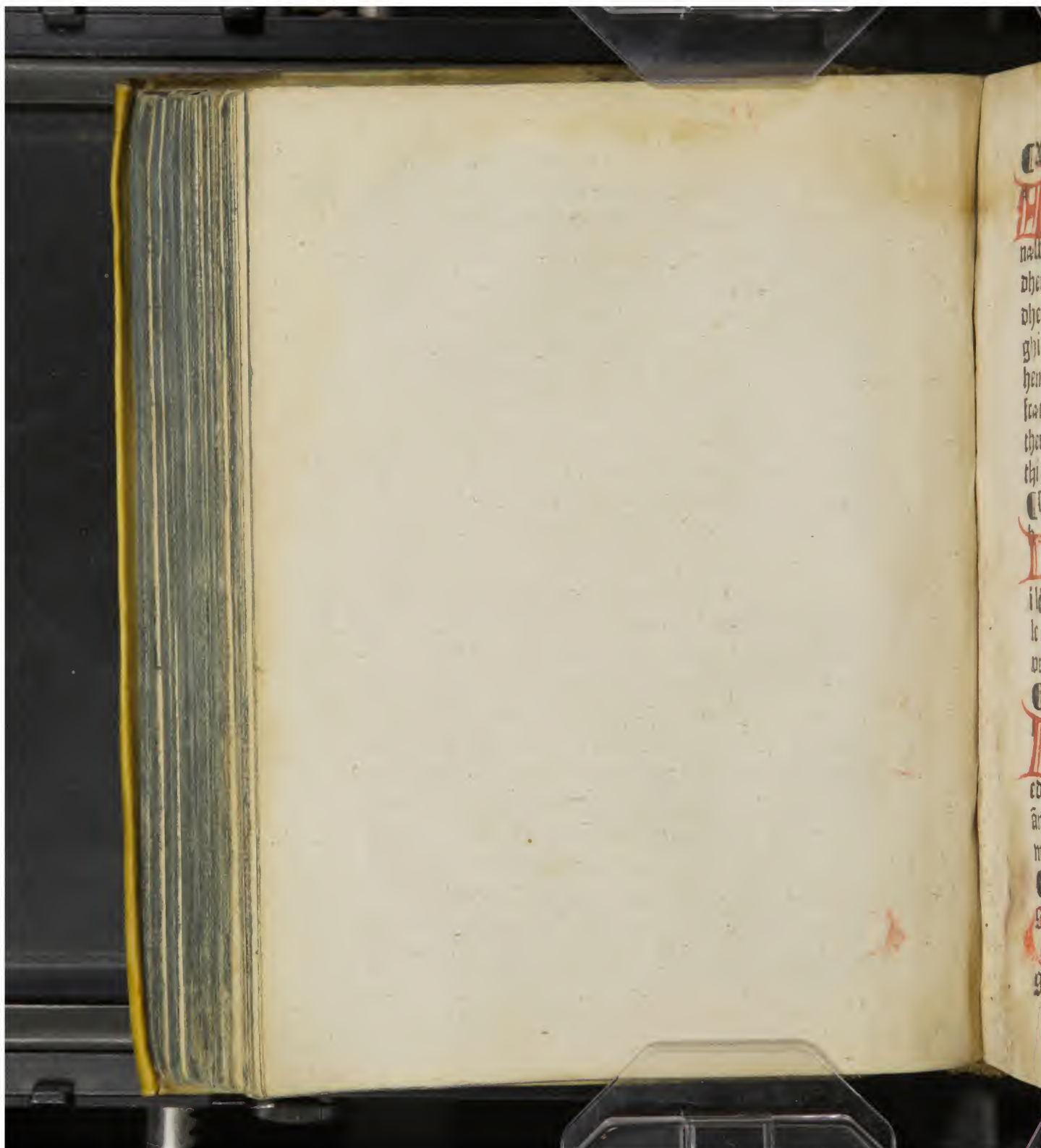
v

Wardher kone i lōndh taghen miz wis lie sinom. bōthe hin ther toghe nesthe frandom ser march oc kone saa inghū pens ning aff. eller han dpli miz twigghe tplther edh an kone swa wardher taghen maa ep giffue sine warie mal hwaem hwan wil vthū hin scal saghsōkie ther nesth a kuni wedher henne ar oc henne giffit waldher Swa ar och om een lōp kone wardher bordh eller andre lund mildeken. tha maa hū ep andrū manni giffne sine waru an thm ther nesth er a byro wither hēne oc hēne giffit wolohe

om hā
de wch
pl han
threm
utj iare
cher. bō
ā kone
karec
bōche
re ligh
n hwn
scal ep

mz wi
h nellhe
hñ pens
tphet
maap
oil vññ
wedhet
mo at
h eller
andvñ
nellh
elohē

Adredecim?

Afflar man sön i lön midher kone

vi

Afflar man sön i lön midher kone tha
scal ep fadhē bōthe sinu sinā vthū thū
næltthe arffue hāne ar. haffuer hwan bro-
dher tha taghe han bōther. haffuer hon bo-
dhe fader broder oc modher brodher tha-
ghi fader broder bōther fore. thi at han a
henne mæn The bōther scal ep skiffthes
frandher i mellom vthū hin ther tagher bō-
ther Wil nogcū māni noghz aff giffue fore
thi at thz ar ep skiffthe bodh.

Affuer man Neghefrede dotther

vij

Affuer man the Neghefrede dotther
oc ep ar ting lpuft oc tagher hon man
i lön. tha maa hāne fader ep effter mās-
le oc ep andhre hennis faderhens frandher
vthū the næste are offne hāne modherne.

Liggher man miz huskone anners mans.

vij

Liggher man miz huskone āners mās
bōthe ij øre eller dpli miz tridie mans
edh. liggher man wither. sathes ombuth
āners mās. bōthe sex øre eller dpli miz siatte
mans edh.

Giffuer bondhe atelkone sine hor

ix

Giffuer bonde atelkone sine hordoms
lagh. tha skal hā haffue til thes twig-
ghe manne withne om hwan ar sandh for

ik

the sagh oc siðh̄n bare hū skutz iarn. wor-
dher hnn skær at the iærue. tha ware hwn
bode widher bondhe syn oc widher rghen
spne En wordher hun vskær skilies badhe
widher bondhe oc widher eḡn spne En al-
drigh maa bondhen andre kone taghe ath
henne liffuendh̄m oc aldrig hon annen mā
at bondenom liffuendom.

Er kone sand for hordoms sagh
Er kone sandh for hordoms sag. swa
at hwn maa ep geen mæla tha maa
henne bonde om hā wil henne burt braghe
oc giffue henne inghen panning aff hænne
eḡn. oc siðhen maa han aldrigh ānen kone
rage at henne liffneuede. oc ep hwn annet
man at bondenom liffuende.

Tabula libri riiij

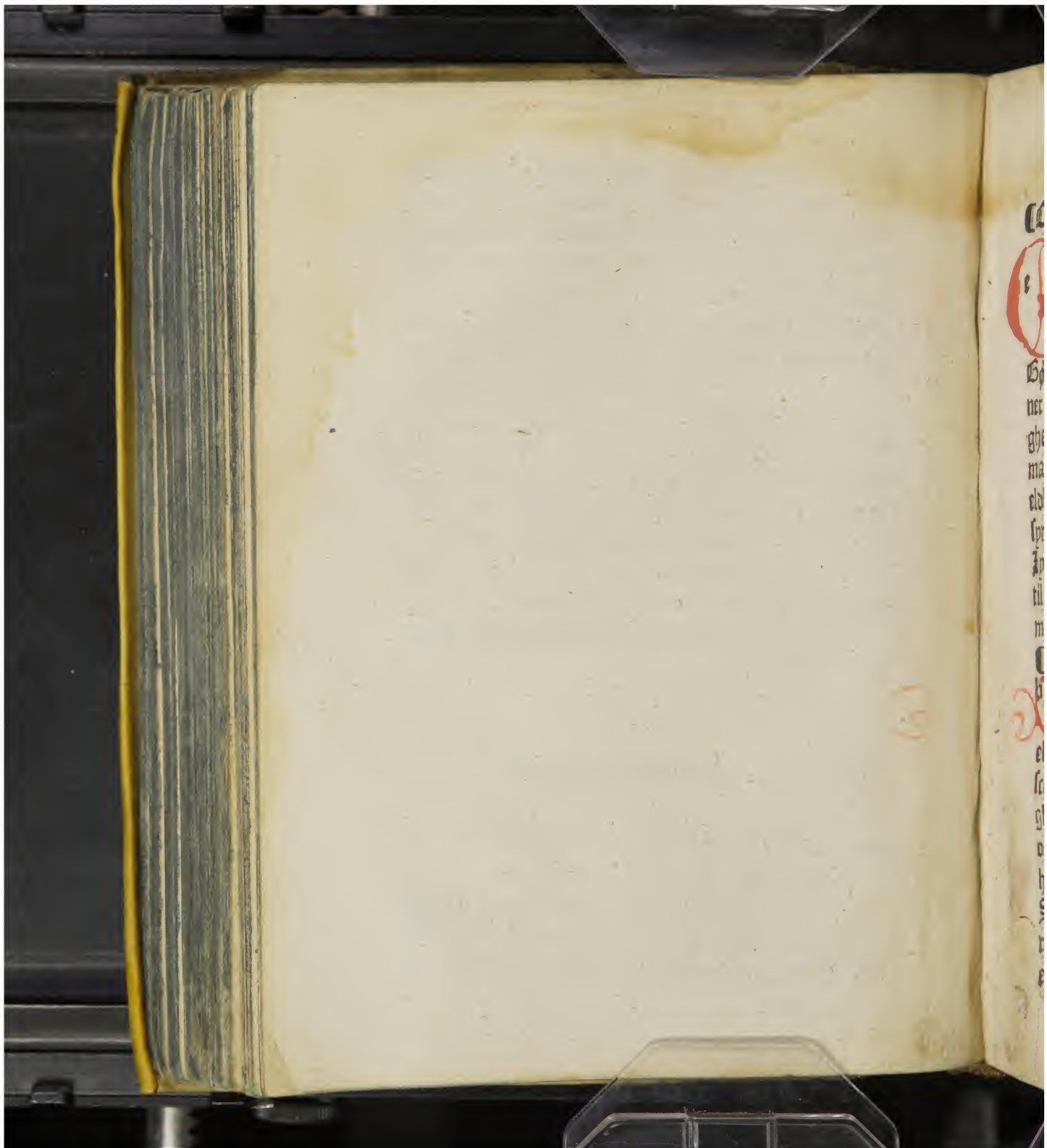
I Oni iloh kōmer aff āners mans eldhe
ij Branne Rudh sculle the alle taghe
iiij Hwadh man scal giffue
iiij Wil man ep brendhe Rudh rethæ
v Setther man iloh i anners mans hu

rn. mo
are h
er rgh
es bad
ne En
aghe
innen m

gh
s lag, sw
tha maa
re maghe
aff hanne
men lone
gan ann

ms eld
aghe

th
ans hu

Incipit liber Decimus Quartus

Om eld kōmer aff āners mans eldh

Eldhe sinom scal mau wachte. an
kōmer eldh aff āners mātz eldhe
i hus āners mans swo at hanom
brandher swo goth som sex þra
Bøthe hin ther eldhū atthe thre mark. brē-
ner oc flerom mānō aff thū eldh. saa mar-
ghe som the are ey bøther hin mera en thre
mark allom thm ther skade finghe aff hās
eldhe The thre mark sculle the alle skiffthe
syn i mellom ther skade finge aff eldhe hās
Apghe am mōghz thm till sex þre bran eller
til mere tha at androm branne til tpyghe
mark.

Branne studh sculle the alle taghe

Branne studh sculle the alle taghe om
alch harit then ther til sex þre brender
eller til mera. then man ther brannestudh
scal taghe. scal swarie til harritz offne tin-
ghi m3 cridie manne edh at taghe i handh
oc ey at bogh bedie sigh saa gudh hialpe at
hanom bran til sex þre hin ther eldhin atthe
Skal am wel taghe brannestudh oc swa-
rie til som hine ther skadhe finghe aff hans
eldhe.

liij **Chwad** man scal giffne

Fore branne stud scal man redhe pen-
ninghe eller skia ppe bygh eller two
skapra hattra oc ep annz vthū hin wil ta-
ghe mz wilie sinom ther taghe scal.

liij **Wil** man ep branne stud retha

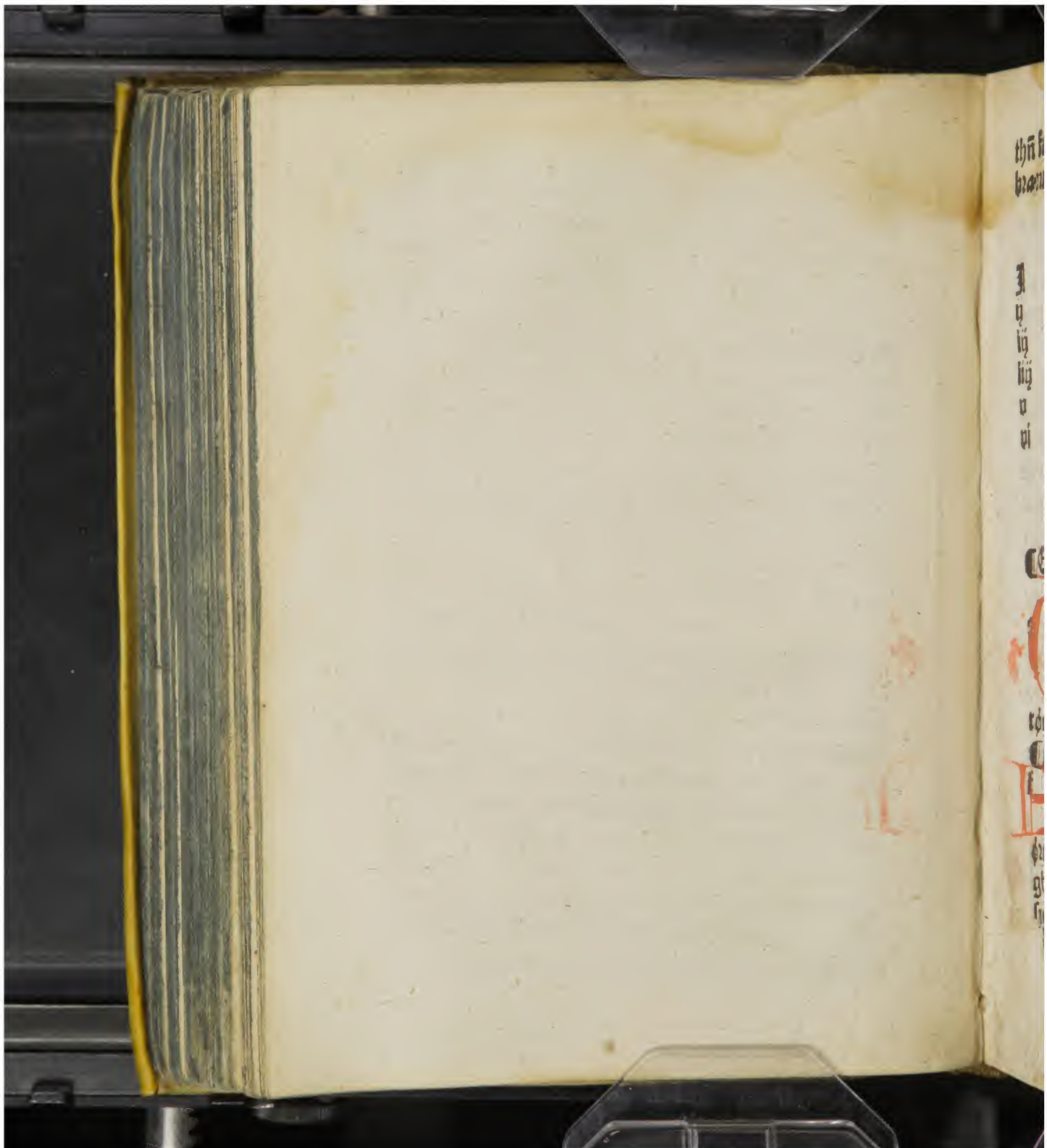
Iddher man quat mz brannestud och
wil ep redha. tha scal man ep na me til
vthen fare til tings oc hare oc tingmen dō
me hanō þras booh oc wōh brannestud el-
ler sali tridie mans edh fore thz ath hā war
ep loglighe krafftōher En ep scal mā offshe-
re an ena sinni krafftue brannestudh effter
loghū radhū. æm wel scal tage brannestud
for wark hus oc møllehus som for anneth
tagher thz branner til sex þre.

v **Sætther** man eloh i anners mans hus.

Etther man mz wilie sinom iloh i an-
ners mans hus. dpli mz trygs iærne
om han wil withu affwaru edh ther skade
sick Brendher han haffue dags rōm och
nattha at radhe fore sigh. wordher han si-
dhen fanghet. tha maa hanhenghe vp som
anner tpuff om hā wil ther skade sick. wor-
dher han ophangoher. tha taghe bondhen
giold fore skade syn saa som fangh ar til.
oc koningh hans hoffuit loth. swa scal och

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

thū fare ther rōdher til mʒ hærskilohi och
brønner anners ægū

Tabula libri Decimiquinti.

I Er man byrthi anners mans
ij Fæsther man sigh til byrtie
iiij Fæsther man sigh til konings byrth
liij Sackther bondhe byrdie syn
v Sigher bondhen eller
vi Wil byrtie skilies fran husbōnde sinom

Incipit liber xv

Er man byrthi anners mans

A R man byrthi anners mans eller
innes man i husum hās oc bræne
the. dpli mʒ tplther edh at hā
galt ep hans ath oc ep hās man
rōcht at the brūne.

Fæsther man sig til byrtie

F æsther man sigh til byrtie wīdher
anner man oc wil ep til fare. bōthe sex
pre. eller dpli mʒ tplther edh haffuer hā no
ghet til fōrt i hins hærskap ther han fæsthe
sigh wīdher tha ath thʒ ær ep mer æn eth
De wil han ep sidhū wīdher ware. bō
hū mark eller dplie mʒ tplther edh.

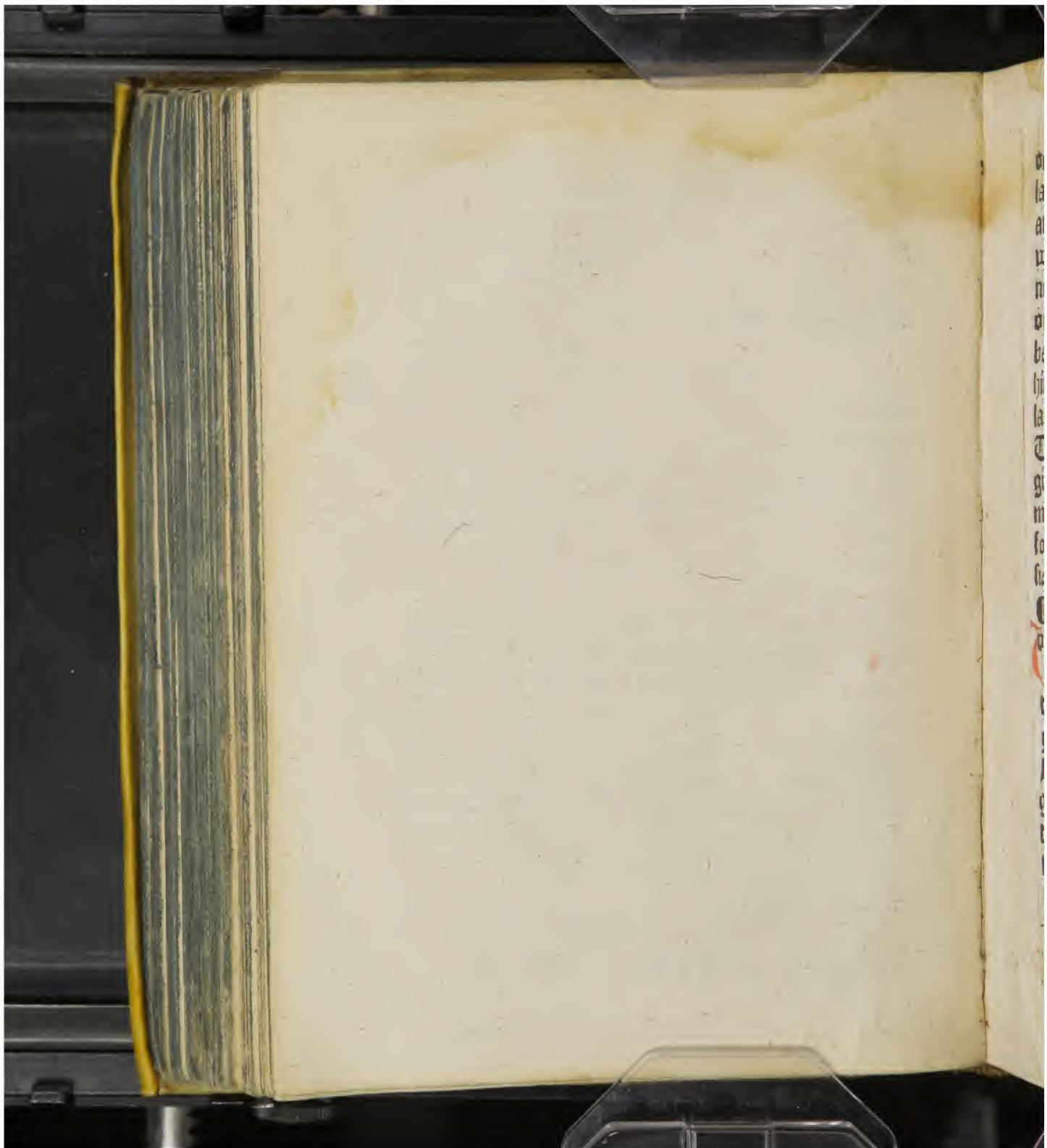
R ij

liij **A**lther man sig til konings' bryth
Alther mā sig til brytie i konings baa
 eller i erchebiscops oc wil han tagher
 skilies wirth bōthe iij mark hwað heller hā
 kōmer til eller oc ep .ellē dpli m3 tplther edh
 fore thi at therre tucke wardher ep mpyne
 an til iij mark.

liij **S**accher bondhe brythie sin
Eckther bonden brytie sin tha skiffte
 scal at hā haffuer lōnt nogit i therres
 skiffthe. sālī brythi bondhū tplter edh. at hā
 haffuer icke wīther lighe lōnth thz han war
 sailoher at skriffthe wīther hanom. hitther
 bondhū sidhū nogith oc kanner sīgh wīther
 brythin m3 tplter edhe oc twigge māne wīte
 na at hā fick thz at sinō lot tha the skiffthe
 Sidhū mo bondhū sackthe hine ther witne
 bore at the wītne de hanō hās fā aff hāwa
 Oc taghe aff hwa riū there tplter edh fore
 thz eller tridie marke bood En brythē bry
 thie i the logh tha maa bondhū tage thz hā
 kanner sig at haffue thz fore sīgh eghz och
 sidhū maa hā giffue brythianom tiwff sagh
 fore thz oc taghe aff hanū iarn om hā wil
 hanō wīthe affwaru edh. **S**iger bondū
Igher bōdhū eller brythin taghē sk
 tha scal at hā agher nogit vthū f. 8.

s' byth
konings to
han tagter
aad heller hā
ry eplcher edh
er ey mpmne

tha skiffte
git i theeris
er edh. at hā
hā han war
rom. hūther
sigh wīther
ze māne wā
the skiffte
er wītrū
wa aff hāda
er edh fore
mpsthe byr
tage chz hā
eghz och
ritoff lagh
m hā wil
er bondā
ghē sk
hā f. B.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Quindecim?

oc āner there sisher at the agga bode i fæ-
laghā sammen tha ær then nalth loghom
at wiðhe mʒ rplter eohe ther bondhīm thīm
wil wiðhe til fælags Swo ær oc om alt an-
neth fæligs fæa bode om kōpmā drab oc
om annet fæa. wari then wiðher lagh ther
bathum wil wiðhe til fælags. kannis och
hynom mera hande. mallin ther haffde fæ-
lags fæa at han haffuer ep alth och latith
Tha warie sish mʒ rplther eohe Tho at hā
gissuer hanom lagh til xl mark och ep for
mʒpne an for halff mark Gissuer han lag
for mʒpne an halff mark. warie sish mʒ
siatthe mans eohe.

Wil byrthi skilies fran husbonde synom

Wil byrthin skilies fran husbonde sinā
Tha scal han siā hanom til Wil bon-
dhen ep lache hanom bort forðhi at han ær
godher byrthi eller han wil haffue fæa hās
fari byrthin til twigghe tinge oc lache leg-
ghe til laghstæffne at hās husbonde skiff-
ther wiðher hanom. wil bondhen ep an
tha skiffthe. tha fari han til tridia tingham
Næffnas til godhe man oc ratta at skiffte
therre i mellom Tagher bondhen noghet
fra byrthenom siðhen skiffst ær tha gōr han
ran.

ol

Liber

Tabula libri xvi

I Om geldh
ii Om gieldh
iii Om man lær noghz
iiii Leggher man noghz aff andrū manni
v Legger mā noghz indh til anners mās

Incipit liber xvi

I Om gield

Kal anner man gieldhe andrum
oc sgher saa i ghā tagher hanū
kræfts at han sghere gaff hanom
Tha maa han dplie mī tplther
edhe at han ep sghere gaff hanom En sghē
han saa i geen tha hā kræfts at hā galt hā
nom eller han galt andre lund som hin gaff
sa wither haffue til thes twigge māne wit-
ne at han galth oc tplther edh eller lodh an-
drelūdh som han wille.

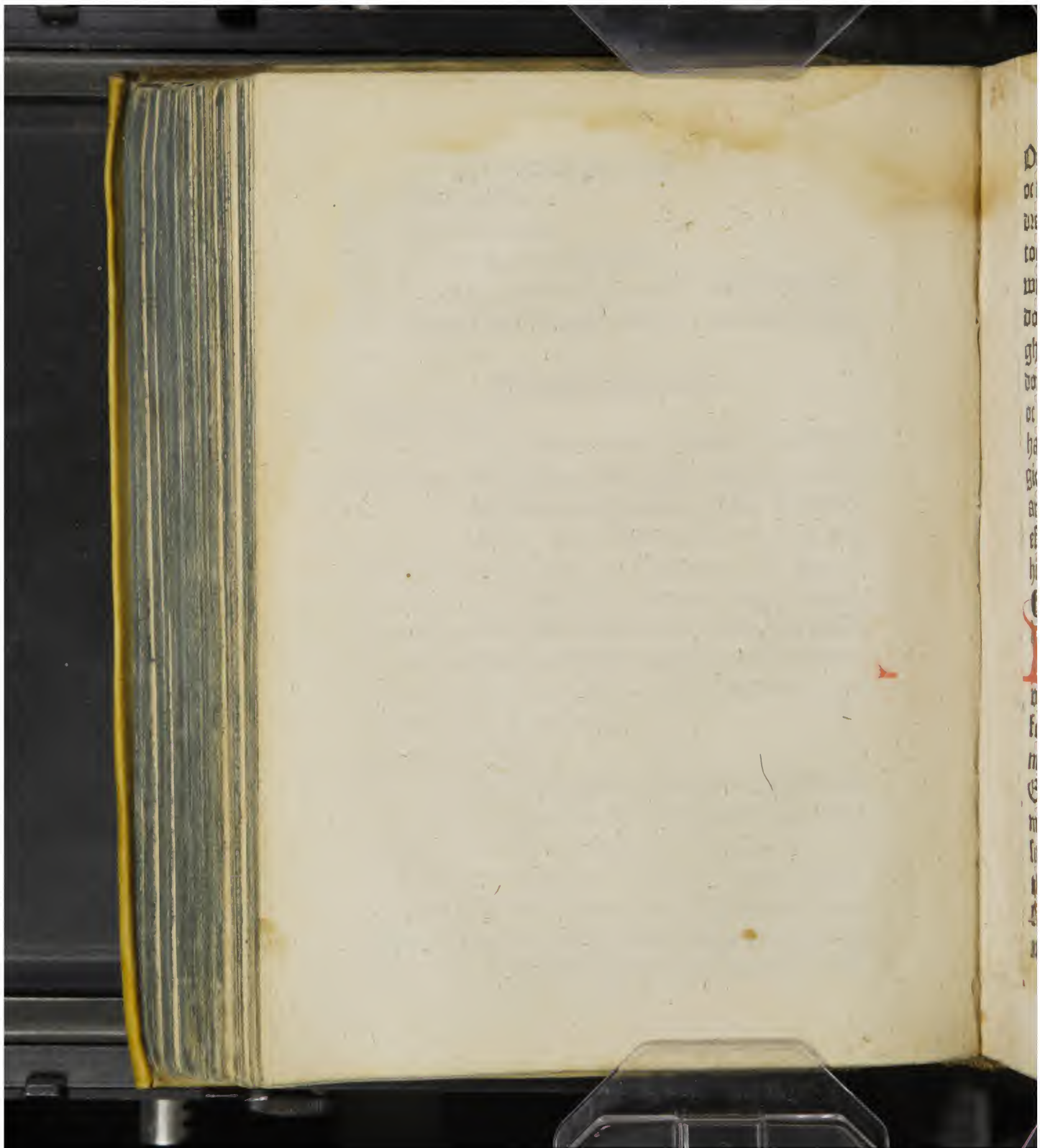
ii Om gieldh

Ræffuer mā gield aff andre māne och
wil hā ep gieldhe oc ep log fore salue tha
Ræffne hā hanā til tings som log ar oc sa til
dom at tagh hās ssa. Wil hin sldhū effther
male at hās ssa war ep mī dome taghz oc
haffuer hin ther togh althz tings withne til
eller othū tinghe twigghe manne witne til.

manni
s mäs

ndrum
er hanū
hanom
pther
in lighē
galt hē
i hīn gaff
āne wit
odh an

nāne och
letha
or fa til
effther
aghz oc
ithne til
lne til

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Sedecimus

Och thære h̄mblen tha wore offne tinge
oc d̄ome hanom at taghe hans f̄a. oc an-
dre twigghe m̄ane withne til thes ath han
togh thz m̄z there dome h̄affuer han saa
withne til ware sagl̄st. h̄affuer han ep saa
doms witne til som no ar m̄alt Tha gon-
ghe hin til m̄z sex m̄anom oc lywse hanom
dom i hendher oc hin lathe och thz han tog
oc h̄affue trigghe marke bodh for ran ther
han giorde eller t̄plther edh for thz ath han
giorde ep r̄a Two m̄an maghe ep h̄ambl̄
androm dom v̄hen andre twe m̄an witne
effther ath the wore tha offne tinge ther
hine two d̄omde han̄ at taghe hins f̄a.

Om man læer nogh

If̄er man andr̄ū m̄anom lon tha maa
thz aldrih tapas fore ancth w̄affli
v̄hen e scal thz h̄iem k̄ame eller saa galoh
fore oc logh offne Swa m̄oghel som wir-
ning offne hinu ther lath wardher thz atthe
En e scal f̄orl̄th logh salie fore thz ath han
maa ep na hinom ther læt war. hittis hint
sidhen ther læt war Tha wari hins valdh
ther atthe oc h̄affue h̄wadh han wil. heller
lith eghz oc lathc v̄th thz hin galt eller h̄aff-
ue thz samme galoh.

iij

liij **E**legghet man nogich aff andrum manni
Eghet man nogich aff andrum manni
 tha scal han ep wardhethp vthen fore
 sinom egnom handgerningom Tapas thz
 oc kraeffuer hin offne ther thz otche. stonde
 hin fore mz lligom lagham som wperningh
 æt ofne thp ther tapit er Bidie sig laa gud
 hielpe at thz galth ep hans vandrøcht at. och
 ep hans handgerninghe at thz tapedes.

v **E**legghet man noghz in til anners mans
Egger man noghz in til anners mans
 oc taghet hin ep til halffs faa oc tapes
 thz siohen mz bondhens kosthe tha scal thz
 ep ather gielde Tapes thz vthen has kolte
 tha scal hans thet ather gielde

Tabula libri xiiij

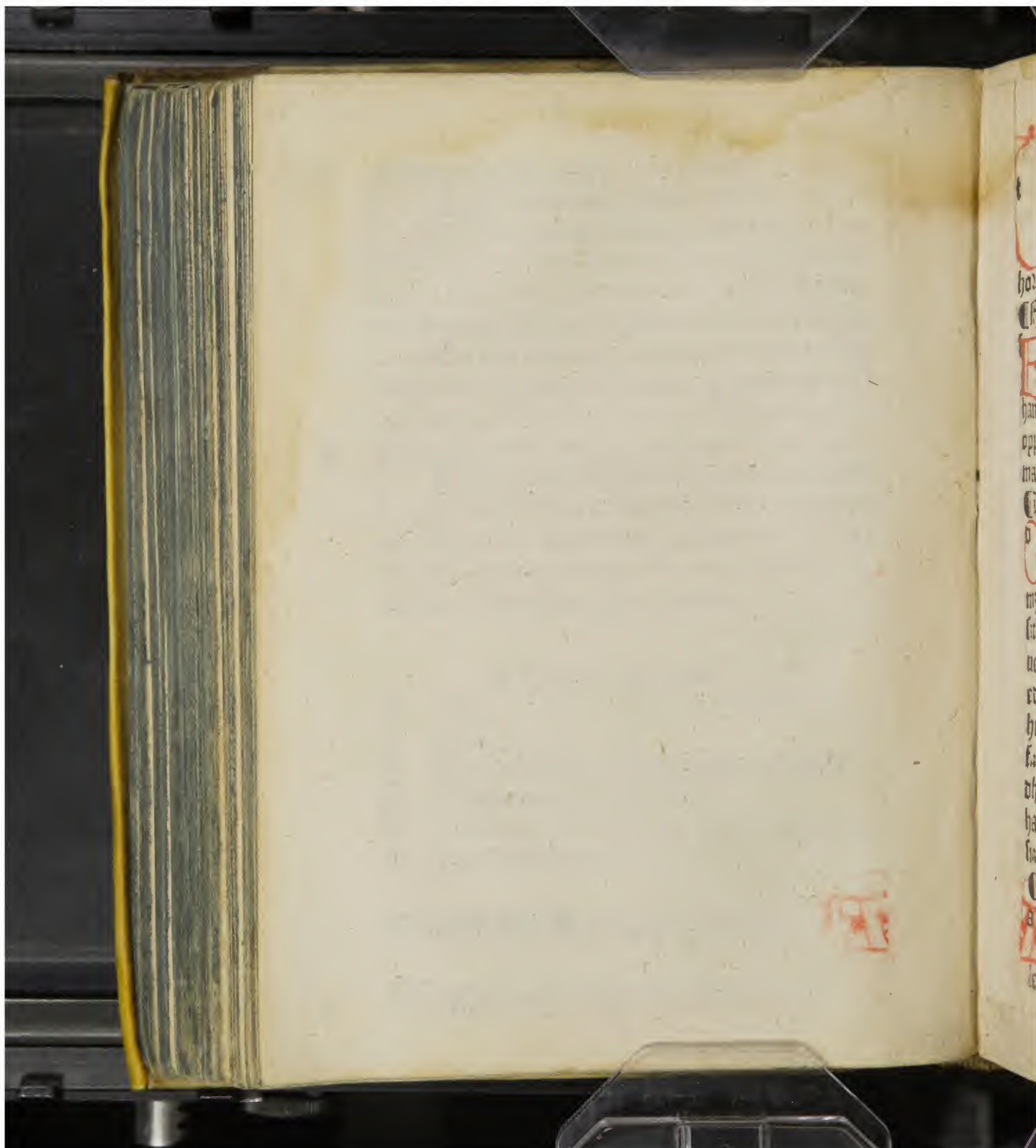
- i Taghet man noghet til halffs faa
- ii fasthet man bool
- iii Dpl bondhen at han fa sthe ep bool
- iiii Om landgille atz redhe
- v landboo maa ep tage aners mas faa
- vi far lanboo bort mz langille

Incipit liber Decimus septimus

i **E**taghet man noghz til halffs faa

manni
n manni
then fore
apas thz
ic. Ronde
perringh
g laa gud
he at. oth
pedes.
mans
ers mans
or tapea
na skal thz
hās holte

lfs fwa
ep hool
mā fwa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Decimus septim?

Egher man nogith til halffs fa-
tha maa thz aldriq tapas othen
e scal thz ather giælohis hwadh
som ath kōmer hwad thz æt eller
hors eller nōdh eller andre kosthe.

Faſther man bool

Elther man bool oc wil ep til fare. bō
the two þæ eller tridie mās edh. far
han til oc skils wether føre fardagher holle
oppæ alle inna oc bōthe ſex þæ eller ſatte
mans edh.

Dpl bondhñ at han faſthe ep bool

Opl bondhñ ath han faſthe ep lanboo
ſinom bool. withe lanboo til bolſtens
mz twigghe manne wita och haſfue bool
ſith Sigher iordhe drotthñ at lanboo haſf-
uer faſt oc dpl lanboo. dplie mz ſatte mās
edh. far lanboo bort aff iorde. tha kōpe hin
hus hās ther til far ſfar enghin mā til othñ
faſtis a bare krok kōpe e thñ hus ther ior-
dhen a oc pker eller iordhe drotthñ loſfue
hanom at føre borth hus ſyn pker iord egñ
ſaſlfuer kōpe oc hās hus eilc loſuer aff fare

Om langille at raðhe

Ath føre maria maſte ſculle alle lanboo
rethæ langilla och bool ſith faſthe el-
ler oz ſight.

v **L**anboo maa ep taghe anners mans faar

Lanboo maa i taghe anners mans faar
i falig miz ligh ochen hins loff ther iord
dhen drochen er.

vi **T**hz aar lanboo wil fare aff

Oz et aar lanboo wil fare aff fæste sine
tha scal hā saa magh3 saa aff rug3 sād
sine som logh er til i the byg3ch ther han bor
inne oc ep mera. Forthi at sommom stadom
tags vndhen tve lōther aff rug3 sād3 och
somme stadom ep mere en huse toffte ena
oc sommū stadom iche wethe tags vndhū

vij **G**iffner lanboo ep rath langille

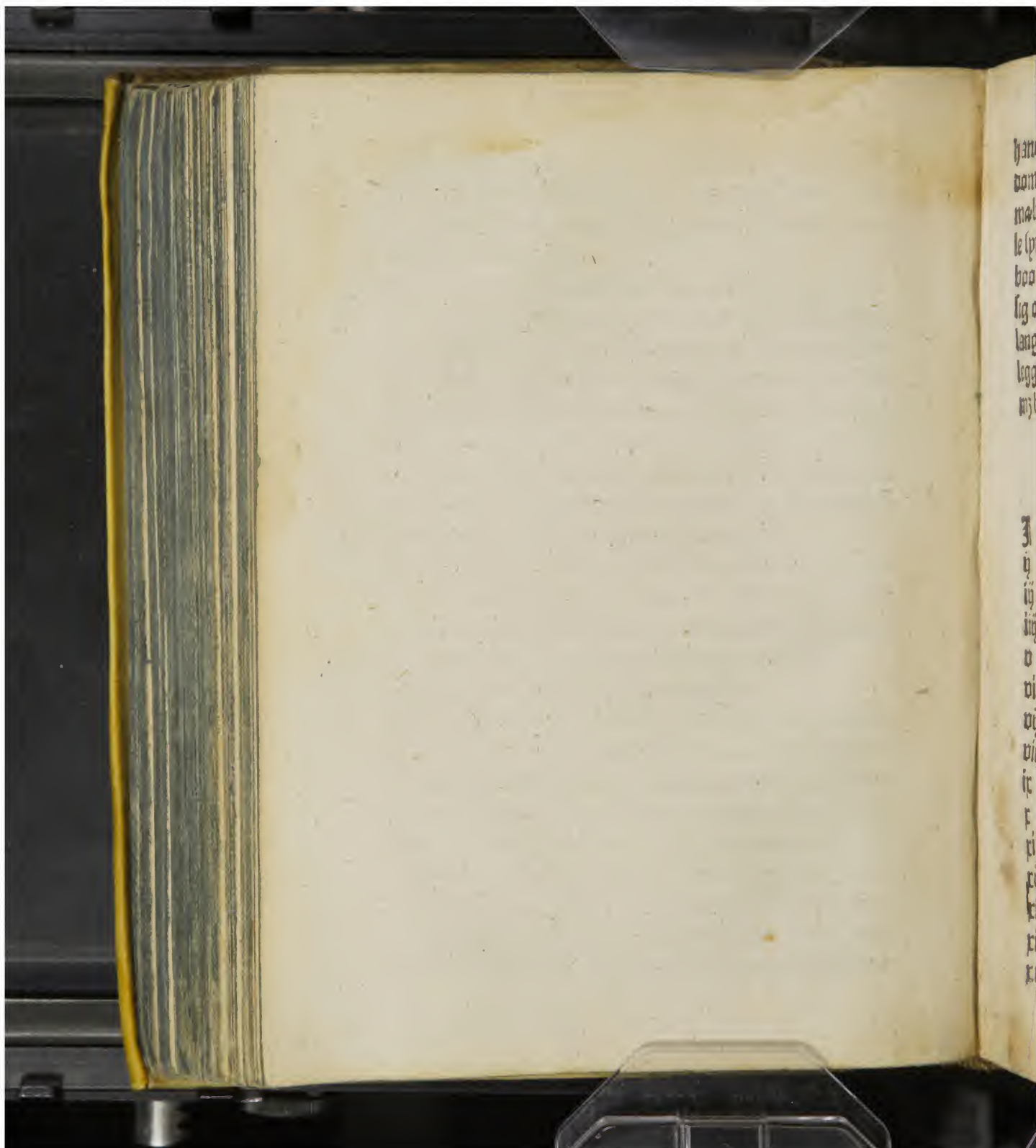
Spdher lanboo ep ræt langille at skafnu
daghe bidie andhre skaffne aff sinom
iord drothnē. far han ep reth at thm skaffne
daghe ther tha legs til. bōthe tva øre

vij **F**ar lanboo bort miz langille

Ax lanboo aff iorde borth miz langille
sine oc bōdh fōru fram oc dpl bōdhū
thz at hā bōth ep fōre fram. haffuer lanboo
trōigghe manne witne oc tylther edh at hā
bōdh fōre fram som logh are ware saglōs
Gor han wither at han bōdh ep fōre fram
ladhe vth langille och til sex øre. Far lanboo
bort miz langille oc wil ep siohen redhe och
ep lōw fōre sālī Tha scal bondhen skaffne

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Declinus septim?

hanom try tingh saa som logh ære och fa til
dom at taghe hans fæa m3 dome saa som
mælt ær Wil bondhñ ep taghe wíthi langil-
le lyne offne stæffne dage vthñ walke lan-
boo sin m3 Tha taghe lanbo two man m3
lig oc lathe thñ høre at han biwðher fram
langille wil bondhñ ep thataghe wíther tha
legghe lanboo langilde offna brásteen hās
m3 hine twigge māne wíthe oc vare saglōs

Tabula legis Erici Regis

I Hwilken mā som draper annen
ij Om man biwrtz til anners gæster
iiij Om man draper noghen man
vi Somme folk sæckthe samen
viii Draper man annen
x Hoo som herbergerer fritlōs man
xii Somme men sæckthe samen
xiiii Enghen hande ware skal for
xvi Om dane hoff
xviii Om fralle
xx Ach koningh
xxii Draper man annen
xxiiii Om studh
xxvi Om konings man
xxviii Koningh Ericks logh

I

A Koningh

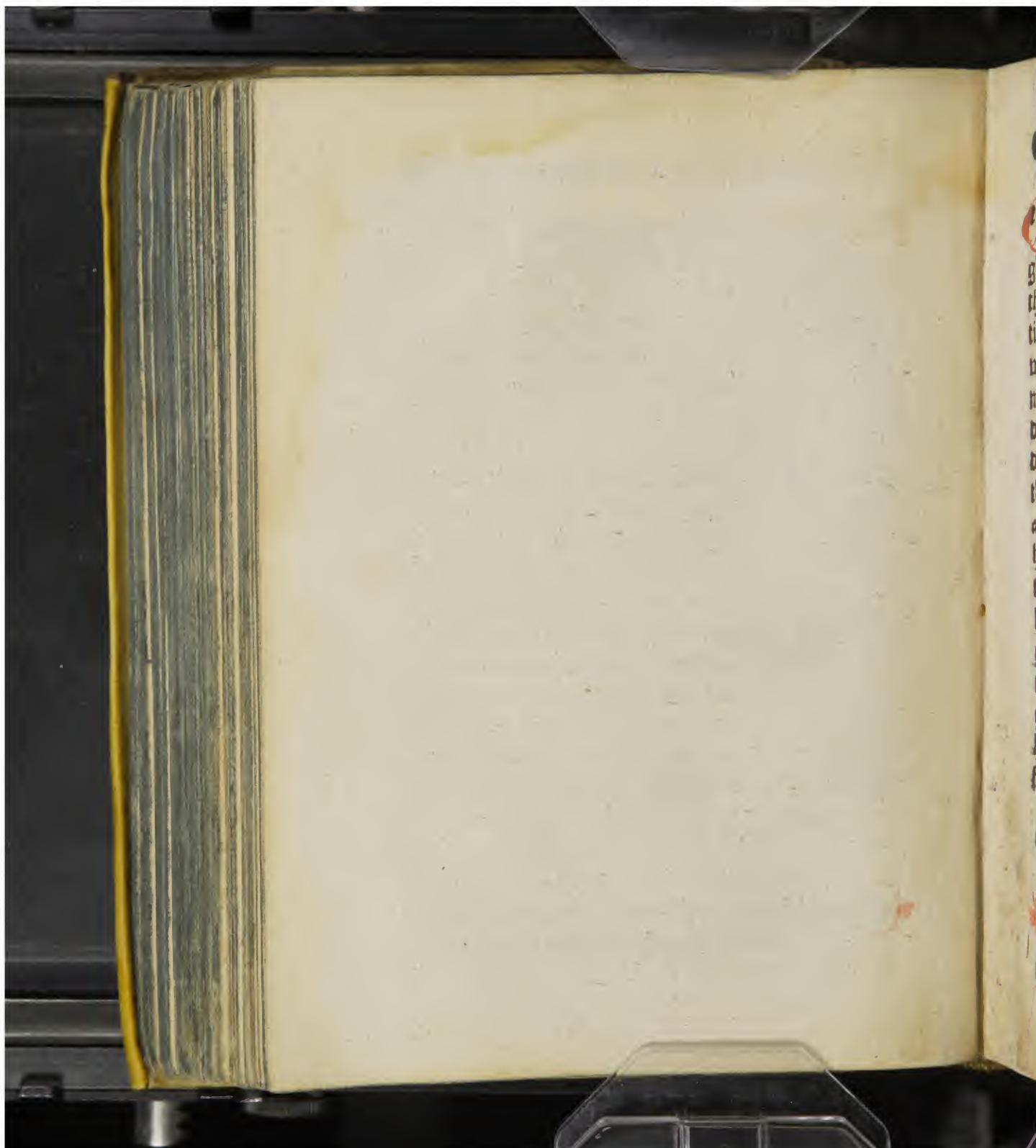
Char begynnes koningh Ericks logh

3

Ihenne logh gaff koningh Erick
koning Cristoffers. søn i nyborgh
effther alle dane ræt oc the vithē
tage **C**hwilhen mā som draper
mz rædz rædh hā nime i syn eghn gard eller
man hamblær i kirke eller kirke wæp draper
ellr hāblær. tha ær hā fridløz oc alle the som
mz hanom worde i færd oc i sølghe och ær
orbode maal oc fongæ aldrig fridh for vthn
hins døde næsthe frændher. bidte for hanū
til koningh. oc koningh taghe allen therre
hoffuit løth vthen iord **O**c om nogher mā
wordher dræpin aff thm ther i thenne ger-
ningh wore tha vari han vghild och scal ep
lastis for hanom oc ep bōthes hwerken ko-
nings ræth oc bilsops om han dræps i thn
stund ther thenne gherningh giordis **O**m
nogher wor ther skillet at han war mz i thn
geruingh oc dpl han haffue ther til twigge
manne witne oc dpli mz hæriz næstnd och
han næstne næstnd ther sagløggher **O**c fal-
let han at næstndh tha haffue dags rwm
oc nath at rymæ **I**mar han wordher sidhā
græbin. tha gonghe a hals hanæ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Om man biwtz til anners gästher

ij

E om äner mā wörther bodhñ, hiem
til anners mäs eller han gästher no-
gher stadh i köpstadh eller a landh hafstue
ther til om ful fridh som han hafsthe hiem
til hans eghin. Oc om nogher man kan saa
worde lanther, at han römer ham i nogers
mäs gard for spne wanne oc worder saa
drapin eller hamblader oc gøres thz m3 ra-
dhz rodh tha warí thz orhode maal allom
thm ther wore m3 i fardh och i fölgher och
are fridlöse och saa aldrigh fridh for othen
hins döde näste fränder bedie for thom
til koning, oc koningh taghe halstue therre
hofsuitz loth othen iordh oc halff hin som
gardher a ther gherning war giort. En om
nogher man wíthes at han war m3 i then
gherningh och dpl han, tha warí sikh m3
hærritz næstndh och the samme logh som
före ar mæth.

Om man draper noghen man

ij

O m mā draper nogher man i thz hærs
rit som koningh ar i eller hāblær tha ar
thz orhode mol om thz ar giorth m3 radh3

radh och koningh taghe allen hans hoffsuit
lõt othen iordh En satter man saar a anen
man eller nar eller mz stang eller mz andre
wapne oc dragher hanu til steens eller til
stokis mz wold i thn tyme. tha bøthe for sar
som logh ar. oc xl mark hinom ther skaden
fick fore fribrøth oc xl mark koningh

liij

Somme folk sacker sammen

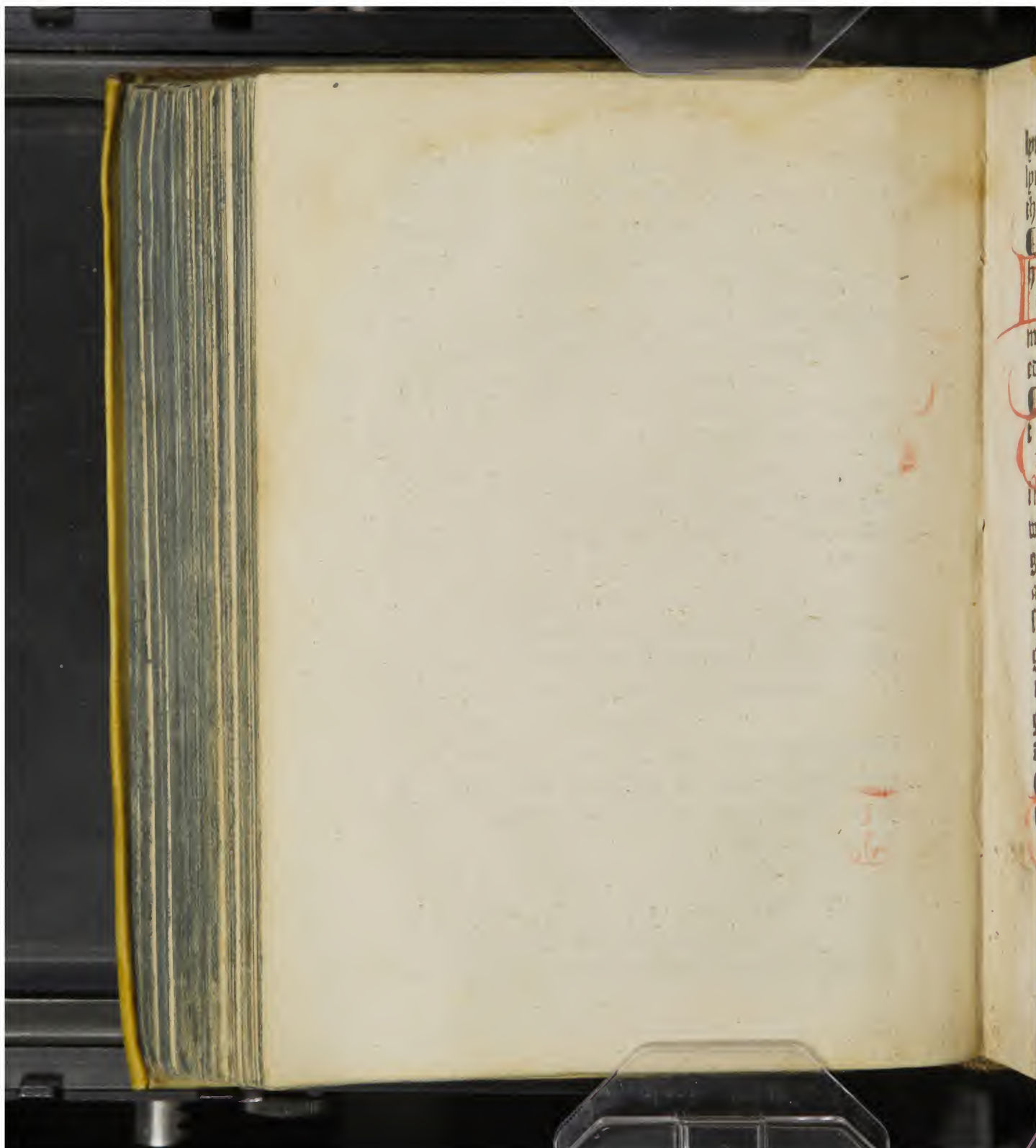
An skil mäs hion indbyrdes eller nogre
meen the ther satter komer samme at
nogher mans eller hwar som thz ar och ep
mz radh Tha bøthe som thz ware gjort po
almennings wegh En sghet nogher man
at thz war gjort mz radhs radh och haffuer
ther til twigghe manne withne och opl hin
ther sag gifte. opli mz herris næfnd oc thn
næfne næfndh ther sagseger ar oc faldh
han at næfnd tha ar thz orhede mal

Draper man annen

v

Hvilken man ther draper man. hamb
blar eller huggher oc haffuer ep at bō
the mz tha songhe sig fulle borgan an maa
han ep borghe fa fore sig oc forma ep ath
bøthe Tha legghet man fore hā een fante
oc en annen oc en tridie. komer han ep tha
mz bøther eller mz fulle byrde oc gōr skal
oc rath for sgh Tha fore man til tings och

is hofuik
at a anen
m3 andre
ms eller til
othe for far
ther skaden
ungh
n
eller nogre
t samme at
h3 at och ep
ere giort po
nogher man
och haffuer
is och dyl hie
allind oc ch
ar or fald
re mal
man.hamb
er epat bop
in an maa
maa ep ath
een fame
an ep tha
r gop liel
tinge och

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Erics logh

lypse han fridløst. oc siðhen han ær fridløst
lypsdher hwar han worder siðhen graben
tha gonghe a hans hals.

¶ Hoo som hærbergheret fridløst man

Hoo som hærbergheret fridløst mā. tha
scal han bōthe sex mark koning oc iij
mark hins dōdhe arftue eller giffue tptther
edh ath han wilthe ep thz han war fridløst

¶ Somme man sachtæ sammen

Ethet sculle man widhe ath kōme man
sammē sātthe i kirke oc worder thm
i mellom skilnz othen forradh saa. ath man
wordher drapin eller hamldher eller hug-
ghen. bōthe for drap eller for saar som logh
ære. oc thet til koningh xl mark. och hinom
som skadhen fick xl mark eller hans arwin-
ghe om han ær dōd En wordher thz giortly
mz radhz rodh tha ær thz orhode maal En
gōrs thz othen forradh oc othen hōghtidis
daghe. tha bōthes ther fore som malt ær

¶ Enghen hondhe ware scal for

Ethz scal ep forbydis aff konings affla-
burch at søre korn eller flask oc halle
oc om alle andre hande ting ther mā haff-
ue at sælie. for othen alle lande hanā bedia
ath thz scal forbydis En forbytz thet. tha
scal ep koningh och ep embitzman ghifue

¶ iij

vi

vij

vij

orlogh bort at føre i thz aar.

ix **O**m dane hoff

thet scal mā withe at hoff scal hwert
aar ware i nphorogh midfaste sundag.

x **O**m fralle

thetthe haffuer oc koningh giffuic alle
line man i skaane boe. Ath the sculle
haffne fralle om alle therre warmdehe for
therre trigghe marke sagh. wthen thet ther
kommer oppaa konings eghz tingh eller
paa konings ræthhere tingh.

Ath koningh

xi **R**oningh scal ey lathe kōpa oc ey taa
ghe kirke tiandhe for vohen hanom
liggher floor nōdh a. oc tha saa at the gial
dhis som fōr ware tagne. oc wordher ther
saa nōdh oppa at the taghis effther rpgħns
raadh tha taghe hā fore saa meghz wardh
som han gialdher mæsth. oc kirke wariens
dhe siælie hanom och kirke mannow gōra
ful wisse fore spu tiandhe.

xii **D**raper man annen

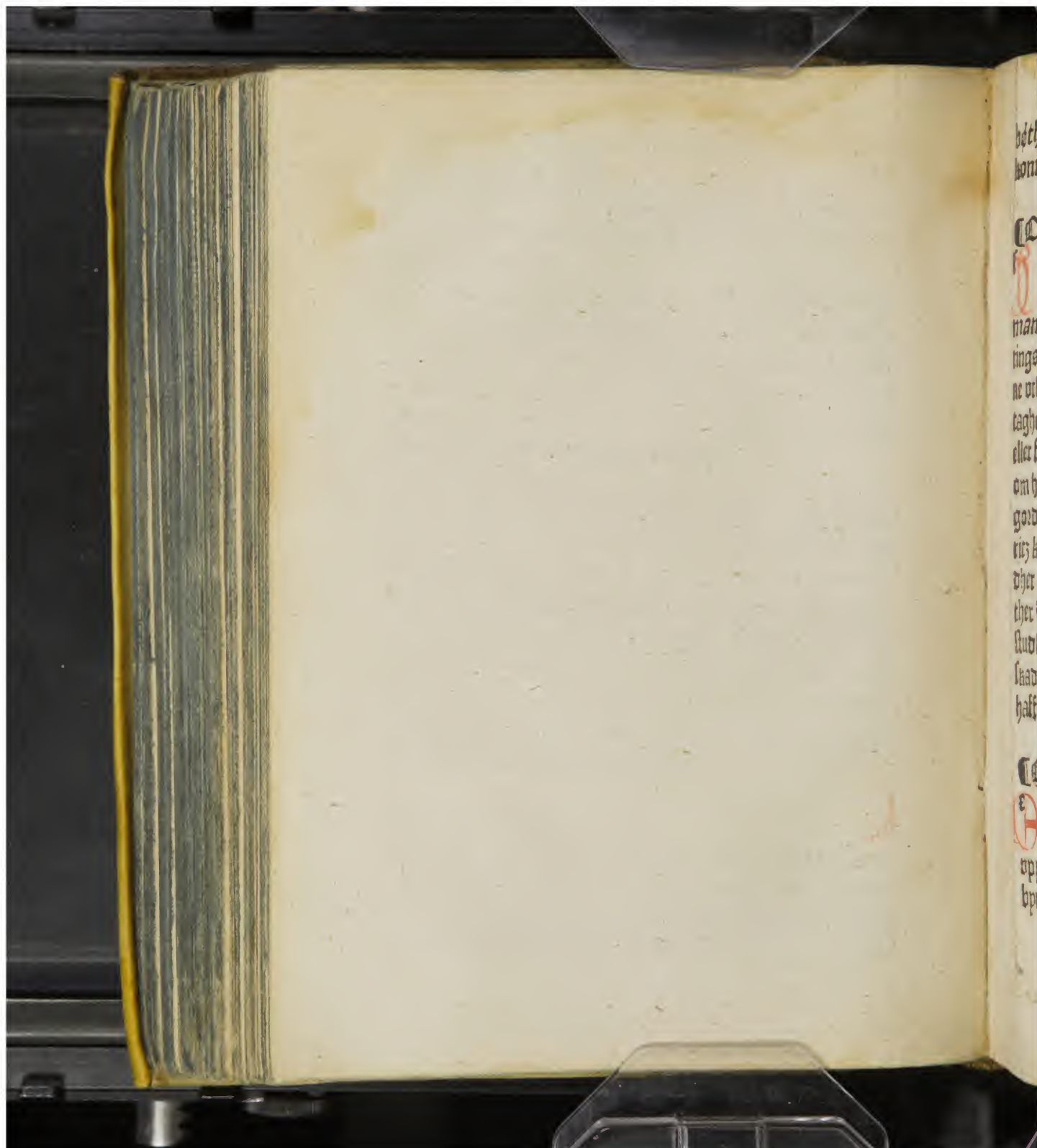
Draper man nogher iuan oppaa spn
agher eller oppa spn angh eller ham
lar eller huggher. bōthe fore drap eller fo
ra affhugh eller for saar som logh ær. och

leal hwoert
te sundag.

giffuic alle
the seulle
rindhe for
n thet ther
tingh eller

et epta
pen hanom
at the giale
wordhet ther
lther rphins
ghz wardh
the martien
nnow gha

oppaa spn
eller ham
peller fe
th et. gch

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

bøthe ther til xl mark bondhen oc xl march
koninghñ for fridh bruth.

Om Audh

Audh skal hwer bondhe redhe oppa
sancte andreas dagh. wil ep embetzm
man wither taghe. tha rōdhe bondhñ til
tings eth oc anner oc tridie oc biwōdhe hane
ne uth. oc wil ep en tha embetzman wither
taghe Tha næffne til aff tingh thre man
eller fire at følghe hanom til konings gord
om han ar innen hærriethz eller embetzmās
gordh Er kirke innen hærithz tha fare til hær
ithz kirkē oc the gode mæn ware ther wi
dher aff tingh ware næffndhe ath han lega
ther i kirke hward skadhe ther kommer aff
Audh sidhen Gonghe ther embetzmans
skade och ep a bondhens som fulth redhe
hæffuer giorth uth.

xiij

Om konings mæn

Aep skal och konings mæn nøthds til
at lathie oppa hus wthñ saa ar trong
oppa ath hæ ar fore landh och almeen
th bptz wth.

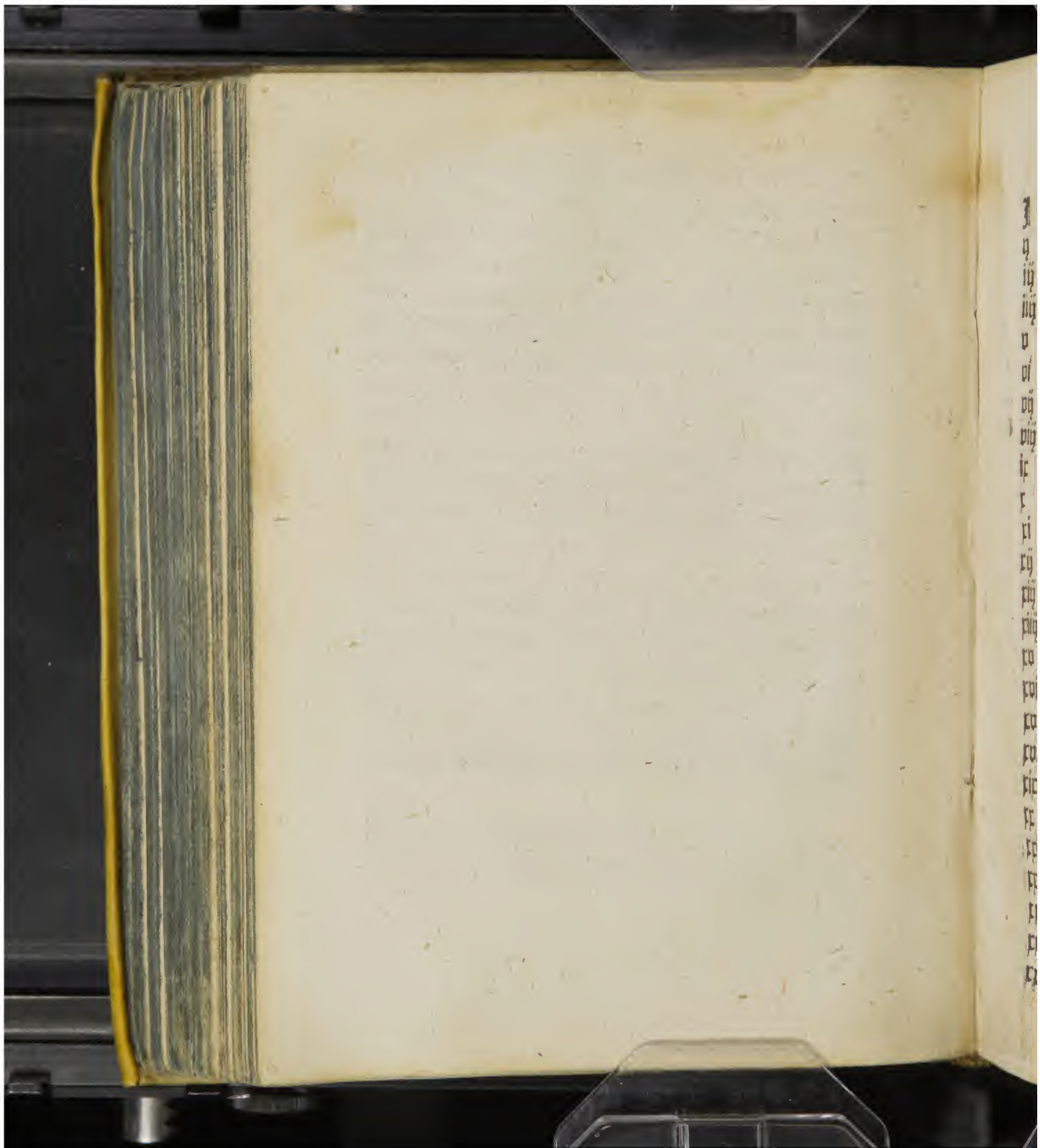
xiij

ro **K**oningsh Ericis logh

Ethne logh gæst koning erick konings
Cristoffers søn i nyborgh effter dana
radh oc the wether toghe oc lpmsthes a thū
nasthe fredagh nasth war for pinghūs aff
then i nyborgh oc thet wat wether hertug
Waldemar for spnnan a .Erkebiscop ians
aff lkone Biscop ingmar aff sia lād Biscop
ians aff odhūs Biscop iacop Canceler aff
hadheby Biscop tpghe aff rūpa Biscop
tpghe aff aars Biscop pedher aff nyborgh
Elect? nicola? aff byrlūde Biscop ians aff
roffla Bressue Albrath aff presthū Grafue
Henrick aff liken Bressue Jacob aff hallād
Oc sidhen alle the basthe man i rūghz war
re. bodhe larde oc lika Tusent winther oc
thw hūdredehe winther och a then siardehe
winther sidhen war herre ihesus xpūs war
fōdher Oc tha dōde āners erlanē ath thz
hoff Oc thz war sancti orbani dagh Och
anders ignsē søn scamt effter thz sāmē aar.

Charandis koningsh Ericis logh.
Och har effther fplgis kirke logh.

onings
r dan
es a th
hns aff
herug
op ians
Bilcop
reter aff
Bilcop
pborgh
ians aff
Graue
f halla
ghz was
inther oc
n fardhe
us war
ach thz
gh Och
me aar

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Incipit tabula iuris ecclesie.

3	O m kirke rath
4	O m kirke wordher
iiij	O m kirke lōs wordher
iiij	Worder frid brōdhū i kirke eller paa.
v	Tesse logh ær om kirke ran
vi	O m man plōgher
vij	Huggher man i kirke skogh
vij	O m halgh
ix	O m man ligger i sin døts tyme
x	Fastet man frænkone sine
xi	O m misshelghe
xij	O m næffnd
xij	O m brōthe i kirke
xiiij	The tyme ther halgh
xv	O m man brōder m3 wordhū
xvi	O m hellagh brōdh
xvij	O m hōrslagh mō man ey giffue
xvij	O m træl
xix	Engghen lagh
xx	Til loghe
xxi	Tesse lundh skal lagh lōghes
xxij	Gør man lønligh sōndh
xxij	O m bīscops tyndehe
xxiiij	Giffo man lagh
xxv	Worder hanom lagh giffuēn

Har begynes kirke logh

Om kirke rath

3

Ihetthe ær then rath ther satthe
mar a maal skaffnu i stenhuse
aff skil erkebiscop mællen lund
oc dalbp effter bøn alle skonin-
ghe mest miz tordh galkere forðhi at retthū
mar aff hordher for.

Om kirke wordher

ii

Im kirke wigo wordher. scal ep ather
wpghes Om løst wordher althare
steen eller brylther aff altare hørn En tha
at kirken wordher bōth othū til hon wor-
dher saa mighit spiallath ath ep tole maa
gutiz rath ach hwan mughe o wigth ware
En om hwan wighe scal. tha sculle bōndher
biscop thre nather sōdhe oc capellanū halff
mark giffue och burswan ore helighdom
lathe biscop til.

iii

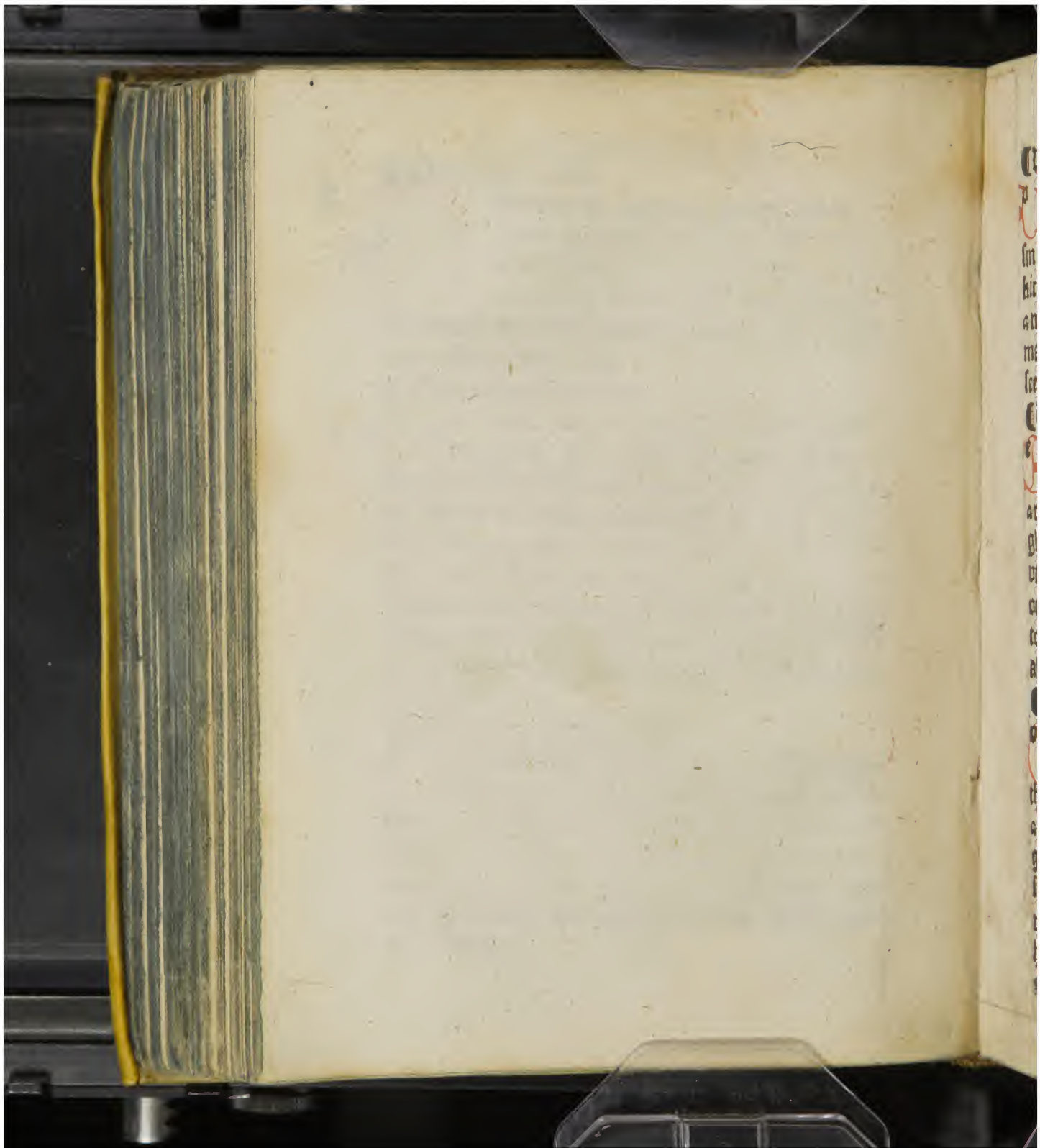
Om kirkeløst wordher

Im kirke løst wordher tha sculle bōn-
dher miz biscops vilia presth til welia
hitther presth ach misgøre wither bondhen
bōthe brydth sin oc nydhe kirke spne. bōnder
maghe ep presth wraghe och ep maa han
wraghe. oc ep ma hā othū therre willie wæ-
dher skillas.

latthe
kenhus
llen lund
e skonin
at rethū

lep ather
r althare
En tha
pon tow
tole maa
gh ware
e bondher
llanū halff
relighdom

culle bōn
cil melia
bondhen
e bōnver
naa han
alle we

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Wordher fridh brøghen i kirken

liij

Wordher fridh brøghen i kirken eller i kirke
ke gardhe hin ther brøgh bōthe brøgh
sin miz iij mark och bilsop skære kirke eller
kirkegordh oc bedhes ep aff bondhū meer
an ep worker hin ther brøghz haffuer thre
mark fulle kirke man tha saa at thre mark
see.

Tesse logh ar om kirke ran

v

Tesse logh ar om kirke ran Tager
man aff kirke eller vthen kirke thz thē
ar guth til hande wighit eller aff kirke no-
ghet thet ther anner man haffuer ther lagt
vthen loff hins thū thet lagde Satte vth
oc bōthe iij mark En om hau opl. opli miz
toluff mannū thm ther til wordhe na sknde
aff kirke sogn vthen v wannom sinnom.

Om man pløgher

vi

Om man pløgher aff kirke agra eller
nar aff kirkens angh. och wordher
ther karch. biwdhe til raps om rap drøgh
ar. an aff hanū rapes tha haffuer hā for-
giorth arskuedhe sine oc om han lodhe sad
sine En kirke ran maa thet ep hethe om hā
wil repa och føre hin a forbudh. En om
han tagher aff kirke rap drøgh landh alth
eller aff tocke landhe agher eller och saa

angh och kaller sigh eghe. withi thz medh
naffnd kircke mannom eller redhe oth och
bøthe iij mark.

vij

Thuggher man i kirke skogh

Hugghe man i kirke skoghe wane last
oc nather han withe mz tre man eller
bøthe two øre En om han gøz with kalth
dpli mz tolff lagfestū mannū eller bøthe tre
mark.

vij

Om halgh

Brydher helig i kirke eller i kirke gar-
dhe och dpl han withe mz tolff log-
festum mannū En om han brydher i kirke
la lffue effter eller frā. dpli mz tolff naffndō
mannū En om han maa thz ep øke oc wil
heller iærn bare tha aghe thes marth och
walah.

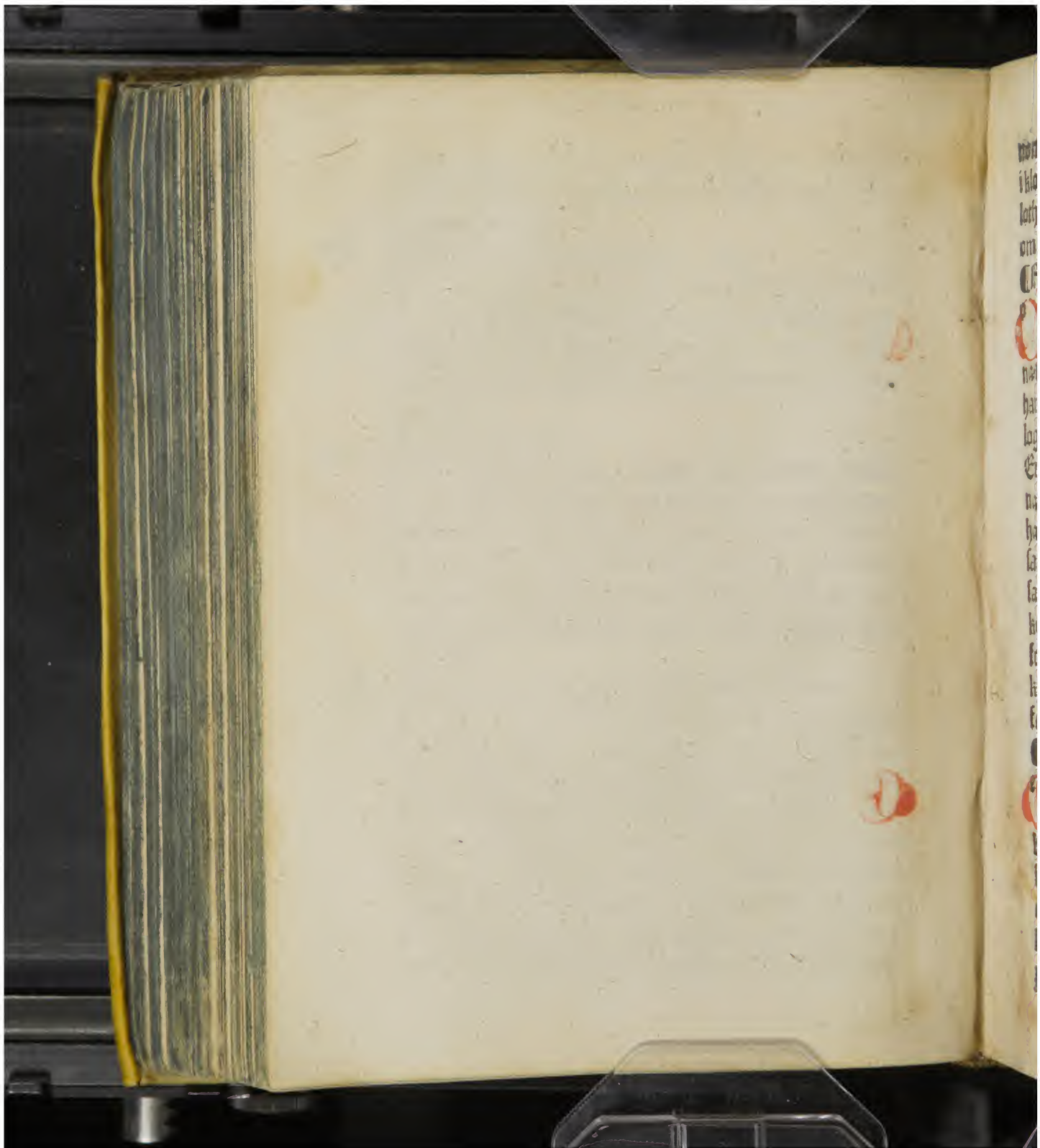
xi

Om man ligghe in sin døtz tyme

En om man ligghe i sinom døtz dagō
oc giffuer gudhe epgh spua. tha maa
han giffue halffuan sin hoffuit lēth oc ep i
lothū mera En wil hās arffue dplie at ha-
nom døthum och sighet presthen at giffuet
war. tha dplie thz arffue mz tolff lagfesthū
mannū En om witne ar til the ther a høide
oc offuer satho. oc tha arffueng en withe
dplie. tha withe thz mz tolff naffndom māz

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Logh

nom i kirke sogn En om heel man vil sigh
i kloster giffue tha maa ha mz allom hostuz
loth sinom infare En ep are flare naeffnder
om kirke ran.

Præsther man frankone sine

Om kpnstipne tha ar thetthe rath En
om mā præsther frankone sine oc frage
nær thz biscop oc leggher a forbudh tagher
han hænne effcher i forbudh for en thz ar mz
loghom delth. tha a han i bandh at gonghe
En om tha laghe kommer tha skal til naeff
na sex man a hans wæghn och sex man a
hænnes wæghn. och tho ath thn. wægh ther
samen thæls kntzinni therre och swarie
samen eller spndher Swa oc om mā tagher
kone the ther sære otthe frænde hæs eller
frankone sine En om i lënd ar giort tha at
kpn ar. tha vichi om han dyl mz tolff logh
fasthum mannum.

Om misshelghe

Om mā wither misshalgh i bardas
ghe eller i rana fader eller modher
brodher eller spsther. spskene bøn eller sps
kini bøn. thz skal mz naeffndh dyle En
om okpnnare ar tha widhe thet mz tolff
lagfastum manū En om milleken wordher
præsther thz skal mz naeffn dyle. an om ep

M

aspt ar eller aspti withni i ghñ. tha scal
mz iarne dplie Swa scal the naffnd ware
ath om kirke ran er. tha scal naffnd ware
aff kirke sogn En om kptzini scal aff kpti
naffnde.

Thesse lund scal fares mz naffnd the thē
naffnde are tho sculle it aff tesse thw swer-
tie mz thñ ther sacktheder ar eller mz then
ther sacktis. skpl nogñ segh andhen oc wil
ickhe swerie. tha bpte han sex pre for hwet
tjdh han ep swer othen han ar i laghe for-
fall oc ware alligeuel pligtug at swerie an
thñ man ther sackted ar vare ofalder til it
aff tesse thw sozeth er.

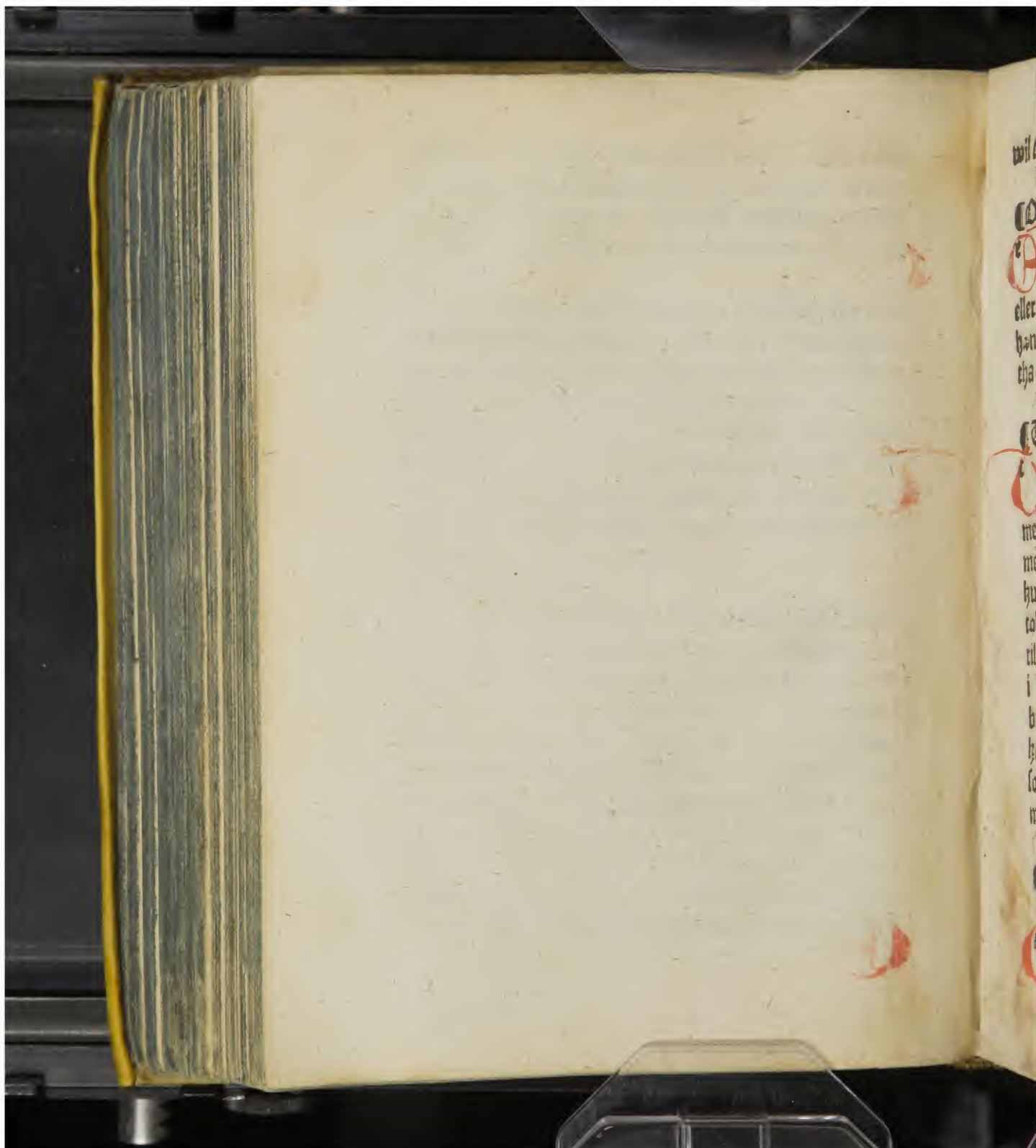
Om naffndh

fj

In thesse lundh Eghe skra ath fare
Worther man dra pin oc inghen mā
gor wioh Tha maa hin ther sogia wil np
hanom offne handher mz iarne oc sidhen
lache hanom i ban siatie. wil han sidhñ no-
gre manne a hand sogia Tha swerie hand
a hand mz tolft logfastum mannum oc hin
gonghe a skra sichen Swa ar oc om trol-
dom eller om forðather En om annet the-
re man eller kone kōme for roop om swa
ordich mal skra sigh mz iarne om inghen

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Alagh

wil thm a hand swarie.

Om brøthe i kirke

En om brøthe the ther wordhe giorth
i kirke eller i kirke garde i kirke rane
eller i kyntzimis brøthe i wigothe māne mis-
handhe eller i man wakhthn thz scal bōthe
tha at vthen helagh se giort.

riij

The tyme ther heligh

Este are the thyma ther haligh scal
heuehe och holle hōstth helagh fran ola
messe dagh oc tileen dagh effther mickels
messe dagh Jwle helig fran then tyme ther
hwn gaar in och til atthenne dagh effther
tollfche dagh Oc fran ic vikhnu fasthe och
til then syndagh effter polcha woghe luckis
i pingis woghe Och i crpci woghe och i alle
but helghe daghe fran midwagh tha halff
heligh ar oc annen dagh til gwels En hoo
som heligh brødher i tesse tyme. bōthe thr
mark eller dpliamz rj lagfestum manne^e

riij

Om man brødher mz wadhū

En hwat som en man brødher mz wadhū
dha oc ep mz vilia thz scal ep bōthes

rv

at gutz rat at hin scal bōthe ther skade sikk.

xi

Om hellegh bydth

HElghe bydth scal ep sōkie ath yngra
māne an samthen winthre gāmel.

xii

Om hor sagh maa man ep giffue

Hor sagh maa mā ep giffue kone mā
othn hanne bonde sārther hanne fōr
En om sārther han hanne tha skare sikh
mz iarne. bōthe bondhen i ghū oc bīscop

xiii

Om tral

Tral maa ep forgoze i halghe bydth
meer an huth sine.

xiv

Engen sagh

Engn sagh scal aff bygd sta ffne vthn
man skpls openbare wīther kone sine
eller han tagher fran kone syne ath hīone
laghe En andre alle sager stonde vlatte til
bīscop kōme i the bygd. oc embetzmā līms
sa for sake sine fore grāne hins thē sārthas
dher ar oc lathe tha valch lōstth stonde oc
vara for bīscop til kōmd oc sta ffne tidh alle
the ther sārthide are oc sware ther saghm
sīn vthn hā haffuer sotthe forfal tha swas
ries thz mz twem mānom. oc stonde sīdhn
til anner bīscops til kōmdh Er han an tha
swogh. tha sanne han for sikk anner mā thn
ther fult swarer for hanom. om anner man

stade lich

ath ygra

re gamel

gustue

hone mäs

hanne lch

share ligh

or biscop

lghe bröch

la fne vithi

er kene su

ne ath hipe

we elact: n

bezma lins

thi la etha

stondhe or

fne tich alle

ber saghm

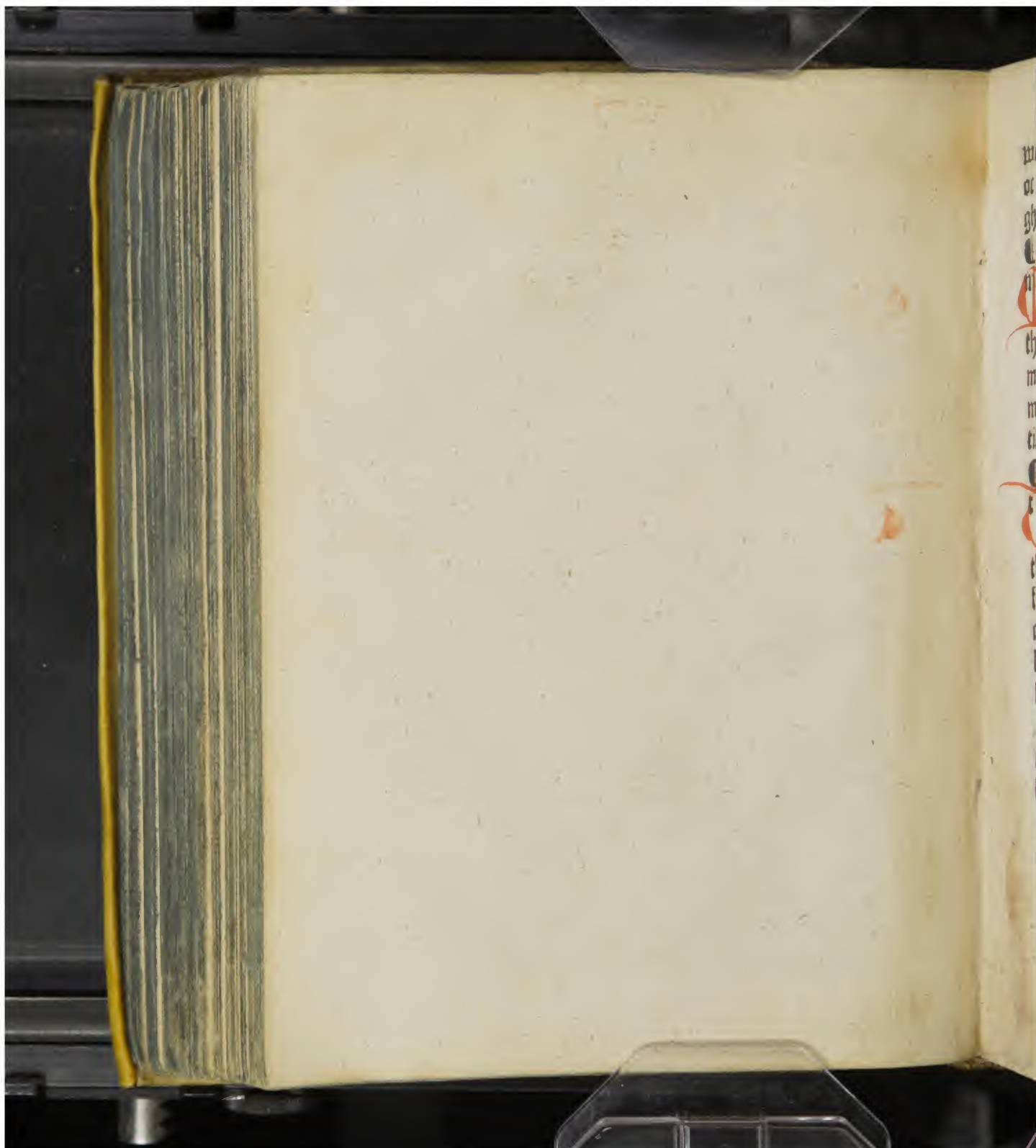
tha swa

de fithn

n an tha

mā thn

net man

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Logh

wordher sacthader oc skidader sig vndhñ
oc wil ep biscops bygd bidohe. tha scal luns
ghre onr landh oc effcher walkes.

Til loghe

WAn scal hwar til loghe taghe først aff
spn by i lagfaste manne eed. firtz ep
ther. tha taghe aff kirke sogn. wordher saa
manghe mæn sander sacthader at ep firtz
man til kirke sokn m3 hwar therre ganghe
til the samme oc swarie for alle.

Tellund scal sagh søkes

Elle lund scal sag søkes Steffne scal
manne a brofial i granne a høren. sit
ther han two stæfne qwer. bōthe sex øre
for hwar eller dpli m3 sex mæn. sitther han
quer tridix stæfne. bōthe iij mark eller dpl
lie m3 tpler eoh Tha scal stæfnes fierde
stæfne i kirke om helgin dag i prests a hø
ren oc kirke manne. sitther han quæ at the
stæfne tha er han sother bode til stæfne oc
hoffuith sagh Wil han ep tha bōdhe Tha
scal hanom tianisthe fore biwde och sam
fwind manne oc ep scal han føre iæmlinge
dagh i band ganghe othen spiller fore mā
nom tianisthe oc samfwind En gør hā thz
tha scal han i ban sette. oc hoo som sidhen
haffuer sam wilt m3 hanom bōthe iij mark

M iij

och ladhe sigh aff bandhe Na Wil hin bans
 lathhe ep lōse sigh aff bandhe fōrthe aar.
 bōthe stāffne oc sagh oc tre mark for band
 Annet aar bōthe stāffne oc sag oc sex mark
 for bandh Gongher han a tridie aar bōthe
 stāffne oc sagh oc ny mark for bandh Gon-
 gher han a fierde aar. bōthe stāffne oc sagh
 xl mark for bandh oc siohen aldrig mera

xxij **¶** Gōr man lōnligh spndh

Gōr man lōnligh spnd oc skrifther sigh
 fore fōr an han wordher sathadh oc
 haffuer han ther til presth withne tha ware
 han orsaghe

xxij **¶** Om bilsops tindh

Ror thenne rath haffuer bōndher i at
 bilsop crittings thianthe aff alle sath
 sine oc een stadh hiem ath fōre innen kirke
 sagh

xxij **¶** Giffs man sagh

Giffs man sagh at han haffuer altziki
 rath aff sin tiandhe. tha stōndhe hin
 fore m3 tolff lafestum mannum.

xxv **¶** Wordher hanom sagh

Wordher hanom sagh giffuen at han
 redhe somth och ep alth. tha stōndh
 fore m3 ena edhe sinā eller lath och tiand
 oc bōthe halff mark Era nogre sake glōn

il hin bam
dethe aar
ck for band
oc ser mach
ie aar betha
band Gona
fne of lagh
g mera

rifcher figh
farchadh or
ne tha ware

dondher i
alt alle fadh
innen kitcha

tuer altzili
ondhe hin

n at han
dondh
a tiand
ic glon

5
13 14

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Logh

ohē tha scal thm̄ inz thūne rath lōghe Skil
bōndher och bīscop om logh tha scal thesse
scrīffe skilic thm̄ mellen.

Atther war rath thenne a then lōgher-
daghn̄ nālth effther sancte iacobs dag
a spwēdhe winthre waldemars koningh
sidhen han war anwōghen koningh Och
archebīscop Skil haffōhe sam winthre oc
xxx i skaane warith archebīscop fran thm̄
daghe the rhemmel war schapther. och til
thes dags ther rath thūne war satther sex
twāsenne winthre och triphūndredhe och xl
aar och sam manede mynne an two wger
oc two daghe En sidhen gudh war boren
i thenne hem waro twāsenne winther och
hūndradhe oc xl och een winther och spm̄
manedhe oc tolf daghe. och tha more logh
telle lath. *28. 2. 17.*

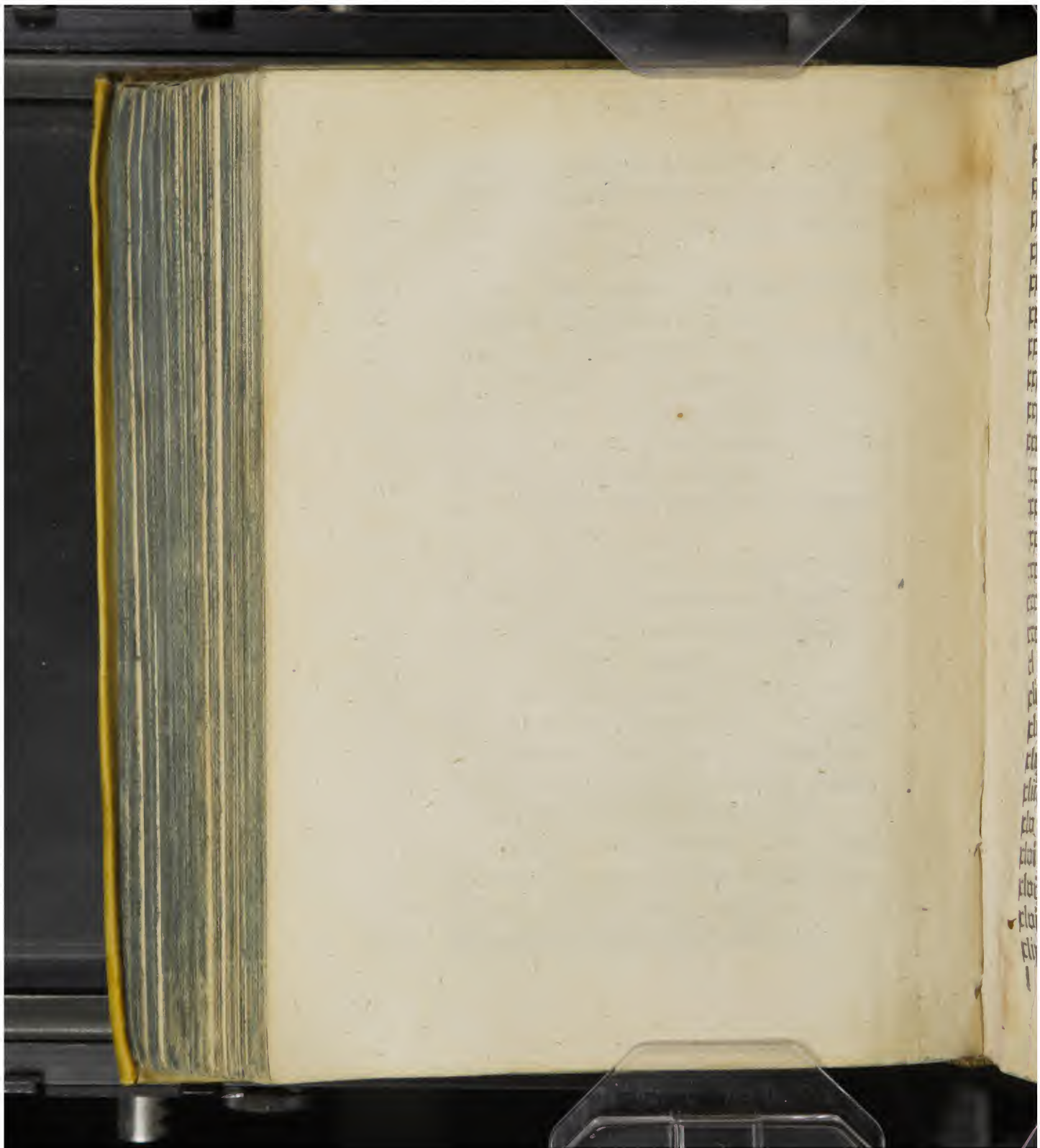
¶ Sequitur tabula Om arff

Om arff

I Dymilke lundh son oc dotther arffuer
effcher fader oc moder. oc om son
oc dotther gifthe thm fader oc mo
der bode lifuende.
i Hwad man kaller faderhens iordh
ii Enghen vth arffue arffuer
iii Dp: noghz has vthn for vthn afkøn
iv Alle skälone ther i mellom bøn
v Om barn er aff skiftt fran fader
vi En kaller barnz til fader eller fa. brø.
vii En kan saa worde at barn
viii Om fader fader eller fader moder
ix En alt thz ther the saa
x Thn samen logh er oc om mod fader
xi En om barne bøn saa ep the gift
xii Ere ep bøn til tha are bønne bøn
xiii En ar ep bøn til oc ep
xiv For mā atelkone oc hafuer annet
xv Om bondhe hafuer bøn i fælig mz.
xvi En the om there moder hafuer
xvii At thn bondhe ther the bøn hafue
xviii Om saa kan home at then man
xix Om noghz thz barn ther aff er skift
xx Om noghet thz dp: ther i fælig ar
xxi En om fader hafuer mz sigh
xxii Dp: alle the bøn ther i fælag ar

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Om Arff

xxiij Om noget kone hæuer sin bøn i .
xxv Om the haffue bøn thñ bondhe
xxvi Om saa kan skee eller kōme at the.
xxvii Om bondhe oc kone arffue
xxviii Om saa kōmer at faar siðen
xxix Om saa er at fader søns bøn
xxx Om saa er at fader tagher
xxxi Om thñ skil om bōne bøn
xxxii Om saa kōmer at fader for syn
xxxiii Om loth i faligh
xxxiiii Om skiffbøn
xxv Om bondhe skils widh kone
xxvi Døz thz barn ther i faligh ær
xxvii Skylies the ep at for an
xxviii En døz bondhens kone
xxix Om fader wil hilbrede
xl Om hā wordher swagh oc wil
xli En om hā wil giflue effther sigh
xlii Hwad bondhens howit lot ær
xliiii Om fader skipther syn søn
xliv Hedningh arffuer icke
xlv Døz bondheu oc liffuer kone
xlvi Om nogher ær til ther xpsær
xlvii Om nocke kone rath
xlviii Dyl skiffson oc stepløn dotther
xlix Om nogher man ther othen ær
l Om ancke

Om

li **Om** bøn lottis i boe oc er ep
lū **Om** sōn far i kloster othen
liū **Om** skiffbøn
liū **Om** fader oc sōn fare aff lande
lo **Om** spskene scule iampne thm
loi **Om** spskene skil om fader.
loū **Om** man far othen ryghe
loū **Om** spskene egha nogre arff
lic **Om** arff
lc **Om** man tagher annen mā i sanghe

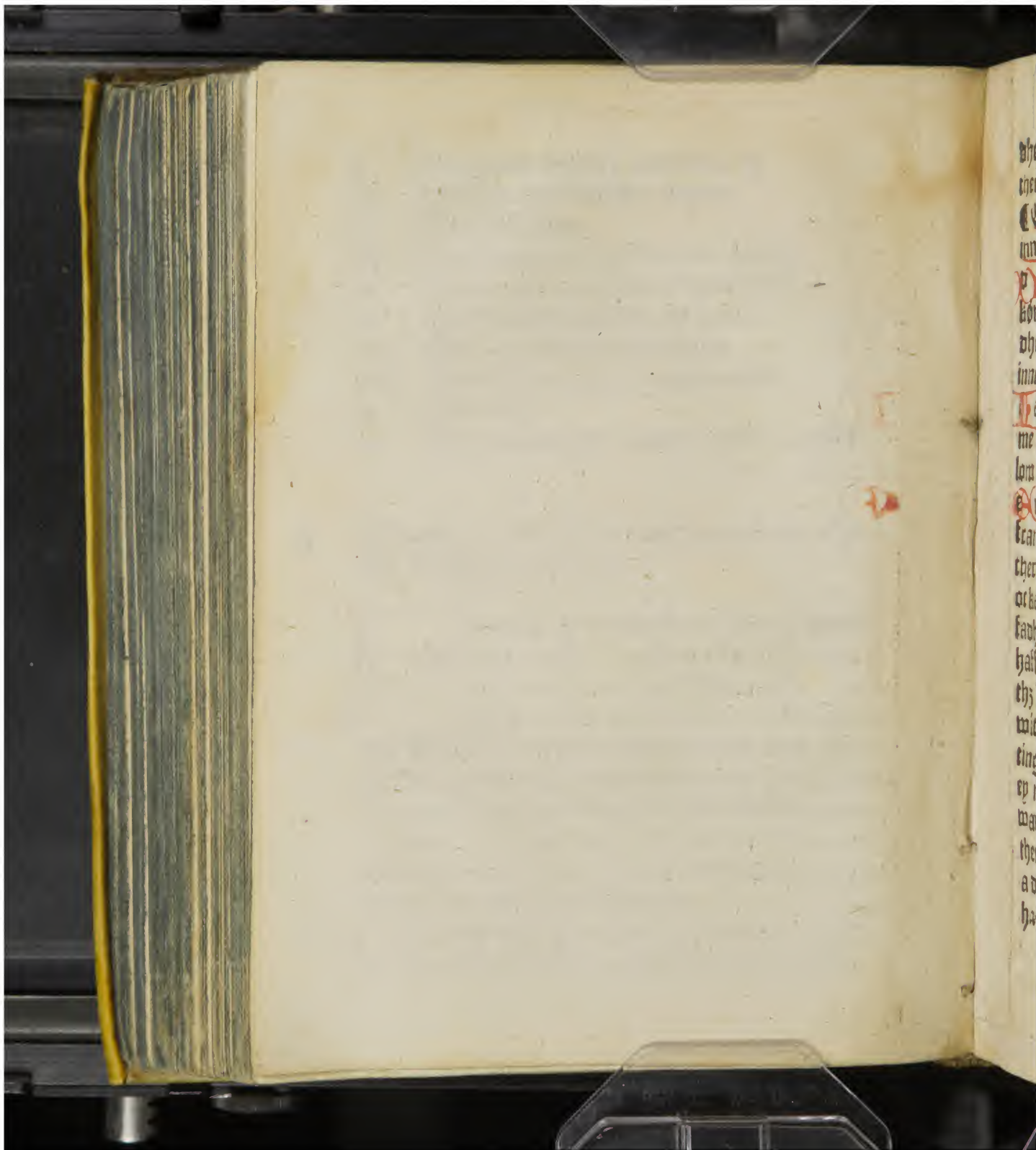
31 **Th**milke lundh sōn oc dotther erffuer eff-
ther fader oc modher.

Fader oc modher ar sōn oc dot-
ther nalkh at arffue. sōn til ful lōt.
och dotther til halff lōth En om
giffthes sōn eller dotther, eller bo-
dhe liffuendhe fader och modher, fare the
aff sōn m3 fulle lōth, oc dotther m3 halff lōt.
a le om fullan som therre fader haffuer fō-
re, vden faderis iord Oc thm arff ther hā
arffuede sihen han fick therre modher och
sihen hun fick therre fader.

ij **E**z kalle m3 men alch faderis iordh
ther fader otthe fōre en hā fick therre mo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Arff

dher eller modher otthe fōrre en hwn fiēk
therre fadher.

Enghen ~~wtharffue arffuer~~ noghz barn iij
innen flæth faders.

Døz nogith hans wthen for wthen aff liij
kōndh tha erffuer fadher oc modher oc bro
dher fulle loth och spsther halff an mel the
inner litchi faders flæth som othen are.

Alle skelōme thē i mellom bōnen kan kō vj
me oc faders tha ar fadher narmere al
lom geen malæ

En om noghz thz barn ther aff ar skiffch vj
fran fadher oc songhet thet barn oc døz thz
ther barn haffuer songhet fōz en fadher døz
oc kaller fadher fadher oc barne barn Eller
fadher brodher eller fadher spsther ath thet
haffuer meer songhz en thz atthe tha ware
thz fore mz tylter coh och twigghe manne
wāne eller thers wārinde om thet ar an
tingh mōō eller oc ep fulaloræ ar thz hauer
ep meer songet an thz atthe Then scal tok
ware wārinde ther ful aldre er och nāst
then wagh at bpdugh with barnet ther ep
a dale widh thet fōrdhi skil man thz til ath
harendhe maa alorigh ware wārindehe.

viij **E**n kaller barnz til fader fader eller til
fader broder eller til fader spsther at thes
fader eller thes moder singhe ep alt thet
ther the acche tha mare the och fore mz the
samme loghe ther fore war malkh eller res
dha wth.

viij **E**n kan soo wordhe at barn far inmen
flot theris faders barn. oc dør thz barn the
barn haffuer konghz fore an fader dør
tha farer barnebar och aff boe mz thm sa
me och ther thes fader eller theris moder
sculde haffue taghz om the haffde leffue

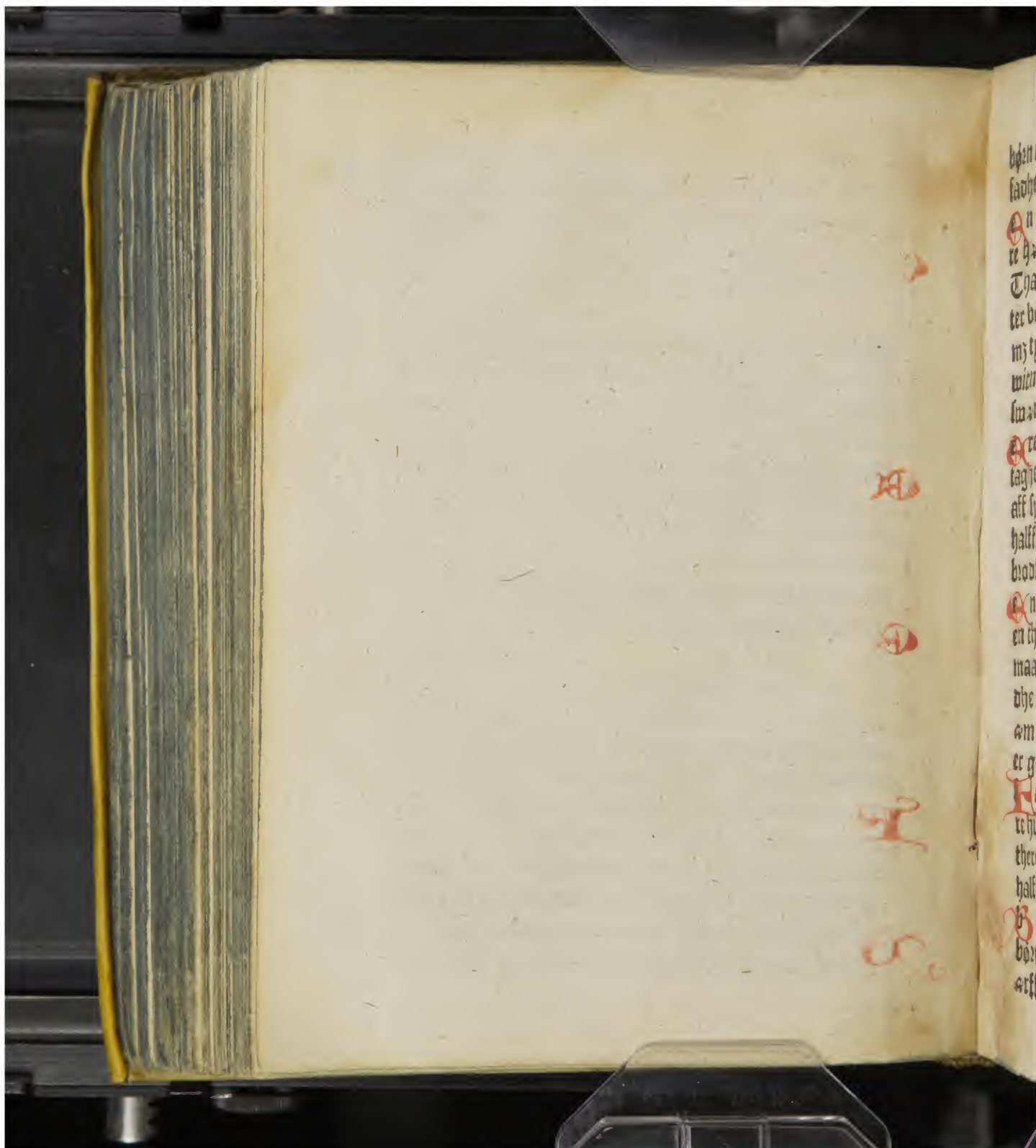
ix **E**n om saa wil welies fader fader fa
der moder wether borne bornenū therre
ach the wille giffue thm Tha mme the ep
mers giffue thm an therre eghen borne
wdrha til lōthe.

x **E**n alth thz the saa sex woghe haffdha i
fader faders och fader moders ieff da
ghe Tha owe the at ware with wed vern
geen fader broder oc ghn fader spsther
alth thz ther the haffue i haffdom alth thz
gaff thm retthelighe therre fader fader
oc therre fader moder thz sculle the wis
dhe mz tpler edh oc twigghe māne vidne.

xi **E**n the samme logh er och om moder fa
der eller om moder moder wdrh barne

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

børn therre ther spør ar om fader fader oc
fader modher målt.

En om barne børn saa ep the giffst i ther-
re hufft sex vgher i fader faders lifsdage
Tha wore fader broder eller fader spl-
ter børne widher withu geen børne børn
mz tplcher edhe at thm wart ep giffuit ting
mitne se til withe the for gudh hwaodh the
marie.

Ere ep børn til tha are børnebørn naft at
taghe arff oc twa saa som the are fader
aff splkene til broder ful loth och splther
halffuen The skiffthe och saa therre i mellō
broder ful loth oc splther halffuen loth.

En are ep børn til oc ep børne børn vchen
en there børn. tha taghe the arff forthi arff
maa e fram at ganghe medhen aff komen-
dhe ar til En sculle skiffte at manthali tage
am magh konen som karlen. forthi at thz
er gong arff.

Haar man atelkone oc haffuer anet the-
re hūdrethe mark eller en mera. oc annen
there ep mera en i march tha ar thz tho til
halff fæligh mellom thm for vden iorden

Bonde ther kone sine misther haffuer hā
børn mz lick i fæligh effcher oc han nogher
arffcher arff ep are spør mz andre arff rat-

R.

riij

riij

riij

ro

rol

xviij

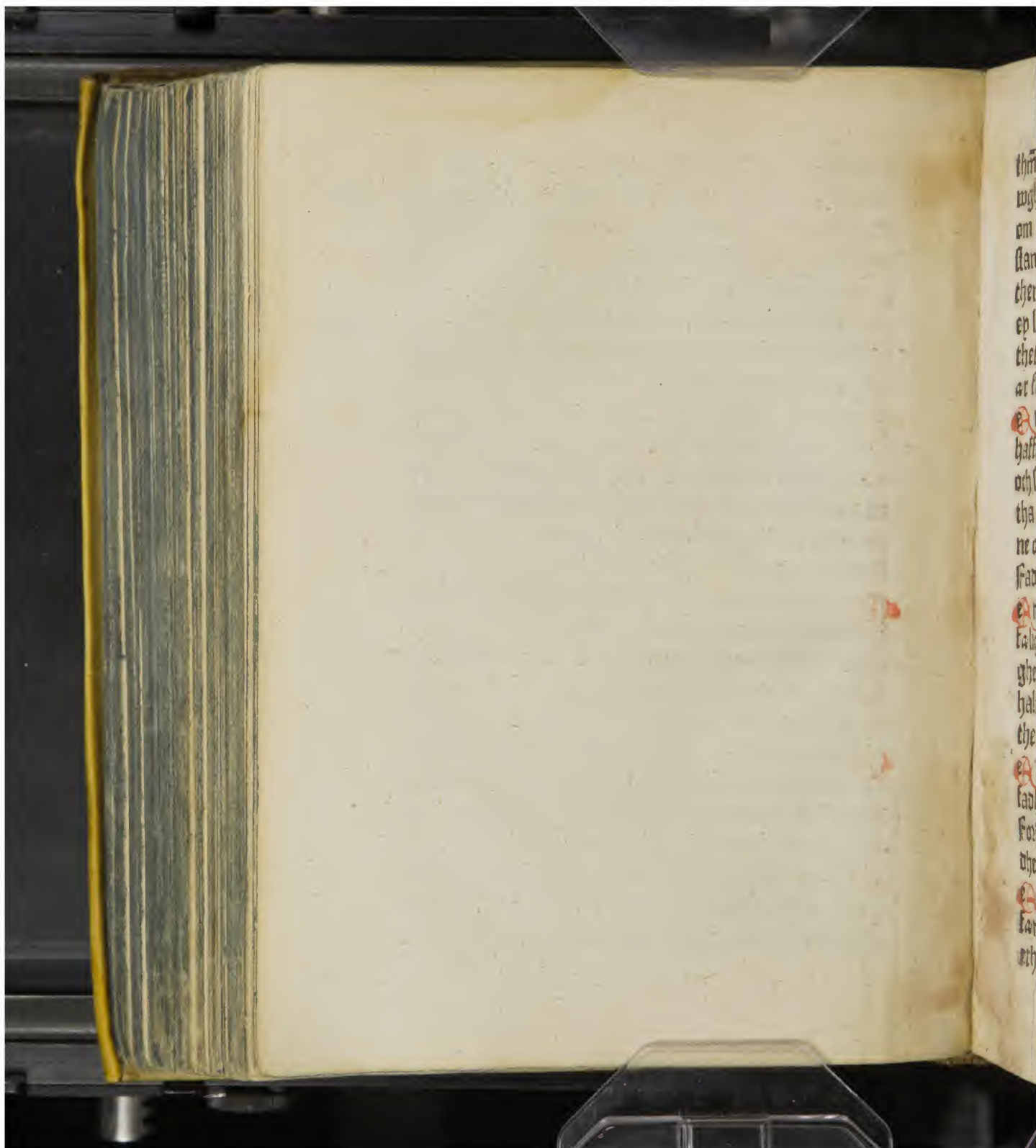
theligh withne. tha tager hā thm en lāmen.
En the om there modher haffuer nogher
 the arffue arfft ther hwarcken are m3 arff-
 ue withne eller m3 bōne m3nne fōr en hon-
 vōr. tha offne the bōn thm arff forlotis

xviij

En om swa kan kōme at thm bondhe thē
 the bōn haffuer vith the kone ther dōd ar
 haffuer nogher the arff arfft ther han a ep
 ath skiffthe with syn bōn eller hans bōn
 haffuer nogher the arff arfft ther han ep
 m3 ratte bōr loth i oc tager han sigh sidhen
 nogher atelkone til honde. och om han gōr
 ep anthin twigghe. at han leggher syn bōn
 i fālig eller han mæler fore sidhū hā haffuer
 the kone tagit och fonghit innen sex wagna-
 room Tha ware thz alth there i mellom til
 redhe hōwith lot for vdhū iord Swa ar oc
 effther i ghū om konen haffuer noger bōn
 i fāligh m3 sig sidhen henne bonde dōd **D**e
 erffuer hwan sidhen anthū fader eller mo-
 ther eller noger andre erffue the ther henne
 bōn aghe ep eller henne bōn erffue nogher
 the arffue ther henne hōrer ep til hande **D**e
 for hwan sidhen man i boō til thm och gōre
 entigh twigghe therre frandher ther therre
 wārimde the ther ratthe are At the legghe

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

thm eller i faligh eller at the male fore i sex
wgher m3 the ath the are innen rigis eller
om there warindhe are wthen rigis. tha
standhe dagh och iamlinghe. en war saa i
then tyme ath henne bōne faligh wordher
ep lagth wedher henne bondhe tha gonga
thet thm alle samen til faligh saa som oppe
ar fōr malth.

En om swo kan komme ath then man xix
haffuer andre bōn wther andre atelkone.
och skiffes the som fran hanom aff faligh
tha aa han widh thm skifthe there modher-
ne oc alle kōpe iordh faa oc al andher fang
fadher oc sōn ful lōth. dotther halff xx

En om noghz thet barn ther aff ar skifft
faligh fran fadher dōr barnlōst Tha ta-
gher fadher och brodher ful lōth och spsther
halff am wel the wthen faligh are am se
the i spōhe m3 fadher.

En om noghz ther dōr ther i feligh ar m3 xxi
fadher tha erffner thz enghen wtharffwe
fordhi ath al the ther dōd innen flath fa-
dhera tha are the som the ep wore

En tho at fadher haffuer m3 sgh i faligh xxij
fani bōn eller sex och dōdhe alle oppa
eth nar tha a han skipthe wedher sōn syn.

alle the kope iordh ther the a feligh samen
oc thes barn modherne til halffs En om
dotthē se tha tage fader twa lōter oc dot-
ther thre dinghen widh hanom

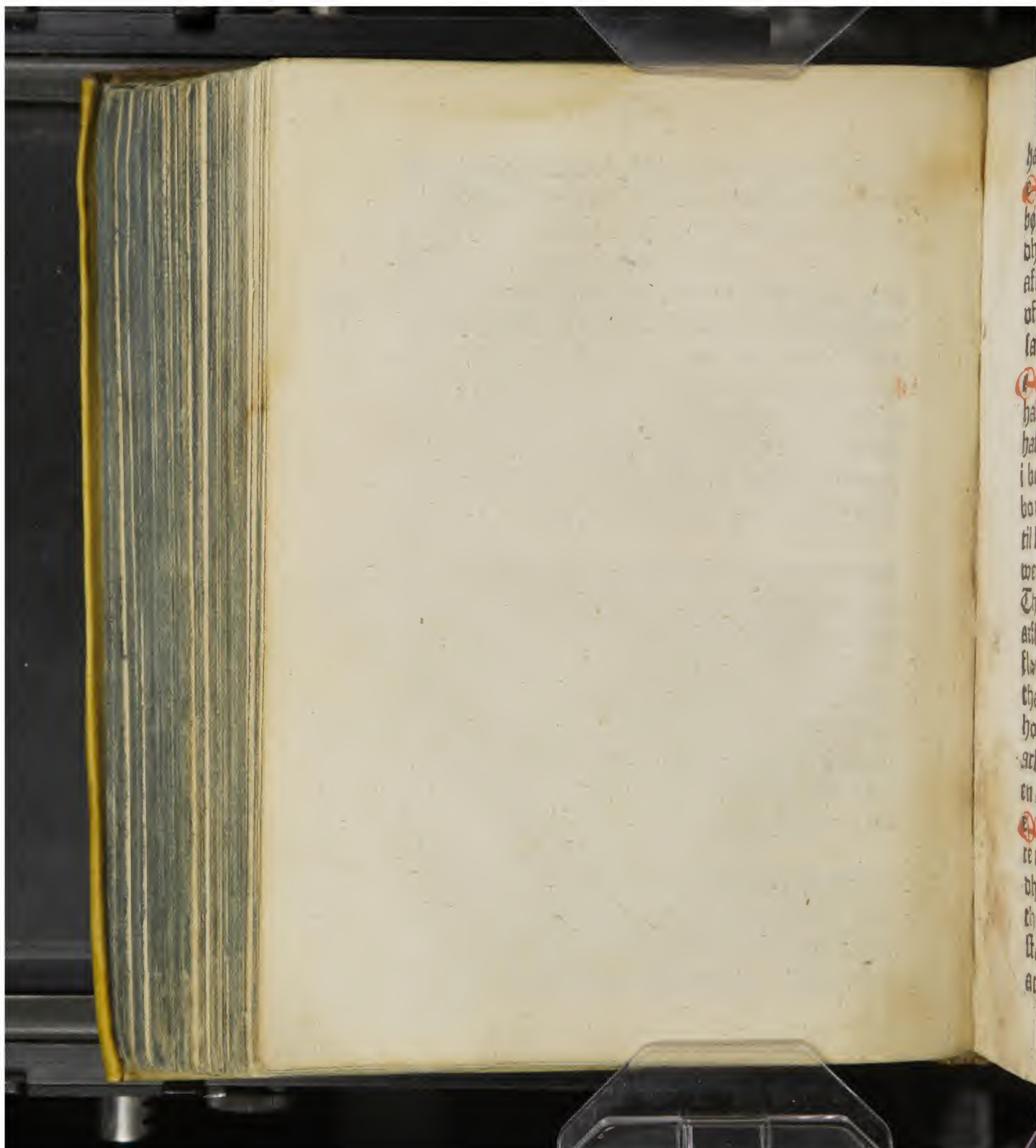
xxij **E**n dōð alle the bōrn ther i fāligh are mȳ
hanom aff thū fōmar kul tha laggis ther
tis modhernes iordh. oc alle the fange iord
ther han fick fran thȳ hā fick the fōmar ko
ne oc til thȳ han fick the effther mȳ til, hans
fāa therre oc ganghe the iordh som andre
hans faderne En om flære kulle haffuer
tha ar tho hwarrien thū samme loghū ther
fōr er māl.

xxij **E**n om saa er at kone haffuer nogher spn
bōrn i fāligh til bondhens oc haffue the no-
ghȳ spskē til oth arff oc dōð noghȳ thȳ barn
ther i fāligh ar mȳ henne oc bondhū thȳ thē
konen ar barn Tha gangher thȳ arff i iord
oc i fāa oc i alle monnom am ful loth som
anthū modher eller thȳ spskē ther i fāligh
ar mȳ modher En om er flære kulle tha
dōghe the togh hwarriom at arffue thū dōðe
sma som nu ar māl

pro **E**n thet wille wȳ at i withi om the hafue
bōrn thū bone och the kone samme fōr an
thū wt arff dōt ar wȳ haffue fōr om māl
tha arffue the som the andhre bōrn wȳ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Arff

haffue fōre oppe ær malth.

En om swa kan kōnie ath theris begghe
bōrn ærfue iord i falagh til thm Tha stons
dhe the iord alle the bōrn til skiffthes ther
aff thm bode fōdis. hwadh the ære helder
ofōd eller fōd i mādhen ære i falig lengher
sammen.

xxvi

En wordher saa ath bondhen sidhen han
haffuer konen fonghz eller konē sidhen hū
hafuer bondhū fonghz ærfue the noget arff
i boo. tha sculle the tette lundh fare effther
bondhū een arff oc konē āner arff hās arff
til faligh. tog at hās arff ær hundred march
werdh oc hēne ep betra an til trigghe mark
Tha sāmne loghet ær oc om m3 thi at hēnes
arff kōmer fōr i boo an hans En ærfuer hū
flære ærfue oc ærfuer han en a pa the ærfue
tha byther hans ena arff alle henne til rath
hoffuit loth En om han haffuer och flære
ærfue tha bedher the samme lundh henne
en arff alle hans til faligh.

xxvii

En om swa kōmer at han for sidhen flære
ærfue tha stānde the hanom alle til han
dhe En for hū sidhū flære ærfue til thū ena
cher hwn hafuer widh alle hans m3 tha
stānde the oc alle henne til hande for vthū
ath swa wordher om han for sidhen barn

xxviii

R iij

Adm

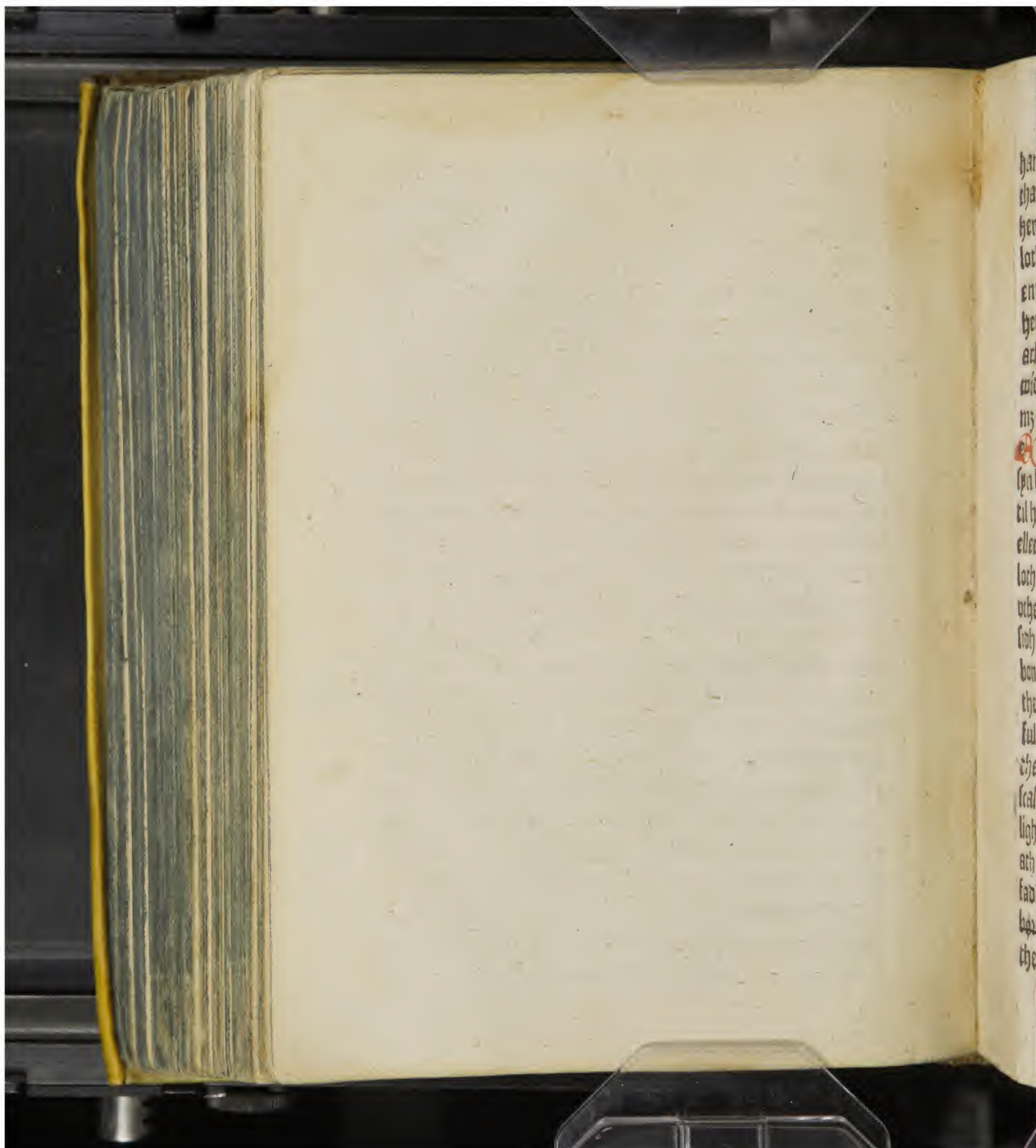
wilt henne Tha mndher mz the barne alle
the arffue ther hon fō taghz haftuer lig oc
line bōn. henne oc hanne bōn mz thy ath
the leffuer offne hanne En alle the arffue
ther hwn erffuer the ther hans arffue be
dhe ep eller the hū erffuer hōhen han hafuer
barn medh hanne fanghz Dō hēne bonde
tha flander henne thū arff til handhe oc ep
henne bōn fōre an hwn dō En om saa
ar oc at hon dō fōre en bondhū. tha faar
bondhū iche aff thū arff Fori at hā hafuer
hēne ep mz barue mynt oc ep mz affne wa
tith Tha hōer thū arff alle henne bōn til
handhe, am mel ther hwn haftuer haft
medh thm em se thm hwn hauer haft wilt
annen manne.

Ecic

En om saa ar ath faderh sōns bōn the
ther mz ratthe fela are i mz hand oc mz hē
ne oc er ep lagt i fōligh oc ar ep malt for oc
arffue the noghz arff Eller at hā erffuer no
ghz arffue oc arffuer hon lōhū noghz arff
ue eller hēne bōn the som are hans flibōn
Offne thū tha bedher hanne arff eller han
ne bōne arff hans arff oc alle hans bōue
arff aff thm alle samen til ful fōligh Sma
gō oc effter om hwn eller hanne bōn haft
ue nogher arff arff En arffuer oc han eller

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Arff

hans bōrn nogher arffue sidhen offne the
tha wether the arffue hanne arff och alle
henne bōrne arff thm̄ alle til ratthe hawith
loth Swa scal oc om the alle arffue fader
eni se nu ar fōr om malh for wthen om
henne bōrn ther hans ar fiffbōrn ath the
arffue nogher arffue oc for han nogre barn
widh there modher tha mōdher han iche
mz the bōrn i spne fiffbōrns arffue

En om swa ar at nogher fader tagher
spn sone kone til hondhe eller dotther man
til hondhe i flath til sin. tha oghe the kone
eller then man och there bōrn tuller hoffsuith
loth with alle thm̄ ther fōr ar i faligh for
vthen aff iordh ena En all the iordh ther
sidhen wort afflat at hwn kom i faligh til
bondhen Tha a hwn oc henne bōrn ther af
the iordhe oc aff alle the saa hwar therre
ful loth widh therre fader fader och we
ther alle the ther i faligh ar mz thm̄ Thet
scal man widhe ath the bōrn saa sidhe i fa
ligh mz fader fader och fader modher
ath the saa iche aff the arffue ther fader
fader oc fader modher arffue eller therre
bōnerffue for wthen saa meghit som till
theris faders loth hōrer meth thi ath han

xxx

Adm

liffuer En om saa er at the kone eller henne
børnerffue nogher arffue i fælig til thm. tha
for oc ther aff hwerkē fa der fader oc fað
modhē oc ep there bōn aff then arff.

xxxi

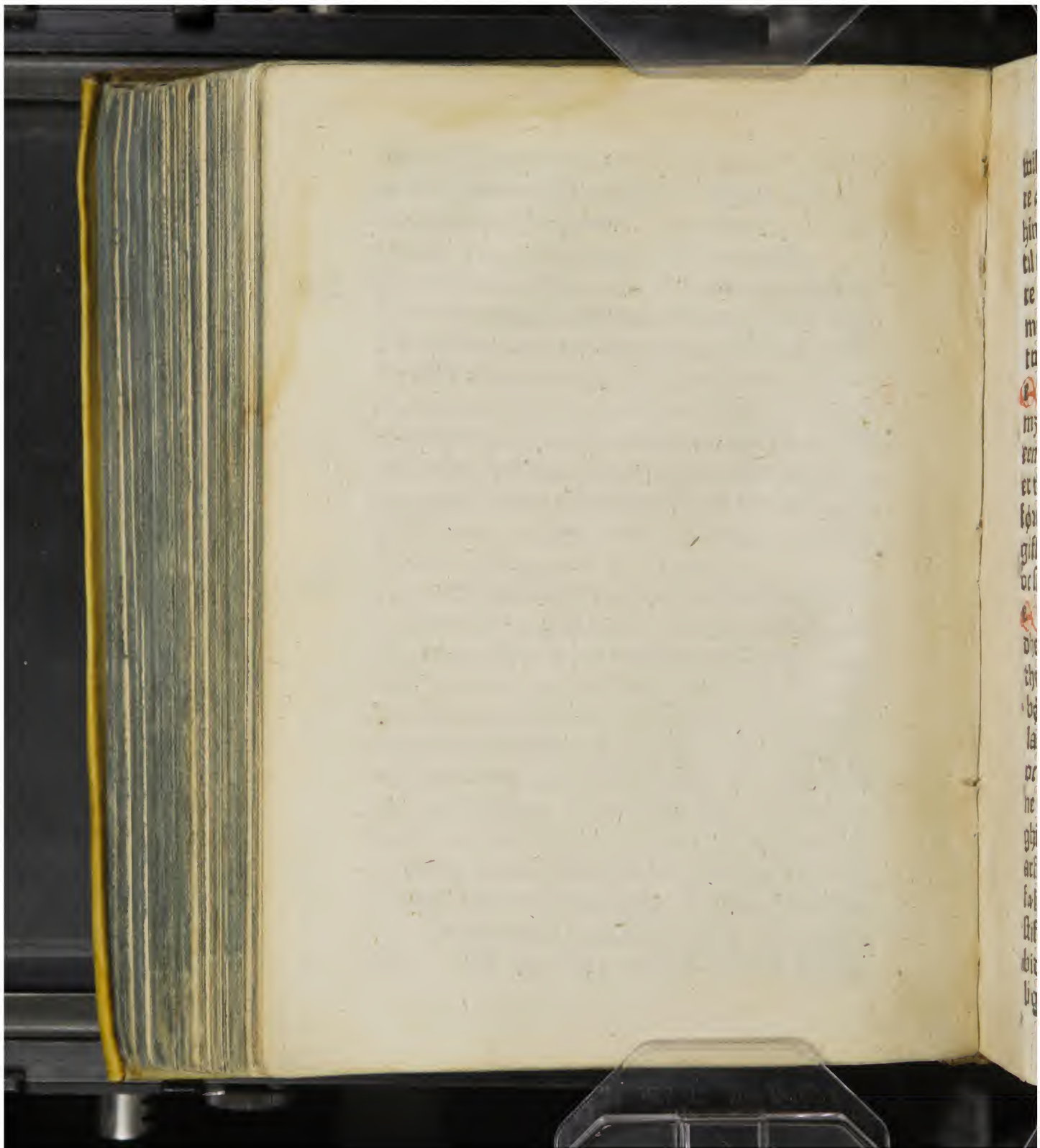
En saa wordher ath thm skil om bōne
bōn eller therre modher wicher fadhē fað
om arffue the ther bōne bōn haffuer arff-
uit eller there modhē Tha æt fader fader
nærmeræ allom gemnale vit thm ther i flus-
wen sythe m3 hanō. oc tha saa dpl hā al thm
arff tha dpli then m3 tre tpler En om han
gor wid somth tha lade hā vth th3 hān gor
widher oc a tpler edh oc twiggē manne
withne at han fick ep mera.

xxxij

En om saa kōmer at fader for spn bōne
lagher wil legghe thm i fæligh vidh lig oc
spn kone eller tho at mōdherne bōne wa-
rindhe wil legghe the bōne i fæligh m3 skif
fader oc mōdherne oc wordher fælig lagth
Tha er ratthest at saa more fælig skift som
lagth æt tha ther skiftes skal En skil thm
om tha æt then e nærmeræ ther til ratthe
hoffwith loth wil widhe an hin andre ther
gheen wil mæle En th3 skal han widhe m3
tpler edh och twiggē manne withnæ
ath thet aa alth i hoffwith loth ath gan-
ghe. En om swa æt ath i thesse fæligh

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

will thū annen mæle æn hin ander a ey mæ-
re æn attende he lot i eller the en mynne eller
hin annen wil siæ at lopeþ til fierding eller
til tritinghū tha er thū nærmer thet nærme-
re iampnedhe wil withe en tho m3 thū sã-
me logh fõre er mælt thet er tþlther, eðh oc
twigge mæne witne.

En om th3 wil mæle æner thet ey er i fælig
m3 hin andre at hanum war giffuit antigh
een lot eller two om th3 thet lagh3 war och
er th3 sant tha er th3 besth at th3 hollis som
fõre war mælt En dpl hin thet sagh er om
giffuit tha dplie hā giffthene m3 tþlter eðhe
oc skiffthe sidhen som til kommer

xxxij

En om two kan kōme at alle gonge wi-
der at fæligh er laght oc hæfuer han bõrn
the thet ære kōnes stiffbõrn eller hæfuer hā
bõrn the hans ære stiffbõrn oc ære the bõrn
lagit i fælig m3 thū bonde oc m3 the hustru
oc ærfue the bõrn nogher ærf begge weg-
ne eller anner wegn i fælig til thm En ta-
ghū the kone skilies at tha taghe hwet syn
ærf two som ærfst war til oc skiffthe sidhen
fæligh som logh ær fõrdhi saa ath thm alle
stiff bõrn thet fæligh læiðh i mellom tha
bidher inghū thet ærf anners ærf til fæ-
lign En bondhen oc kone tho hwarium at

xxxij

faligh ar lagt tha stonde arffue bytningh
oc myndingh swa som oppa er om malth
thm i mellom.

xxxi

En om saa kan kome ath bondhen skpls
with kone sin lifsuende mz gutz rath tha
taghe hwet there halffth boe som malt ar
En om the haffue boren sammen tha taghe
fader oc moder oc son fullen loth oc dots
ther halffuen loth En the boren ther theres
begghie are tha er fader n. v. lth ath haffue
thm i faligh mz ligh om han wil En dore
noghz thz barn ther i flat ar fadernes tha
erffue thz ep moderne och inghen annen
with arff ar wathen flat ar fadernes

xxxi

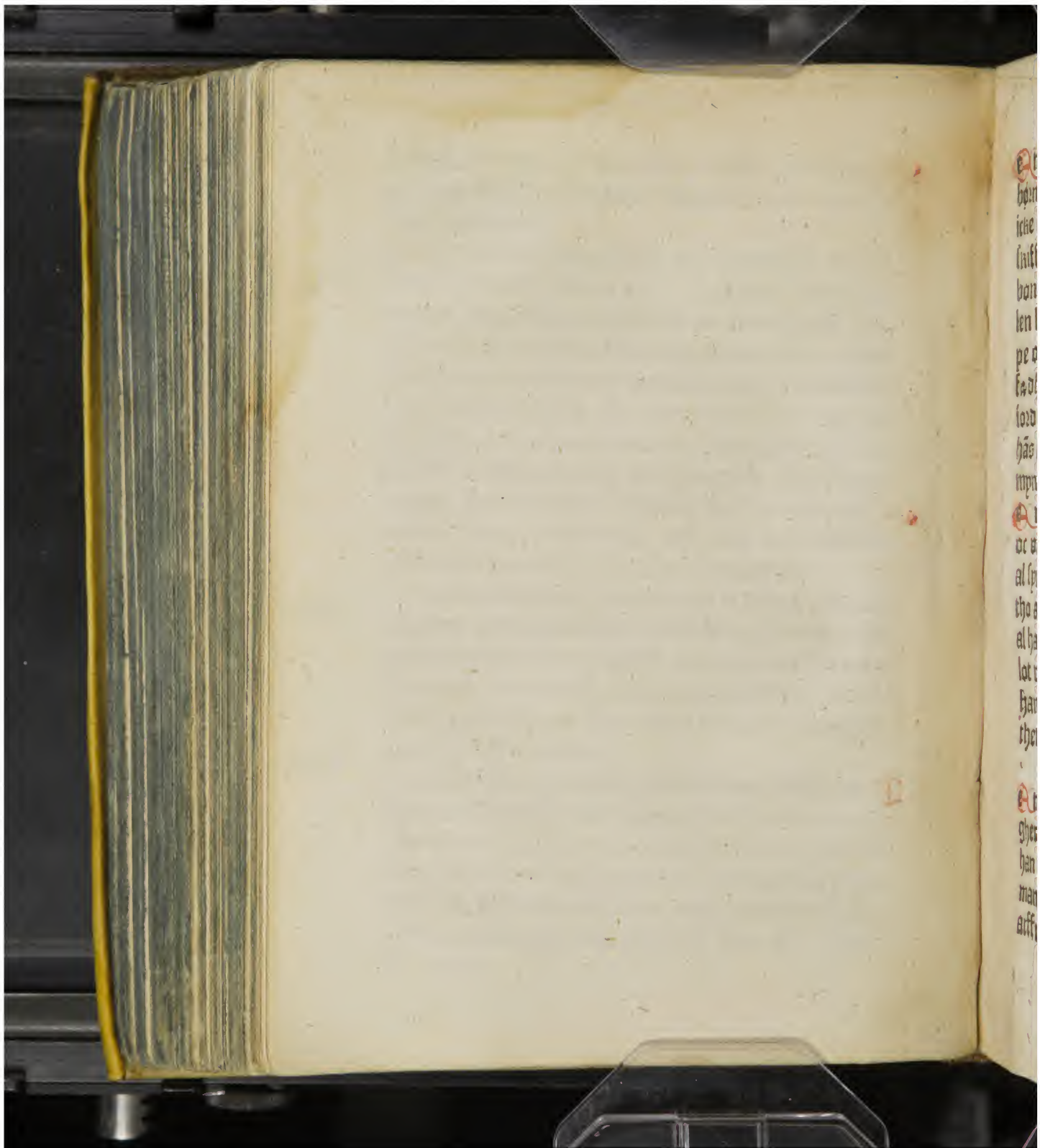
En om swa kan komme at fader wil at
noger the boren fylghe moder Oc dore thz
barn sihen ther i faligh ar mz moderen
tha erffue thz faderne oc moderne oc alt
thes spskken hwat the are helder i faligh
mz thm eller wathen

xxxi

En skplies the ep fore at en anen there dore
tha scal thz tette lech fare. konen om hwan
dore fore en bondhen och haffue the ep boren
sammen Tha taghe konen arffue halff boe
mit bondhen thz samme aghe oc bondhns
arffue ath taghe mz thz ath han dore fore
en kone.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

En dōt bondhens kone och haffue the ep
bōn samen oc ær inghū wt arff til tha reis
icke thes dōde hōffuit loth vthen scal togh
skiffthe fader wīth bōn sin Tha tagher
bondhen fullen lōth oc sōn hans hwert ful-
len loth Och dōtther hwert halffuen i kō-
pe och i hus oc i allom fonghe for vden i
faders iord oc mōdhyernis eller noget the
iord thē hā haffuer arff Thā hōrer the iord
hās bōn til hande oc ep hēne sōdhi at hū
mōdhyē mī engū barne sit lot i bōdīs eghū

xxviii

En om saa han kōme at fader wil hepl
oc vsmogher i kloster fare tha maa hā mī
al sūn hōffuit loth fullan En hans bōn epe
tho aff hans faderue oc mōtherne och aff
al hans arff. oc aff alle hās eghen sōn fullen
lot wīc han oc dōtther halff oc thū lōt maa
han aldrih syne bōn all aff hendhe for w-
then han far vdi kloster oc taghe clader.

xxix

En wōdher swa ath han wōdher swa-
gher och wil han sōhen i kloster fare eller
han wīl til kirkē giffue eller nogher anner
man tha maa han icke aff hendhe fran sūn
arffwīnghe meer æn halff sūn hōffuit loth.

xl

pl; **E**n bondhe kalle wij swogh ath ware
 ther ep maa til rings rjðhe oc ep syn maal i
 geen niale En om han wil giffue epcher sig
 døden Tha ma hā hwarcken hel eller swog
 hwarcken kircke eller kloster eller presthe
 eller annen man mer: en halff sin hovit lot
 giffue En om biscop eller kloster eller kircke
 kaller til oc dpl tesse døde arffue och haffue
 the twigghe manne witne til lagfalte maa-
 ne oc giffuit ar tha ware arffningh fore mz
 naffno edh oc gøre anting at han dplie el-
 ler han tætte vth En om the kalle til och
 haffue the ep wiche til tha ware han fore
 mz tplcher edh laghfalte man Swa om
 nogher anner man kan a kalle en gntz hus
 oc sighe sikh at ware giffuz thz hā haffuer
 witne oc dpl arffuinghe tha'ahā tog hwa-
 riom ep mer: fore at lalie en tplcher edh
 laghfalte manne.

plj

Jonas Hous
104.

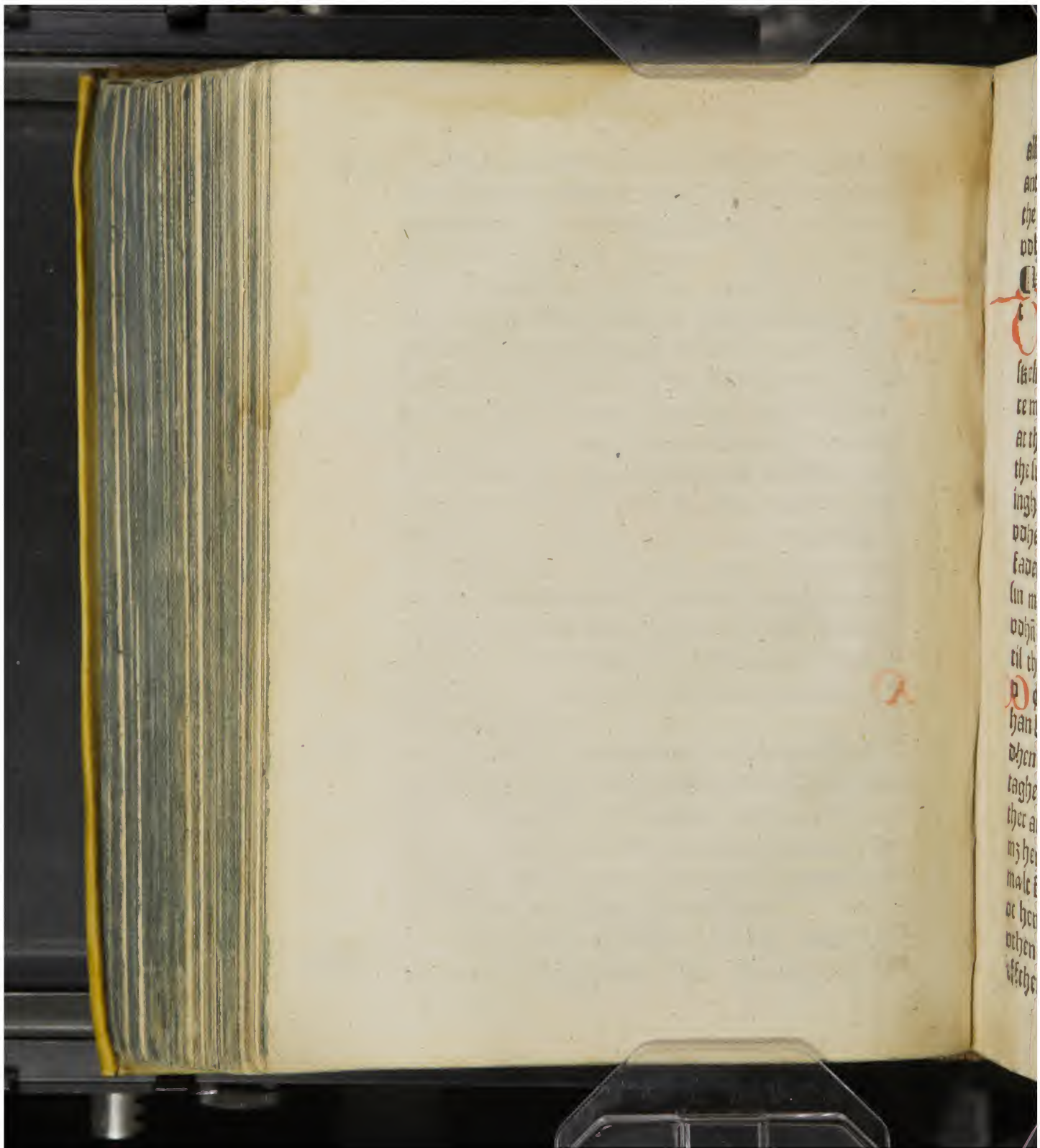
En er alch bondhens haffuit lot ther hā
 haffuer syn bñn ful lot aff skifte The lānie
 logh er om hulftruen haffuit loth om saa er
 om bondhens for vthen at the hulftræ kal-
 le wij swogh at ware ther ep ma gange mz
 sine ledom oc rjðhe i syn bostad .

plj

En om fader skiftcher syn søn eller syn
 dotter aff fælig' fran sikh Sal han thm

gh ath were
p lpn maal i
ue epher sig
gel eller swag
eller presthe
sin houw lot
er eller kicke
e och haffue
agfaste mäs
ngly fore my
handplie et
kalle til om
are han fou
i Swa om
engtz hui
hå haffun
a coz hwa
tpleher coz

it lot ther h
The larn
om saa a
pultue hale
a gange my
i eller lpn
el han thm

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hiemst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hiemst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

alle there ful hofuit lot oc afflar han sidhā
antingh iordhe eller anner monne Thafaa
the icke aff ther. vhen hans faligh are for
vohen saa meghz som til hās hofuit loth.

Wetningh arffuer icke

Th3 scal man widohe at inthe barn ther
hedich dōr tha erffuer th3 ep En som
skelnz wordher inuen i tha are the narmer
re m3 tplther edh oc twigghe manne witne
at th3 tick krithendom lū se for gud hwaad
the sware Th3 scal man ather widohe ach
inghen ofdōher tha erffuer nogher arff for
vohen effther syn fader eller effter fader
fader eller effter fader modher eller effter
sin modher fader eller moder modher for
vohū at saa se at enghū ar annen liffuende
til thes dōdhis arffue ther kpnt er widohe.
Dōr bondhen oc liffuer konen oc haffuer
han bōrn m3 henne oc er ep widohe arffue si-
dhen til then ther thes dōdhe loth rps. tha
taghe hans bōrn th3 oc hans kone for icke
ther arff Sattes sidhen henne bōrn i faligh
m3 henne ach wordher hwerken lagh telic
male fore oc dōr nogh3 th3 barn ther hwn
oc henne bōrn erffue i falig m3 henne eller
vhen tha btoher then arff ther hwn erffde
effther lūh barn alle the arffue henne bōrn

plig

plo

W

Om

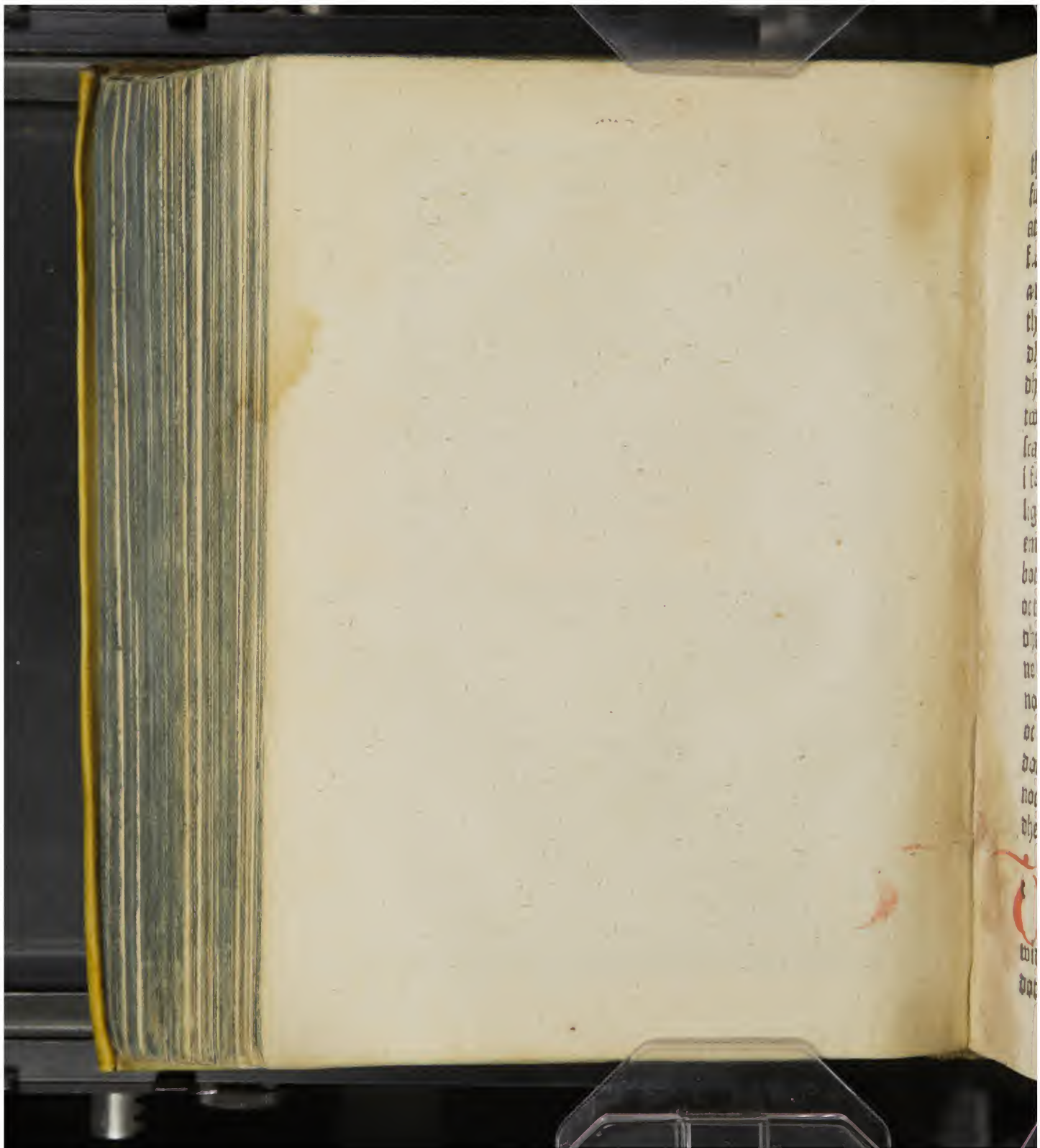
haffue erfft fōre the i fālig lōde mʒ henne
hwat thet er heller theris fadernis arff eller
anner. Swa ær thet om han haffuer noger
arffue erfft oc arffue henne bōn noger arff-
ue siðhen pa the thet i fālig siðde mʒ henne
Tha bʒdher then arff alle henne arffue til
hossuit lōde thm allom thet i fālig siðde mʒ
henne En om the wille sailies at. tha tager
modher oc sōn fullen lot oc dotter halff En
ep ær sōn til oc er modher oc dotther samen
oc er inghen wt arff til then ther repler fā-
therns lot tha tager dotter æm meghʒ som
modher Forðhi at the ære tha nocke koner
halle the

clvi

En om saa er at nogher ær then ther re-
pler fātherns lot oc arffue the dotther noger
arff i fālig til modherne oc erffuer hon eff-
ther nogher arff offnæ then arff. tha bʒdher
then arff alle theris arff til homʒ lot oc the
skiffthe saa som oppaa er mælt dotther om
ful lot swa som modher swa goz thet thet
re vagum the erffue noger arff oppe henne
arff mʒ the at modher fōr oc henne dotter
mʒ henne i fāligh oc haffue the noger bro-
dher othen fāligh fran thm en tok at se hē-
ne skiffson oc dōr tha noger the dotther the i
fālig siðdher mʒ henne tha taghe the effter

mz henne
as afft eller
ffuer noget
a noget acte
de mz henne
re afftue til
lig fide mz
t. cha tager
er half En
reher samen
er repler sa
n meghs som
a notas hant

then the re
dotter noget
for hon effe
fcha bpothe
as lot or the
dotter on
or thet the
oppe herne
nne dotter
noger bra
ok at se he
dotter the
e the effe

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Artf

thā dōdhe brodher fullen loth oc hulfmen
fullen oc dotter hāne hwar halff lot ſorti
at the are ep nocke koner tagher han æt i
fælig mȝ thā En dōz nager hennēs ſon oc
ær icke anner erffue til an hwn ochēne dōt
ther tha tager dotter em fullen lot ſom mo
dher i artf En om ſaa æt at modheren ſi
dher oc haſfuer en dotter i flæthe mȝ ſig ellē
two oc haſfue giſte dotther vðhen fælig
ſean ſig oc dōz nogher hāne dotter the thē
i fælig ær mȝ henne heller the vðhen fæ
lig er eller ep haſfuer barn tha erffuer och
em megit dotther em ſe modher i then artf
boche the dotter ther i fælig ær meth henne
oc the ther wøthen ær En om ſaa er at mo
dher ſi dher mȝ dotther ſpne oc tager hen
ne dotter man i fælig til ſin modher. oc dōz
noghīt thet ther the oghe at artfue moderen
oc dotther. tha erffue modheren fulle lot. oc
dotter haſfuen lot ſordhi ath tho ær icke
nocke koner. tagher the haſfue ful wærin
dhe innen flatz mȝ thā

Et wille wȝ ath i wiðhe at modheren ploȝ
ma aldȝig gange at nocke kone rath
wið ſyn dotther om hwn haſfuer an ſyn
dotther i fælig meth ſigh the ther haſfuer

Om

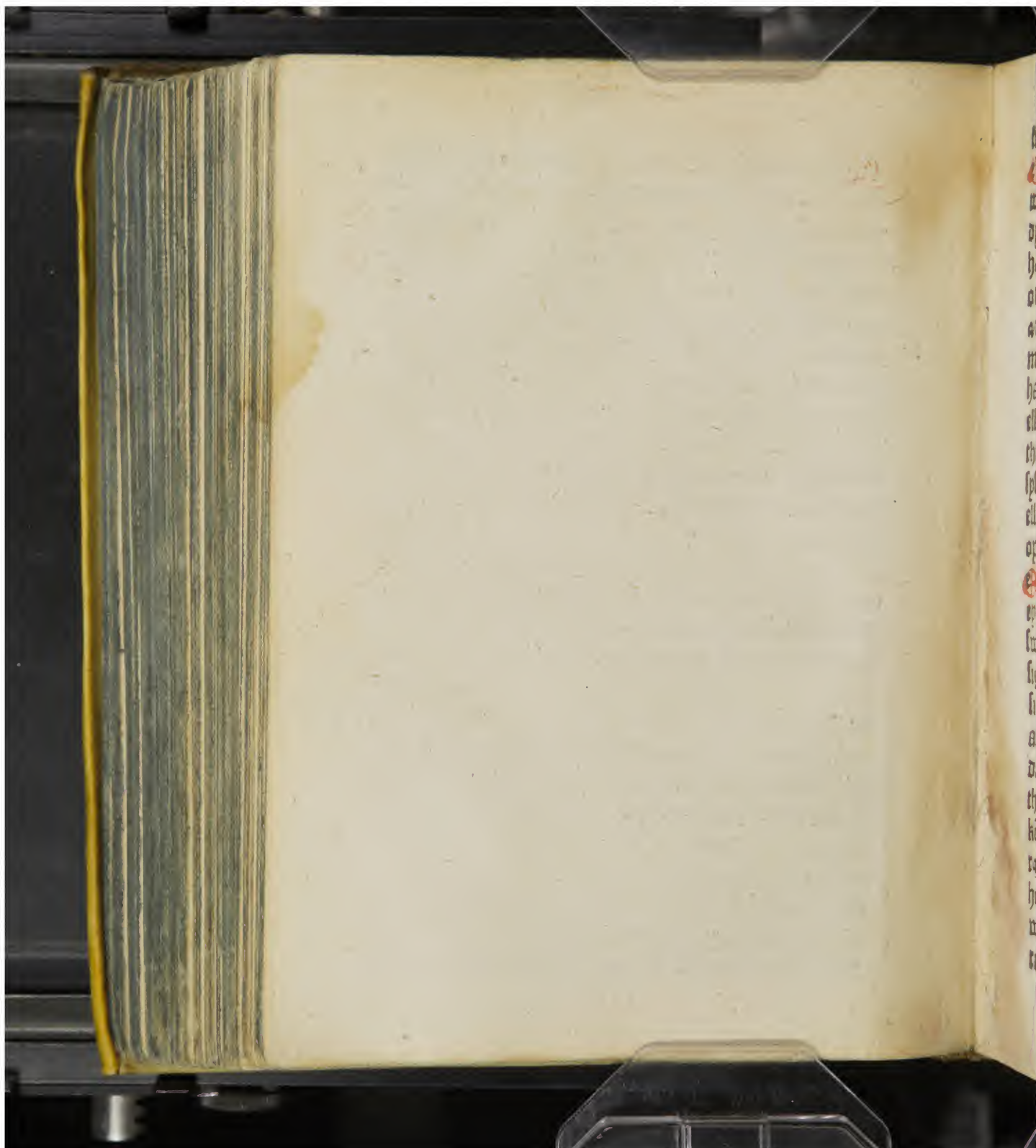
laghe warindhe En om bondhens sön far
rer aff fäligh fran hanom och iluiliass the
there i mellom saa han kaller ep haffue son-
ghz ther han otthe tha ar faderh nash m3
all genmale saa som oppe ar malt En om
aff fäligh fran faderh far intha stiffsu el-
ler stiftotter oc kalle the til there lothe oc
gonghe the wider at the haffue swmt son-
ghz oc kalle the swmt effther stonder tha
er thz bondhens widhe m3 witne oc m3 tpe-
ther edh at the finghe stug oc ore oc hwer
penningh ther the the otthe En om saa ar
at han gongher wider tharede han thet
for thm ther han aghe En m3 the ath wille
ep ther at ones tha ratthn och for thm och
latthe a tpe ther edh oc twigghe mane wit-
ne at the haffue songet stis oc ore oc hwar
penning ther the otthe m3 ratthe.

plöij

En saw ar at stiffsön eller stiftotter dpl-
ge at the haffue enghn penning songhz oc
gongher tha hwarie bondh medher ath
the haffue waret i fäligh m3 hanom oc ep
saa sand wicnesbyrd til at the haffue antia-
iord eller hus fanghz aff has fäligh thz ther
sön ar eller manne tha are the narmer tpe-
ther edh at the finghe inghen penninge fra
hanom tha haffuer ha ep sidhen anen wold

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

til en ratthe wth for thm there arff.

En swa kan kome at noget thm mā ther
 wthen ar kaller sigh i fæligh til anners och
 dpl han thet at han kom aldri i fæligh mʒ
 hanom. tha dpl han thet mʒ iij tplther En
 om saa ar at noget then man ther wthen
 ar kaller sigh aghe noget ærffdy i anners
 mans bo. oc dpl hin ther fore ar tha gøre
 han inthe at. men warie sigh mʒ iij tplther
 eller han rede wth Swor oc om alle the
 the ærffthe maal ther antingh kome niellā
 splæne eller mellom stiftader oc stiftbørn
 eller mellom stiftbørn oc stiftmover so som
 oppe er om mælt.

En om æncke siddher saa at hon haffuer
 ey søn fæmthm winther gæmel oc gar henne
 swa trang a hender at hwn skal aff hende
 sig spon iord tha maa hwn aldri aff hende
 sig for wthen henne brødr ar wit mʒ thi
 at han ar ful aldri En haffuer hwn ey brø
 dher then ther warinde ma ware mʒ ratte
 tha taghe hon sin frendether henne er na st
 komende oc henne maria maa ware mʒ
 ratthe han skøthe oc hwn stonde host och
 holde a och giffue ia widher Forahi mala
 wj saa at thet hon skøter tha ar sielantʒ fa
 re logh tha a hon ey at bøthe for hene skøt

¶ iij

clip

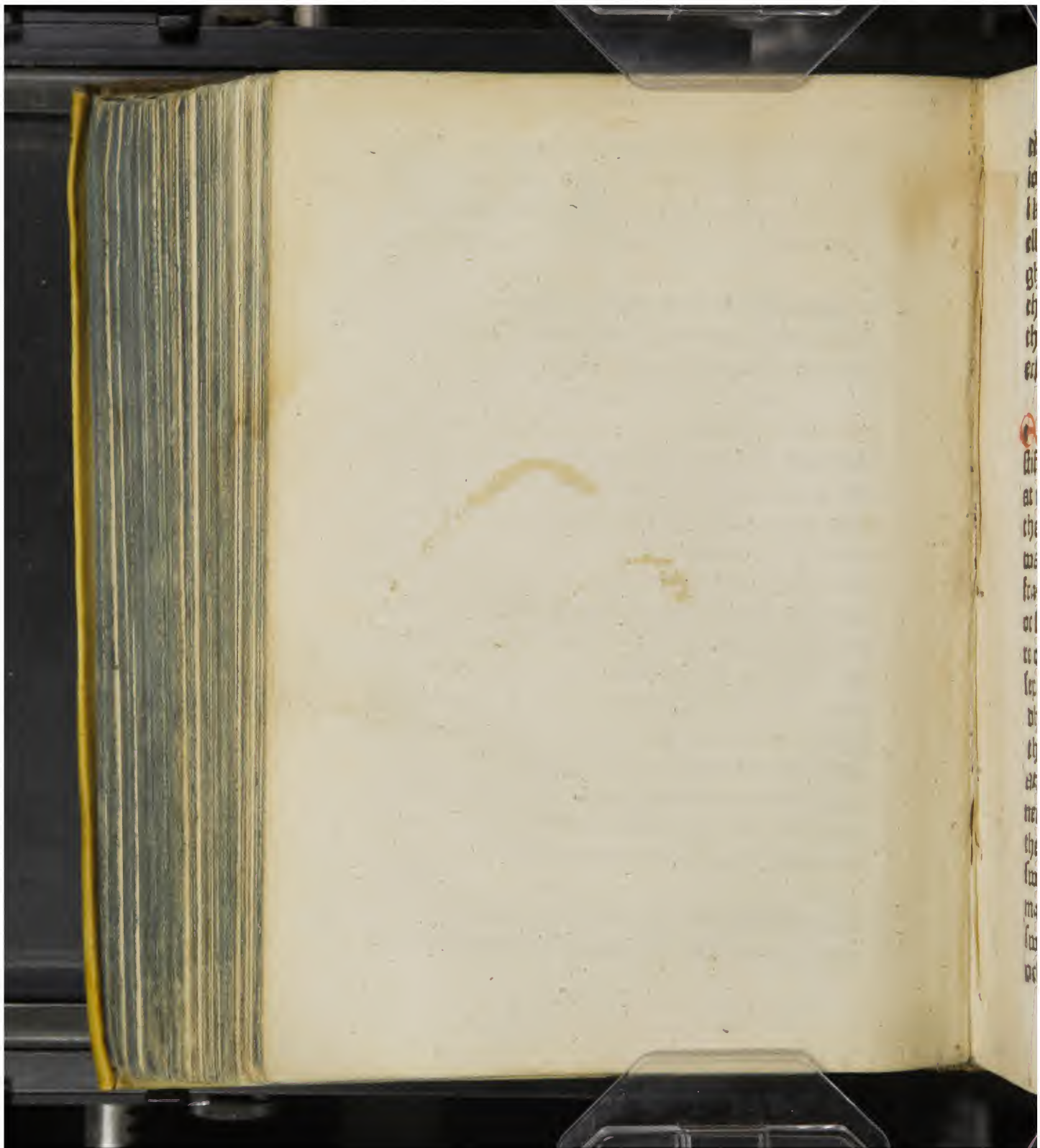
ningh an tog hwn hiolt sikh En thet ville
wp at i wiðhe at om hon haffuer spn bøn
i feligh m3 sikh tha maa hwarcken søn thet
henne wærinde æt hene bōne egū aft hæn
de m3 rætthe

li **E**n om saa æt at bøn sættes i bod oth æt
ep fader til tha maa inghū mā therre iord
aft hande m3 rætte En om broðer ihū thē
ful aldre æt spsken haffuer i sēlig m3 sikh
broðer eller spster eller bode tha maa han
icke theris iord aft hande broðer sins fōr
æn han æt ful aldre. æn spsther aldre fōr
æn hon man haffuer songet Swa oc engū
ander maa henne iord aft hande En i fæ
oc i alle fonghe tha æt hā woldough at bpi he
oc at giffue oc at gieldehe sit oc spne spskene
medhen thes at the ære i feligh samēn Forti
saa at althz hanom wōrder byth thz se iord
eller noget annet fæ ælles giffuet eller gul
let tha æt hans oc hans spskene thet i feligh
æt m3 hanō broder sin em fuller lot oc spster
haffuen loth Thetthe samme maal æt sikh
samme loth mellom skiffader oc skiffbōn
som nū æt oppa mælt mellom broðer oc
spsther.

li **E**n om saa wōrder ath nogher sōn far i
klōsther othū faders wilie tha a tog hwar

het ville
son den
i son ther
i aft hene

oo och at
terre iord
i ihu thi
i my ligh
naa han
sins so
iordig so
i or engi
En i sa
at bp: he
i splene
nen fori
th se iord
eller gul
er i schig
i or sphe
al er ligh
Hiflopan
odher or
son kar i
g hure

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

dom fader ath redha for kloster i kope
 lord oc i alle fa. ther tha er til ther han for
 i kloster En thz ther fader afflar sihen
 eller han effuer ther a han enghen penin-
 ghe En effcher fader eller moder eller eff
 ther splkene ell effcher nogher annen man
 the ther opp sihen han for i kloster tha
 effuer han enghen penningh.

En om saa kommer at bondhen haffuer
 skiffbørn och skil thm om at han kaller thet
 at ware sin kon. egu och therre modherne
 ther hans skiffbørn kalle there faderne ath
 ware Tha ware ath se therre faderne
 frandher the ther thm ar nath komendhe
 oc som nath the men are i there kul Saa wa-
 re oc aff hanne allom ther there ar moder
 sex men oc swarie ther ther til bønena fa-
 deru ther the thore oc ther til henne egen
 ther the thore En om swaa kan wordhe
 ath the tollf man wille wpthe alth til bøn-
 nene faderne tha haffue ey skiffaderen
 thes walah ath male thp i gheen thet the
 swarie Swa haffue oc ey børn effne til at
 male geen theris moder m3 thp at the rj
 swarie henne til hande oc ey thm Swa ar
 och om alle the thelnadhe the ther komme

liq

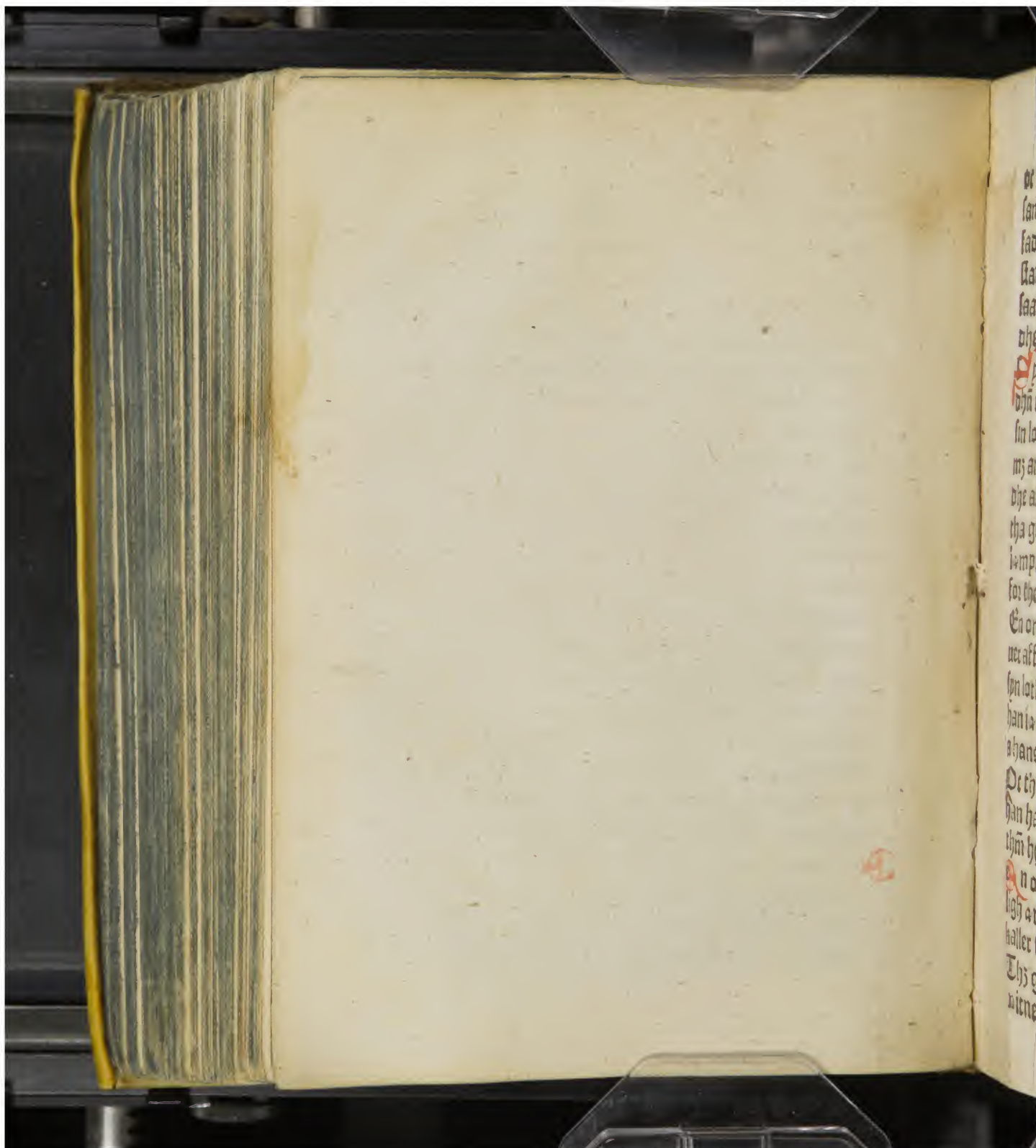
spskene i mellom hwarth thet ar heller een
kul eller two eller tre eller at bøn skyl wid
modher there om mæthen iord tha ware. e
there samfrander at oc skilie there dela thim
i mellom saa soni nu ar malt.

liig

En om saa ar ath fader oc sön then ther
bøn haffuer fare aff lande oc döð the bode
oc haffuer fader en flera bøn hemme si
dandhe oc dö the bode ther aff landhe ar
faren fader oc sön oc wordher ther skilnede
i mellom ath fader söns söner kalle therre
brodher ware före döð an therre fader En
there brodher bøn dylie oc siga at there fa
ther fader dö fö an there fader tha war
böne bøn före m3 witne oc m3 tyther edh.
oc withe at there fadh fader dö fö an the
re fader Tha taghe siohen fullen loth wit
there spskenne som the aghe m3 ratte Saa
ar thet oc om fader oc sön. fare til hore the
samen oc döð the bode samen eller at gon
ge a iis oc drucna bode samen ena sundh
eller oc at the gonghe oppaa skus bond oc
drucna bode een sundh eller the branne
bode i eth hus eller döð som the saa bode
sammen. tagher man with ep til hwilcken
före döð Tha ware hans böne bön
a nærmere ath widhe sigh til meth withne

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

oc m3 tplther edh Ath han widh ep annen
sannar an there fader fader døde for an
fader there swa at oghe m3 ratthe arff at
standhe Swa ar om fader oc om dotter
saa ar th3 om modher oc om son oc om mo
dher oc om dotther.

Splken oghe i mellom thm at iampne mes
dhn the lifne tog hwarom at b3 hwar
sin loth at withe oc tog til iampnede hwert
m3 annen En worder saa at aner aff han
dhe aff iorde the ther th3 fick i loth skiffthe
tha gither th3 ep hin annen til kommet ath
iampne widh sig m3n thes at en at thet
for the iort effther ther th3 hawer aff hant
En om saa er at noghn then ther icke haff
uer aff sin loth aff hant kaller til hins ther
son loth haffuer aff hant tha a han widher
han iampne swa at th3 ther aff hande tha
a hans lot at standhe m3 ratthe wningh
Oc the andre han haffuer effther ther fplle
han hansm saa som han epar m3 ratthe oc
thm h3er til iampnet mellom.

An om noghz splkene the ther vthen faa
ligh are ther skil om faa swa ath nogher
kaller ligh ep ful loth hafue aff faa fonghz
Th3 ganghe then f3rth ther til kaller m3
witne oc tpler edh oc ladhe wt alt th3 faa

lo

lo

ther han tog i then lot ther hā kaller ware
man holden i mz samme logom tha lather
al hans annen spskenen swa som nu er up
p. om malt oc skiffthe thm siogh i mellom
til iampnet.

loij

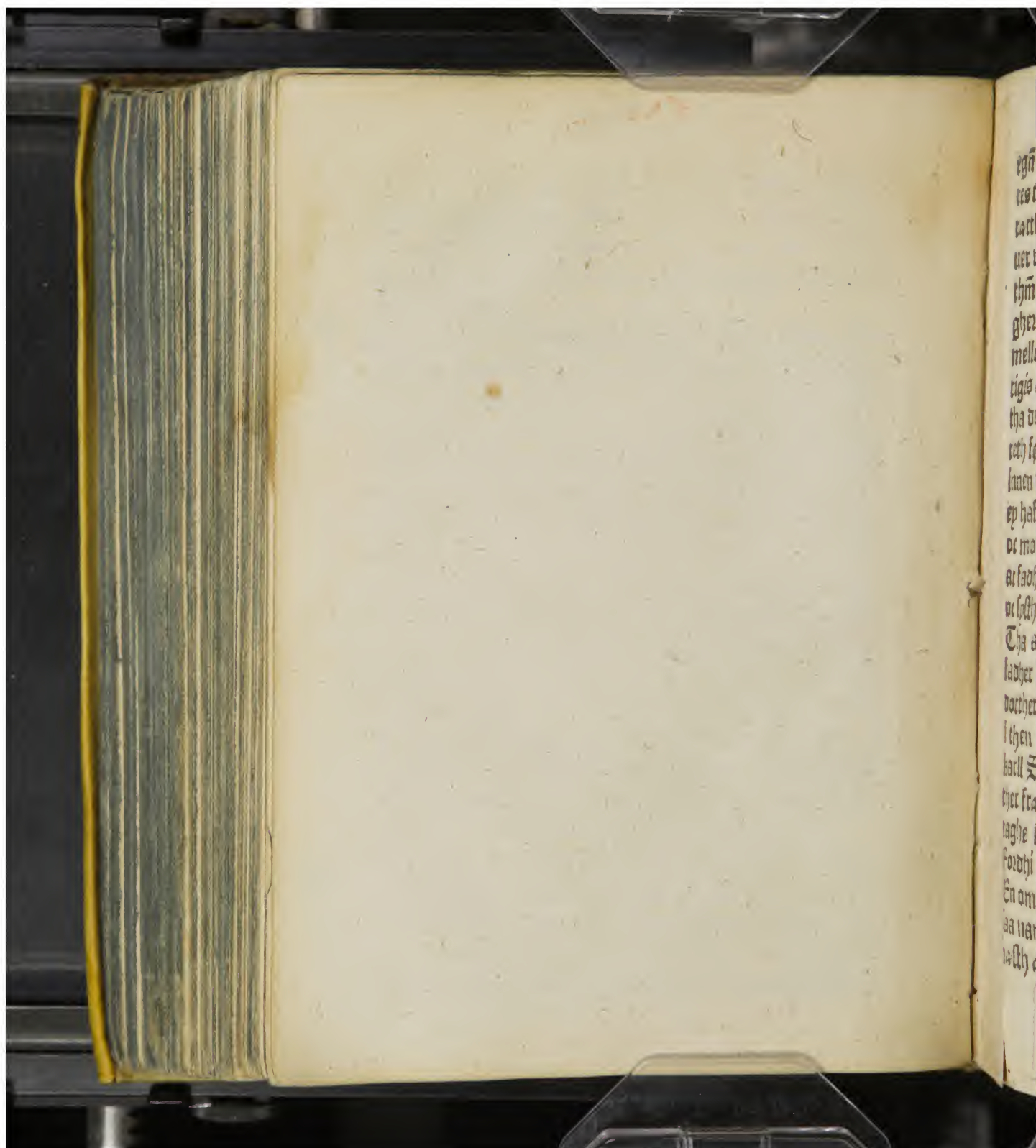
En om saa war at nogher then man far
othen righe ther ep hafuer annet arffuinge
an sin halff broder hemme oc hafuer thn
broder anen halbroder hemme oc dōr thn
hemme er tha epdhe hās frandec ther othn
rigis ar oc then broder ther i sitther oc sat
the thet onnet iampnedhe hender til dag
oc iamlinge En kōmer han ep tha hem thē
othen rigis ar eller swodan iartegn at mā
widh ath han lifuer tha taghe ther nālth
er thes dōdis arff En kā saa kōme at thes
dōdhe broder lifuer ther othen rigis ar
siohen dag oc iamlinghe er gonghen oc lif
uer oc thes dōdis innen rigis ar ther icke a
kunt wit thn ther othn rigis ar Tha skip
the han widh thes frandher ther othen ar
oc salie thm hans loth thē othn rigis er.

loij

En om saa kan kome at spiken egu nogre
aff thm i mellom at skiffthe oc ar noghen
there othen rigis thā aghe the at bythe eff
ther hanom dag oc iamlinghe. siohen aghe
the mz theris franders witndsbryd the

ler ware
pa lathet
mer op
i mellom

man sat
arfwinge
fuer thā
dō: thā
ther vthā
er oc lats
til dag
hem thi
gñ at mā
her nāth
ne at thea
rigis oc
hen oc lā
her lēa
Tha lēp
vōhen
gīs et.
egu noge
c noghen
mēte cti
en aghe
thēst

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Arff

egn at skiffthe swa at hans lot aa i at ba
res thez vthen rigis ar och thz a m3 allom
rathum swa at stonde en se ha war sielf
uer wicher och haffde iaa wicher giffwith
thm i mellom En om saa kan kame at no
gher goe m3 falkke ath the skiffthe thm i
mellom oc legghe hina lot ep aff thez vthen
rigis ar. kanter han effter geen sidhen hem
tha dugt ick thet skiffte thet haffuer wa
reth for mellom thm skiffte En om so ware
Innen i at nager dor eller nogher kone thez
ep haffuer rath aff komadhe tha a fadher
oc modher splther oc broder thm at arffue
at fadher oc modher oc broder fullen loth
oc splther halfuen lot En om the are ep til
Tha a thm ath erffue fadher fadher och
fadher modher oc broder son oc broder
dotther oc splther son oc splter dotther tha
i then arff tagher am meghz kone som
karll Swa ar thet och i mellom thm arff
ther franner ganghe stander i mellom. tha
taghe konen am meghz loth som karlen.
Fordhi thet ar gonghe arff kallende
En om swa wordhet at inghen ar thez til
saa namwnde kuni tha taghe e the thez
alth are at burdum til spwende mans

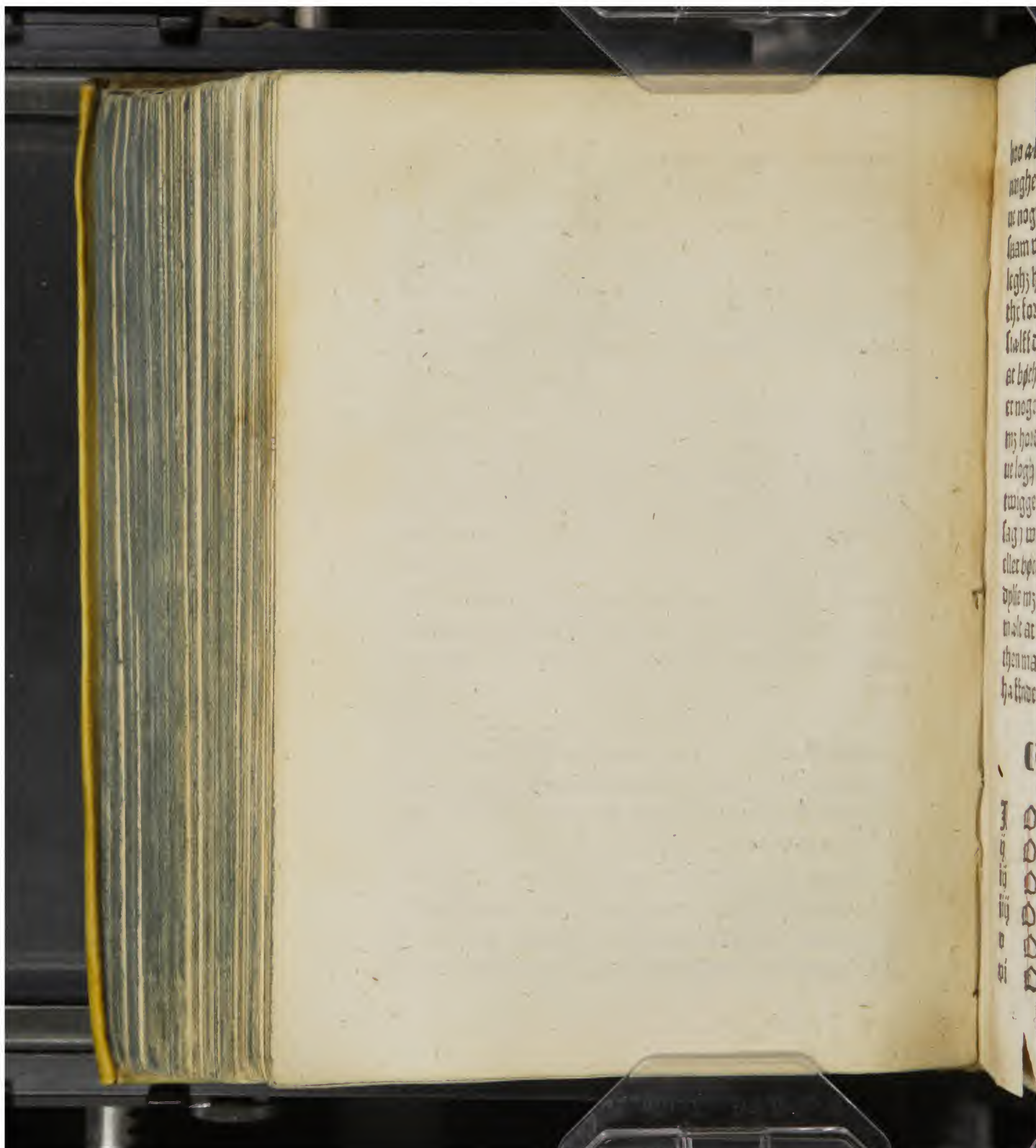
Ic En om so langt gongher fran or woorder
thm sihn skilnaohe i mellom at thn kaller
sig til ther ep a eller at tha welia noget thn
fran skymahe thz oghe mz ratthe at arffue
Tha wore thz the ry samfrandher ath the
ore ep ogw i arffohn mz thm or withe thn
til at taghe i arffuen ther the ville se for gud
hwaat the swarie.

Ic En om saa illa wordher at bonden tager
annen man mz atelkone spn i sanghe then
ther hoit henne ligghet oc draper bondhn
horkarle eller the En om han draper hork
konen mz hanom tha a han ble och done til
lantzing at fore oc ore the blodughe tha a
en bonden twigghe manne witne at mala
lache at han tog thm sammen at then onda
marke och tha aa horkarlen wthen kicke
gardh at liggis Oc horkonen om hun vore
dher mz hanom drapin oc bondhn a hwer
ken at bodhe for konings rat eller biscops
Oc enghin therris frandher nogher pennin
ghe forohi at the wore swo samme taghn
til alz ratthe forlagth En om saa or eller
wordher at horkarlen wordher ep drapin
oc withnes thz a tinghe mz bullther och mz
bla oc mz twigghe manne withne saa som
for or malt tha maa bondhen horkona aff

*Incipit Liber
Secundus, de
Gente Cuius
liber Valde
tristis*

de woerde
thū haller
noger thū
he at affue
ther ath the
re wih the thū
e se for gud

iden tager
nghe then
er bondhū
aper haw
ch dōne til
ughe tha a
re at mē
then ondu
then kiche
m hun vō
hū a hū
ller bilsopa
gher penon
nnie eaghū
saa at ellet
ep dāpin
er ath m
saa som
hon aff

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

boo althe fran lig oc salli hēne engen pen-
ninghe i handhīm vthen hā wil henne giff-
ue nogit En haffuer noget man giort hen
suam wiðher noghū bonde at han haffuer
legghz host hans arelkone oc byther thīm bē-
the fore thet han giort haffuer tha a bondū
sialff dom om at stande at taghe thet for-
at bōthīm thet hā wil salf haffue male En
er noget then vslā man ther hans kone ar
mz hordom vnder hanū taghū oc wil haff-
ue logh fore eller bōdher. och haffuer han
twigge manne witne til tha taghe hin ther
sagz wordher om gif suen anthin iærn fore
eller bōche pl march En ar ep witne til tha
dplie mz thre tpler edh ffordhi ar ther ont
malt at horkarlen ware eller vfraller vich
then man ther ep haffuer fulch mz hin till
haffnde.

Tabula Om orbode maal

I	Om orbode maal
ij	Om man draper annen i gruth
liij	Om harwarke
liij	Om algarde oc hage eller swopne sig
v	Om herreman dōma goro op
vi	Om noget man binder anē mz bond

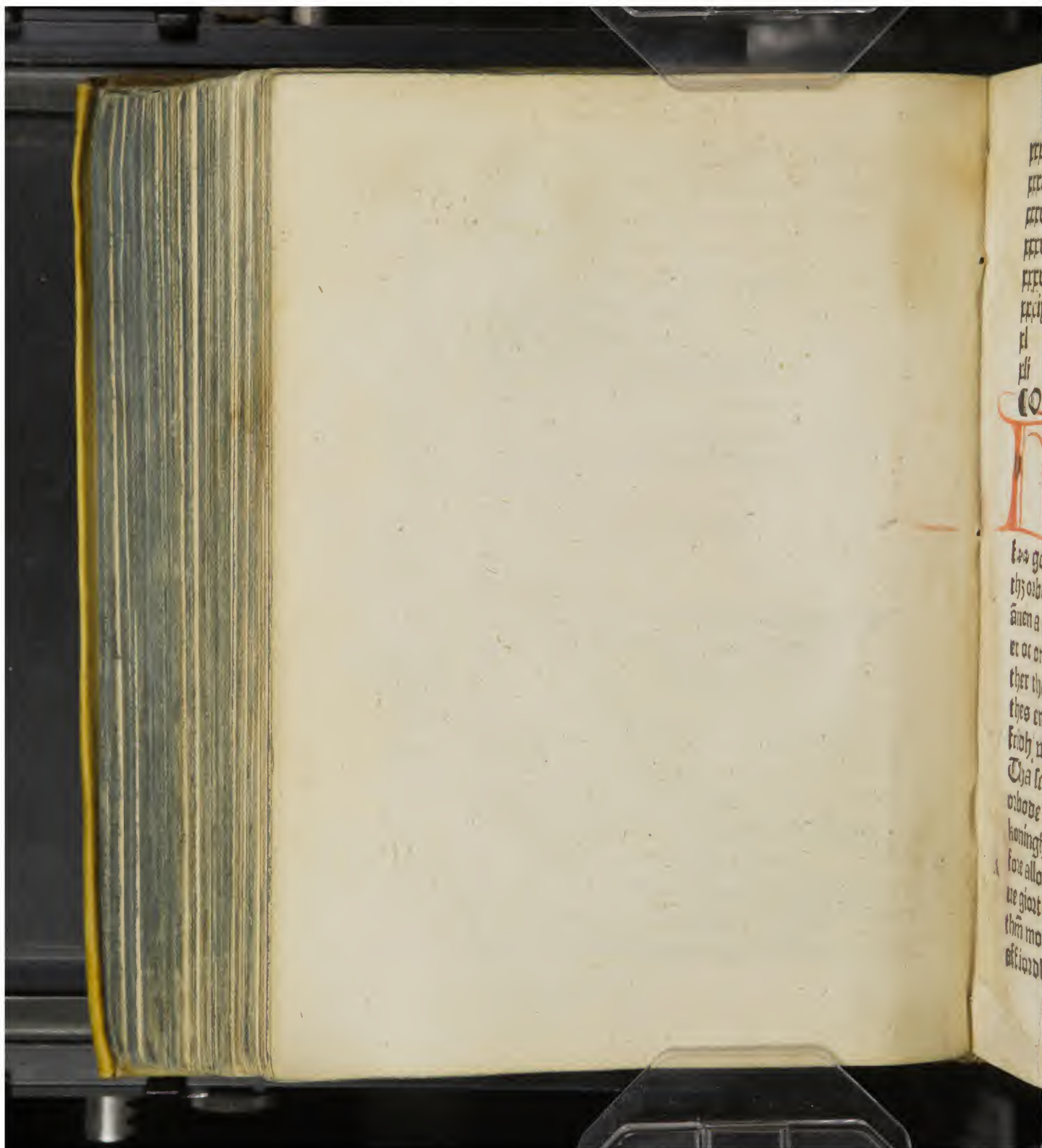
P

Om

vij	Om man wordher walfordh
vij	Tagher noget mā annen oc fōret
ix	Tagher mā frālskone nōtughe
x	Tagher kone man i lōndh
xi	Om man drōper a tōrghē
xij	Om būcke bēpth
xij	Om hand ran
xiiij	Om hward wēthscart ar
xv	Om iord slagh
xvi	En worder mans oya wt stunget
xvij	Wordher nasen aff hugghe
xviii	Om labe
xix	Om tōndet oc twanghe
xx	Om dwinne
xxi	Om lōdhe
xxij	En om handh worder aff hugghe
xxij	Om tōmel fingher oc fingre
xxiiij	En om hode hendher
xxv	Om anbudh
xxvi	En om radiasteen
xxvij	Om fōdh oc tār
xxviii	Om arethe oc lōnimer
xxix	En om hōffuit saar oc saar thē been
xxx	En wither man nogher man
xxxi	En om mā widher ānen frāghugh
xxxij	Spōdher man syn frālle swen
xxxij	Spōdher man syn tral at barie

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

xxxiiij **H**asther man at androm seen
xxxv **S**lar man eller tutther
xxxvi **E**n om man drager annen i haar
xxxvii **E**n om stanghe hugh
xxxviii **O**m seen been
xxxix **O**m thre men eller fiere oplyfthe
xl **O**m gronde gotz oc høge spliff
xli **B**ot løst maal ridher man hiem

Om orbode mol

D wilken mā som ridher eller gotz til **I**
āners mās mʒ thā willa ac hā vil
dræpe hanā. oc dræperin hanum i
hās eghz hus eller i la-garde eller i
læ-gorde eller i ladegoz eller i kirkē tha ac
thz orbode mol Saa er oc om man dræper
ānen a tinghe tha ac thz oc orbode mol So
er oc om man dræper ānen oppa bētre bō
ther tha er thz oc orbodemol Forthi othen
thes ena at hā vil ep til fultz bōthe oc hana
fridh wordher ther fore a lantzing taghen
Tha skal man thet withe ath tesse xij are
orbode mol ther har er nu malt oc ther aa
koninghen ath taghe theris hoffwit loth
fore allom thm mannom ther tesse mol haff
ue giort oc ther are hwers man ath i allom
thm monom ther the oghe ffordhi wthen
aff iordhe ena En frickpp mas koningh ep

Om

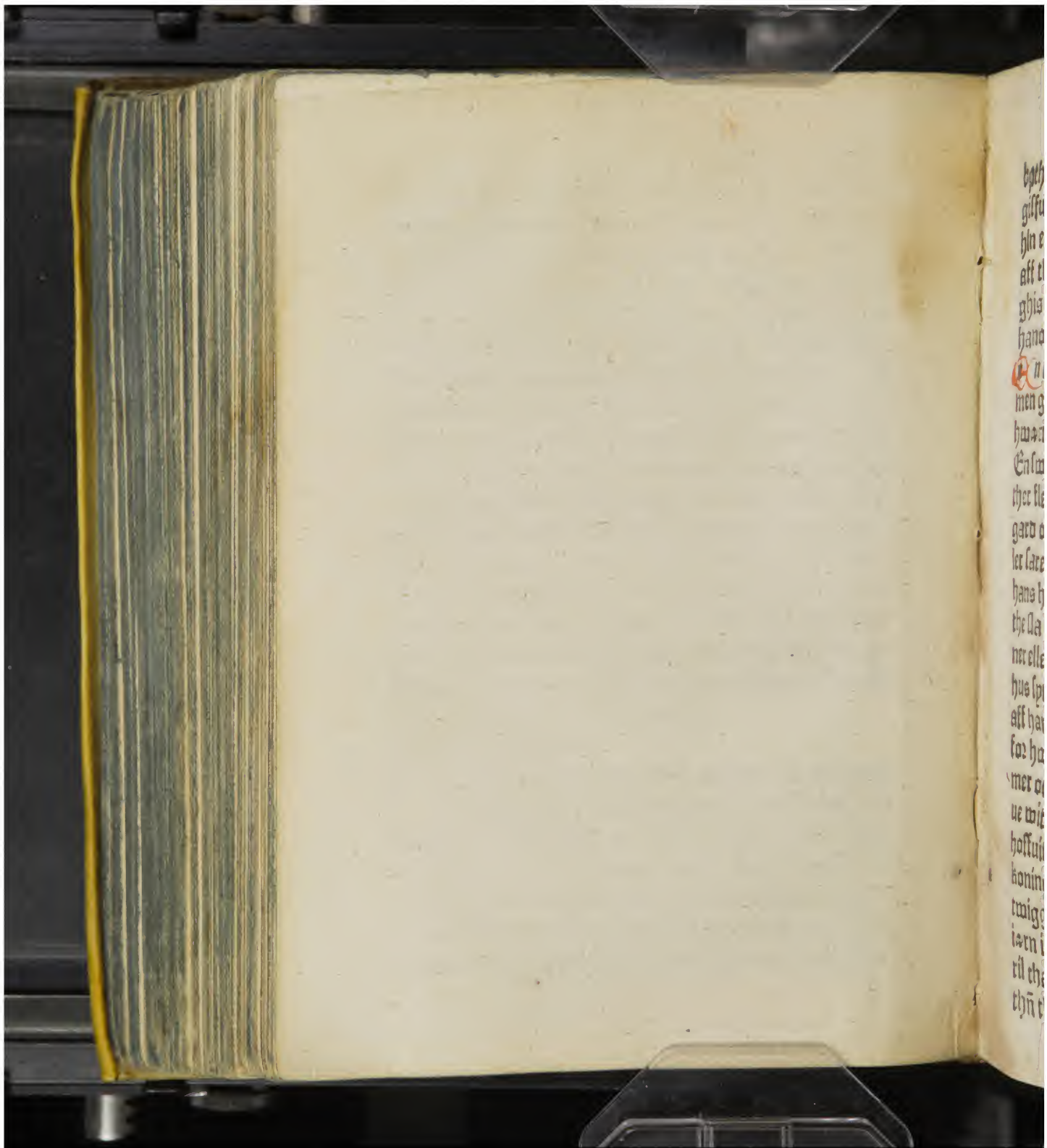
all thm nānom taghe oc thm therre fridh
mz ratthe at giffue mwn thes ath han for
theris willa til ther nāsth are then drapna
at bpdom oc ful aldre are oc mz ratte aghu
wit bōthe faskning at taghe Alle the i følge
are oc i fardh mz them ther draper annen
man hāme at spn eghen eller och paa bō-
the bōther. tha bōthe saa fore i far ther i fōl-
ghe are mz them som om anner draps fpl-
ga er omi melt ¶ En om tingh er annz En
om man draper anner noget a tinghe tha
a thet ath ware som vppe er omi melt En
om noget bpdor fridh a tinge eller mz saar
eller mz hug mz tuttē eller mz thwān the
bōthe ther fore som ther til bōr oc ther til r-
mark for al tings frids brudh. tha aa man
hwar hweriom at bōthe xl mark for tings
brudh. oc hwar a koningh at bōthe xl mark
ther a tinghe brudher fridh.

Om man drap

Dra per nogher man annen nān paa
trypa giffue ellē oc bōthē faskthe tha a
koninghū for then at skiffa then ther thet
haffuer giort om han wil ther fore a han en
koninghen at bōthe for thz mōdngs mark
xl mark och hins drapnes xl mark. an for
vthen man bōdhs En om noget mā anthin

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

bøther bøthe eller a bēthē fæste eller a trugð
gissuen vil hæffne oc goz ænthī at han ðac
hīn eller hugger forðhi saghe oc for ep dēth
aff tha a hā at bøthe saare bøther eller hug
ghis bøther som til kommer. och xl mark
hanom oc xl mark koninghen.

En thet scal man wiðhe ath ep maa føre
men gðre hærwerke æn fæm Tha scal tog
hwarom hwar there hafue try falk wapn
En swa scal thet ware ænthin mȝ the fæm
ther flere rjðher eller ganghe i bondhens
gard oc gðre anthin at the bærie bonden el
ler sare eller tutthe eller tughe eller nogith
hans hion scæst eller nōtugh eller twa ath
the ða hans dōz opp eller hans tpmber sōn
ner eller hans ambudh eller the bypthe hās
hus spndher eller the taghe mȝ wold naghȝ
aff hans koste burt mȝ thm Tha oghathe
for hwar therre at bøthe hanom som til kō
mer oc fylle allen then skadhe som the hæff
ue wit hanom giort oc bøthe sidhen thn the
hoffuitȝ mā ær i xl mark bonden oc xl mark
koninghen En dpl han oc hæffuer bondhen
twigge manne witne til a tinghe tha taga
iærn i geen En hæffuer ep bondhen witne
rīl tha dplie thet mȝ iȝ tplther edh En hwar
thn ther i fæligh ær i saar er mȝ thm som ær

P iȝ

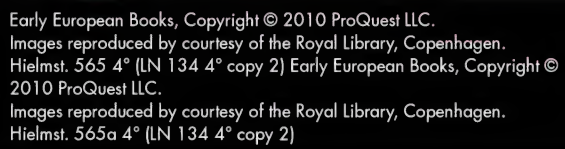
Am
i the hærmarke tha a hwer therre at bōthe
bondhen iij mark och koninghū iij mark
eller sālī tplther edh.

Am eldh

En rjōher nogher man til eller gaar och
sætther brand mȝ willie i annen mans egen
anthin i hans legordh eller i hans fæa gord
eller i hans mølle eller i nogith hās fahus
ther han haffuer a marke tha giælde effthē
bondhens skadhe ther han haffuer fonghet
oc bōdhe bonden xl mark fore oc koninghū
xl mark En dpl han oc haffuer bonden vīc
ne til tha taghe han iærn i geen. er ey witne
til tha dplie mȝ iij tplter ¶ En are flere sam
men i fōlghe ath then gerninghū tha bōthe
hwer therre ther sätter eld a bondē xl mark
oc koningen xl mark. eller the dplie mȝ thet
samme ther fōre er om mālch En alle the
ther thm wiðhe fplghe til oc sätte eld tha bō
the bondhen iij mark oc koningen iij mark
eller dplie hwer there mȝ tplter edh for bon
dhen och mȝ tplther edh for konings rath.
En om swa wōrdher ath nogher mā rīder
e then gard til oc sätter ilūh i bonde haghe
eller i odel gord eller i bondens swijne stīg
bondhen til hade oc til harm. tha bōthe hā
bondhen iij mark eller han dplie mȝ thram

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

tplcher och koninghen iij mark eller dplia
mz tplcher edh oc hwar there i faar och i
fplghe ar tha bōthe bondhen iij mark eller
dpli mz tplcher edh.

En om nogher man huggher bondhens
odel gards op eller hans haghe eller hans
swaine stigh op the ther a hans märke dar
bondhen til hadhe och til harm tha bōthe
hwar there ther at wat bondhen iij mark
oc koninghen oc saa iij mark nom thes at
en the wordhe mz loghom op dōmth eller
dplie hwar tplcher edh.

En wordher saa ath haritz man dōme
gord op eller hage tha mo mā mz thm doni
haghen op hugge eller gherde hwar som
han helder ar heme eller och ep En dōme
haritz man noget bondns hus op oc tager
han thm ep silffuer op tha bōthe han ther fa
re koningen iij mark En engen anen man
haffuer ther til wald at hugge bōdens hus
op nom thes at ena at han for laghedom
til lantz ting oc tha scal han thm tog hwar
riom hugge op oc ep branne. an hware sa
brand kōmer i mz vilie hwar som worder
heller mz dōmer eller ep tha bōte e thz same

for thet ther fōre ar om malt eller dplie m3
thū sāme logh ther fōre ar til skild.

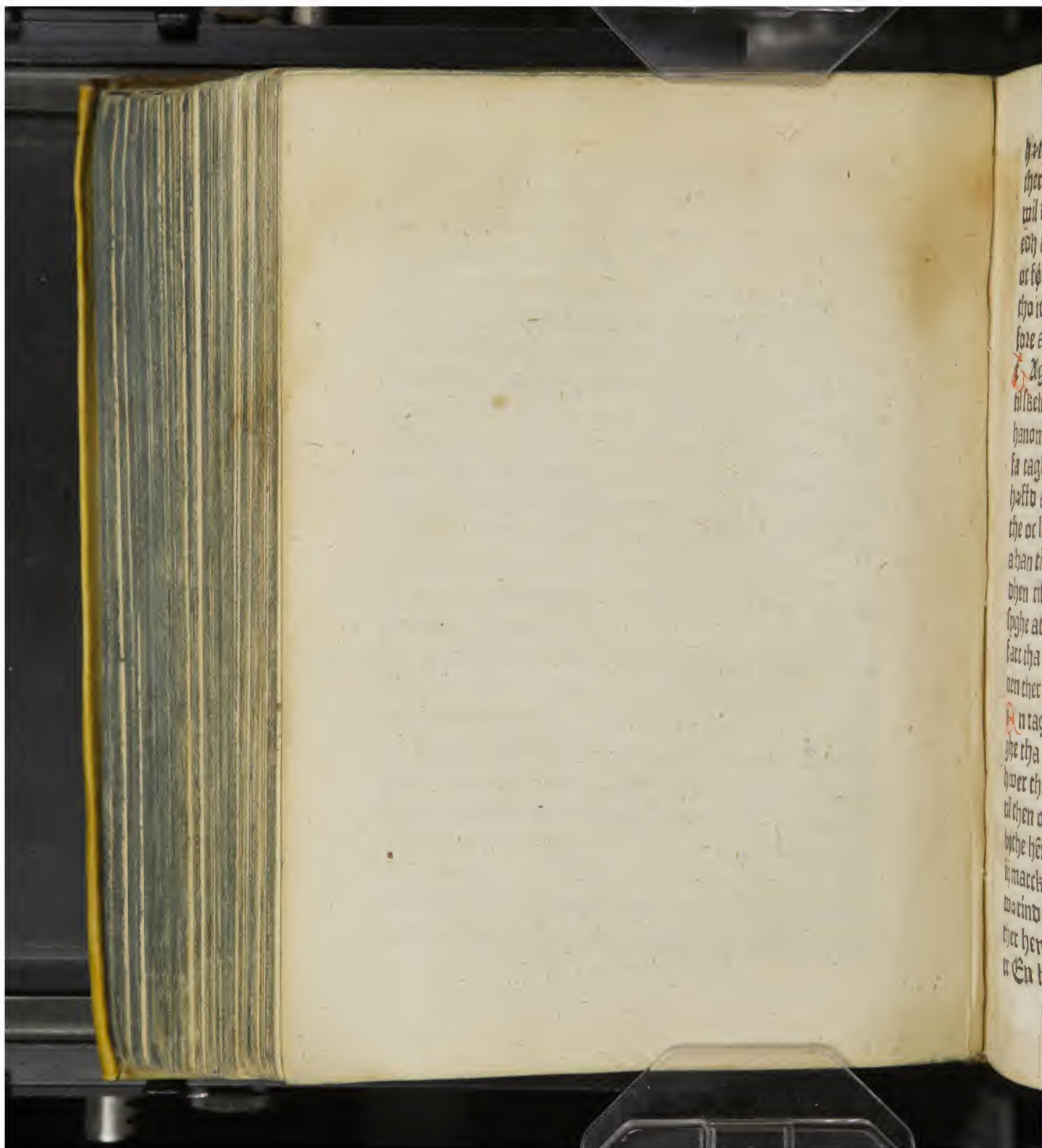
cxvi **E**n rīder man til eller gar oc tagher man
frals man oc sātther a hanom bondh tha a
han at bōthe bondhen fore xl mark och ko-
ninghen xl mark En dpl han tha a hīn ath
haffue til tinghs ther bwndhen war xl och
bondh oc twigge māne wītne til at hā war
bwndhen oc ther gen a hīn iarn ath taghe
En haffuer han ther wītne til ther nū war
malt tha dpl han m3 iū tplther edh oc hwer
there i faar oc i fōlge war m3 thm oc hanū
wīther hielp til tha a han ath bōthe hīn fore
ther bundhen war iū mark och koninghen
iū mark eller the ther dplie tha salie hwar
there tpilter edh fore

cxvii

En tagher man annen man oc fōrer han
geen ratthe m3 wāfla aff sith eghz waldh
anting hiem til sin eller til anners māt3 eller
til stogs haffthm eller noget anners stadth
geen hans sōndum tha a hā at bōthe hanū
fore xl mark oc koninghen oc saa xl mark
oc hwar ther hanom wīther fplge iū mark
En om han dpl ther hofswitz man ar ath
och bpthet hanom wītne tha taghe han
iarn i gheen En bpthet hanū ep wītne aa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

hander tha dpli thet m3 iij tpler En hwice
ther i fardh och i fplghe war m3 ther dpli
wil dpli m3 tpler edh En gøz man thet a
edh aredhe tha bathe at han binder en mā
oc fōzer tho aff hans eghet waldh tha a hā
tho icke for thet hweriom mera en xl mark
fore at bōthe bondhen oc koningū xl mark
E Agher noger man annen oc fōzer hanū
til skeli: til bps ath han wil haffue tak for
hanom En tho effcher om han mtoghe ep
fa tagher forin at han leggher silæff iaghe
hæffo a sig oc fōzer hanom til konings bru-
the oc leggher m3 hans witne lagehæffoh
a han til rætte loghe oc fōzer han hanom si-
dhen til tings oc fare m3 saa som tingmen
spghe at rat ar om han haffuer meth hanū
fart tha a han koninghen hwelkin eller mā-
nen ther fore ath bōthe.

vij

En tagher noger man frælle kone nōtu-
ghe tha a han at bōthe xl mark for henne oc
hwer ther i fæar oc i fplghe er meth oc ther
til then onskaphielp tha aa hwer therre at
bōthe hēne warinde iij marck. koningen oc
iij marck ther fore Then ther kones næste
warinde er m3 thet at hon haffuer bondhū
ther henne er næst at burdhū oc ful aldza-
er En han skal tho tagher han haffuer wit

ic

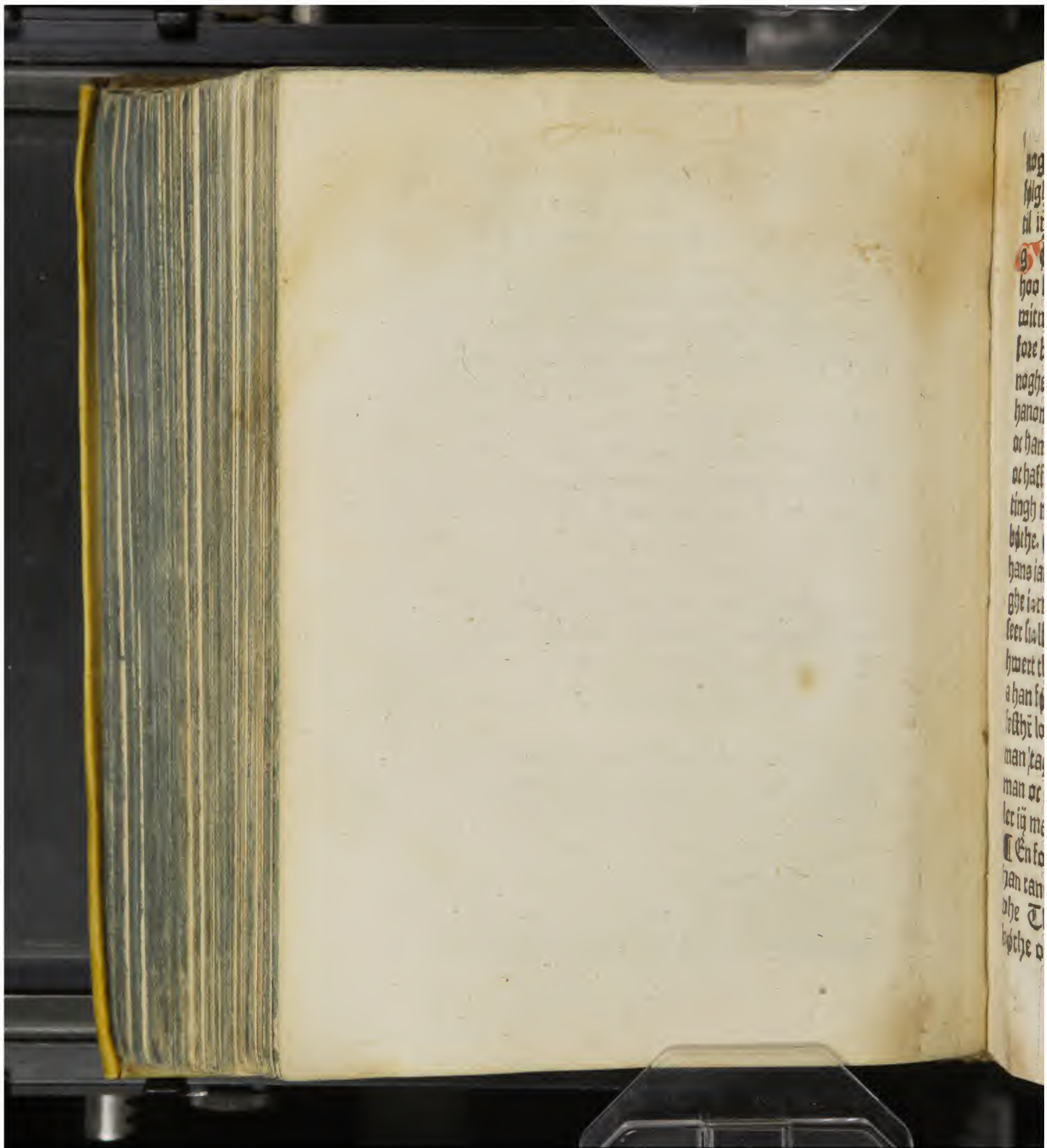
bøthen tagit henne bødher i hand salie och
hon scal hanom saa megith aff giffue som
henne eghen wilie ar til.

En tagher kone man i lønd tha a thā mā
ther konen haffuer tagh3 i løndh sex march
at bøthe fore oc the sculle henne laghe we
rindhe taghe och henne enghen penningh
at giffue. forthi ath hwn haffuer ther slaff
henne rat for gjort.

Raper man a tovghe nogher man eller
barger eller lærer tha aa man saa for drap
eller for bordag eller for sor at bøthe som til
kommer oc pl march for tovghe fridh bon
dhen och pl march koninghen En opl han
tho a han thet at oplie mz iarne En are the
flere tha a hwer ther a ther the gerningher
gør pl march bonden at bøthe. oc koningen
pl march En opl the tha aghe the iarn geen
at tage mz thet at thm bpoher witne a hen
der

En noget man til oc bpuder andrum
mannom hem søken til skips oc gøre widh
hanom buncke byth tha scal et thet samme
face soo som søre ar om malt om hærwer
ke En are flere an sam tha giolde the bon
dhen allen hans skadhe ther the haffue
wit hanom gjort oc bøthe oc om the haffue

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

nogith oppa han sialfsuā giort eller a hans
følghe swa som til kommer och hwær there
til iij marck.

Søz nogher man widh annen handron i
hoo som thet halff ær oc lather hanom m^z piij
witne bythe tha a han ther anting iij marck
føze bōthe eller iærn i geen at taghe ¶ En gøz
nogher man widh hin annen at han raner
hanom at hans eghen i hans eghen gardh
oc hans eghen aspn hwær megit som thet ær
oc haffuer bondhen witne til tha a han an-
tingh m^z iærn at dplie eller iij marck føze ath
bōthe. ¶ En røffuer mā annen nogher othū
hans iather. tha maa han ep foz mpyne ta-
ghe iærn en halff marck mwon ther bondhen
seer sialf a. ¶ En thet scal mā widhe at foz
hwert thet ther man wil iærn burth se tha
a han foz at lathemæle rans witne an hin
felthē logh føze ¶ Kan swa komme at noget
man tagher spon eghen kosth fran nogher
man oc ep aff hans handhe Tha bōthe el-
ler iij marck føze eller sal tplther eedh føze
¶ En føze thi mæthe wij om handran tha
han raner sich egith aff anner mans han-
dhe Tha dpli thz antingh m^z iærn eller
bōthe och føze ¶ Tha scal man och withe

Om

at nar som man lather male rans witne a
tinghe tha skal ep hin wit iærn taghe eller
bøther fæste eller tridie at hans man helgh
skal taghe En worder inckthe there giorth
tha aa hin koninghū at bøde iij march fore
ther hinom haffuer sag om giffuit.

riij

En thet er wilscoth ther man hugghe
i annen mans skog oc reser wit stufwe rj
last i wpthe kast oc ther a mā at bōthe bon
dhen fore iij march eller dplie meth tplther
edh En for wilscoth eller anner skoghug
tha a mā ep at bōthe konings ræt fore men
thes at en at bonden kōmer sielff widhet oc
han fōzer burt geen bondens forbudh. tha
maa thet saa warde fult rætlōs. En hug
ger man i anners mans skogh tha aa man
thet wāt at lache ther han haffuer hugget
eller om got om thet ær ep til oc bōthe fore.
hwert last ij øre saa mange som the ære el
ler dplie met tridie mans edh.

*capit. lib.
tritus. legum
alderman*

ro

Ordher man satther nedher a iord eller
lagder oc hās haar aff taghz alt eller somt
tha bōthe hin ther thet giorde hanā iij mark
fore. gaar han ep with Tha dpli han thet
mz tre tplcom edh

ro

Ordher man at slaghit eller huggit eller
stunghz et øp. voh hwat som helder ther

Obode mol

Neenen ar wthe m3 alle eller ey swa at mā
maa iche se m3 hwad som thet wordher hel
der m3 wode eller m3 willie. Tha bōter mā
halffue māne bōther fore Om saa worder
at bodhe pghen tha a han at bōdes ful mā
ne bōther fore **E**n om eth pze wordher
Anting hugget eller skoreth eller slaghz alth
aff Tha bōthe then thet giorde halif māne
bōther fore En om swa kōmer ath noghet
sitther ather afi pzet tha bōdis fi rding mā
ne bodh fōrdhi ath th3 maa hōlia m3 haac
En worder aff hugget halff pze eller somt
tha legghe thet a rætthe bondhe wtningh
hwad thet a at bōthe fore wit thet ar lyde
a En wordher bode mans pzen aff huggen
swa at inthe sidther effther tha a ath bōthe
fulle māne bōther fore En worder mā swa
slaghen i howit eller huggen swa at hā ta
per alle sine hōrille ath han maa iche mera
hōre tha a oc thet at bōthe fore fulle manne
bōther.

Om nase

En om saa kan kōme ath een mans nase
wordher aff hugghn eller skoren ellet slagñ
tha a thet bōthe fore ful manne bōther En
om saa kan kōme at een tagher noghz fra
sa man oc rñsther hanom a andre nost tha
bōthe fi rdings mās bodh an om hā rñster

O

roij.

a bodhe neſtun tha bōthe fore halfſue mā
ne bōther ther fore ſordhi ach thet ar trelo
marke oc ep freltz mans.

xiij **E**n om oftra lapa wordher aff huggen
granla aloher tha bōthe fore halfſue māne
bōther.

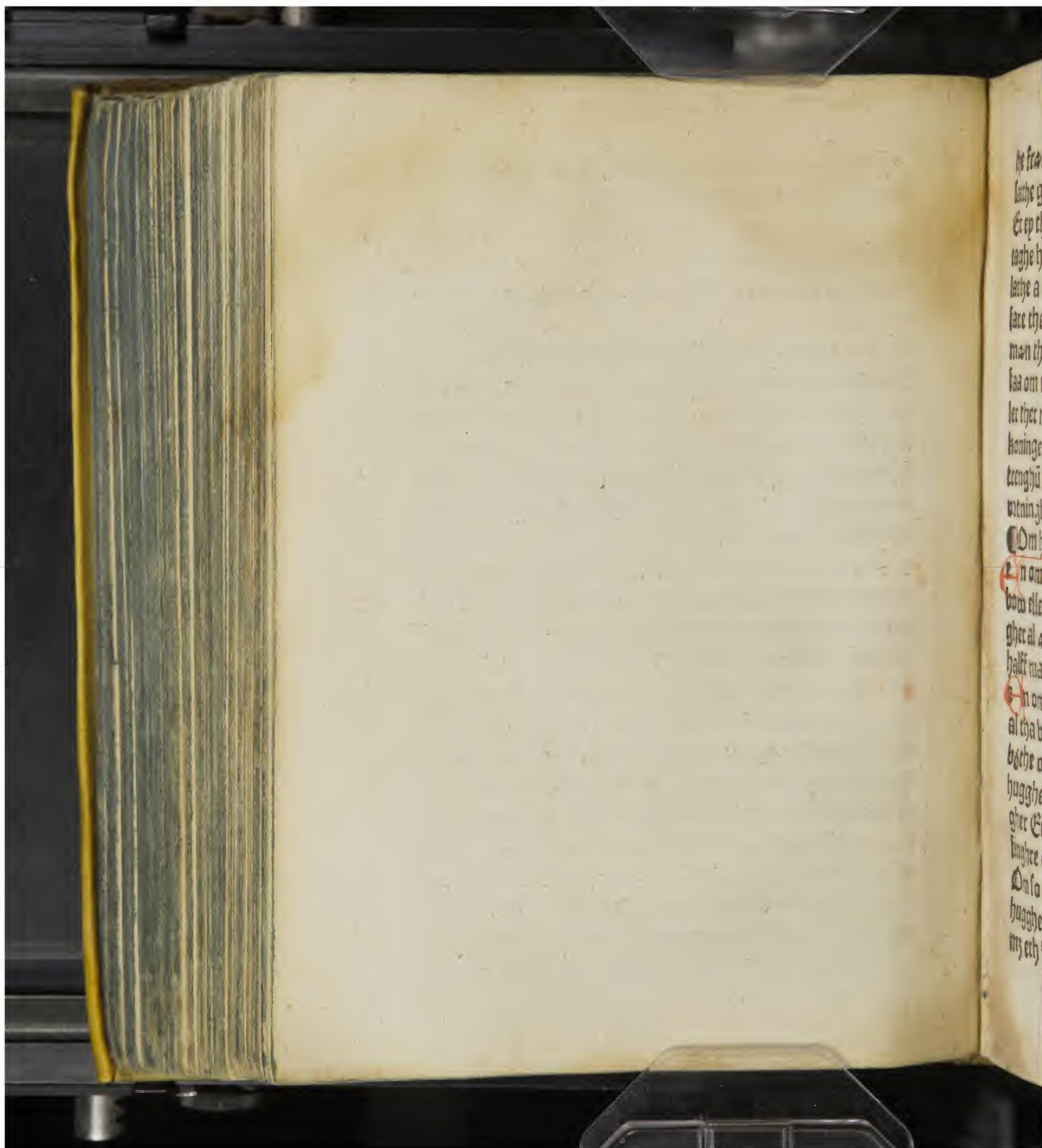
xix **E**n om ſaa kan kōme ath alle tēndher ſe
ſagne aff andrum hōle tha bōthe och half
māne bodh fore ſordhi at tꝛckis ſaa at hā
ſe ræthelige half onpther kan han ſa mā
eller ſare ſwo at han miſther thendher tha
bōther han for ſagh thet ther til hōer och
for hwer kinthan half mark. en for hwar
frant an een mark alt til ſex kōmer tha bō
the for tridie mans bōther oc hwerken ſaar
bōther eller hugs bōther ther til thi ath ſwo
ſpues At ho ſom the thender miſther at hā
ar ratteligh lꝛther til tridugh manne bōter
Oc for tunghe fulle manne bōther

xx **E**n om ſwo wordher at man anting ſaa
ſaghā wordher eller huggā at han taper
alt ſit mol at han worder dōme mꝛ alle tha
bōther han oc thet ful manne bodh fore

xxi **E**n om nogher andre lꝛther komme paa
anlath tha wrohe rætthe bōnder lꝛthe wit
then lꝛm ther ar aldher naſth ſaa ſom thm
tꝛckes ther til worder ma lꝛ wordher ſaa at

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

the frændher elle there wanner gither thm
latthe giort om lþthes wotning thet ar wel
Er ep thet tha farethe til hæriz eingham Tha
taghe hæriz man fira ratthe bøndher och
lache a se. en wordhe the thet ep latthe tha
fare the til lantzingh och lache næfna spre
man thet besth kune skode oc saa som the
saa om mælt lþthe Tha bodes thet oc mas
ler thet noget man i geen tha bōthe hā thet
koninges rath fore oc konings embitz man
trenghū an til at taghe tha wit the samme
wotningh.

Om handh

En om hand wordher aff hugghen i al
bow eller offuer meer eller nether mera ta
gher al ar affhugghet tha a thet ath bōthe
halff manne both fore.

xxij

En om twamelsingher worder affhuggen
al tha bōthe fiardings manne bōther Swa
bōthe ocmz the at hin annen lect wordher
hugghen aff hande for wden twamelsin
gher Enom han hēgh an een aff the spra
cinghre tha bōde han ihw march splfs fore
Om so hā kōme eller wordher alle fira aff
hugghen hwet serlest tho at alle the senner
mz eth hugh aff hugne tha bōthe for hwet

xxij

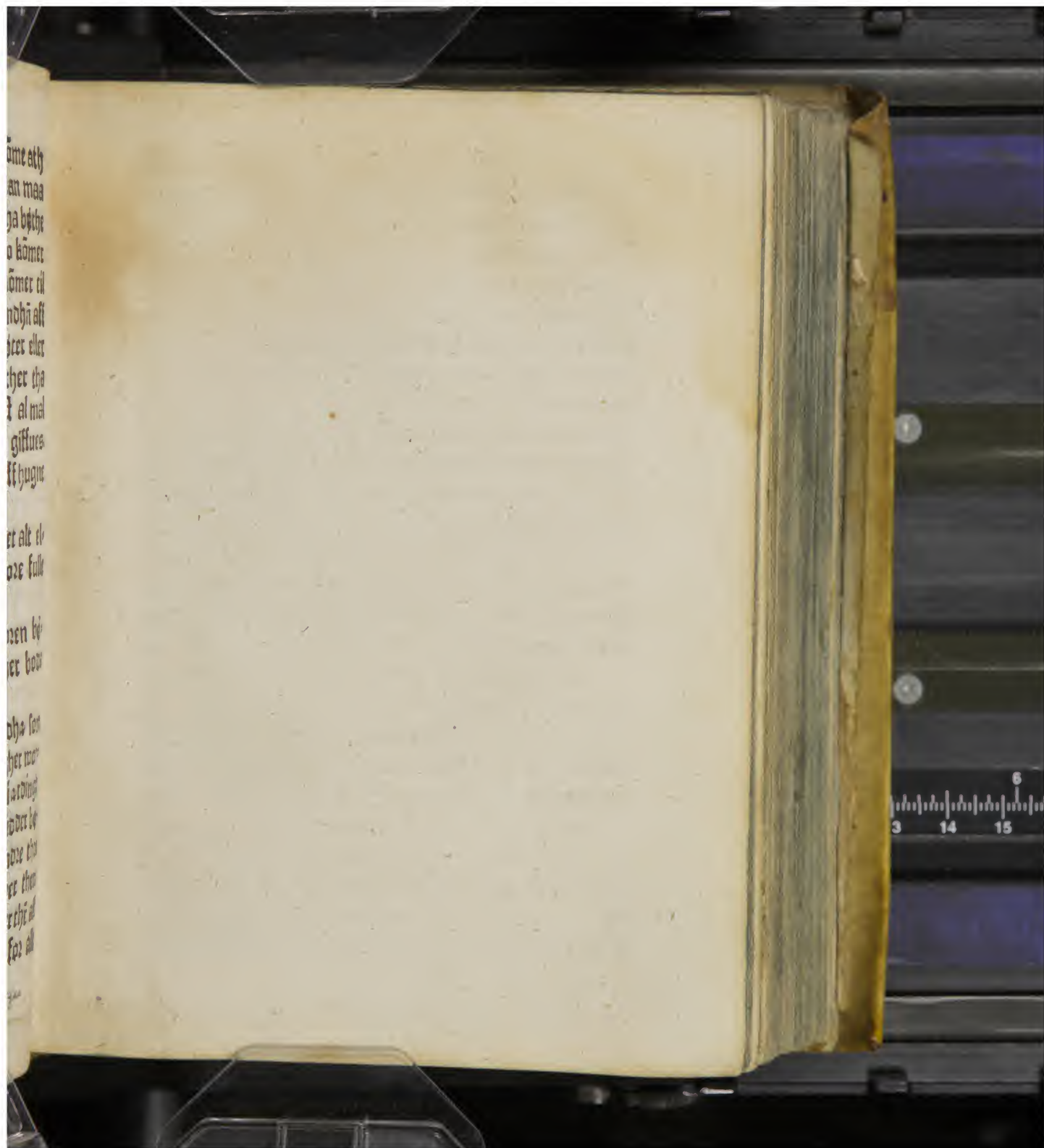
two mark splffs En om soo kan kōme ath
hondh wordher saa hugghn ath man maa
Inthe aff nrothe oc sidder tha aa tha bōthe
fore fiardings māne bodh Om soo kōmer
at hand wordher saar saa ath ep kōmer til
fiarding māne bōther tha tage bondhn aff
hwaad som han wil heller lythes bōter eller
sars bōther wil hā haffue lythes bōther tha
stande til dag oc iāmlinghe om flest al mal
Fordhi at mā wit ep hwa lythe wil giffues.

xxiij **E**n om bode hendher wordher aff hugne
tha bōther ful manne bōther til

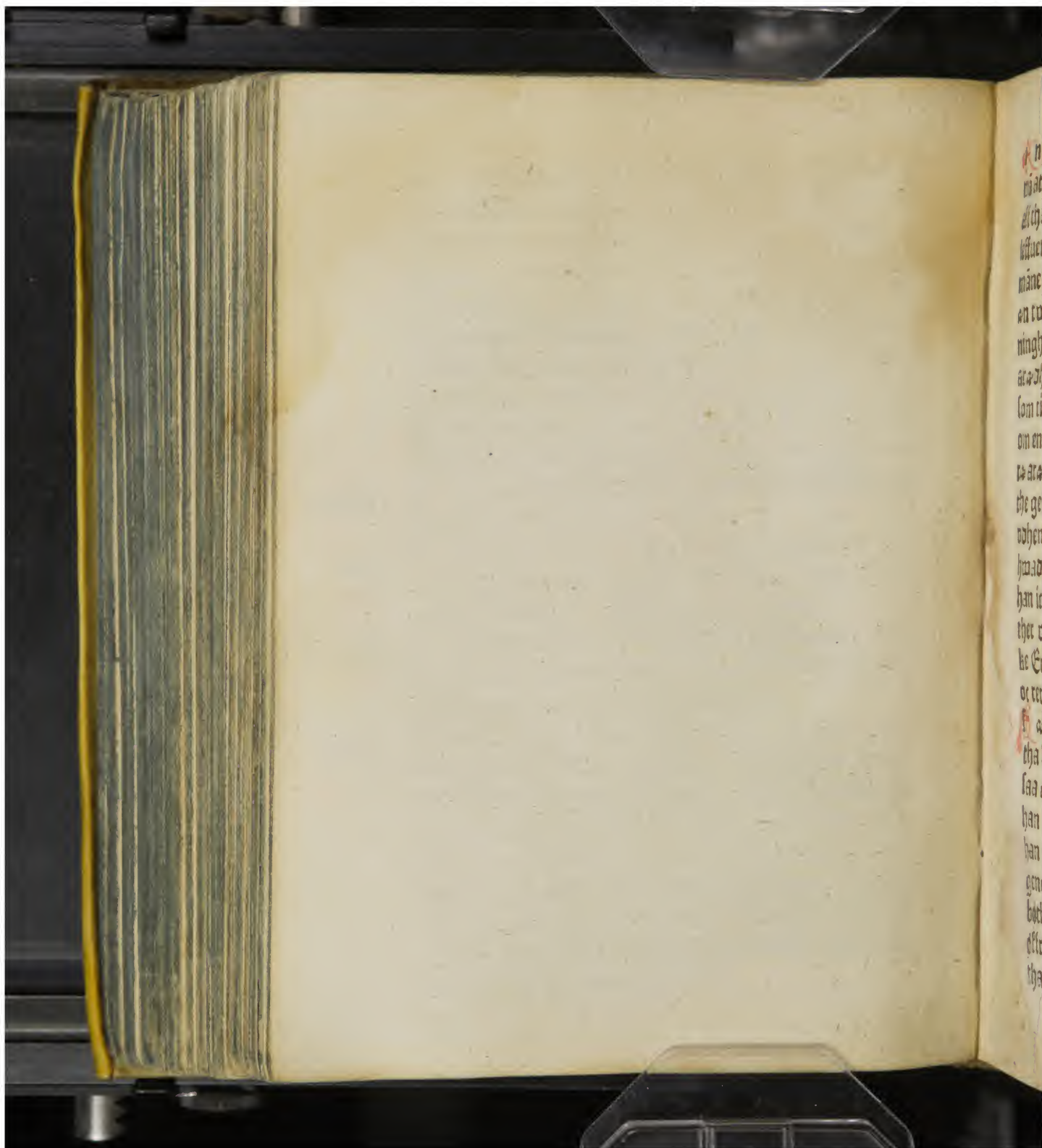
xxv **O**rdher mans anbud aff huggeet alt el
ler skoreth eller laghet aff bōthe fore fulle
māne bodh. Om rade steen

xxvi **O**rdher anner rade steen aff skoren bō
the halff manne bodh fore wordher bode
aff skorne bōde ful māne bod fore

xxvii **E**licht ar om fod aff hugs oc lydha som
om handh En om twammel fingher word
her tha aff hugghz bōthe fore fiardingh
manne bod En for the ther naft sidder bō
the fore halffue mynne. for the andre the
bōthe fore fulle saar bōther for hwer there
En swa kōmer at alle fira wordher thē aff
hugne mz eth saar bōthe em meghz for alle
fira em se for en mygle tha *tommas 1848.*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

En om saa kan kōme at en arethe och en
mā at en mā huggheer fletta en two limmer
aff tha a han iche mera ath ene arethe for
lessuende mā eller an for dōdhn men fulle
māne bōter at bōthe En wordher the fiera
an two mæn tha hwar bōthe for spne get-
ningher Swa som til kōmer far han i fletta
arethe nogher aff hugh tha bōthe hwar
som til kōmer En thz wille wi athi widohe
om en mā hitther at gōre wido anet mā i flet-
ta arethe tha bōthe han i hwarion arethe
the gerninghe ther han giorde wido hā for
widen saa meghz at en Innē enghe arethe
hwar som han wether hanū gōr tha maa
han iche mera fore bōthe en ful manne bō-
ther othen thet kan saa kōme miz hwarmer-
ke En miz gutz miskundt haffue oppi giort
oc rethu hwar miz hwarmerke scal fare.

Earer nogher man annen mā i hoffsuith
tha bōthe fore iij mark En om hā huggheer
saa at genom gor hiarne til hinū tha bōthe
han fore sex mark En om saghn kōme ath
han gor wido far at. dpl han at han hōg ep
genom hiarne dplie thz miz tpler edh och
bōthe for far iij march Gōr han antingh i
ēltre hulle eller i nedra saa at in gor i hwal
tha bōthe man fore sex mark Wordet man

Q iij

xxiij

xxij

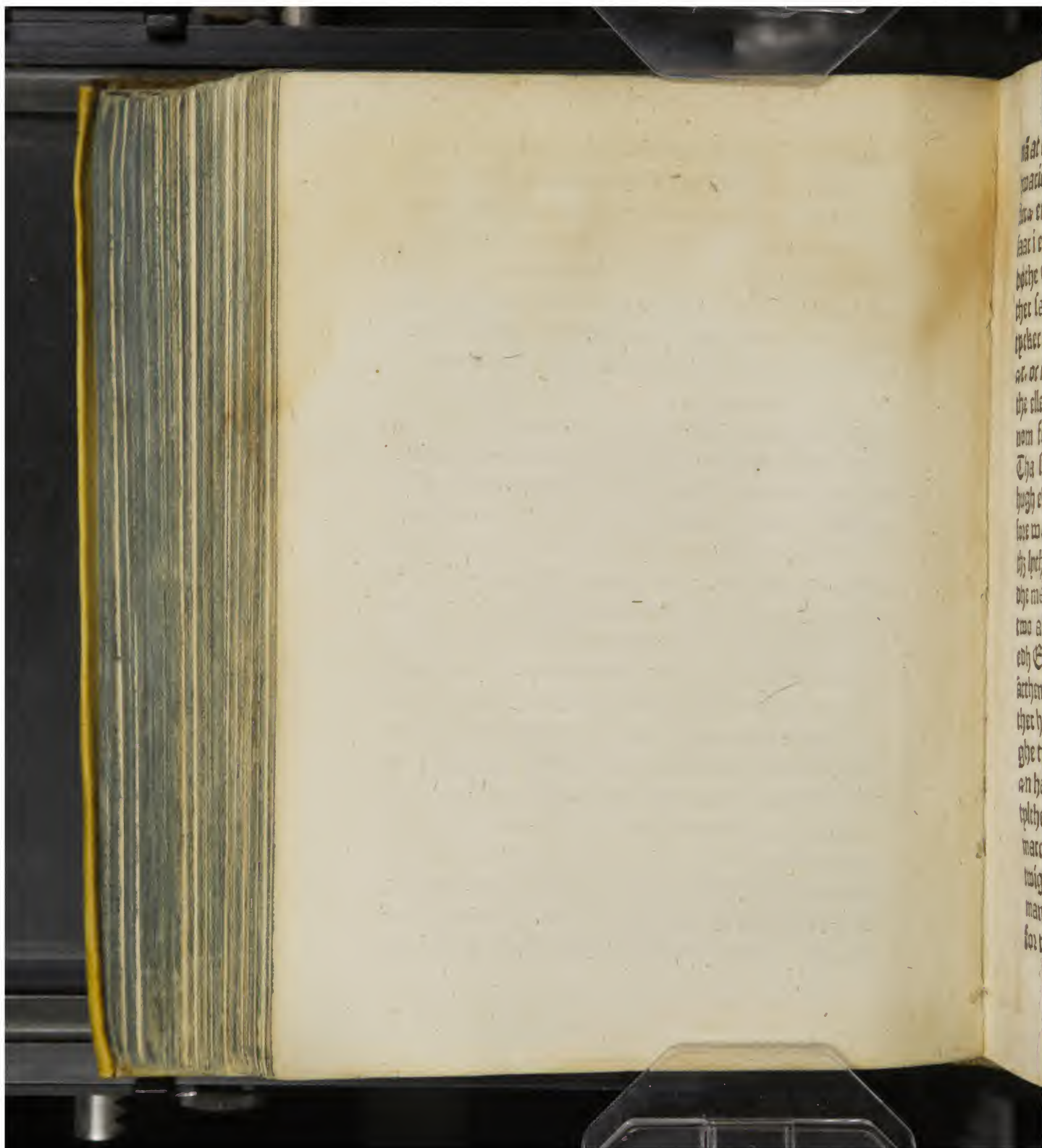
oc anting lart i øffre armeleggh ellē framē
 eller tho i larbeen eller i lāgben so at marien
 gor wot tha ær the fire been ther man a ser
 mark fore at bōthe. en dpl han antingh for
 hwal for at ep kōme i hol och ep marien wth
 eller for the ben ther fore er malt oc gar hā
 wit saareth tha sa lie fore m3 tplther edh ath
 ep kom i hul oc ep i marien vdh bōthe for a
 thre mark.

xxx

En wither man nōgher man annen two
 mwanet for bōthe fore ser mark Dpl hin
 ther giort haffuer at ep war a mera an een
 man tha dpli th3 m3 tplther edh och bōthe
 tog fore iij mark En th3 scal man widhe at
 hwar som man widher for m3 vdh eller m3
 egh oc tagher gemen hud oc blod gor wth
 bōthe man fore iij mark En hitther man at
 fore fām for en annen man tha a han bōthe
 fore fāmthū market Wordher nogher saar
 aff the fām lpdē saar tha taghe hin thet fon
 gh3 haffuer hwar som han wil heller lptes
 boodh En worder at een man wether an
 ner man femthū sar at ene aredhe m3 thet
 at icke ær lpthe a tha a han icke mera fore
 at bōthe an fāmthū mark Th3 scal man oc
 widhe at al the affhugh ther er malt och al
 the lpdhe oc al the saar ther ær malt. tha a

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

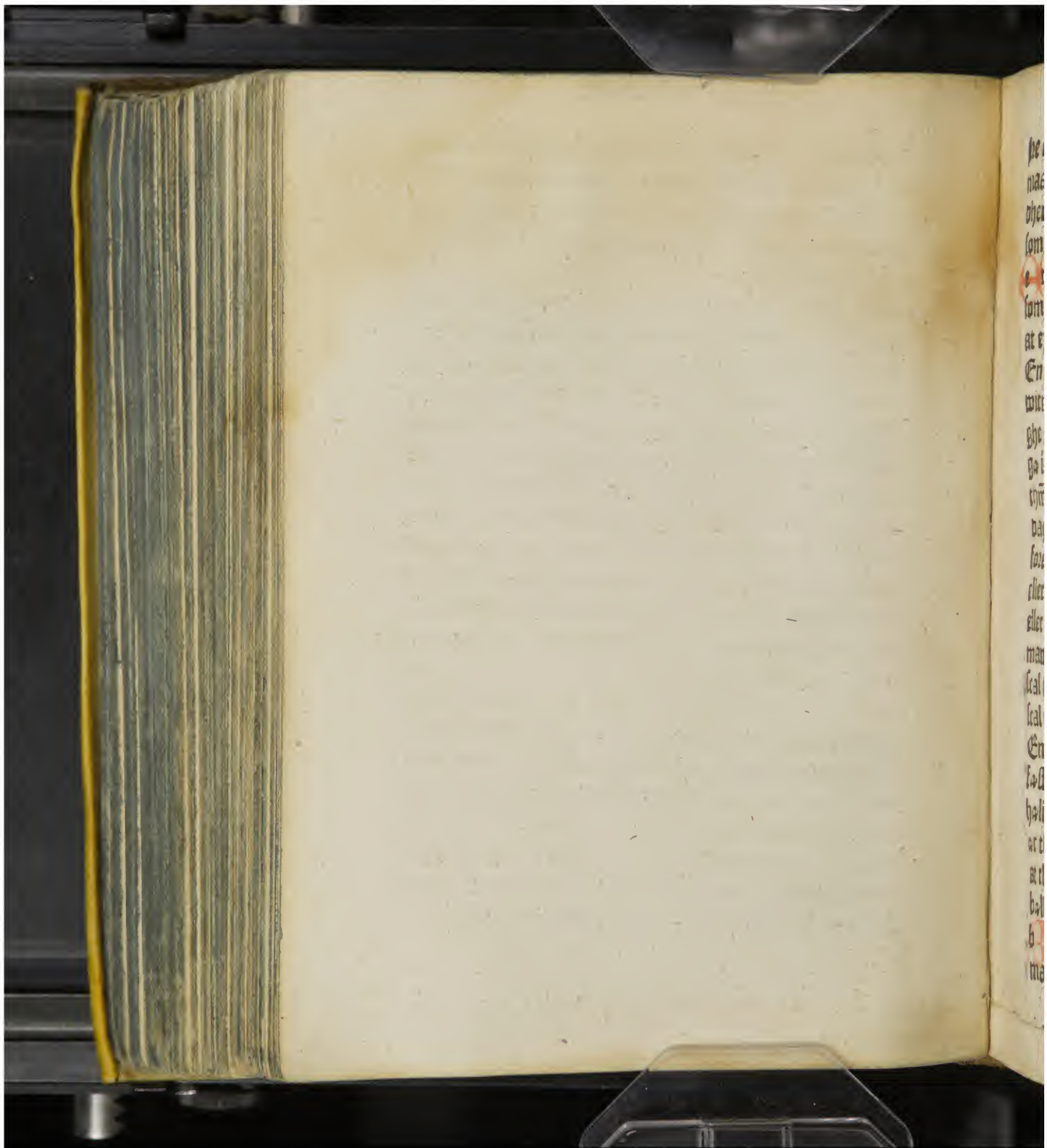
Orbode mol

mā at taghe iærn fore hwar there och togh
hwarioni saa tūt en man wither thñ ānen
flerā en eth anting aff hugh eller lpdhe eller
saar i een aredhe tha a hā iche merā for at
bøthe En for thi sagh taghe thet i fare thñ
ther sak søghere ther han wil och hannoni
tpekter mesth wordhe oc han wity at santh
ar. oc ther fore the sagh antigh at han bō
the eller han taghe iærn fore Wordher han
nom for flerā affhugh sagh om giffnen.
Tha sale the fore eller logh for hwert aff
hugh eller halff manne bøther eller han scal
fore warie m3 thre tplther Och for hwert
th3 lpdhe ther worder wity for halff atthñ
dhe march eller for ny march tha ar tolff se
two at samthñ se tha soli for triggi tplther
edh En wordher lpdhet m3pne an til halff
atthende march e ther til th3 wordher eff
ther halff samthe march tha sale fore twigg
ghe tplther edh En wordher lpdith m3pne
an halff samthe march tha sale fore medh
tplther edh En for man thet saar ther sex
march a ath bødhe fore tha sale thet for m3
twigghe tplther edh En for the saar ther
man bøther fore the march tha scal man
for tplther edh soli.

I wilke sar som mā for thz ther thes ar ber
 sielff wone til tha a man ther ghñ iærn at
 taghe swo at han lather icke i anneth wit-
 ne fram en areth En haffuer hā thñ stadh
 nogith forghz sar ther han wil ep niz at la-
 the a handher withe tha scal han twigghe
 manne witne til lethe at han vthe hanom
 fult soz oc alt oc taghe han ther em vel iærn
 i geen En fōz scal han lathe witne māle el-
 ler at fōz hin fāsther iærn en worder en fōz
 anhin wīthni hanom a hander boreth ellē
 areth ther fōz an hin fēsther logh fore. tha
 for han icke annet ther fore en ethe loth En
 onr man worder so saredher eller bardher
 at been tagis wth tha a man for hwet thz
 been ther mā maa ep hōlie miz tpmellinger
 twerren sex fōre both fore sforthi al the han
 gooz wīdher oc for al the ther han dpl tha
 sēli for hwert there siatte mans eedh och
 hwet ther been ther wel maa hōlie meth
 twerren twemellingher tha bōthe the halff
 march for hwet therre En soo mangh som
 han dpl thm al miz siatte mans edh En for
 hwert ther been ther aff wordher tagher
 ther a mīllow sk aller offi hans finger tha
 aa man ach bōthe fore hwet there thwa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

þre oc for hwer thet been ther se mo oc kene
 niaa at ben ar tha bōthe for hwert thē wi-
 dher gangs halff tridie þrug oc swoo mang
 som hā opl tha dplie thm m3 tridie mās edh
En wether man stanghug āner mā hwat
 som thet wordher heller edh heller flere saa
 at ep ar lyte a thē bōther mā fore sex mark
 En opl hin ther sag wordher om giffuen oc
 witner hanom enthz ar a hender eller twig
 ghe māne witne widher han Tha a hā ta-
 go iarn i gheen Thet scal man widhe at hā
 thm ther sag wordher om giffuen thn boz-
 dagh at han maa aldrigh lathi offi ganghe
 fore inghe forfal at han scal ep a tridie tingh
 eller hās npehe nāst at fasthe thē iarn fore
 eller bōther om wether gangs En thet scal
 man tog widhe at thet ānet ting fasthe tha
 scal then wordhe ther iarn byr faste oc hin
 scal togh iarn bare ther til sag haffuer giort
 En mōther ep antingh a tridia tingh bōthe
 fasthningh tha a thet a dōmes hans mans
 hōli for othen alt anner skutz maal Forðhl
 ar thz skōthest til sogne for othen tiwssneth
 at thet ar bondhens mās the skam at ware
 balbardh.

xxxi

Ep wordher man syn fralle swen ath barie
 man tha bōthe hwer therre swoo som til hōs

xxxii

mer oc mælt æt En dpl āner there tha dpli
oc thet samme fore thet fære er om mælt
oc hin thm hæfuer til willa han bōthe an
tigh fore sex march eller dpli m3 twigghe
tptet edh han wilso thm ep til

xxxiij

En biwder man sin træl ath bære man
oc wordher han bard tha bōthe han for sich
buth sex march eller dpli m3 twigghe tptet
edh at han bōdh thz ep Oc lade tog hwer
riom trelle e thes wold ther bardher war
eller bōte for hā iij mark oc dpl bōthe for sig
oc sit bud sæli for hwer there logh swo som
fōr er oppi om mælt Wordher fletæ tralla
at bære man an en tha bōte mā for hwer
therre bōthe for buth ther han bōdh. oc saa
for gerninghe ther hwer therre giorde eller
sæli the logh for hwer therre ther fōr æt til
sællath En biwder man nogher manna
anting trelson eller anøttugom at bære
trelson man och wordher han ep bardher
tha bōter hā for budit hellē en for bōrdager.

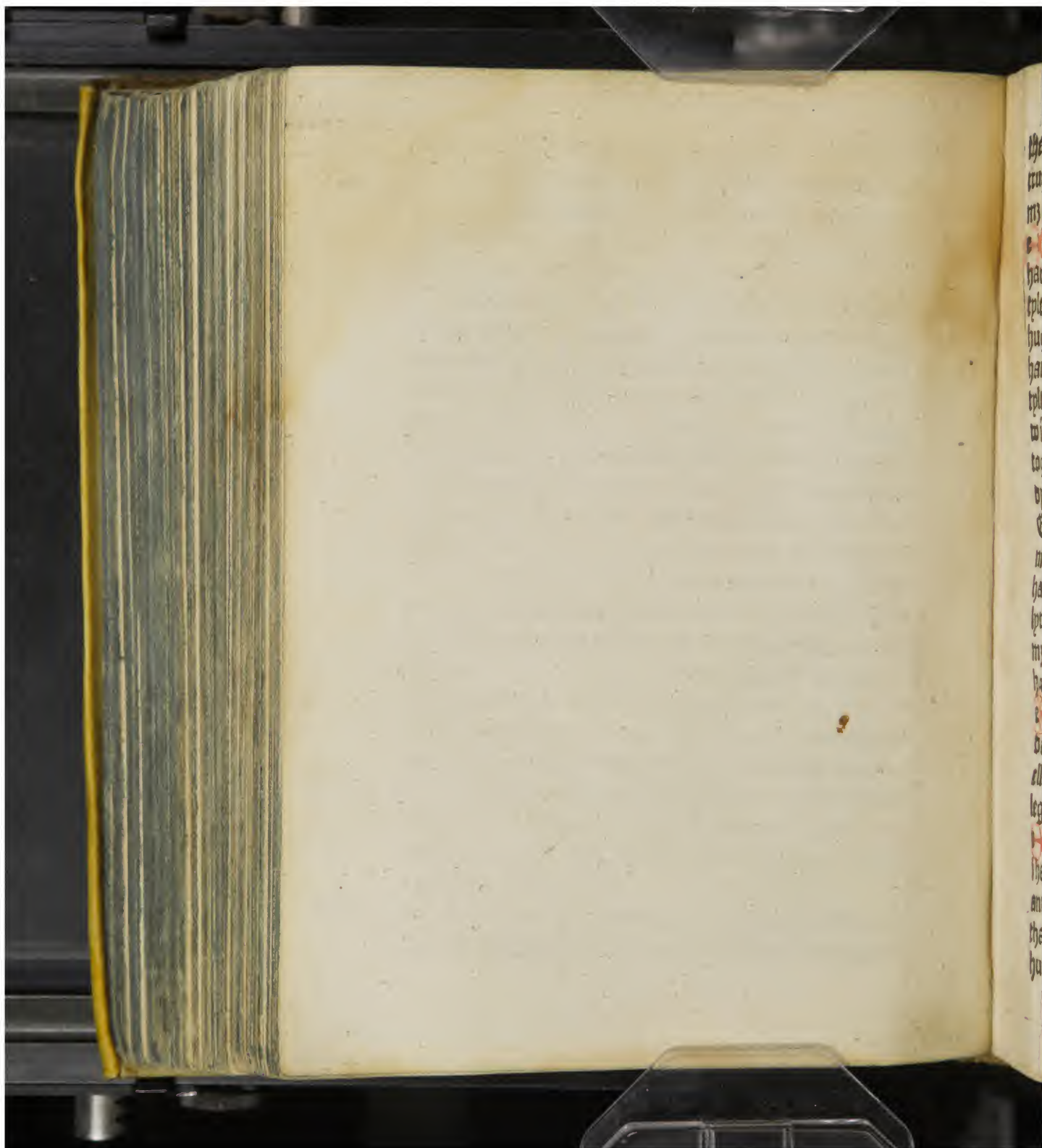
xxxiij

En hæsther man at andrū steen ellen been
oc hitther han a m3 tha a han ther fore ath
bōthe iij mark m3 thi ath ep æt lpthe a eller
dpli m3 tptet edh.

xxxiij

Elar man annen man m3 handhe tha a
han at bōthe fore iij mark eller dpli m3 tptet

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Orbode mol

ther edh . eller tutter man oc āner man eller
trugher tha oc ther fore iij march eller dyle
mz tplcher edh.

En dragher man annen man i hore tha a
han ther fore at bōthe iij mark eller dpli mz
tpleher edh Wicher man annen man iordhe
hugh for vchen stangh eller stast tha a han
hanom ath bōthe fore iij mark eller dpli mz
tplter edh En wordher al tesse aff en man
wīd een man i een aretho giort tho bōther
togh hueriom icke mer a n iij march eller
dplie mz tplther edh. mz thi ath ep ar lpthe
En worder lpthe offne for noght the ger
ninghe ther nu ar om māt oc wil hā heller
hastue lptich bod a n iij mark tha bōthe hā
lptothe saa som til wordher suplo eller dpli
mz iorn. mz thi ath lptich bar salff witne a
handher oc ep eller.

En for man stanghug i then samme bar
dag ther for war om māt tha e thet hug
eller at bōthes oc hin annet a alt nedher at
leggis ther en aretha wordher giort

En tagher man āner mā oc tager sig steu
i hand eller been eller bast eller rep eller sig
anner noget mwnde oc bariar hā āner mz
tha farr om thū bardagh em se om stangs
hugs bardag bode til bōthe oc til loghe

xxxvi

xxxvii

xxxviii

xxxix

En taghe antingh thre man eller fire eller flere een man oc lyffcher up och lader ha nom falle nedher. oc lyffter up oc lader ha num falledher oc barien ther fore soo at the wila hans bōther ther m̃z mynske tha bōthe hwarre hwar therre sex mark fore ell̃ dpli m̃z twigghe t̃p̃ter edh m̃z the at ep ar l̃p̃de En ar l̃p̃de offne tha ware l̃p̃de bode til bōthe oc til loghe sam hin annet l̃p̃the ther fō ar oppa om m̃lt.

xl

Alch grande gotz oc hōghe list och stran wagh ther konings eg̃n lak hwar ther f̃in dher oc ep varer at i konings gora. dpli m̃z iij t̃p̃ther wōdher han funnen ther m̃z bō the xl mark koninghen.

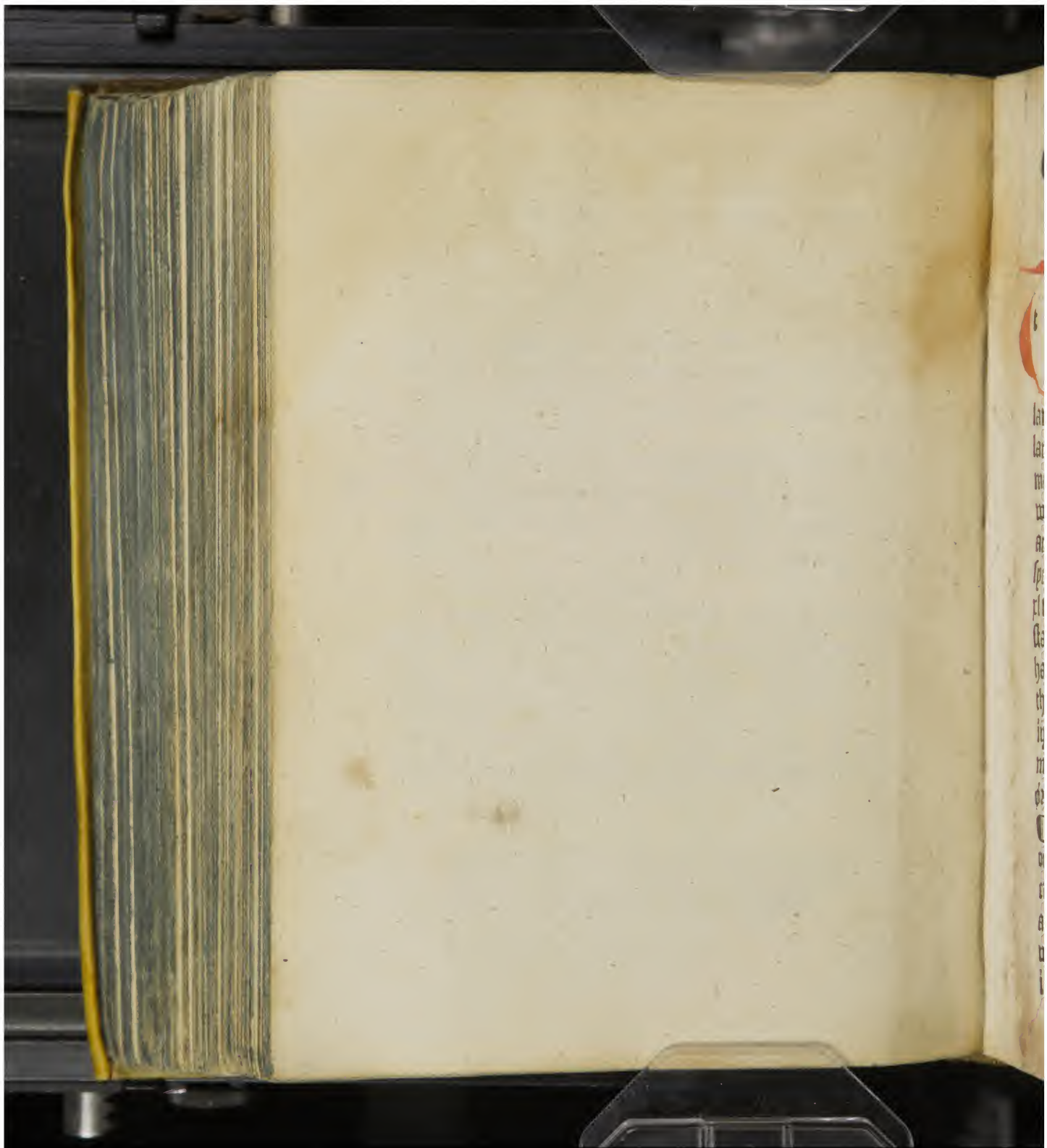
xli

Goodh lōst̃h maal Ridoher man hem off ne annet oc dr̃per han h̃amme at sin Tagher man bondhens dotther eller sp̃t̃her nodughe Tagher man s̃a the kone annet mans h̃affnes offne bōther bōthe S̃at ther man m̃z willie eldh i hus āners mans.

Ther effcher sp̃lgher l̃taaner logh
Sont koningh woldemar gaff

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Skoner logh

¶ Thet ar skaaner logh Woldemar

Om orbode niol

Om en mans bodh

Enne tyme skal frid swaries i
haffne fran wor frua dagh sider
mer i høst oc til alle gutz hælghn
dagh Tha skal fridh stāde swa
langh a land som wiidh oc bredh och swa
langt a haff som man neth setther ¶ Om
man wordher drapin i then tyme herthe
wiidh ther drap sit rghz lift Sater han och
annen man i then tyme gielde fore handh
spn. En om man lat annen bōthe hanom
xl mark oc xl mark erthebiscopen om hā dpl
stāde fore mz sex næfnde man i fiddē om
han tagher noghz anner mans lathe wt thz
ther ar taghet oc bōthe iij mark bondhen oc
iij mark koninghū Stal man sam pēninge
mwn tha maa han hanū binde En stal hā
pēs mwn tha maa han hanū op hanghe
¶ Om man wordher sachteth for tiwffnz
oc hōpl han. tha wethe saglōgher allwars
edh oc skare han sigh mz sex næfnde man
aff siteth. faller han a næfn eller han gaar
wiidh. tha lathz wt hinom ther han aff stall
i tiwffnz oc ogilt oc koningh hans hōffuit

¶

loth oc fare saa fridloft. ¶ Item hwar som
bær wapn a fidi openbarlighe haffue for
giort wapn syn oc iij mark

¶ Item bær han mōd wapn om nat eller
dagh och wordhee han forswonnen m̃z tha
scal man stinges genom hans hand m̃z thz
samme wapn.

¶ Itē fongher landz mā at byrthe vppe fit
oc dyl han. tha skareligh m̃z fithē rath

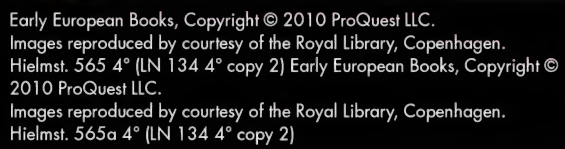
¶ Item the p̃dredis man oppa fith welie
icke b̃pthe so som sudhare ølkoner k̃otman
ghere skindere oc smedher The sculle hwer
therre retha two øre til skat gial

¶ En ølkoner sculle ørtugh giffue for hwer
tønne trā øl retha. oc for hwer tønne m̃p̃d
xx penninge ¶ En embitzmā sacter ølkone
at hā haffuer salt en hā b̃wder bonde giold
fore tha skare sikh m̃z fitz man thre hwer
wegn vppo bode sidher. faller hon at loghū
tha b̃pthe vth bonden gioldh oc a iij mark

¶ Item sal then man øl ther stadh oc inne
reder han scal ep redha stadh gioldh vthen
bondgial ¶ Item kōme nedh driffwendis
fran haffh och til haffn giffue for syn nath
kam penninghe och sine mantz setther han
øt oc for styrman sattis two øre Ochwil
ken man sikh kanner neth tha drughe til

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

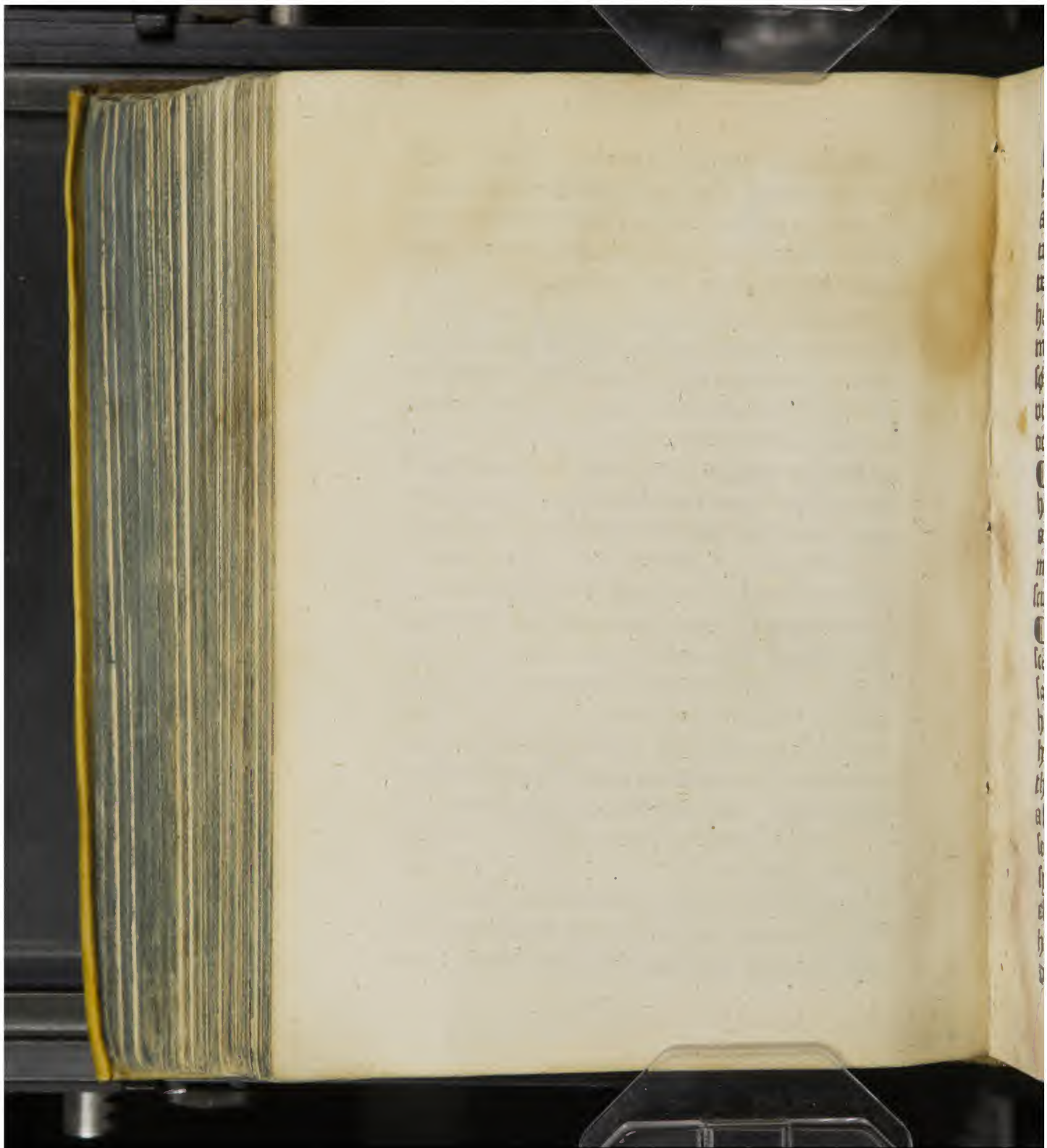
winninges loff oc taghe neth spne. kōmer cy
 then ther rath egher et aly nedhin tha lōle
 embitzman. kennes sigh nogher sidhen tha
 lōse halffue diwryh ¶ Siloh ther ther a the
 ris neth er thn ther indh fore halffue halffue
 om han bypder nedhen oc halffue rat eghē
 ¶ The ther tolle sculle the sculle tolle þrugh
 for hwer læstly oc sam penninghe for halff
 lestly och een penningh for mees eller tōnna
 rher løper Thitōnner lagha siloh er en lest
 Oc tolft tōnner thor er en lestly En om nor
 man the sculle tolle two þrughet for hwer.

Oldemar miz gutz nadhe dane oc
 windhe koning Sēder alle thm
 i skone boo quedhe oc spn nadhe
 Patren halffuer alle cristne man
 læn byrdh forbodith at so at Tha vilia vp
 ep oc ep mwe wp skiude oft fran tesse almē
 nings bwdh. oc fordi halffue wi miz the beste
 mens radh lenghe oc meghz af ledh Thwil
 ken logh ther wij niaa lathia man for læn
 bwdh The ther man matthe tola badher

En m3 godhe men oc edele oc worth radh
 haffue wi tesse log swa sath. At hwilken
 som wordher sathet for tiwffnet werghe
 ligh m3 naffndh a harritz tingh tesse lundh
 Forsthal skal then som skploher æt fore sagh
 sathes a harritz tingh offne annet harritz
 ting skal saghsøghet naffne hine rō nān aff
 herrethe oc aff ehe fāmthū man taghe then
 sathade thre undhū oc m3 the tollf thē eff-
 ther are effther fāmthū daghe fran anneih
 tingh Skal hā sig skare a tinghe tesse lund
 At the tollf bedie thm swa gud hialpe ath
 the widhe ep sannere aff hīn sathade sagh
 an thet ær ther the swarie Tesse tollf sculle
 then sathade m3 therre edh foruinne eller
 skare tha ep for mpyne en halff mark mwn
 eller for mera En wil hīn ther saghsøghet
 mera hīn a hendher swarie an han tog tha
 sculle the tollf swarie thet at hā skal ep swa
 meghz och saa mīstha han giri spne och the
 kosther som frā hanom skolna En worder
 hīn rattelighe til tiwff sworen gelde ather
 tiwffnz Oc likh thu til oc kōinghū sin rath
 En om the tollf swarie somme eth oc som-
 me annet tha skanne thz ther flere oc swarie
 En swarie wi eth oc sex annet tha skal naff-
 ne sex andre och thz som flera swarie thet

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Standhe En om the sex swarie thre eth och
thre anneth Tha sculle an thre naffnes til
at swarie oc soo thet flere swarie thz scal
want ware hwilken ther wordher trost
mer rettelighe til tiwffs sworn Tha maa
han til gali dōme oc vp hengie Alle tyme
maa man tiwff scthe wthen fran palme
sōndagh och til ottendhe effther poske och
vthen al pingēs vghē oc vthen fran iuledag
oc til tolfthe dagh iule.

Fore sare sag tha scal man ānen scthe a
haritz tingh the samme lund ther malth a
om tiuffnz vthen thette at her scal twigghe
manne witne at ware oc the ther swarie
sculle thm scal at kirke haffne naffne.

Fore mandraps mol wilie wi om at saa
scal effther fare fōrth scal han a landz ting
sctes oc annet landz tingh scal sagsōgher i
herithe naffne hanū fāmthn man aff thes
harithe sctigher Och aff the fāmthn men
thre vthen at taghe the tolf ther effter are
a fāmthnde dagh fran andhre tinghe swa
sculle the swarie at han er skplder at misthe
spn frid. forðhi han drap hanom saghloft
eller at han scal bōthe ather hanom. forði at
han drap hanū a retthe haffnd. Eller a tri-
die at the m3 therre eth gōre thn scthade

ora ghe ac saglōs Wordher thū sacthader
er i fōrlthe saglōs gioro or wil hin āner mā
for thz sāmē drap sacthe tha scal hā sig wa
rie mʒ rj nāfne men aff kʒni spne The sāmē
luno scal thū tridie sig vārie om sactha
der worder En ep scal fiera man sacthes
for eth drap an thre man Oc tha thre are
sacthe de tha scal siōhū ban liwse a thū ther
drap giorde. ¶ For hārwerke

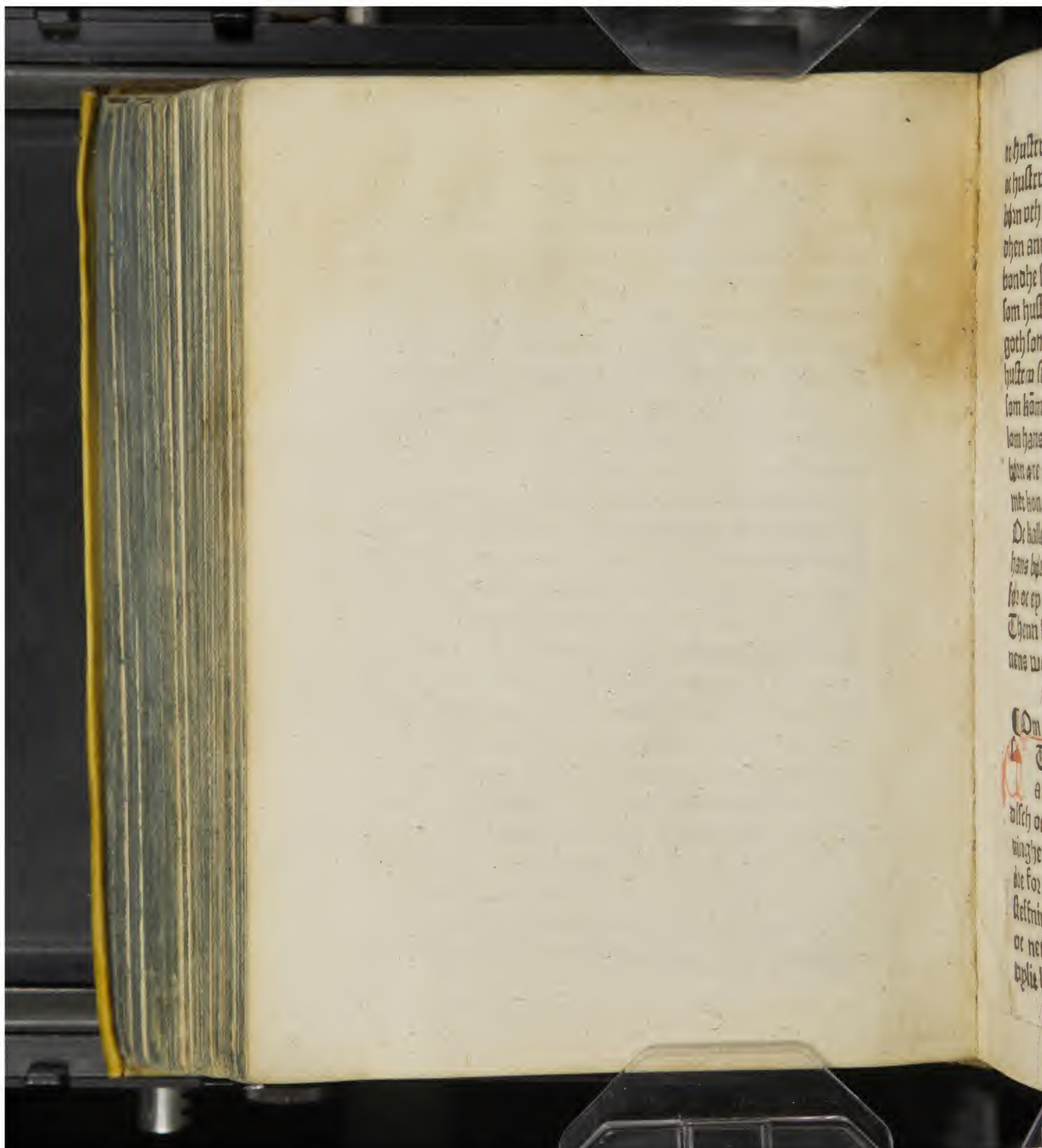
For hārwerke ther gōs a quinne skipa
wʒ ths luno ath then sacthader wordher
ther fore skare sigh mʒ rj nāfndhe man a
line kʒni En for thz hārwerke ther gōs i
andre kosthe. warie mʒ nāfñ i kuke sogū
En kōmer thz at mā trattes om sagher thē
a tinghe wordhe delohe. tha scal wor em
bitzman a thi sāmē tingh nāfne rj man at
lōs the tratte i mellom En er thz wor em
bitzmans sagh ther trattes. tha scal een aff
thm bektū bondom ther ar nāfne rj man
afi the tingh are lōs the tratte Thetthe
hassue wʒ skibeth for manghe tōrft.

¶ Alle skiffthe som uth erwinghe are til
tha reis thū dōdes lōth or bōr at leggis saa
gat som thū i ghū liffuere hwaad heller thz re
paa hnsrmens wegne som paa bondhens
Thetthe er saa at vnder staa. ath bondhe

for vārfing
234.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Alogh

oc hustru kōme sammen oc fo bōrn sāmen
oc hustru dōr sidhñ oc bondhñ skiffet sine
bōrn uth theris mōdherne oc taghet sikh si-
dhen annen kona oc fo bōrn samen oc dōdōr
bondhe sidhñ. tha legs hans lōth saa goth
som hustruens eller hans sōns och tw saa
goth som dottherens Swaa taghet hans
hustru sin deel oc hans sōn oc dotter oc thz
som kōmer paa hans lōth thz skiffthes mel-
lom hans bōrn bothe the som beggis therre
bōrn are oc the som hā haffdhe mz thñ fōr-
mer kona. sōn fullen loth och dotther halff
Oc kalles uth arffuinghe an togh the are
hans bōrn sfordhi ath the are uth skiffthe
fōr oc ep satha i fleth och saligh mz hanom.
Thenn samme logh ar saa wel paa quins-
nens wegnā som paa mannens.

Om Affningh til konings tting i skane.

E Taffne skal mā a brofiela sine i grāne
a hørendhe eller ther som han sōghet
diseh oc dugh Sidder hā quar thuo Aff-
ningher. bōde hā hinom ther sagfōghet ser
dōr for warie oc koningñ iij mark for hwer
Affningh En kōmer hā a ānen Affningh
oc nether hā at vara ep fōre Affnder tha
dplie han mz sette mans edh oc swarie sult

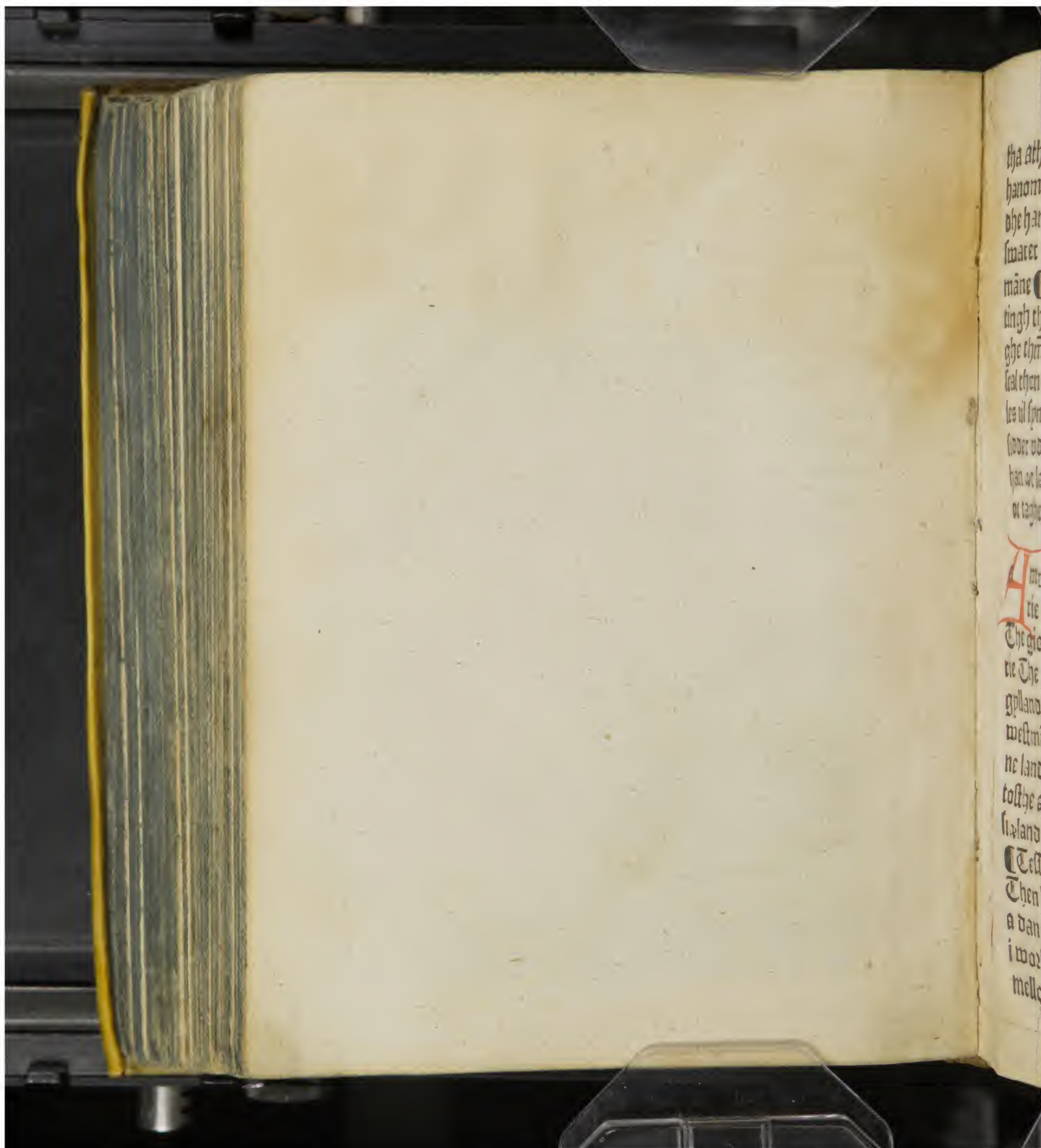
A Skoner

for sine hawit sag oc ware orsaghe for spne
Skaffningh om han gither logh drughet En
kømer hā ep at andre Skaffningh tha er hā
logh forwinnen for bode Skaffningher Tha
scal hanū Skaffne tridie Skaffningh kommer
han ep at tridie Skaffning tha bøter hā hind
ther sagløggher iij march och koninghen ic
mark for the iij Skaffninger Tha scal hanū
Skaffnes fiarde Skaffningh kømer han ep at
fiarde Skaffningh tha er hā lagløggher bøthe
for hawit sag oc for Skaffningher. oc sidhen
kømer han wid inghen loghe fore then tale
ther hin haffde til hanom logh søgthe En er
han logh søgther for fridhe brøthe eller for
timffnz eller for anner waldh gerningher
eller for sar eller for klaghe Tha søggher hā
fridh hans En er thet for iord eller for gielt
eller for annens kyns kræffue tha hører han
nom at taghe doms breff offuer then tale
i hoo annen wil søghe han haffue twigghe
manne witne til hwær daghe at han er tha
loffleghe Skaffndher at komme hanom so
i skriffth oc i breff Sigher nogher man ath
then man er swogh ther tidh er Skaffdher.
Tha scal thet swarie thwa man ath han
taghe ethe at han er swogh sidhen dughet
thz hanom en dagh oc icke mera Et hā for

verlindis holdig
thz in som
for fela 4.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)

Logh

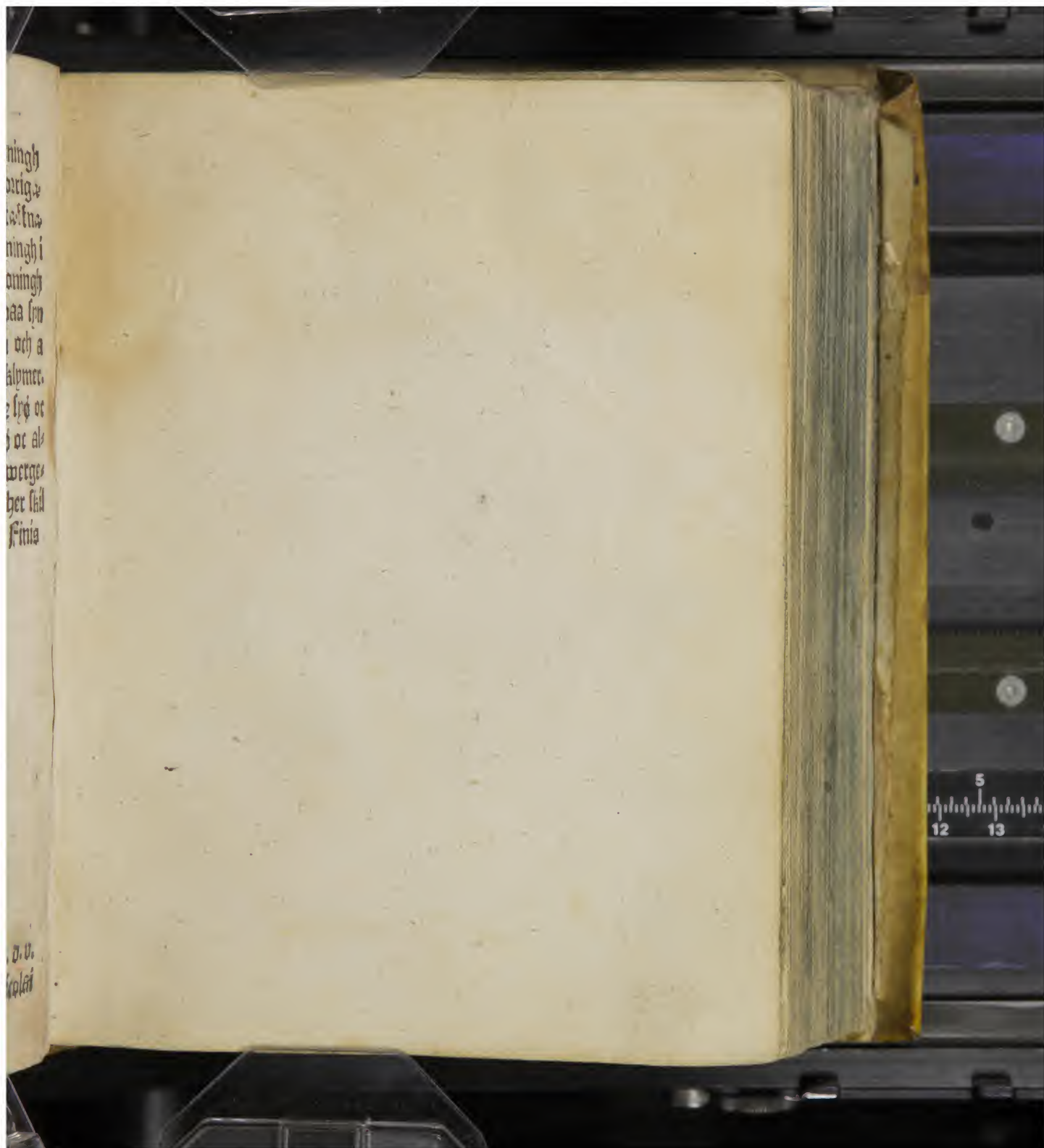
tha ath kōme at sware for sīgh sagher thz
hanom er wel goth En er han ep. tha sen-
dhe han en man for sīgh ther fult for hanom
swarer eller mā sōgher a hanom em se a hel
māne ¶ Wōrdher quwinne kallz til konings
tingh tha legges thm̄ een tidh fore at fōn-
ghe thm̄ laghe weria sware mera en ena
skal rhen skafnes til konings ting fōrst kal-
les til spne lagstōth garde i then by ther hā
sīdder vōhi oc sīdhū kalle hā effther til thes
han ar lagstōcht til then næsthe skut gardh
oc tagher sīdhen breff som fore ar saght.

Am wōrdher slēme war koning i swa-
rie Oc swen timōffne skegh i Dāmark
The giorde skal mellom danmark oc swa-
rie The næfne aff swarke torn aff westre
gpland Tosthū aff øltregpland Gasa aff
westmāne land Grimolder aff swodhermā-
ne land Tole oc torte aff opland Torke oc
tosthe aff iutland Vbbe aff fyn Gwuloft af
sialand Dan aff skone Grūmer aff halland
¶ Telle tolft sette ser stene mellom rigene
Then fōrste steen a strutella Then annen
a danebeck Then rridie kindesteen Pierde
i wōrnesa samthe hindhen steen Siatte
mellom bleginghe oc mōre ¶ Daneholm er

Skiffth i thre lythe. cen loth a dane koningh
 Annen a upsale koningh Tridia a norrigæ
 koningh Tha the haffohe holleth stæfna
 a dane holm Tha hiolt norgis koningh i
 dane konings bitzel Och upsale koningh
 hiolt hans pæstha ther han stigh paa spn
 hæstha Tha næstndis a daneholm och a
 stæfne swonden Aff stæfne swond oc klymer.
 Aff klymer oc i stættthe spø Aff stættthe spø oc
 i flecke beck Aff fleckebeck oc i samslø oc al
 manne bricke aff almanne bricke i dwerger
 rit zc. oc i skattmose och i rabeel ther skil
 Dannmarch oc Swarighe .at zc Finla

Tryckt i köpenhaffn Anno dñi MD. v. v.
 Hoff goetrid aff gemē In xffello sct. Nicolai

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565 4° (LN 134 4° copy 2) Early European Books, Copyright ©
2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 565a 4° (LN 134 4° copy 2)